

الأحاديث القدسيّة

Z B I R K A

HADISI KUDSIJA

s komentarima imama
En-Nevevija i El-Kastalanija

Tuzla, 2011/1432 h. g.

Naslov originala:

الأحاديث القدسيّة

El-Ehadisul-kudsijjeh

ZBIRKA HADISI KUDSIJA

s komentarima En-Nevevija i El-Kastalanija

Z B I R K A

HADISI KUDSIJA

s komentarima imama
En-Nevevija i El-Kastalanija

PRIJEVOD I NAPOMENE UZ TEKST:
Muhamed Halilkanović

2

Tuzla, 2011./1432. h. g.

Poglavlje XXII

Zabrana pretjerivanja prilikom odmazde (kisasa¹) i odmazda se izvršava prema počinioocu

HADIS

Mrav koji je ubo vjerovjesnika

Ovaj hadis El-Buhari navodi u svome Sahihu, 4. džuz, str. 62.

﴿٢٠٩﴾ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بَكْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يُونُسَ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ، عَنْ
سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ وَأَبِي سَلَمَةَ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ

1 U šerihu se pod izrazom kisas podrazumijeva kažnjavanje zločinca istom kaznom kao što je i njegov zločin a propisan je Kur'anom, sunnetom i konsenzusom islamskih učenjaka. Primjenjuje se kako kod ubistva tako i kod tjelesnih povreda po principu isto za isto, uzimajući u obzir i da se ubistvo ubice ili onoga ko je povredu nanio izvršava na isti način. Npr. ako je ubistvo izvršeno vatrenim oružjem i ubistvo ubice će biti izvršeno vatrenim oružjem. (vidi šire u Hanefijski fikh, Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, Izdavač Haris Grabus, Sarajevo 2002, str.471-474) (op.prev.)

الله - صلى الله عليه وسلم - يَقُولُ: «قَرَصَتْ نَمْلَةٌ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَأَمَرَ بِقَرْيَةِ النَّمْلِ فَأُخْرِقَتْ، فَأَوْحَى اللهُ إِلَيْهِ: «أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أَخْرِقْتَ أُمَّةً تُسَبِّحُ اللهَ؟!»

[209] Pričali su nam Jahja b. Bukejr, pričao nam je El-Lejs, koji prenosi od Junusa, on od Ibn Šihaba, a on od Se'ida b. el-Musejjeba i Ebu Seleme da je Ebu Hurejre, r.a., rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: Ubo je mrav jednog od vjerovjesnika, zbog čega je ovaj naredio da se uništi mravinjak. Kada je bio spaljen, Allah je objavio vjerovjesniku: Zbog uboda jednog mrava ti si spalio narod koji Allaha slavi!

Rezime komentara hadisa od El-Kastalanija

U izjavi: *Ubo je mrav jednog od vjerovjesnika...* riječ *قَرَصَتْ* znači: *bocnuo ga je*.

Kod Et-Tirmizija i El-Hakima postoji predaja da se u riječima *jednog od vjerovjesnika* misli na Musaa, a.s., dok neki drugi kažu da je to Uzejr.

Ovaj hadis se uzima kao dokaz da je dozvoljeno spaliti vatrom životinju koja je štetočina, jer je to stav šeri'ata onih prije nas, ako nije derogiran našim šeri'atom. Naravno, u našem šeri'atu postoji zabrana kažnjavanja vatrom, osim ako se radi o odmazdi/kisasu i to pod određenim uvjetima. Isto tako, nije dozvoljeno ubijanje mrava, shodno hadisu kojeg prenosi Ibn 'Abbas, r.a., u kojem je Vjerovjesnik, s.a.v.s., zabranio ubijanje mrava i pčela.

Što te je ubo jedan mrav... govor je upitnog oblika. Postojanje lama (J) se zamišlja i povezan je s Njegovim riječima *spalio si* (أخْرِقْتَ) tj. zbog toga što te je ubo jedan mrav ti si spalio cijeli narod.

U drugoj predaji stoji: *Pa zašto nisi (spalio) jednog mrava?* El-Kastalani je dodao: *Zašto nisi spalio onog mrava koji te je ubo?* U vezi s ovom pričom, prenesen je drugi razlog. Naime, ovaj vjerovjesnik je prolazio pored mjesta čije je stanovnike Allah uništio, zbog njihovih grijeha, pa je zastao, sav začuđen, i kazao: - Gospodaru moj, među njima su bili dječaci i životinje koji nisu mogli počinuti nikakva grije-

ha! - Zatim je sjeo ispod drveta, nakon čega mu se desilo to zbog čega je ukoren: skraćeno od El-Kastalanija. Zatim je naveo: Ukratko rečeno, od Allahove, dž.š., kazne nije niko izuzet. Kazna je milost i čišćenje od grijeha pokornom, a zlo i srdžba nevjerniku i nepokorniku. A Allah najbolje zna!

El-Buhari navodi ovaj hadis, Allah Uzvišeni mu se smilovao, u poglavlju Pet životinja čije ubistvo je dozvoljeno i u haremu Kabe, 4. džuz, str. 129:

﴿٢١٠﴾ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي أُوَيْسٍ قَالَ: حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ أَبِي الزِّنَادِ، عَنْ الْأَعْرَجِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «نَزَلَ نَبِيُّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ تَحْتَ شَجَرَةٍ فَلَدَغَتْهُ نَمْلَةٌ فَأَمَرَ بِجَهَازِهِ فَأُخْرِجَ مِنْ تَحْتِهَا، ثُمَّ بَيَّنَّهَا فَأُخْرِقَ بِالنَّارِ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: «فَهَلَّا نَمْلَةٌ وَاحِدَةٌ؟!»

[210] Pričao nam je Isma'il b. Ebi Uvejs, koji je rekao: Pričao mi je Malik, koji prenosi od Ebu ez-Zinada, on od El-E'aredža, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Odsjeo je jedan od vjerovjesnika ispod drveta, kada ga je mrav ubo. Vjerovjesnik je tada naredio da mu se donese njegov alat i iskopao je ono što je bilo ispod njega. Zatim je iskopao i mravinjak i uništio ga vatrom. Allah mu je tada objavio: Zašto nisi (uništio) samo jednog mrava?

Navodi ovaj hadis imam Muslim, u poglavlju Zabrana ubijanja mrava, 9. džuz, str. 89.

﴿٢١١﴾ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَامِ بْنِ مَنِيبَةَ قَالَ: «هَذَا مَا حَدَّثَنَا بِهِ أَبُو هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - فَذَكَرَ أَحَادِيثَ، وَ قَالَ عَسَوَلُ اللَّهِ - صَلَّى إِلَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَزَلَ نَبِيُّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَحْتَ شَجَرَةٍ، فَلَدَغَتْهُ نَمْلَةٌ فَأَمَرَ بِجَهَازِهِ فَأُخْرِجَ مِنْ تَحْتِهَا، وَأَمَرَ بِهَا فَأُخْرِقَتْ بِالنَّارِ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: «فَهَلَّا نَمْلَةٌ وَاحِدَةٌ؟!»

[211] Pričali su nam Muhammed b. Rafi'i, pričao nam je 'Abdurrezzak, obavijestio nas je Me'amer, koji prenosi od Hemmama b. Munebbiha da je rekao: - Ovo je ono što nam je ispričao Ebu Hurejre, r.a. - pa je naveo hadise. Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Jednom je jedan od vjerovjesnika sjeo ispod drveta, kada ga je ugrizao mrav. Naredio je da mu se donese alat, nakon čega je iskopano ono što je bilo ispod njega. On naredi da se unište mravi i oni biše uništeni vatrom. Allah mu tada objavi: - Zašto nisi (uništio) jednog mrava?

Prenio je ovaj hadis Muslim putem dviju predaja, sličnih predaji El-Buharije, izuzev što on u jednoj od njih kaže:

﴿٢١٢﴾ (أَفِي أَنْ قَرَصَتْكَ غَمْلَةٌ وَاحِدَةٌ أَهْلَكَتْ أُمَّةً مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ؟)!

[212] Zar si zbog toga što te je ubo jedan mrav uništio jedan od naroda koji slavi (Allaha)?

En-Nesai navodi ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju Ubijanje mrava, 7. džuz, str. 210.

﴿٢١٣﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنَّ غَمْلَةً قَرَصَتْ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ فَأَمَرَ بِقَرْيَةِ النَّمْلِ فَأُحْرِقَتْ، فَأَوْحَى اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - إِلَيْهِ: «أَنَّ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أَهْلَكَتْ أُمَّةً مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ؟»!

[213] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., a on od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je mrav ugrizao jednog od vjerovjesnika, zbog čega je on naredio da se uništi mravinjak te je bio spaljen. Allah, dž.š., objavio je vjerovjesniku: -

Zbog toga što te je ubo jedan mrav, ti si uništio jedan od naroda koji slavi (Allaha)!

Ebu Davud navodi ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju O ubistvu malog mrava, 4. džuz, str. 283. Komentar od Ez-Zerkanija na Muvata':

﴿٢١٤﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «نَزَلَ نَبِيٌّ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ تَحْتَ شَجَرَةٍ فَلَدَغَتْهُ نَمْلَةٌ فَأَمَرَ بِجَهَازِهِ فَأُخْرِجَ مِنْ تَحْتِهَا ثُمَّ أَمَرَ بِهَا فَأُخْرِقَتْ فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: «فَهَلَّا نَمْلَةٌ وَاحِدَةٌ!؟»

[214] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Sjeo je jedan od vjerovjesnika ispod drveta, kada ga je ugrizao mrav, nakon čega je naredio da se donese njegov alat i iskopa ono što je bilo ispod njega. Zatim je naredio da se unište mravi i bili su spaljeni. Allah mu je tada objavio: - Zašto nisi (uništio) samo jednog mrava?

Naveo ga je Ebu Davud putem druge predaje, od Ebu Hurejre slično kao i u predaji kod En-Nesaija, osim što u njemu kaže:

﴿٢١٥﴾ «فِي أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أَهْلَكَتَ أُمَّةً مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ!؟»

[215] Zbog toga što te je ubo mrav ti si uništio cijeli narod koji slavi (Allaha)!

U ovoj predaji je ispušten upitni prilog:-1- (zar), koji postoji u predaji kod Muslima.

Ovaj hadis je Ibn Madždže naveo u svome Sunenu, u poglavlju Šta je zabranjeno ubiti, 2. džuz, str. 152.

﴿٢١٦﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنْ نَبِيِّ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِنَّ نَبِيًّا مِنَ الْأَنْبِيَاءِ قَرَصَتْهُ نَمْلَةٌ فَأَمَرَ بِقَرْيَةِ النَّمْلِ فَأُخْرِقَتْ، فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: «فِي أَنْ قَرَصَتْكَ نَمْلَةٌ أَهْلَكَتْ أُمَّةً مِنَ الْأُمَمِ تُسَبِّحُ؟!»

[216] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Zaista je jednog od vjerovjesnika ubo mrav, nakon čega je on naredio da se uništi njihova nastamba, pa je spaljena. Allah mu je potom objavio: - Zbog toga što te je ubo mrav ti si uništio jedan od naroda koji slavi (Allaha)!

En-Nevevijevev komentar hadisa, preuzet iz njegovog komentara Muslimove zbirke

En-Nevevi, Allah mu se smilovao, navodi mišljenje nekih islamskih učenjaka, po kojem se u ovome hadisu pojašnjava da je u šeri'atu tog vjerovjesnika bilo dozvoljeno ubijanje mrava, kao i ubijanje vatrom. Allah ga nije, u principu, ukorio zbog ubistva i spaljivanja, nego zbog što je prekoračio granicu i ubio više od jednog mrava.

U našem šeri'atu nije dozvoljeno spaljivanje vatrom, osim kod odmazde/kisasa za onoga ko je palio vatrom. O samom ubistvu mrava postoje razilaženja kod učenjaka.

U dijelu izjave *on je naredio da se uništi nastamba mrava i ona je spaljena* قَرْيَةِ النَّمْلِ je nastamba mrava, mjesto gdje oni žive, mravinjak. Riječ الجَهِاز može biti i s fethom (ـَ) i s kesrom (ـِ) na džimu (ج), a znači: oprema, pribor. Već si upoznat s tim da ovaj hadis sadrži to da je šeri'at ovog vjerovjesnika dozvoljavao ubistvo mrava, kao i spaljivanje vatrom i da nije ukoren, u principu, zbog ubistva i spaljivanja nego zbog toga što je pretjerao u tome.

Zašto nisi (uništio) samo jednog mrava znači: zašto nisi ubio samo jednog mrava, koji te je ubo, jer je on krivac, a drugi nisu krivci. U našem šeri'atu nije dozvoljeno spaljivanje živog bića. Izuzetno, kada čovjeka spale i on umre od toga, dozvoljeno je njegovom staratelju da, kao odmazdu/kisas, izvrši spaljivanje krivca. Zabrana spaljivanja postoji svedjedno da li se radilo o mravu ili nekom drugom živom biću, shodno općepoznatom hadisu: *Niko ne kažnjava vatrom osim Allah Uzvišeni!* A naši učenjaci kao dokaz za to uzimaju hadis Ibn 'Abbasa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., zabranio ubijanje četiriju životinja: mrava, pčele, pupavca i sarda (vrsta ptice).

Prenosi ga Ebu Davud, s vjerodostojnim lancem prenosilaca, po kriterijima koje su uspostavili Muslim i El-Buhari (En-Nevevi).

El-Kastalani apostrofira da je El-Hattabi razlučio da se ova zabrana odnosi na velikog mrava, dok je malog mrava, koji se zove *الجر*, dozvoljeno ubiti. Imam Malik, Allah mu smilovao, smatrao je zabranjenim ubijanje mrava, izuzev ukoliko on nanosi štetu i ne može se na drugi način spriječiti, osim tamanjenjem. Ed-Dumejri o Njegovim riječima: *Zašto nisi (uništio) samo jednog mrava* kaže da se u njima nalazi dokaz da je dozvoljeno ubiti onu životinju koja pričinjava štetu.

A svako ubistvo životinje radi koristi, ili da bi se otklonila šteta, nije zabranjeno, prema stavu islamskih učenjaka. (El-Kastalani, a o tome postoji dodatak, onome ko to želi, u 5.džuzu, str.314)

Poglavlje XXIII

Briga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za svoj ummet i njegove dove za sljedbenike

HADIS

Dova Vjerovjesnika, s.a.v.s., za svoj ummet i plač
zbog brige za sljedbenike

Muslim je naveo ovaj hadis u svome Sahihu, u Knjizi o imanu, 2. džuz, str. 189. El-Kastalani:

﴿٢١٧﴾ فقال: حدثني يونس بن عبد الأعلى الصدقي، أخبرنا ابن وهب، قال: أخبرني عمرو بن الحارث أن بكر بن سوادة حدثه عن عبد الرحمن بن جبير، عن عبد الله بن عمرو بن العاص - رضى الله عنهما - أن النبي - صلى الله عليه وسلم - تلا قول الله تعالى في إبراهيم - صلى الله عليه وسلم - : «رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي ... الآية»، وقال عيسى - صلى الله عليه وسلم - : «إِنْ تَعَذَّبْتُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغَفَّرَ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ». فَرَفَعَ

يَدِّيهِ وَ قَالَ: «اللَّهُمَّ أُمِّتِي.. أُمِّتِي!»، وَ بَكَى، فَقَالَ اللَّهُ -عز و جل-: «يَا جَبْرِيلُ، اذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ - وَ رَبِّكَ أَعْلَمُ - فَسَلْهُ: «مَا يُنْكِيكَ؟»، فَأَتَاهُ جَبْرِيلُ - عَلَيْهِ سَلَامٌ - فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه و سلم- بِمَا قَالَ - وَ هُوَ أَعْلَمُ، فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «يَا جَبْرِيلُ، اذْهَبْ إِلَى مُحَمَّدٍ، فَقُلْ: «إِنَّا سَنُرْضِيكَ فِي أَمْرِكَ وَ لَا نَسُوءُكَ!»

[217] Pričao mi je Junus b. ‘Abdile’ala as-Sadeffi da nas je obavijestio Ibn Veheb koji je rekao da je njega obavijestio ‘Amr b. el-Haris, da mu je Bekr b. Sevadete pričao, prenoseći od ‘Abdurrahmana b. Džubejra, koji prenosi od ‘Abdullaha b. ‘Amra b. ‘Asa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., učio riječi Allaha Uzvišenog o Ibrahimu, s.a.v.s.: Oni su, Gospodaru moj, mnoge ljude na stranputicu naveli. Onaj ko bude mene slijedio - moje je vjere, a onaj ko bude protiv mene ustajao, pa Ti, uistinu, praštaš i samilostan si! (sura Ibrahim, 36) ‘Isa, s.a.v.s., rekao je: Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, silan i mudar Ti si. (sura El-Ma’ide, 118) Potom je podigao ruke i zamolio: - Gospodaru moj, moj ummet, moj ummet! - Tada je zaplakao. Allah je rekao: - Džibrile, idi do Muhammeda (a tvoj Gospodar najbolje zna) i pitaj šta ga je rasplakalo. Džibril, a.s., došao je i pitao, a Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio mu je. Džibril je otišao i prenio to Allahu (a On zna najbolje). Uzvišeni Allah je tada rekao: - Džibrile, idi do Muhammeda i reci mu: Zaista ćemo ti dati ono što ti želiš za svoj ummet i nećemo te ražalostiti!

En-Nevevijeve komentari hadisa Dova Vjerovjesnika, s.a.v.s., iz Muslimovog Sahiha

Za lanac prenosilaca s početka hadisa: *Pričao mi je Junus b. 'Abdile'ala es-Sadeft...* (do kraja lanca prenosilaca) En-Nevevi, Allah mu se smilovao, kaže: - Već ranije smo naveli da ime Junus يُونُس postoji u šest oblika: s damom (د), s kesrom (ك) i s fethom (ف) na nunu (ن), te s hemzetom (ه) i bez njega, a od riječi الصفى - s ja'om (ي) tvori se odnosno ime od riječi الصف - i to je poznato arapsko pleme. Rekao je Ebu Se'id b. Junus: - Doveo sam ga u Sadif, a on nije bio od njih, niti je bio u srodstvu s njima. Ovaj Junus b. Abdile'ala je umro na kraju mjeseca rebiul-ahira 264. godine, a rođen je u mjesecu zul-hidždžetu 170. godine. U ovom lancu prenosilaca Muslim navodi predaju koju prenosi od Šejha, koji je živio poslije njega, jer je Muslim umro 261. godine, kao što je naprijed kazano. A Allah najbolje zna!

Potom slijede riječi: *Od 'Abdullaha b. 'Amra b. 'Asa, r.a., prenosi se da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., učio riječi Allaha Uzvišenog o Ibrahimu, s.a.v.s.: „Ako ih kazniš robovi su Tvoji, a ako im oprostiš silan i mudar Ti si“* Rekao je 'Isa, s.a.v.s.: „Ako ih Ti kazniš, pa zaista su oni Tvoji robovi. A ako im Ti oprostiš, Silan i Mudar Ti si.“

El-Kadi Ijjad kaže da neki od islamskih učenjaka smatraju da riječ فال (rekao je) označava govor, a ne glagol, radnju. Njome se izriče govor koji je rečen i ono što je kazano. To je kao da je rekao: Proučio je ono što je govorio 'Isa.

Vjerovjesnik, s.a.v.s., podigao je ruke i rekao: - Gospodaru moj, moj ummet, moj ummet! Potom je zaplakao. Allah je rekao: - Džibrile, idi do Muhammeda (a tvoj Gospodar zna najbolje) i pitaj šta ga je rasplakalo! Džibril je pitao, a Poslanik, s.a.v.s., obavijestio ga je o onome što je rekao (a On zna najbolje), tj. ono što je rekao Vjerovjesnik, s.a.v.s. Allah Uzvišeni je rekao Džibrilu, a.s.: „O Džibrile, idi do Muhammeda i reci (njemu): Allah ti poručuje: Zaista ćemo ti dati ono što želiš za svoj ummet i nećemo te žalostiti! En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, kaže da ovaj hadis obuhvata nekoliko vrsta koristi: jedna od njih je pojašnjenje velike zabrinutosti Vjerovjesnika, s.a.v.s., za njegov ummet, vođenje računa o dobru sljedbenika i brige šta će se desiti s njima. Korist je i pohvala za dizanje ruku u dovi, kao što je to uradio Vjerovjesnik, s.a.v.s. Tu je i prekrasna i radosna vijest za ovaj ummet, povećao mu Allah ugled onim što je obećao Svome Vjerovjesniku,

s.a.v.s., u riječima: *Zaista ćemo ti dati ono što želiš za svoj ummet i nećemo te ražalostiti!* Ovo je jedan od hadisa s najviše nade za ovaj ummet, iako nije i jedini. Korisno je i pojašnjenje visokog položaja Vjerovjesnika, s.a.v.s., kod Allaha Uzvišenog i velike nježnosti koju On pokazuje prema njemu.

Mudrost, sadržana u slanju Džibrila, a.s., Vjerovjesniku, s.a.v.s., jeste u pokazivanju počasti prema njemu i ukazivanje na najveličanstvenije mjesto kod Gospodara. Allah mu udovoljava i čini mu počast tako što mu daje ono čime će biti zadovoljan. To je od strane Najuzvišnijeg, a Poslaniku, s.a.v.s., prenosi Džibril. A Allah najbolje zna!

Ovaj hadis je sličan Allahovim, dž.š., riječima: *A Gospodar tvoj će tebi sigurno dati pa ćeš zadovoljan biti!* (sura Ed-Duha, 5)

Za riječi Uzvišenog i *nećemo te ražalostiti* autor djela *Et-Tahrir* kaže: - To je intenziviranje značenja, tj. nećemo te ražalostiti njima, jer ispunjenje želje obuhvata pravo da nekima bude oprošteno, a da će ostali ući u vatru. On je rekao: *Zaista ćemo ti udovoljiti*, tj. oprostiti tvom ummetu tako da nećeš biti žalostan zbog njega i sve ćemo ih spasiti od vatre. A Allah najbolje zna!

Gospodaru naš, nagradi našeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., najboljom nagradom koju su Ti podario Vjerovjesniku za njegov narod i Poslaniku za njegov ummet. I učini nas, Gospodaru, da slijedimo njegov Šeri'at i da se čvrsto držimo njegove upute i njegovog sunneta. Proživi nas u društvu vjerovjesnika, iskrenih, šehida i dobrih ljudi, a oni su najčasnije društvo! I neka je apsolutna hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Amin!

HADIS

Zaista mi je Allah sakupio zemlju i vidio sam njene i istoke i zapade

Ovaj hadis imam Muslim navodi u svome Sahihu, u Knjizi o smutnjama, 10. džuz, str. 340. i dalje od El-Kastalanija.

﴿٢١٨﴾ حَدَّثَنَا أَبُو الرَّبِيعِ الْعَتَكِيُّ، وَ قَتِيبَةُ بْنُ سَعِيدٍ - كِلَاهُمَا عَنْ حَمَادِ بْنِ زَيْدٍ -
وَالْفُظْ لَقْتِيَّة، حَدَّثَنَا حَمَادٌ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنْ أَبِي قَلَابَةَ، عَنْ أَبِي أَسْمَاءَ، عَنْ ثَوْبَانَ،
قَالَ: « قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ-: «إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ، فَرَأَيْتُ
مَشَارِقَهَا وَ مَغَارِبَهَا، وَ إِنَّ أُمَّتِي سَيَلُغُ مُلْكُهَا مَا زَوَى لِي مِنْهَا، وَ أُعْطِيتُ الْكَثْرَيْنِ:
الْأَحْمَرَ وَ الْأَبْيَضَ، وَ إِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لِأُمَّتِي أَنْ لَا يَهْلِكَهَا بَسَنَةٌ عَامَّةٌ، وَ أَنْ لَا يَسْلُطَ
عَلَيْهِمْ عَدُوٌّ مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ، فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ، وَ إِنَّ رَبِّي قَالَ: «يَا مُحَمَّدُ، إِنِّي
إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ لَا يُرَدُّ، وَ إِنِّي أُعْطِيتُكَ لِأَمْتِكَ أَنْ لَا أَهْلِكَهُمْ بَسَنَةٌ عَامَّةٌ،
وَ أَنْ لَا أَسْلُطَ عَلَيْهِمْ عَدُوٌّ مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيحُ بَيْضَتَهُمْ، وَ لَوْ اجْتَمَعَ
عَلَيْهِمْ مِنْ أَقْطَارِهَا» - أَوْ قَالَ: «مِنْ بَيْنِ أَقْطَارِهَا» - «حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يَهْلِكُ
بَعْضًا، وَ يَنْبِى بَعْضُهُمْ بَعْضًا.»

[218] Pričali su nam Ebu er-Rebi'a el-Atekij i Kutejbe b. Se'id i obojica prenose od Hammada b. Zejda - a tekst pripada Kutejbi - pričao nam je Hammad, koji prenosi od Ejjubu, a on od Ebi Kalabeta, on od Ebu Esmaa, on od Sevbana da je rekao: - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Zaista mi je Allah sakupio Zemlju, pa sam vidio njene istoke i njene zapade. I zaista će vlast mog ummeta na njoj doprijeti onoliko koliko mi je Zemlje bilo sakupljeno. Date su mi dvije riznice: crvena i bijela. Zatražio sam od svog Gospodara da ne uništi moj ummet sušnom godinom i da nad njim ne zavlada neprijatelj, neko ko nije od njih, pa da prigrabi njihovo blago. Tada mi je moj Gospodar

rekao: - Muhammede, zaista ono što sam odredio ne može biti promijenjeno. Dao sam ti da tvoj ummet ne bude uništen gladnom godinom, niti ću podignuti protiv njega neprijatelja, nekog ko nije od njih, kako bi taj uspostavio vlast nad njima, pa makar se sakupili protiv njih sa svih strana (ili je rekao: iz svih krajeva), sve dok oni ne počnu uništavati jedni druge i porobljavati jedni druge između sebe.

﴿٢١٩﴾ حدثني زهير بن حرب، و إسحاق بن إبراهيم، و محمد بن مثنى، و ابن بشار، قال إسحاق: أخبرنا، و قال الآخرون: حدثنا معاذ بن هشام، حدثني أبي، عن قتادة، عن أبي قلابه، عن أبي أسماء الرحبي، عن ثوبان، أن نبي الله - صلى الله عليه وسلم - قال: «إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِيَ الْأَرْضَ: مَشَارِقَهَا وَ مَغَارِبَهَا، وَ أَعْطَانِي الْكُنُزَيْنِ: أَحْمَرَ وَ الْأَبْيَضَ...»، ثم ذكر نحو حديث أيوب عن أبي قلابه.

[219] U drugoj Muslimovoj predaji stoji: Pričao mi je Zuhejr b. Harb i Ishak b. Ibrahim, i Muhammed b. Musenna i Ibn Beššar. Rekao je Ishak: - Obavijestio nas je - dok su drugi rekli: - Pričao nam je Mu'az b. Hišam, pričao mi je moj otac, koji prenosi od Katadeta, a on od Ebu Kalabeta, on od Ebu Esmaa er-Rehabija, on od Sevbana da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Zista mi je Allah sakupio Zemlju: njene istoke i njene zapade i dao mi dvije riznice: crvenu i bijelu... - On zatim navodi hadis sličan onome kojeg prenosi Ejjub od Ebu Kalabeta.

﴿٢٢٠﴾ حدثنا ابن نمير - و اللفظ له - حدثنا أبي، حدثنا عثمان بن حكيم، أخبرني عامر بن سعد، عن أبيه، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - أَقْبَلَ ذَاتَ يَوْمٍ مِنَ الْعَالِيَةِ، حَتَّى إِذَا مَرَّ بِمَسْجِدِ بَنِي مُعَاوِيَةَ، دَخَلَ فَرَكَعَ فِيهِ رُكْعَتَيْنِ، وَ صَلَّيْنَا

مَعَهُ، وَ دَعَا رَبَّهُ طَوِيلًا، ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَيْنَا، فَقَالَ: «سَأَلْتُ رَبِّي ثَلَاثًا، فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ وَ مَنَعَنِي وَاحِدَةً، سَأَلْتُ رَبِّي أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالسَّنَةِ، فَأَعْطَانِيهَا، وَ سَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالْغَرَقِ فَأَعْطَانِيهَا، وَ سَأَلْتُهُ أَنْ لَا يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمَنَعَنِيهَا.»

[220] U trećoj Muslimovoj predaji stoji: Pričao nam je Ebu Bekr b. Ebi Šejbete, pričao nam je 'Abdullah b. Numejr (a tekst je od njega), pričao mi je moj otac, pričao mi je Osman b. Hakim, obavijestio me je 'Amir b. Sa'd, koji prenosi od svog oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana dolazio iz El-'Alija. Kada je prolazio pored mesdžida Benu Mua'vije, svratio je u njega i klanjao dva rekata. I mi smo klanjali s njim. Dugo je upućivao dove svome Gospodaru, a zatim se okrenuo prema nama i rekao: - Tražio sam od Gospodara troje, pa mi je On dao dvoje, a jedno uskratio. Tražio sam od Gospodara da ne uništi moj ummet sušom, pa mi je On to dao. Tražio sam da ne uništi moj ummet potopom, pa mi je i to dao. I tražio sam da ne učini da jedni drugima čine nepravdu, što je uskratio.

Naveo je ovaj hadis Ibn Madždže u svome Sunenu, u poglavlju Kakve će biti smutnje, 2. džuz, str. 232, a njegov tekst je različit od teksta Muslimove predaje:

﴿٢٢١﴾ عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «زُوِيَ لِيَ الْأَرْضُ حَتَّى رَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَ مَغَارِبَهَا، وَ أُعْطِيتُ الْكَنْزَيْنِ: الْأَصْفَرَ - (أَوْ الْأَحْمَرَ)، وَ الْأَبْيَضَ (يَعْنِي الذَّهَبَ وَ النَّصِيفَةَ) - وَ قِيلَ لِي: «إِنَّ مُلْكَكَ إِلَى حَيْثُ زُوِيَ لَكَ»، وَ إِنِّي سَأَلْتُ اللَّهَ - عَزَّ وَ جَلَّ - ثَلَاثًا: أَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَى أُمَّتِي جُوعًا فِيْهِلِكُهُمْ بِهَ عَامَةً، وَ أَنْ لَا يَلْبِسَهُمْ شَيْعًا وَ يُذِيقَ بَعْضَهُمْ بَأْسَ بَعْضًا، وَ أَنَّهُ قِيلَ لِي: «إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَلَا مَرَدَّ لَهُ، وَ إِنِّي لَنْ أَسْلُطَ عَلَى أُمَّتِكَ جُوعًا فِيْهِلِكُهُمْ فِيْهِ، وَ لَنْ أَجْمَعَ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِ

أَقْطَارَهَا حَتَّى يُفْنِيَ بَعْضَهُمْ بَعْضًا، وَ يَقْتُلَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا.»، فَإِذَا وَضَعَ السَّيْفُ فِي أُمْتِي فَلَنْ يُرْفَعَ عَنْهُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَإِنْ مِمَّا أَخَوْفُ عَلَى أُمْتِي أَيْمَةٌ مُضِلِّينَ وَ سَتَعْبُدُ قَبَائِلَ مِنْ أُمْتِي الْأَوْثَانِ، وَ سَتَلْحَقُ قَبَائِلُ مِنْ أُمْتِي بِالْمُشْرِكِينَ، وَ إِنْ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ دَجَالِينَ كَذَّابِينَ، قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِينَ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ نَبِيٌّ، وَ لَنْ تَزَالَ طَائِفَةٌ مِنْ أُمْتِي عَلَى الْحَقِّ مَنْصُورِينَ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ أَمْرُ اللَّهِ.»

[221] Prenosi se od Sevbana, r.a., štićenika Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je Allahov Poslanik rekao: - Bila mi je sakupljena Zemlja, kako bih mogao vidjeti njene istoke i zapade. I date su mi dvije riznice: žuta (ili crvena) i bijela (zlatno i srebro). Tada mi je rečeno: - Zaista će se vlast tvoga ummeta prostirati dokle ti je Zemlja sabrana. Ja sam zatražio od Allaha, dž.š., troje: da ne pošalje na moj ummet glad, pa da ih sve njom uništi i da ih ne podijeli na stranke, pa da jedni drugima čine zlo. Odgovoreno mi je: - Kada sam donio određenje, nema njegovog mijenjanja. A neću poslati na tvoj ummet glad, da bih ih sve uništio i neću okupiti protiv njih one iz različitih krajeva, kako bi ih zatrli i pobili. - Kada bude podignuta sablja između pripadnika moga ummeta, neće biti spuštena sve do Sudnjeg dana. Ono od čega strahujem za svoj ummet jeste da im vođe postanu oni koji vode u zabludu i da neke grupe budu slijedile kumire i pridružile se mušricima. Uistinu će pred Smak svijeta biti lažova, dedždžala, njih oko trideset. Svi oni će tvrditi da su vjerovjesnici. A neprestano će se jedna grupa moga ummeta boriti na putu istine i neće im naškoditi oni koji im se budu suprostavljali, sve dok ne dođe Allahova odluka!

En-Nesai u svome Sunenu navodi hadis koji je jako sličan navedenom. Navodi ga u poglavlju Noćni ibadet:

﴿٢٢٢﴾ عن عبد الله بن حباب بن الأرت، عن حباب أبيه - وكان قد شهد بدرًا مع رسول الله - صلى الله عليه وسلم - أَنَّهُ رَاقِبَ رَسُولَ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - اللَّيْلَةَ كُلَّهَا، حَتَّى كَانَ مَعَ الْفَجْرِ، فَلَمَّا سَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - مِنْ صَلَاتِهِ، جَاءَهُ حَبَابٌ فَقَالَ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، بَأبِي أَنْتَ وَ أُمِّي، لَقَدْ صَلَّيْتُ اللَّيْلَةَ صَلَاةً، مَا رَأَيْتُكَ صَلَّيْتَ نَحْوَهَا؟»، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم -: «أَجَلْ، إِنَّهَا صَلَاةٌ رَغَبَ وَ رَهَبَ، سَأَلْتُ رَبِّي - عز و جل - فِيهَا ثَلَاثَ خَصَالٍ، فَأَعْطَانِي اثْنَتَيْنِ، وَ مَنَعَنِي وَاحِدَةً، سَأَلْتُ رَبِّي - عز و جل - أَنْ لَا يُهْلِكَنَا بِمَا أَهْلَكَ بِهِ الْأُمَمَ قَبْلَنَا، فَأَعْطَانِيهَا، وَ سَأَلْتُ رَبِّي - عز و جل - أَنْ لَا يُظْهَرَ عَلَيْنَا عَدُوٌّ مِنْ غَيْرِنَا، فَأَعْطَانِيهَا، وَ سَأَلْتُ رَبِّي أَنْ لَا يَلْبِسَكُمْ شَيْعًا فَمَنَعَنِهَا.»

[222] Prenosi se od 'Abdullaha b. Habbaba b. el-Eretta da je Habbab, njegov otac, bio sudionik, zajedno s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s., Bitke na Bedru, kada je pazio na Allahovog Poslanika, s.a.v.s., cijelu noć, sve do zore. Nakon što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., predao selam i završio svoj namaz, došao mu je Habbab i obratio mu se: - Allahov Poslaniče! Ti si mi draži i od oca i od majke. Klanjao si tokom noći jedan namaz. Nisam vidio da si do sada klanjao nešto slično njemu. - Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio je: - Svakako. To je bio namaz za želju i protiv straha. Tražio sam u njemu od svog Gospodara troje, pa mi je On dao dvoje, a jedno uskratio. Tražio sam od Gospodara da nas ne uništi onime čime je uništio narode prije nas, pa mi je to dao. Tražio sam od svog Gospodara da nas ne potčini neprijateljima, pa mi je to dao. I tražio sam od svog Gospodara da vas ne podijeli na frakcije, što mi je uskratio.

Komentar hadisa preuzet iz En-Nevevijevo komentara Muslimove zbirke, 10. džuz, str. 340

En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, za riječ زوى u izjavi: *Zaista mi je Allah Uzvišeni sakupio Zemlju, pa sam vidio njene istoke i zapade. Moj umet će osvojiti njenog blaga koliko mi je zemlje bilo skupljeno. I date su mi dvije riznice: crvena i bijela* kaže da znači: sabrati. Ovaj hadis nosi u sebi očite mudžize. Svaka od njih se desila zahvaljući Allahu Uzvišenom, kao što je o tome rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.

Učenjaci smatraju da se pod riječju الكزبن (dvije riznice) misli na zlato i srebro, a što se odnosi na riznice Kistrine i Kajsare, vladara Perzije i Šama.

U njemu se nalazi znak da će vlast ovoga ummeta biti ogromna i da će se prostirati u pravcima istoka i zapada. Tako se i dogodilo. Njeno prostiranje u pravcu sjevera i juga manje je u odnosu na pravac istok-zapad. Neka je Allahov blagoslov i mir na Njegovog iskrenog poslanika, koji ne priča po hiru svome: *To je samo Objava koja mu se obznanjuje* (sura En-Nedžm, 4.) Istinu je rekao Allah Slavni.

Riječi *kako bi taj uspostavio vlast nad njima* znače: nad svima njima i iskorijenio ih, a značenje riječi البيضاء je i: vlast i moć.

U sentenci: *Dao sam da tvoj ummet neće biti uništen gladnom godinom* riječ السنة označava jednu od godina, a pod njom se misli na sušnu, na nerodnu godinu. Stoga je njeno značenje: Neću ih uništiti sušnom godinom, koja će ih sve pogoditi, nego će, ako se desi, takva godina pogoditi relativno mali prostor u odnosu na ostatak islamskog svijeta. To je pojasnio u predaji kod Ibn Madždže, u kojoj stoji: *Zaista neću poslati na tvoj ummet glad, pa da ih ona sve uništi*. Zatim je rekao En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao: - Allahu pripada apsolutna hvala i zahvala za sve Njegove blagodati, koje je On poklonio pripadnicima islama.

Dvoje koje mu je dato iz izjave: *Tražio sam od svog Gospodara troje, pa mi je On dao dvoje...* pojasnio je sam Poslanik riječima: *Tražio sam od Gospodara da ne uništi moj ummet gladu*, tj. gladu uzrokovanu općom nepogodom, *pa mi je On dao*, tj. primio je Allah Uzvišeni, kao izraz Svoje dobrote, ono što je od Njega tražio u tom pogledu, i uslišao njegovu dovu iz Svoje počasti prema njemu. *I tražio sam od Njega da ne uništi moj ummet potopom*, kao što je uništio Nuhov narod, ili faraonov narod, *pa mi je On to dao*, tj. On mi je obećao to, a Njegovo

obećanje je istina. Allahu pripada apsolutna hvala i zahvalnost. Ovo, također, predstavlja vidljive mu'džize, kao što je rekao En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao.

I tražio sam da ne učini da jedni drugima čine nepravdu, pa mi je to uskratio, tj. nije u tome udovoljio, što iziskuje veliku mudrost, jer je, i Njegovo određenje i Njegovi propisi, i sve ono što On čini, sama mudrost. A to je, kao što kaže u prvoj predaji *sve dok oni ne počnu uništavati jedni druge i porobljavati jedni druge između sebe*. To nalazimo i u govoru Allaha Uzvišenog: *Reci: „On je kadar da pošalje protiv vas kaznu iznad vaših glava ili ispod vaših nogu ili da vas u stranke podijeli i učini da silu jedni drugih iskusite.“ Pogledaj samo kako Mi potanko iznosimo dokaze da bi se oni urazumili!*“ (sura El-En'am, 65) Allah Uzvišeni je počastio Poslanika i dao mu obećanje da neće dopustiti da nad njegovim ummetom, zavlada njihov neprijatelj, osim njih samih, *kako bi vlast nad njima uspostavio, i njihovo bogastvo i moć im uništio, pa makar se svi ovi neprijatelji udružili zajedno protiv njih i sručili se na islamske gradove sa svih strana*. Muslimani imaju čvrstu vlast u gradovima u kojima su još uvijek ostali dominantni i u njima obavljaju vjerske obrede, ma kako bila snažna vlast kolonizatora u njihovim gradovima, zbog čega se nije desilo da su odvrćeni od svoje vjere od strane kolonizatora, izuzev sporadičnih slučajeva.

O onome što je spomenuto u hadisu kojeg bilježi Ibn Madždže u Poglavlju o smutnjama, o pojavljivanju vođa koji će voditi u zabludu, obožavanje kumira i pridruživanja mušricima, pojavljivanju oko trideset dedždžala, od kojih će svaki za sebe tvrditi da je vjerovjesnik, kazao je El-Kastalani: „Već se obistinilo ono što se spominje u hadisu. Kada bi se brojali oni koji su tvrdili da su poslanici, od vremena Poslanika, s.a.v.s., koji su poznati po tome i koje su slijedili mnogi u toj njihovoj zabludi, vidjelo bi se da ih je već bilo toliko. Razlika između ovih dedždžala i velikog Dedždžala je u tome što će oni tvrditi da su vjerovjesnici, a Dedždžal će tvrditi da je **نَعُودٌ بِاللَّهِ** - bog. S tim da će svi zajedno učestovati u obmani i pozivu ka neistini. Da nas Allah sačuva od svake smutnje! Amin!

Poglavlje XXIV

Allahova milost je nadvladala Njegovu srdžbu Prihvatanje pokajanja od griješnika

HADIS

Zaista je Moja milost jača od Moje srdžbe

*Navodi ovaj hadis El-Buhari u Knjizi o tevhidu, poglavlje Go-
vor Allaha Uzvišenog: „Allah vas upozorava na Sebe...” (sura Ali
Imran, 28), 9. džuz, str. 150, El-Kastalani, 10. džuz, str. 381*

﴿٢٢٣﴾ حَدَّثَنَا عَبْدَانُ عَنْ أَبِي حَمْزَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي
هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ
الْخَلْقَ كَتَبَ فِي كِتَابِهِ، هُوَ يَكْتُبُ عَلَى نَفْسِهِ وَهُوَ وَضِعَ عِنْدَهُ عَلَى الْعَرْشِ: «إِنَّ
رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي.»

[223] Pričao nam je 'Abdan koji prenosi od Ebu Hamze, a on od El-E'ameša, on od Ebu Saliha, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Nakon što je Allah stvorio stvorenja, zapisao je u Svoju Knjigu, obavezujući Sam Sebe, a to se nalazi kod Njega nad Aršom: Zaista je Moja milost nadvladala od Moju srdžbu!

Naveo ga je El-Buhari na drugom mjestu u Knjizi o tevhidu, a njegov tekst je:

﴿٢٢٤﴾ قَالَ : «لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ عِنْدَهُ فَوْقَ عَرْشِهِ: «إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي.»

[224] Rekao je on: - Nakon što je Allah odredio/kada' stvaranje, zapisao je kod Sebe iznad Svog Arša: Zaista je Moja milost prethodila Mojoj srdžbi!

Naveo ga je El-Buhari, također, u Knjizi o početku stvaranja, na njenom početku, 5. džuz, str. 251 (El-Kastalani):

﴿٢٢٥﴾ وَ قَالَ فِيهِ: «إِنَّ رَحْمَتِي غَلَبَتْ غَضَبِي.»، وَ قَالَ فِيهِ أَيْضًا: «لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ.»

[225] Prenesen je, također, od Ebu Hurejre, r.a., a u njemu je On rekao: - Zaista je Moja milost nadvladala Moju srdžbu! - Također je u njemu on rekao: - Nakon što je Allah odredio stvaranje.

Navodi ovaj hadis imam Muslim u Knjizi o pokajanju, u poglavlju Širina Allahove milosti. Navodi ga i En-Nesai u Poglavlju o svojstvima. El-Kastalani kaže da ga Et-Tirmizi navodi s tekstom:

﴿٢٢٦﴾ «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ: «إِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي.»

[226] Zaista je Allah stavio Sam Sebi u obavezu: Zaista Moja milost nadvladava Moju srdžbu!

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi: „Hadis je hasen-sahih garib.“

Navodi ovaj hadis i Ibn Madždže, a njegov tekst je:

﴿٢٢٧﴾ «كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ بِيَدِهِ، قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ: «رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي.»

[227] Propisao je vaš Gospodar kao obavezu Sebi, Svojom Rukom, prije nego što je stvorio stvorenja: Moja milost je prethodila Mojoj srdžbi!

Komentar hadisa od El-Kastalanija, preuzet iz Knjige o tevhidu, 10. džuz, str. 381

Riječi zapisao je u Svoju Knjigu znače da je naredio peru-kalemu da zapiše u Njegovu Knjigu, a njegove riječi: *obavezujući Sam Sebe* predstavljaju pojašanjene riječi: *zapisao je*. U predaji stoji: *On je zapisao* -هو يكتب-. To je rečenica koja izražava stanje. U dijelu rečenice: *a to se nalazi* riječ وضع ima tri načina čitanja: 1. s fethom (ـَ) na vavu (و) i sukunom (ـْ) na dadu (ض) u značenju: postavljena, 2. s fethom (ـَ) i na vavu (و) i na dadu (ض), kada predstavlja glagol u prošlom vremenu u kojem je sadržan činilac radnje/fa'il فاعل i 3. u nushi koja je prihvaćena

s kesrom (كس) na dadu (ض) i sa nunacijom, kada ima, također, značenje: postavljena. Riječi *kod Sebe* znače da se znanje o tome nalazi kod Njega *nad Aršom*, tj. zapisano i skriveno od stvorenja, podignuto izvan dometa spoznaje. Allah Uzvišeni je daleko od toga da bude ograničen prostorom, a zapisivanje nije zbog toga da bi Mu trebalo zbog mogućnosti zaborava. Allah Uzvišeni je daleko iznad toga.

U knjizi *Početak stvaranja* stoji *iznad Arša*, čime se skreće pažnja na uzvišenost Allahovog emra i Njegovog određenja/kadera, jer se El-Levhul-mahfuz اللوح المحفوظ nalazi ispod Arša, a Knjiga koja sadrži ovu odredbu/hukm iznad Arša. Moguće je da je tajna u tome da je ono što se nalazi ispod Arša svijet uzroka i posljedica, pa El-Levhul-mahfuz اللوح المحفوظ obuhvata detaljno stvari vezane za taj svijet. U Njegovim riječima: *Zaista će Moja milost nadvladati Moju srdžbu!* riječ الغضب znači: srdžba; ono što ona podrazumijeva, i vezuje se za patnju/azab prema onome na koga je spuštена, jer i prethodno dolaženje i savladavanje imaju značenje vezanosti. To znači da uzročnik milosti prethodi uzročniku srdžbe, jer se milost podrazumijeva od Njegovog Svetog Bića/Zata. Srdžba zahtijeva da joj prethodi djelo počinjeno od strane roba. El-Kastalani je u Knjizi o početku stvaranja naveo dodatak, koji slijedi:

Et-Turbešti smatra da se u tome što milost ide ispred nalazi pojašnjenje da je udio stvorenja u njoj veći od njihovog udjela u srdžbi, i da im se ona daje bez zasluge, dok se srdžba daje samo po zaslugi. Zar ne vidiš kako Allahova milost/rahmet okružuje čovjeka sa svih strana: dok je on u utrobi svoje majke, zatim kada postane dojenče, zatim kada bude odbijen od dojenja i kada postane mladićem, bez prethodnog činenja ičega od djela pokornosti. Neće ga sustići srdžba, izuzev ukoliko prethodno ne počinu grijehе koji je uzrokuju.

U *El-Mesabihu* je rekao da riječ الغضب (srdžba) znači: namjeru da se kazni, dok milost predstavlja namjeru da se nagradi. Navedena svojstva ne mogu se opisati nadvladavanjem, nego je to došlo u formi alegorije.

Nema zapreke da se milost i srdžba uzimaju kao atributi/sifati Allahovog djelovanja, a ne Njegovog Svetog Bića/Zata. U tom slučaju je milost nagrada i dobročinstvo, a srdžba kazna i osveta. Na taj način može biti nadvladavanja: zaista je Moja milost učestalija od Moje srdžbe!

Rekao je Et-Tibi: „To je identično Njegovim, dž.š., riječima: *Gospodar vaš je sam Sebi propisao da bude milostiv* (sura El-En'am, 54), tj. dao obećanje da će im se smilovati. A Allah najbolje zna!

HADIS

Zaista je rob počinio grijeh, pa ga priznao riječima: Gospodaru moj, počinio sam grijeh...

Navodi ga *El-Buhari u Knjizi o tevhidu*, 9. džuz, str. 145., u poglavlju „Oni žele da izmijene Allahov Govor...“:

﴿٢٢٨﴾ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَاصِمٍ، حَدَّثَنَا هَمَامٌ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ - سَمِعْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي عَمْرٍة قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «سَمِعْتُ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِنَّ عَبْدًا أَصَابَ ذَنْبًا» - وَ رُبَّمَا قَالَ: «أَذْنَبَ ذَنْبًا» - فَقَالَ: «رَبِّ أَذْنَبْتُ ذَنْبًا» - وَ رُبَّمَا قَالَ: «أَصَبْتُ» - «فَاغْفِرْ لِي»، فَقَالَ رَبُّهُ: «أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَ يَأْخُذُ بِهِ! غَفَرْتُ لِعَبْدِي»، ثُمَّ مَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ أَصَابَ ذَنْبًا - أَوْ قَالَ: «أَذْنَبَ ذَنْبًا» - فَقَالَ: «رَبِّ أَذْنَبْتُ» - أَوْ: «أَصَبْتُ آخَرَ» - «فَاغْفِرْ»، فَقَالَ: «أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَ يَأْخُذُ بِهِ! غَفَرْتُ لِعَبْدِي»، ثُمَّ مَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ أَذْنَبَ ذَنْبًا - وَ رُبَّمَا قَالَ: «أَصَابَ ذَنْبًا» - فَقَالَ: «رَبِّ أَصَبْتُ» - أَوْ قَالَ: «أَذْنَبْتُ» - «آخَرَ، فَاغْفِرْ لِي»، فَقَالَ: «أَعَلِمَ عَبْدِي أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَ يَأْخُذُ بِهِ! غَفَرْتُ لِعَبْدِي ثَلَاثًا، فَلْيَعْمَلْ مَا شَاءَ!»

[228] Pričao nam je Ahmed b. Ishak, pričao nam je ‘Amr b. ‘Asim, pričao nam je Hemmam, pričao nam je Ishak b. ‘Abdullah, koji je čuo ‘Abdurrahmana b. Ebi ‘Amrete da je čuo Ebu Hurejru, r.a., koji prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Zaista je rob počinio grijeh (a možda je rekao da je zgriješio), pa ga priznao riječima: - Gospodaru moj, zgriješio sam! (ili je možda rekao: počinio sam grijeh). Oprosti mi! - Njegov Gospodar je rekao: - Zar je Moj rob znao da ima Gospodara koji će mu grijeh oprostiti i koji će zbog njega kazniti? Oprostio sam Svome robu! - Zatim je prošlo onoliko koliko je Allah htio. Onda je čovjek počinio grijeh (zgriješio), te i njega priznao: - Gospodaru

moj, zgriješio sam (ili: počinio sam drugi!). Oprosti mi! – Gospodar će reći: - Zar je Moj rob znao da ima Gospodara Koji će mu grijeh oprostiti i Koji će za njega kazniti? Oprostio sam Svome robu! – Onda je prošlo onoliko koliko je Allah htio. Opet je onaj isti rob zgriješio (počinio grijeh) i opet je rekao: - Gospodaru moj, počinio sam grijeh ili je rekao zgriješio sam, još jedan! Oprosti mi ga! On je rekao: Zar je Moj rob znao da ima Gospodara koji grijeh oprašta i koji će zbog njega kazniti!? Oprostio sam Svome robu tri puta, pa neka čini što hoće!

Muslim je ovaj hadis naveo u svome Sahihu, u poglavlju Širina Allahove milosti koja je veća od Njegove srdžbe, 10. džuz, str. 188 (El-Kastalani).

﴿٢٢٩﴾ فَقَالَ بَسْنَدَهُ إِلَى أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِيمَا يَحْكِي عَنْ رَبِّهِ - عَزَّ وَجَلَّ - قَالَ: «أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا، فَقَالَ: «اللَّهُمَّ، اغْفِرْ لِي ذَنْبِي.»، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِهِ.»، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: «أَيُّ رَبِّ، اغْفِرْ لِي ذَنْبِي.»، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «عَبْدِي أَذْنَبَ ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِهِ.»، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: «أَيُّ رَبِّ، اغْفِرْ لِي ذَنْبِي.»، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا، فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ. اْعْمَلْ مَا شِئْتَ، فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ.»

قَالَ عَبْدُ الْأَعْلَى، أَحَدُ الرُّوَاةِ: «لَا أَدْرِي أَقَالَ فِي الثَّالِثَةِ، أَوْ فِي الرَّابِعَةِ: «اْعْمَلْ مَا شِئْتَ.»

[229] Nakon navođenja lanca prenosilaca do Ebu Hurejre r.a., a koji prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., ono što on pripovijeda od svog Gospodara, dž.š., rekao je: - Zgriješio je rob, a potom uzviknuo: - Gospodaru moj, oprosti mi moj grijeh! – Allah, Uzvišeni i Slavni, na to je rekao: -

Moj rob je zgriješio, a zna da ima Gospodara Koji grijeh oprašta i Koji će zbog njega kazniti! - Zatim se čovjek povratio i zgriješio, te rekao: - Gospodaru moj, oprosti mi moj grijeh! - Allah, Uzvišeni i Slavni, odgovorio je: - Moj rob je zgriješio, i zna da ima Gospodara Koji će grijeh oprostiti i Koji će zbog njega kazniti! - I nakon toga se čovjek vratio i opet zgriješio, te rekao: - Gospodaru moj, oprosti mi moj grijeh! - Allah, Uzvišeni i Slavni, rekao je: - Moj rob je zgriješio i zna da ima Gospodara Koji će grijeh oprostiti i Koji će zbog njega kazniti! Radi što hoćeš, već sam ti oprostio!

'Abdule'ala, jedan od prenosilaca, rekao je: „Ne znam da li je treći ili četvrti put rekao: 'Radi što hoćeš!'“

El-Kastalanijev komentar hadisa, 10. džuz, str. 438

U punom imenu *Ahmed b. Ishak b. Husajn b. Džabir es-Sermari* riječ السرماری je s kesrom (كس) i fethom (فتح) na sinu (س), što znači da je on porijeklom iz Sermare, jednog od naselja u Buhari. Od *'Amra b. 'Asima* Ebu 'Atman el-Kelabazi el-Basri od kojeg prenosi El-Buhari, bez posrednika, u Knjizi o namazu i na drugim mjestima: *Pričao nam je: Hemam* (a on je Ibn Jahja), koji je rekao: *Pričao nam je Ishak b. 'Abdullah b. Talha el-Ensari*, tabi'in, poznati i cijenjeni imam: *Čuo sam 'Abdurrahmana b. Ebi 'Amrete* (غفرة) cijenjenog tabi'ina iz Medine, čiji je otac Kunejtah, ensarija i ashab (a kazano je da je 'Abdurrahman vidio Poslanika, pa je i on ashab, kao i njegov otac) *da je rekao: - Čuo sam Ebu Hurejru, r.a., kako navodi riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Zaista je rob počinio grijeh* (a možda je rekao: zgriješio je). Ovdje postoji dilema između upotrebe dvaju izraza: اذنبت i أصبت. *Čovjek je rekao: Gospodaru moj, zgriješio sam* (a možda je rekao: *Počinio sam grijeh*). I ovdje, također, postoji dilema što je on rekao: Zgriješio sam, ili: Počinio sam. *Pa oprosti* znači: oprosti mi moj grijeh, a u predaji kod Ebu Zerra stoji: *Pa mi ga oprosti!*, dok kod El-Kešmejhenija stoji: *Pa mi oprosti!* Pitanje njegova Gospodara: *Zar je Moj rob znao* jeste s upitnim hemzetom (إ), koje dolazi ispred glagola u prošlom vremenu. Kod El-Usajlija stoji: *On je znao*, sa skrivenim hemzetom (أ), koje je, ustvari, zamišljeno, jer

je značenje u formi pitanja. Dio izjave: *Da on ima Gospodara koji će grijeh oprostiti i kazniti zbog njega* (tj. izreći kaznu zbog njega) kod El-Usajlija je u formi: *Koji oprašta grijehe i kažnjava zbog njih. Oprostio sam Svome robu* (grijeh ili grijehe). Zatim je *prošlo vremena onoliko koliko je Allah htio. Onda je čovjek počinio grijeh* (drugi), a u predaji od Hammada kod Muslima stoji: *Zatim se povratio i zgriješio* ili: *Zgriješio je. Potom je rekao: Gospodaru moj, zgriješio sam*, a možda je rekao: *Počinio sam drugi grijeh, pa mi ga oprost!* Kod El-Usajlija stoji: *Pa mi oprost!* Tada je rekao njegov Gospodar: *„Zar je znao... s upitnim hemzetom*, a kod El-Usajlija stoji: *Znao je...*, gdje je to hemze izostavljeno. Dio izjave: *... moj rob da ima Gospodara, Koji će grijeh oprostiti i Koji će kazniti zbog njega* znači: *Koji će zbog njega kazniti onoga ko ga je počinio. Oprostio sam Svome robu, a zatim je prošlo onoliko vremena koliko je Allah htio. Onda je zgriješio ponovo* (a možda je rekao da je počinio grijeh). Tada je rekao: *Gospodaru moj, počinio sam* (ili je rekao: *zgriješio sam*) *grijeh drugi, pa mi ga oprost!* Ovako se navodi s dilemom u svim navedenim mjestima u ovom hadisu. A prenio ga je Hammad b. Selemete od Ishaka, koji se nalazi kod Muslima, sa sljedećim tekstom: *Prenosi se od Vjerovjesnika, s.a.v.s., ono što je on prenio od svoga Gospodaru, dž.š., da je rekao: Moj rob je zgriješio bez postojanja sumnje, a ovako se navodi i na svim ostalim mjestima. Pa je On rekao: Zar Moj rob zna da on ima Gospodara koji će oprostiti grijeh i koji će zbog njega kazniti. Oprostio sam Svome robu tri puta*, tj. tri grijeha, a u predaji od Ibn Zerra nedostaje izraz *ثلاث* (tri puta). *Neka radi šta hoće*, tj. ako je to njegova navika da počini grijeh, pa se pokaje i traži oprosta za njega, a ne ako počini grijeh više puta bez pokajanja, onda je to pokajanje lažova. Na to upućuju njegove riječi: *Pa je počinio drugi grijeh*. Ovako je to protumačio El-Munziri, a rekao je Ebu el-Abbas u *El-Mefhemu*: - Ovaj hadis ukazuje na veličinu koristi u traženju oprosta i mnogobrojnost blagodati od Allaha Uzvišenog, širinu Njegove milosti, blagosti i plemenitosti. Ovo traženje oprosta mora biti postojano u srcu, a zatim potvrđeno jezikom, kako bi time pokidao ustrajavanje u grijehu i kako bi došlo do pokajanja i grižnje savjesti. Tome u prilog je i hadis: *Najbolji među vama je svaki iskušenik koji se mnogo kaje*, tj. onaj koji često zapadne u grijeh i često traži pokajanje, pa svaki put kada pogriješi učini pokajanje.

To se ne odnosi na onoga koji jezikom ište oprost od Allaha, a srcem je čvrsto vezan za taj grijeh. Takav njegov istigfar iziskuje novi istigfar.

A u hadisu Ibn 'Abasa, r.a., kojeg bilježi Ibn Ebi ed-Dun'ja, s lancem prenosilaca do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., stoji: *Onaj ko učini pokajanje za grijeh sličan je onome ko nema grijeha. A onaj koji traži oprost za grijeh u čijem je činjenju uporan, sličan je onome ko se izruguje svome Gospodaru!* Međutim, vjerovatno je da se njegove riječi:

onaj koji traži oprosta pripisuju ashabu, t.j. nisu prenesene od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ibn Bettal je o ovome hadisu rekao: - Onaj ko je ustrajan u griješenju je u Allahovoj Volji: ako hoće, kaznit će ga; a ako hoće, oprostiti će mu, dajući prevagu njegovom dobrom djelu s kojim je došao. To dobro djelo je njegovo čvrsto vjerovanje da ima Gospodara, Stvaratelja, Koji će ga kazniti i Koji će mu oprostiti. Čovjekovo traženje oprosta od Njega je potvrda za to. Dokaz su riječi Uzvišenog: *Ko uradi dobro djelo, bit će deseterostruko nagrađen* (sura El-En'am, 160). Nema većeg dobrog djela od tevvida!

Na tvrdnju da traženje oprosta od Gospodara predstavlja pokajanje-tevbu, odgovorit ćemo: Istigfar ne predstavlja ništa više od traženja oprosta, a traže ga i ustrajni u grijehu i pokajnik. U hadisu nema dokaza da se griješnik pokajao od onog za što je tražio oprosta, zbog toga što pokajanje predstavlja: ostavljanje grijeha, čvrstu odluku da se griješnik ne vraća griješenju i prestajanje s griješenjem, a samo traženje oprosta to ne podrazumijeva.

Rekao je Es-Subki u djelu *El-Halebijjat*: - Istigfar je traženje oprost jezikom, srcem, ili obome. Prvo je korisno, jer je bolje od šutnje i zbog toga što se navikava na dobro. Drugo je jako korisno, dok je treće najpotpunije. Međutim, nijedno od to troje ne poništava grijeh, sve dok se ne učini pokajanje/tevba za njega. Stoga, ustrajnost griješnika u traženju oprost ne podrazumijeva i učinjenu tevbu.... Zatim je dalje kazao: - Već sam naveo da je značenje traženja oprost/istigfara različito od značenja pokajanja/tevbe, shodno formi teksta. Kod većine ljudi, međutim, prevladava stav da tekst Allahu oprost mi! (-استغفر الله-) ima značenje pokajanja/tevbe. Sljedstveno tome, ko to radi, čvrsto vjerujući u to što radi, onda nema sumnje da on čini pokajanje/tevbu.

Zatim je rekao: - Naveli su neki da pokajanje nije potpuno bez traženja oprost, shodno riječima Uzvišenog: *I tražite oprost od Gospodara svoga, i onda Mu se pokajte!* (sura Hud, 90) Općepoznato je da to nije uslov pokajanja. Neki od njih su rekli: - Dovoljno je da u pokajanju postoji grižnja savjesti zbog počinjenog grijeha i ona uzrokuje prestanak griješenja i čvrstu odluku da se griješnik više neće vraćati grijehu. A i jedno i drugo proizlaze iz kajanja. Prestanak griješenja i čvrsta odluka o nevraćanju grijehu nisu proizveli pokajanje/tevbu, nego je to grižnja savjesti.

U tom kontekstu dolazi hadis: *Grižnja savjesti (nedm) je tevba-pokajanje!* Ovaj hadis je hasen i prenosi se od Ibn Mes'uda, a bilježi ga Ibn Madždže, čiju vjerodostojnost je potvrdio El-Hakim.

Bilježi ga Ibn Hibban, prenoseći od Enesa b. Malika, a ujedno je i potvrdio njegovu vjerodostojnost, skraćeno, iz poglavlja Pobjeda. Sve navedeno je preuzeto od El-Kastalanija. A Allah najbolje zna!

Rekao je En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, na početku Knjige o pokajanju: - Oni se slažu oko toga da pokajanje od svih gri-

jeha mora uslijediti odmah nakon njihova činjenja. Ta obaveza se kod pripadnika Ehlus-sunneta cijeni po Šeri'atu, dok kod mu'tezila po razumu.

Allah je nije obavezan prihvatiti, po logici stvari, ako se ispune svi uvjeti potrebni za nju, kod Ehlus-sunneta, ali je prima iz Svoje plemenitosti i blagodati. Njeno primanje znamo na osnovu Šeri'ata i idžma'a.

A ako se grijешnik pokaje iskrenom tevbom, ispunjavajući sve uvjete potrebne za to, a onda ponovi grijeh, piše mu se samo taj drugi grijeh i njegovo pokajanje nije obezvrijeđeno. Ovo je stav Ehlus-sunneta. Ma koliko se tevba ponavljala i ma koliko se griješilo, ona je ispravna. A Allah najbolje zna.

HADIS

Tako mi Allaha, Allah se najviše raduje
pokajanju Svoga roba...

*Naveo ga je imam Muslim u svome Sahihu u Knjizi o pokajanju,
10.džuz, str. 171 (El-Kastelani).*

﴿٢٣٠﴾ حَدَّثَنَا سُوَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ مَيْسَرَةَ، حَدَّثَنِي زُهْدُ بْنُ أَسْلَمَ،
عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
سَلَّمَ - أَنَّهُ قَالَ: «قَالَ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ - : «أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَ أَنَا مَعَهُ
حَيْثُ يَذْكُرُنِي.» - وَ اللَّهُ، اللَّهُ أَفْرَحَ بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ مِنْ أَحَدِكُمْ يَجِدُ ضَالَّتَهُ بِالْفَلَاحَةِ،
«وَمَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ شَبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا وَ مَنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ
بَاعًا، وَ إِذَا أَقْبَلَ إِلَيَّ يَمْنَى أَقْبَلْتُ إِلَيْهِ أَهْرُولُ.»

[230] Prenose Suvejd b. Se'id, priča nam je Hafs b. Mejsere, pričao mi je Zejd b. Esleme, koji prenosi da je Ebu Salih prenio od Ebu Hurejre, r.a., riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Rekao je Allah, dž.š.: - Ja sam Onakav Kakvim Me smatra Moj rob. I Ja sam s njim gdje Me spominje! - Tako mi Allaha, Allah se više raduje pokajanju Svoga roba nego kada neko od vas nađe svoju devu u bezvodnoj pustinji. - Ko se Meni prikuči pedalj, Ja se njemu prikučim lakat. A ko se Meni prikuči lakat, Ja se njemu prikučim sežanj. A ko Meni ide pješice, Ja njemu idem hrleći!

Komentar hadisa preuzet iz En-Nevevijeovog komentara Muslimovog Sahiha

Rekao je En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao: - O riječima: *Ja sam onakav kakvim Me smatra Moj rob* El-Kadi je kazao: Njihovo značenje je: s njim sam kada misli da ću mu Ja oprostiti kada zatraži oprost, i primiti njegovo pokajanje kada se pokaje, i dati mu kada Me zamoli, i nagraditi ga kada bude tražio nagradu.

Rečeno je: - Smisao je nada u oprost i njegovo veliko isčekivanje, što je prihvatljivije.

Riječi: *I Ja sam s njim sve dok Me on spominje* znače: s njime sam sa Svojom milošću, pomoći, uputom, zaštitom i brižništvom.

On je s vama gdje god bili (sura El-Hadid, 4) znače: On je s vama Svojim znanjem/ilmom i obazrivošću/ihatatom.

Za dio izjave na kraju hadisa: *Ko se Meni prikuči pedalj* (tj. za dužinu pedlja itd.) već je navedeno da spada u hadise o svojstvima i nemoguće ih je tumačiti doslovno.

Stoga je neophodno čvrsto vjerovati u nijekanje od Allaha Uzvišenog svojstava/sifata koje posjeduju živa bića, kao što su: koraćanje, pokreti, govor i ono što je slično tome iz čega proizilazi promjena, a Allah je daleko iznad toga.

Zato imamo značenje: Ko se približi Meni, pokoravajući Mi se, Ja se njemu približim Svojom milošću, pomoći i brižništvom. A ako bude povećao svoju pokornost, Ja ću povećati Svoju milost i pomoć dvostruko više. A ako Mi dođe pješice i žureći da Mi pokornost iskaže, Ja ću mu doći još brže, tj. obasut ću ga Svojom milošću i prestići ću ga njome i njemu neće dugo trebati da stigne do onoga čemu žudi. Smisao je: Njegova nagrada će biti povećavana, shodno njegovu nastojanju. A Allah najbolje zna! (En-Nevevi) Za riječi: *Allah se više raduje pokajanju Svoga roba nego kada neko od vas nađe svoju devu u bezvodnoj pustinji* rekli su učenjaci: - Obradovao se Allah Uzvišeni: - **فرح الله** - ima značenje: On je zadovoljan time: - **رضى الله** -.

Rekao je El-Mazuri, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Radovanje dolazi iz nekoliko razloga: jedan od njih je radost, a radost se poredi sa zadovoljstvom onoga ko je obradovao i dobro mu učinio. Rekao je on da je ovdje značenje da je Allah Uzvišeni više zadovoljan pokajanjem Svoga roba nego što je zadovoljan onaj ko nađe svoju devu u bezvodnoj pustinji. Umjesto izraza **-الرضا-** (zadovoljstvo) upotrijebio je izraz **-الفرح-** (radovanje), pojačavajući značenje zadovoljstva kod slušaoca, i potvrda, pojašnjenje i ostvarenje. (En-Nevevi, 10.džuz, str.172.)

HADIS

Zaista su dva čovjeka, uvedena u vatru, zapomagala

Naveo ga je imam Ebu 'Isa et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u poglavlju Osobine stanovnika vatre, 2.džuz, str.99.

﴿٢٣١﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِنَّ رَجُلَيْنِ مِمَّنْ دَخَلَ النَّارَ، اشْتَدَّ صِيَاحُهُمَا، فَقَالَ الرَّبُّ - عَزَّ وَجَلَّ - : «أَخْرِجُوهُمَا!»، فَلَمَّا أُخْرِجَا قَالَ لهُمَا: «لَأَيِّ شَيْءٍ اشْتَدَّ صِيَاحُكُمَا؟»، قَالَا: «فَعَلْنَا ذَلِكَ لِتَرْحَمَنَا.», قَالَ: «إِنَّ رَحْمَتِي لَكُمْ أَنْ تَنْطَلِقَا فَتُلْقِيَا بَأَنفُسِكُمَا حَيْثُ كُنْتُمَا مِنَ النَّارِ.», فَيَنْطَلِقَانِ، فَيُلْقِي أَحَدُهُمَا نَفْسَهُ، فَيَجْعَلُهَا عَلَيْهِ بَرْدًا وَسَلَامًا، وَ يَقُومُ الْآخَرُ فَلَا يُلْقِي نَفْسَهُ، فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ - عَزَّ وَجَلَّ - : «مَا مَنَعَكَ أَنْ تُلْقِي نَفْسَكَ كَمَا أَلْقَى صَاحِبُكَ؟»، فَيَقُولُ: «يَا رَبِّ، إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ لَا تُعِيدَنِي فِيهَا، بَعْدَمَا أَخْرَجْتَنِي.», فَيَقُولُ لَهُ الرَّبُّ: «لَكَ رِجَاؤُكَ.», فَيَدْخُلَانِ جَمِيعًا الْجَنَّةَ بِرَحْمَةِ اللَّهِ.»

[231] Prenosi se od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Zaista su dva čovjeka, koja su bila uvedena u vatru zapomagala, pa je Gospodar rekao: - Izvedite ih! - Nakon što su bili izvedeni, On ih je upitao: - Zbog čega vas dvojica dižete galamu? – Oni su odgovorili: - Učinili smo to, kako bi nam se smilovao! – On im je kazao: - Inat ćete Moju milost ako odete i bacite se u isto mjesto Džehennema u kojem ste i bili. – Nakon toga su krenuli. Jedan se bacio u vatru, koju je Allah učinio hladnom i spasonosnom za njega, a drugi je ostao i nije se htio baciti. Njega će Gospodar upitati: - Šta te je spriječilo da se baciš, kao što se bacio tvoj prijatelj? - On će odgovoriti: - Gospodaru moj, zaista se ja nadam da me Ti nećeš u nju vratiti nakon što si me iz nje izbavio!- Na to će Gospodar reći: - Tebi pripada to čemu si se nadao! – Tako će njih dvojica zajedno ući u Džennet, Allahovom milošću.

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Allah Uzvišenu mu se smilovao: „Lanac prenosilaca ovog hadisa je slab (da'if), zbog toga što je on prenesen od Rušdina b. S'ada, a on je slab prenosilac kod učenjaka hadisa.

Rušdin b. S'ad je prenio od Ibn Ebi Nu'ajma el-Ifrikiya, koji je također slab prenosilac kod učenjaka hadisa. To znači da se u njegovom lancu prenosilaca nalaze dvojica koji su slabi.

Komentar hadisa

Riječi: *Zaista su dva čovjeka koja su bila uvedena u vatru...* podrazumijeva monoteiste, a ne mušrike, jer je Džennet zabranjen osobama koje pripisuju Allahu Uzvišenom nešto, kako o tome govori Kur'an časni: *Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostit će manje grijehove od toga, kome On hoće!* (sura En-Nisa, 48). Uzvišeni je rekao: *Ko drugog Allahu smatra ravnim, Allah će mu ulazak u Džennet zabraniti i boravište njegovo će Džehennem biti; a nevjernicima neće niko pomoći!* (sura El-Maide, 72) To znači da se Allah Uzvišeni smilovao ovoj dvojici i izveo ih iz vatre, jer ih je stavio na kušnju u kojoj se jedan bespogovorno i bez razmišljanja pokorio Allahovoj naredbi/emru i bacio u vatru, koju je Allah učinio spasonosnom i hladnom za njega, a kao izraz Svoje dobrote i plemenitosti. Kod drugoga se povećala nada u milost Allaha Uzvišenog, koja je pretekla Njegovu srdžbu, pa mu je milost ukazana. Smisao ovoga „slučaja“ nije u tome da svako treba da se osloni na Allahovu milost i zapostavi svoja djela. Naprotiv, namjera je da se istakne sveobuhvatnost Alahove milosti, koju će podariti onome kome On bude htio od Svojih robova, kao što je učinio s ovom dvojicom.

Allaha Uzvišenog molimo da nas prekrije Svojom milošću, koja obuhvata svaku stvar! Amin!

Poglavlje XXV

Uzimanje zavjeta od škrtice i ništa ne može promijeniti Allahovu odredbu

HADIS

Nikome nije dozvoljeno kazati: “Ja sam bolji od tog i tog!”

El-Buhari, Allah mu se smilovao, navodi ovaj hadis u Knjizi o kaderu, u poglavlju Podudarnost robovog zavjeta sa sudbinom, 8.džuz, str. 125.

﴿٢٣٢﴾ حَدَّثَنَا أَبُو نَعِيمٍ، حَدَّثَنَا سَفْيَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَرْثَدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: «نَهَى النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنِ النَّذْرِ، وَقَالَ: «إِنَّهُ لَا يَرُدُّ شَيْئًا وَإِنَّمَا يُسْتَخْرَجُ بِهِ مِنَ الْبَحِيلِ.»

[232] Pričao nam je Ebu Nu'ajm, pričao nam je Sufjan, koji je prenio od Mensura, on od 'Abdullaha b. Murre, a

on od 'Abdullaha b. Omera, r.a., da je rekao: - Zabranio je Vjerovjesnik, s.a.v.s., zavjet. Zaista se time ne može odbiti ništa. I zaista se time samo iznudi davanje od škrtice.

Navodi El-Buhari, takoder:

﴿٢٣٣﴾ و حَدَّثَنَا بَشْرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَحْبَبَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَحْبَبَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ هَمَامِ بْنِ مِنْبِهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «لَا يَأْتِي ابْنَ آدَمَ النَّذْرُ بِشَيْءٍ، لَمْ يَكُنْ قَدْ قَدَرْتُهُ، وَ لَكِنْ يُلْقِيهِ الْقَدَرُ، وَ قَدْ قَدَرْتُهُ لَهُ، أَسْتَخْرِجُ بِهِ مِنَ الْبَحْلِ.»

[233] Pričao nam je Bišr b. Muhammed, obavijestio nas je 'Abdullah, obavijestio nas je Me'amner, koji je prenio od Hemmama b. Munebbiha, a on od Ebu Hurejre, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Ne donosi zavjet potomku Ademovom ništa, a što mu Ja nisam bio odredio. Međutim, podudari se s tim sudbina, koju Sam Ja već odredio njemu. I tako Ja iznudim davanje s tim od škrtice.

Komentar hadisa o zavjetu od El-Kastalanija, 9.džuz, str. 253

U prvom hadisu nema dokaza, niti naznake da je hadisi kudsij, pa je on Vjerovjesnikov, s.a.v.s., hadis. Naveli su ga i Muslim, Ebu Davud, En-Nesai u poglavlju Zavjet i Ibn Madždže u poglavlju Iskupi. Zabrana zavjeta u hadisu je izrečena radi pokude, a ne zabrane. Kod Muslima stoji hadis: *Ne zavjetujte se! Ta, zaista zavjet ne može ništa koristiti protiv sudbine!* To znači: Ne zavjetujte se, želeći time da odbijete ono što vam je Allah odredio, ili da dobijete nešto što vam Allah nije dosudio.

Riječi: *I zaista se time samo iznudi davanje od škrtice* znače da se zavjetom iznudi davanje od osobe koja je škrt. Stoga, kao da neće da

udijeli milostinju osim ukoliko u naknadu prvo dobije potpunu odštetu i zavjet se bude podudario sa sudbinom koju je Allah odredio robu, te škrtac udijeli milostinju i da ono što on, da nije zavjeta, ne bi htio uraditi.

A riječi *time samo iznudi davanje* ukazuju na neophodnost ispunjenja.

Zabranjen je onaj zavjet za koji se vjeruje da, sam po sebi, otklanja određenje, kao što neki tvrde. Koliko je samo ljudi koji tako smatraju, jer su se osvjedočili, u većini slučajeva, da se nešto zbilo shodno zavjetu. Međutim, ako se zavjetuje, čvrsto vjerujući da je Allah Uzvišeni Onaj Koji daje i korist i štetu i da se ono što je odredio mora desiti, te da je zavjet samo sredstvo za podmirenje potrebe, tada nije zabranjen, nego je ibadet koji treba i provesti.

Vanjsko značenje drugoga hadisa ukazuje na to da je on hadisi kud-sij, zbog toga što On u njemu kaže: *Ne donosi zavjet potomku Ademovom ništa, a što mu Ja nisam bio odredio*. Zatim je rekao: *I tako Ja s tim iznudim davanje od škrtice*. Svi postupci su usmjereni na Onog Koji određuje i Onog Koji iznuduje, a to ne može uraditi niko do Allah Uzvišeni.

U dijelu izjave: *Ne donosi zavjet potomku Ademovom* glagol **بات** je bez ja'a (ي) u jednoj od nushi. Na isti način dolaze riječi: *Mi ćemo pozvati Zebbanije* (sura El-'Ale, 18.) gdje je glagol **سندع** bez vava (و), dok je u svim ostalim nushama s ja'om (ي) u korijenu riječi. *Međutim, podudari se s tim sudbina* znači da se podudari sudbina s onim za što je zavjet dat, odnosno sudbina biva uzrokom zavjeta, pa se to podudari s njome i ona uzrokuje ono za što se je zavjetovalo. *I tako Ja iznudim davanje s tim*, tj. sa zavjetom *od škrtice*, koji nikada neće udijeliti milostinju sam od sebe, tražeći zadovoljstvo Allaha Uzvišenog.

Ono što bi trebalo da bude podstrek robu u činjenju dobra jeste traženje zadovoljstva Allaha Uzvišenog, bez traženja druge ovosvjetske blagodati. A Allah najbolje zna!

Drugi hadis prenosi samo El-Buhari, Allah Uzvišeni mu se smilovao (El-Kastalani).

Ibn Madždže je naveo ovaj hadis u svome Sunenu, s tekstom:

﴿٢٣٤﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِنَّ التَّدْرَ لَا يَأْتِي ابْنَ آدَمَ بِشَيْءٍ إِلَّا مَا قُدِّرَ لَهُ، وَلَكِنْ يَغْلِبُهُ الْقَدَرُ مَا قُدِّرَ لَهُ، فَيَسْتَخْرِجُ بِهِ مِنَ الْبَحِيلِ، فَيُيَسِّرُ عَلَيْهِ مَا لَمْ يَكُنْ يُيَسِّرُ عَلَيْهِ مِنْ قَبْلِ ذَلِكَ، وَقَدْ قَالَ اللَّهُ: «أَنْفَقْ، أَنْفَقْ، أَنْفَقْ عَلَيْكَ!»

[234] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Ne donosi zavjet potomku Ademovom ništa osim onoga što mu je suđeno. Međutim, prevagne sudbina nad onim što mu je određeno, pa On iznudi s tim davanje škrstice i učini mu lahkim ono što mu prije toga nije bilo lahko. A Allah je rekao: Udjeljuj! Ja ću tebi udijeljivati.

HADIS

Ne bi trebalo da rob govori: „Ja sam bolji od Junusa b. Mettaa!“

El-Buhari, Allah mu se smilovao, navodi ovaj hadis u Knjizi o tevhidu, u poglavlju Naveo je Allahov Poslanik, s.a.v.s., a njegova predaja je od njegovog Gospodara, 9.džuz, str. 157

﴿٢٣٥﴾ حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ قَتَادَةَ - (ح) أَيْ تَحْوِيلَ لِلْسَنَدِ - وَ قَالَ لِي خَلِيفَةُ: « حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، عَنْ سَعِيدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَبِي الْعَالِيَةِ، عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِيمَا يَرْوِيهِ عَنْ رَبِّهِ، قَالَ: « لَا يَنْبَغِي لِعَبْدٍ أَنْ يَقُولَ: « إِنَّهُ خَيْرٌ مِنْ يُؤُسَ بْنِ مَتَّى وَ نَسَبُهُ إِلَى أَبِيهِ. »

[235] Pričao nam je Hafs b. Omer, pričao nam je S'ube, koji je prenio od Katadeta (ح tj. mijenjanje lanca prenosilaca) da mu je rekao Halifete: - Pričao nam je Jezid b. Zurej'a, koji je prenio od Se'ida, on od Katadeta, ovaj od Ebi el-'Alijeta, a on od Ibn 'Abbasa, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., ono što je on prenio od svoga Gospodara: Ne bi trebalo nijedan rob da kaže da je bolji od Junusa ibn Metaa - pa ga je prozvao po ocu.

Naveo ga je Muslim u svome Sahihu, u poglavlju Odlike Musaa a.s.

﴿٢٣٦﴾ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، وَ مُحَمَّدُ بْنُ مَثْنَى، وَ مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، قَالُوا: « حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ عَنْ سَعْدِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ، قَالَ: « سَمِعْتُ حَمِيدَ بْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنَّهُ قَالَ: (يَعْنِي اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى) « لَا يَنْبَغِي لِعَبْدٍ لِي » - (وَ قَالَ ابْنُ

مُتًى: «لِعَبْدٍ» - «أَنْ يَقُولَ: «أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى.» - صلى الله عليه وسلم.

[236] Pričali su nam Ebu Bekr b. Ebi Šejbet, Muhammed b. Musenna i Muhammed b. Beššar, koji su rekli: - Pričali su nam Muhammed b. Dža'fer, pričao nam je Šu'be koji je prenio od Sa'd b. Ibrahima da je rekao: - Čuo sam Hamida b. 'Abdurrahmana kako priča, prenoseći od Ebu Hurejre, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika. s.a.v.s., da je rekao (tj. Allah Uzvišeni i Slavni): Ne bi trebalo da Moj rob (a Ibn Musenna je prenio: rob) govori: „Ja sam bolji od Junusa b. Metaa-s.a.v.s.“.

A rekao je Ibn Ebi Šejbete: Muhammed b. Džafer je prenio od Šu'beta (izmijenjeni lanac prenosilaca).

﴿٢٣٧﴾ وحدثنا محمد بن مثنى، و ابن بشار - (و اللفظ لابن مثنى) قالوا: «حدثنا محمد بن جعفر، حدثنا شعبة، عن قتادة، قال: «سمعت أبا العالية يقول: «حَدَّثَنِي ابْنُ عَمِّ نَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - (يعني ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: « مَا يَنْبَغِي لِعَبْدٍ أَنْ يَقُولَ: «أَنَا خَيْرٌ مِنْ يُونُسَ بْنِ مَتَّى، وَ نَسَبُهُ إِلَى أَبِيهِ.»

[237] Pričali su nam Muhammed b. Musenna i Ibn Beššar (a tekst pripada Ibn Musenni), koji su rekli: - Pričao nam je Muhammed b. Dža'fer, pričao nam je Šu'be, koji je prenio od Katadeta da je rekao: - Čuo sam Ebu El-'Alijeta kako kaže: - Pričao mi je amidžić Poslanika, s.a.v.s. (tj. Ibn 'Abbas, r.a.), koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: Ne bi trebalo nijedan rob da govori: „Ja sam bolji od Junusa ibn Metaa“, pa ga je prozvao po ocu.

Komentar hadisa

Prvo, od El-Kastalanija, 10.džuz, str. 465.

Pričao nam je Hafs b. Omer b. el-Haris b. Suhberi el-Ezdi, Ebu Omer, el-Havdi, Šu'be b. el-Hadždžadž pričao nam je Katadete on je Ibn De'ame es-Sudusi. Složili su se muhadisi da navode slovo (ح) kada žele da jedan lanac prenosilaca račvaju, obilježavajući prenosioca odakle nastaje račvanje, pa se ograničavaju na navođenje slova (ح), kako bi lanac skratili i tako ukazali na račvanje.

Rekao je El-Buhari, Allah Uzvišeni mu se smilovao, u drugom lancu prenosilaca: *A rekao mi je Halife b. Hajjat, pričao nam je Jezid b. Zurej'a زُرَيْعٌ - kao deminutiv od Se'ida on je Ibn Ebi 'Arubete a tekst pripada Se'idu koji je prenio od Katadeta, pa se kod Katadeta spajaju dva lanca prenosilaca od Ebu El-'Alijeta Rufej'a, رُفَيْعٌ - er-Rijahi od Ibn 'Abbasa, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., ono što je on prenio od svoga Uzvišenog i Slavnog Gospodara, da je rekao: Ne bi trebalo nijedan rob da govori da je on, a kod Ebu Zerra u predaji od El-Hamevija i El-Mustemlija stoji: da govori: Ja sam bolji od Junusa b. Mette مَتَّى riječ koja se završava na slomljeni elif tj.: -مى. I prozvao ga je po ocu.*

To znači da ne bi trebalo niko da ističe da je bolji od Junusa, ili da ističe da sam ja bolji od njega, umanjujući njegove odlike. Naročito, ako on to sebi pretpostavi, uzimajući kazivanje o kitu, koja ne umanjuje njegov visok stepen – neka je na sve njih Allahov blagoslov i pozdrav i povećao im On čast i ugled.

To je Poslanik, s.a.v.s., rekao iz svoje skromnosti. A možda je rekao i prije nego što je bio upoznat da je prvak svima i prije iznošenja dokaza da je odlikovan u odnosu na sve druge zajedno.

Zatim je rekao El-Kastalani: - Priča je navedena u tumačenju sure En-Nisa' i El-En'am i u njemu nije stajalao: *o onome što je on prenio od svoga Gospodara*, niti: on prenosi od Allaha, kao što stoji u Vjerovjesnikovim hadisima koje prenosi Hafs b. Omer u već spomenutom lancu prenosilaca.

U djelu *El-Fethu* stoji: - Naveo je ovaj hadis El-Isma'ili predajom od 'Abdurrahmana b. Mehdi'a i nije pronašao ni u jednom od lanaca koji se vežu za Šu'beta da stoji: *prenio je od svoga Gospodara*, niti: *od Allaha*.

Rekao je Es-Safakasi: - Većina predaja u sebi nema riječi: *ono što je on prenio od svoga Gospodara*, a ako je i sačuvan (mahfuz), tada nije od Vjerovjesnika, s.a.v.s. (El-Kastalani). A Allah najbolje zna!

Komentar iz En-Nevevijeovog komentara Muslimovog Sahiha, smilovao im se Allah Uzvišeni obojici

Rekao je En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, za riječi: *Ja neću reći da je iko bolji od Junusa b. Mettaa* (a u predaji stoji: *Zaista je Allah, Uzvišeni i Slavni, rekao: - Ne bi trebalo nijedan rob da govori: - Ja sam bolji od Junusa b. Mettaa!*) da su učenjaci ustvrdili da ovi hadisi impliciraju dva moguća stava. Prvi od njih je da je Poslanik, s.a.v.s., ovo rekao prije nego što je saznao da je bolji od Junusa, a.s., jer je, kada je upoznat s tim, kazao: *Ja sam prvak među potomcima Ademovim!* Nije rekao da je Junus b. Metta bolji od njega ili bilo kojeg drugog vjerovjesnika, neka je na sve njih Allahov blagoslov i mir!

Drugi stav je da je Poslanik, s.a.v.s., time zabranio da bilo koji drznik pomisli da umanju stepen Junusa, a.s., zbog slučaja koji je spomenut u Kur'anu o njemu.

Učenjaci tvrde da ono što se desilo s Junusom, a.s., nije ni za dlaku umanjilo njegov stepen vjerovjesništva. On je posebno istaknut zbog već kazanog o njegovom slučaju, spomenutom u Kur'anu.

U navedenoj izjavi se lična zamjenica *bi*- vraća na Vjerovjesnika, s.a.v.s., a rečeno je i da se vraća na onoga koji govori. To znači: neka to ne govori neko od drznika/džahila pobožnjaka, ili učenjaka, ili istrajnika u nekoj drugoj vrlini, jer ma koliki stepen određene vrline čovjek postigao nikada ne može postići deredžu vjerovjesništva. Ovo tumačenje potvrđuje navedena predaja. A Allah najbolje zna! (En-Nevevi)

Poglavlje XXVI

Podsticaj za činjenje dobročinstva i zabrana ružnog postupanja

HADIS

Korist odgađanja povrata duga onome ko je u
oskudici

*Muslim navodi ovaj hadis u svome Sahihu, u Knjizi o zakupu i
muzare'i/napoličarstvu, 6. džuz, str. 435, El-Kastalani*

﴿٢٣٨﴾ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يُونُسَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ، عَنْ
رَبِيعِ بْنِ حَرَّاشٍ، أَنَّ حَدِيثَهُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - حَدَّثَهُمْ قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «تَلَقَّتِ الْمَلَائِكَةُ رُوحَ رَجُلٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، فَقَالُوا: «أَعْمَلْتَ
مِنَ الْخَيْرِ شَيْئًا؟»، قَالَ: «لَا.»، قَالُوا: «تَذَكَّرْتَ!»، قَالَ: «كُنْتُ أَدَايِنُ النَّاسَ فَأَمُرُ
فِتْيَانِي أَنْ يُنْظَرُوا الْمُعْسِرَ، وَ يَتَجَوَّزُوا عَنِ الْمُوسِرِ.»، قَالَ: «قَالَ اللَّهُ - عَزَّ وَ
جَلَّ: «تَجَوَّزُوا عَنْهُ!»»

[238] Pričao nam je Ahmed b. ‘Abdullah b. Junus, pričao nam je Zuhejr, pričao nam je Mensur, koji je prenio od Rib’ija b. Hiraša da je Huzejfe r.a., prenio riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Uzeli su meleki dušu nekom čovjeku od onih koji su bili prije vas, pa su ga upitali: - Je si li uradio kakvo dobro djelo? - On je odgovorio da nije! Oni su rekli: - Prisjeti se! - On je odgovorio: - Davao sam novac u zajam ljudima, pa sam naređivao svojim mladićima da daju odgodu onome ko je bio u nevolji i da oprostite imućnom. Na to je Allah, dž.š., naredio: - Oprostite mu!

﴿٢٣٩﴾ قَالَ: «اجْتَمَعَ حُذَيْفَةُ، وَ أَبُو مَسْعُودٍ، فَقَالَ حُذَيْفَةُ: «رَجُلٌ لَقِيَ رَبَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ - فَقَالَ: «مَا عَمِلْتُ؟»، قَالَ: «مَا عَمِلْتُ مِنَ الْخَيْرِ، إِلَّا أَنِّي كُنْتُ رَجُلًا ذَا مَالٍ، فَكُنْتُ أَطَالِبُ بِهِ النَّاسَ فَكُنْتُ أَقْبِلُ الْمَيْسُورَ وَ أَتَجَاوَزُ عَنِ الْمَعْسُورِ»، فَقَالَ: «تَجَاوَزُوا عَنْ عَبْدِي!»، قَالَ أَبُو مَسْعُودٍ: «هَكَذَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ - يَقُولُ.»

[239] U drugoj Muslimovoj predaji od Rib’ija b. Hiraša stoji: - Sastali su se Huzejfe i Ebu Mes’ud. Huzejfe je kazivao: - Neki čovjek je susreo svog Gospodara, pa ga je On upitao: - Šta si radio? - On je odgovorio: - Nisam uradio ništa dobro, osim što sam bio imućan, pa sam tražio od ljudi da mi vrate posuđeni imetak. Uzimao sam od imućnih, a opraštao onima koji su bili u nevolji. - Gospodar je rekao: - Oprostite Mome robu!- Ebu Mes’ud je dodao: - Ovako sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori.

﴿٢٤٠﴾ عَنْ حُذَيْفَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «أَتَى اللَّهُ بِعَبْدٍ مِنْ عِبَادِهِ، آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَقَالَ لَهُ: «مَاذَا عَمِلْتَ فِي الدُّنْيَا؟» - قَالَ: (وَوَلَا يَكْنُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا) - قَالَ: «يَا رَبِّ، أَتَيْتَنِي مَالَكَ، فَكُنْتُ أَتْبِيعُ النَّاسَ، وَ كَانَ مِنْ خُلُقِي الْجَوَارُ،

فَكُنْتُ أَتَيْسِرُ عَلَى الْمُوسِرِ، وَأُنْظِرُ الْمُعْسِرَ.»، فَقَالَ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ: «تَجَاوَزُوا عَنْ عَبْدِي!»
فَقَالَ عُقْبَةُ بْنُ عَامِرٍ الْجُهَنِيُّ، وَ أَبُو مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيُّ: «هَكَذَا سَمِعْنَاهُ مِنْ - فِي -
رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.»

[240] Treća Muslimova predaja, s lancem prenosilaca od Rib'ija b. Hiraša, koji je prenosi od Huzejfe, r.a., glasi: - Doveo je Allah jednog od Svojih robova, kojem je dao veliki imetak, te ga upitao: - Šta si radio na dunjaluku? On je odgovorio (a Allahu ni riječ ne mogu sakriti): - Gospodaru moj, dao si mi imetak, pa sam trgovao s ljudima i bio popustljive naravi. Činio sam olakšice u plaćanju imućnome i odlagao plaćanje onome koji je bio u nevolji. - Na to je Allah, dž.š., rekao: - Oprostite Mome robu!

Naveli su 'Ukbe b. 'Amir el-Džuhenij i Ebu Mes'ud el-Ensari: *Ovako smo čuli od Allahovog Poslanika, s.a.v.s.*

﴿٢٤١﴾ عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «حُوسِبَ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ قَبْلُكُمْ، فَلَمْ يُوْجَدْ لَهُ مِنَ الْخَيْرِ شَيْءٌ، إِلَّا أَنَّهُ كَانَ يُخَالِطُ النَّاسَ، وَكَانَ مُوسِرًا، فَكَانَ يَأْمُرُ غُلَمَانَهُ أَنْ يَتَجَاوَزُوا عَنْ الْمُعْسِرِ.»، قَالَ: «قَالَ اللَّهُ: «نَحْنُ أَحَقُّ بِذَلِكَ مِنْكَ، تَجَاوَزُوا عَنْهُ!»

[241] U četvrtoj Muslimovoj predaji, s lancem prenosilaca od Ebu Mes'uda el-Ensarija, r.a., prenose se riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Neki čovjek od onih prije vas je polagao račun. Nije nađeno da ima šta od dobrih djela, izuzev što je poslovaio s ljudima, a bio je imućan, te je naređivao svojim mladićima da opraštaju onome koje bio u nevolji. Na to je rekao Allah: - Mi polažemo veće pravo na to od tebe! Oprostite mu!

﴿٢٤٢﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «كَانَ رَجُلٌ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَكَانَ يَقُولُ لِفَتَاهُ: «إِذَا أَتَيْتَ مُعِيرًا، فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، لَعَلَّ اللَّهَ يَتَجَاوَزَ عَنْكَ.»، فَلَقِيَ اللَّهَ تَعَالَى فَتَجَاوَزَ عَنْهُ.»

[242] Navodi ga Muslim, također, s lancem prenosilaca od Ebu Hurejre, r.a.: - Bio je neki čovjek koji je davao ljudima u zajam i govorio svome slugi: - Kada dođeš onome ko je u nevolji, ti mu oprosti! Nadati se je da će Allah nama oprostiti! Sreo je Allaha Koji mu je oprostio.

Naveo je ovaj hadis Muslim putem drugog lanca prenosilaca, također od Ebu Hurejre, čiji je tekst sličan ovome.

Naveo je ovaj hadis i En-Nesai u svome Sunenu, u poglavlju Lijepo ophođenje i samilost prilikom traženja povrata duga.

﴿٢٤٣﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِنَّ رَجُلًا لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ، وَكَانَ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَيَقُولُ لِرَسُولِهِ: «خُذْ مَا تَيْسَّرُ، وَاتْرُكْ مَا عَسَرَ، وَتَجَاوَزْ، لَعَلَّ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنْكَ.»، فَلَمَّا هَلَكَ قَالَ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - لَهُ: «هَلْ عَمِلْتَ خَيْرًا قَطُّ؟»، قَالَ: «لَا، إِلَّا أَنَّهُ كَانَ لِي غُلَامٌ، وَكُنْتُ أُدَايِنُ النَّاسَ، فَإِذَا بَعَثْتُهُ لِيَتَقَاضَى، قُلْتُ لَهُ: «خُذْ مَا تَيْسَّرُ، وَاتْرُكْ مَا عَسَرَ، وَتَجَاوَزْ، لَعَلَّ اللَّهَ يَتَجَاوَزَ عَنْكَ.»، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «قَدْ تَجَاوَزْتُ عَنْكَ.»

[243] Navodi se s lancem prenosilaca do Ebu Hurejre, r.a., koji prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Bio jedan čovjek koji nije uradio ništa od dobrih djela, a davao je ljudima u zajam i govorio svome izaslaniku: - Uzmi ono što je lahko, a ostavi ono što je teško! I opraštaj! Nadat se da će Allah Uzvišeni nama oprostiti! - Nakon smrti, upitao ga je Allah, dž.š.: - Jesi li uradio ikakvo dobro djelo? - On

je odgovorio: - Nisam! Imao sam slugu i davao ljudima novac u zajam. Kada sam slugu slao da traži povrat duga, govorio sam mu: - Uzmi ono što je lahko, a ostavi ono što je teško! I opraštaj! Nadati se da će Allah nama oprostiti! - Na to je Allah Uzvišeni rekao: - Već sam ti oprostio!

Komentar hadisa

Preuzet je iz En-Nevevijeveg komentara Muslimovog Sahiha, smilovao im se Allah Uzvišeni obojici, iz poglavlja Nagrada za odlaganje naplate duga onome ko je u nevolji.

Na njegove riječi: *Pozajmljivao sam ljudima novac, pa sam naređivao svojim slugama da odgode naplatu onome ko je u nevolji i da oproste imućnome*, Allah je kazao: *Oprostite mu!* U drugo predaji stoji: *Prihvatao sam djelimično vraćanje duga od imućnih, a opraštao onima koji su bili u nevolji*. U jednoj od predaja stoji: *Odlagao sam naplatu onome ko je bio u nevolji i prihvatao djelimičnu isplatu koja je bila u zlatnicima ili srebrenjacima*. Također, u jednoj od predaja stoji i: *Bio sam popustljive naravi, pa sam olakšavao isplatu imućnom, a odgadao onome ko je bio u nevolji*.

Značenje riječi *svojim mladićima* (فَتَيَانِي) jeste: svojim momcima, slugama (غُلَامَانِي), kako je pojašnjeno u drugoj predaji.

Riječi النجور i النجور imaju značenje oprosta prilikom traženja naplate duga i prihvatanje manje vrijednosti od one koja je predmet duga, kao što je i rekao: *Prihvatao sam djelimičnu isplatu, koja je bila u zlatnicima*.

Ovi hadisi ističu nagradu za odlaganje naplate duga i oprosta dijela duga dužniku koji je u nevolji, svejedno da li se oprost odnosi na cijeli dug ili na jedan njegov dio, na mnogo ili na malo.

Također, ovi hadisi ističu i plemenitost u oprostu cijelog ili dijela duga prilikom traženja njegove naplate, svejedno da li se ta naplata tražila od imućnog ili od onoga koji je u nevolji. Ističe se i pohvala za oprost duga i potreba da se ne omalovažava ništa od dobrih djela, nego bi trebalo da se čovjek nada da će mu to biti razlogom sreće i milosti.

U njima je i dozvola postavljanja sluga za opunomoćenike i dopuštenje da oni mogu biti zastupnici. Ovo je u saglasnosti s riječima: „Seri'at onih prije nas je naš Šeri'at.“

Riječi *imućnih i onih koji su u nevolji* (العسور - البيسور) znače: uzimam od onih kojima je lahko, a opraštam onima koji su u nevolji.

U drugoj predaji stoji: *Pričao nam je Ibn Se'id*, a on je el-Ešudždžc. *Pričao nam je Halid el-Ahmeri, koji je prenio od Se'ida Ibn Tarika, on od Rib'ija b. Hiraša, a on od Huzejfe*. Na kraju hadisa stoji: *Rekao je 'Ukbe b. 'Amir el-Džuheni i Ebu Mes'ud el-Ensari: Ovako smo čuli od Allahovog poslanika, s.a.v.s.* U svim nushama se navodi: *Rekao je 'Ukbe b. 'Amir i Ebu Mes'ud*

Hafizi hadisa su ustvrdili da je ovaj hadis sačuvan samo od Ebu Mes'uda 'Ukbeta b. 'Amra el-Ensarija el-Bedrija. 'Ukbe b. 'Amir nema predaje vezane za njega.

Ed-Darekutni smatra da sumnja u ovom lancu prenosilaca potiče od Halida el-Ahmra. Po njemu, ispravno je reći da su 'Ukbe b. 'Amr i Ebu Mes'ud el-Ensari rekli. Ovako ga je prenio ashab Ebu Malik- Sa'd b. Tarik, a slijedili su ih Nu'ajm b. Ebi Hind, 'Abdumelik b. 'Umejr, Mensur i dr. En-Nevevi, prenoseći od Huzejfe, kaže da su oni rekli na kraju hadisa: Rekli su 'Ukbe b. 'Amr i Ebu Mes'ud...

Muslim je naveo u ovom poglavlju hadis od Mensura, Nu'ajma i 'Abdumelika. A Allah najbolje zna! (En-Nevevi)

Naveo je Muslim hadis na ovu temu u poglavlju Korist odgadanja vraćanja duga onome ko je u oskudici i opraštanja kod naplate duga. Ovdje ću ga spomenuti, iako nije očito, s obzirom na njegov sadržaj, da se radi o hadisi kudsiju:

﴿٢٤٤﴾ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مِثْنَى، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عَمِيرٍ، عَنْ رَبِيعِ بْنِ حِرَاشٍ عَنْ حُذَيْفَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنَّ رَجُلًا مَاتَ فَدَخَلَ الْجَنَّةَ، فَقِيلَ لَهُ: «مَا كُنْتَ تَعْمَلُ؟»، فَقَالَ: «إِنِّي كُنْتُ أَبَايَعُ النَّاسَ، فَكُنْتُ أَنْظِرُ الْمُعْسِرَ، وَآتَجَوَّزُ فِي السَّكَةِ.» - أَوْ فِي التَّقْدِ - فَغَفَرَ لَهُ.»
فَقَالَ أَبُو مَسْعُودٍ: «وَأَنَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.»

[244] Pričao nam je Muhammed b. Musenna, pričao nam je Muhammed b. Dže'afer, pričao nam je Šu'be, koji je prenio od 'Abdulmelika b. 'Umejra, on od Rib'ija b. Hiraša, a on od Huzejfe, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je neki čovjek umro i ušao u Džennet. Bio je pitao: - Šta si radio? - On je odgovorio: - Pozajmljivao sam ljudima novac, pa sam odlagao naplatu onome ko je bio u nevolji i prihvatao djelimičnu isplatu u zlatnicima ili u srebrenjacima. - Bilo mu je oprošteno zbog toga.

Rekao je Ebu Mes'ud: *Čuo sam to od Allahovog Poslanika, s. a. v. s.*

HADIS

Ko odgodi vraćanje duga onome ko je u nevolji

Navodi ovaj hadis El-Buhari, Allah Uzvišeni mu se smilovao, u Knjizi o kupoprodaji, u poglavlju Ko odgodi vraćanje duga onome ko je u oskudici, 4.džuz, str. 21. U njemu nije naglašeno da se radi o hadisi kudsiju, no on, s obzirom na sadržaj, spada u tu kategoriju.

﴿٢٤٥﴾ حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، حَدَّثَنَا مَنْصُورٌ أَنَّ رُبْعِي بْنَ حِرَاشٍ حَدَّثَهُ، أَنَّ حُزَيْفَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - حَدَّثَهُ قَالَ: «قَالَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-: «تَلَقَّتِ الْمَلَائِكَةُ رُوحَ رَجُلٍ مِمَّنْ كَانَ قَبْلُكُمْ، قَالُوا: - أَوْ فَقَالُوا: «أَعَمِلْتَ مِنَ الْخَيْرِ شَيْئًا؟»، قَالَ: «كُنْتُ أَمُرُ فِتْيَانِي أَنْ يَنْظُرُوا، وَ يَتَجَاوَزُوا عَنِ الْمَوْسِرِ.»، قَالَ: «فَتَجَاوَزُوا عَنْهُ.» - أَيْ بِأَمْرِ اللَّهِ تَعَالَى لَهُمْ بِذَلِكَ. وَ اللَّهُ أَعْلَمُ.

[245] Pričao nam je nam Ahmed b. Junus, pričao nam je Zuhejr, pričao nam je Mensur da je Rib'ij b. Hiraš pričao da je Huzejfe prenio Vjerovjesnikove, s.a.v.s., riječi: - Uzeli su meleki dušu nekom čovjeku u davnim vremenima, govoreći mu (ili su ga upitali): - Jesi li učinio ikakva dobra? - On je odgovorio: - Naređivao sam svojim slugama da odgode naplatu i da opraštaju (dio duga) imućnome. - Meleki su mu oprostili (tj. Allah Uzvišeni im je naredio da to urade).

A Allah najbolje zna!

﴿٢٤٦﴾ قَالَ أَبُو مَالِكٍ عَنْ رَبِيعٍ: «كُنْتُ أُيَسِّرُ عَلَى الْمَوْسِرِ، وَ أَنْظِرُ الْمُعْسِرَ.» وَ قَالَ أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ، عَنْ رَبِيعٍ: «أَنْظِرُ الْمَوْسِرَ وَ أَتَجَاوَزُ عَنِ الْمُعْسِرِ.»

[246] Rekao je Ebu Malik, prenoseći od Rib'ija: Olakšavao sam naplatu imućnome, a odlagao onome u nevolji.

Rekao je Ebu 'Avane, prenoseći od 'Abdulmalika ono što je on prenio od Rib'ija: *Odlagao sam naplatu imućnome i opraštao onome u nevolji.*

El-Buhari, Allah Uzvišeni mu se smilovao, u poglavlju Korist onoga ko odgodi naplatu osobi u nevolji, navodi:

﴿٢٤٧﴾ حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَرَ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَزْمَةَ، حَدَّثَنَا الزُّبَيْدِيُّ عَنْ الزُّهْرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «كَانَ تَاجِرٌ يُدَايِنُ النَّاسَ، فَإِذَا رَأَى مُعْسِرًا قَالَ لِفَتْيَانِهِ: «تَجَاوَزُوا عَنْهُ، لَعَلَّ اللَّهَ أَنْ يَتَجَاوَزَ عَنَّا!»، فَتَجَاوَزَ اللَّهُ عَنْهُ.»

[247] Pričao nam je Hišam b. 'Ammar, pričao nam je Jahja b. Hamza, pričao nam je Ez-Zebidi, koji je prenio od Ez-Zuhrija, a on od 'Ubejdullaha b. 'Abdullaha da je čuo Ebu Hurejru, r.a., kako prenosi od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: - Bio je neki trgovac koji je pozajmljivao ljudima. Kada bi vidio nekoga koga je nevolja zadesila, govorio je svojim slugama: - Oprostite mu! Nadat se je da će Allah nama oprostiti. - Allah mu je oprostio.

﴿٢٤٨﴾ عَنْ حُذَيْفَةَ قَالَ: «سَمِعْتُهُ - أَيْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «إِنَّ رَجُلًا فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، أَتَاهُ الْمَلِكُ لِيَقْبِضَ رُوحَهُ، فَقِيلَ لَهُ: «هَلْ عَمِلْتَ مِنَ الْخَيْرِ؟»، قَالَ: «مَا أَعْلَمُ.»، قِيلَ لَهُ: «انْظُرْ!»، قَالَ: «مَا أَعْلَمُ شَيْئًا، غَيْرَ أَنِّي كُنْتُ أَبَايِعُ النَّاسَ فِي الدُّنْيَا، فَأَجَارِيهِمْ، فَأَنْظِرُ الْمُسِيرَ وَ أَتَجَاوَزُ عَنِ الْمُعْسِرِ.»، فَأَدْخَلَهُ اللَّهُ الْجَنَّةَ.»

[248] Navodi ga El-Buhari u poglavlju Israelićani, a koji se prenosi od Huzejfe da je rekao: - Čuo sam ga (Allahovog Poslanika, s.a.v.s.), kako govori: - Zaista je nekom čovjeku iz davnih vremena došao melek da uzme dušu i pitao ga: - Jesi li uradio kakva dobra? - On je odgovorio: - Ne znam. - Prisjeti se! - Tada je rekao: - Ne sjećam se ničega, osim što sam pozajmljivao ljudima dok sam bio na dunjaluku, pa sam im opraštao. Odlagao sam naplatu od imućnog i opraštao onome ko je bio u nevolji. - Allah ga je uveo u Džennet.

El-Kastalanijev komentar hadisa

Rib'ij b. Hiraš Huzejfe je Ibn el-Jeman, r.a.

Riječi *opraštali su dug imućnome* podrazumijevaju da su to činili prilikom traženja naplate duga.

Za riječi *Oprostite mu!* kod Muslima stoji: *Rekao je Allah, dž.š.: Ja polažem veće pravo na to od tebe! Oprostite mu!* Ova Muslimova predaja dokazuje da je El-Buharijina verzija jeste hadisi kudsij, iako ga on nije odredio kao takvog.

El-Kastalani, Uzvišeni Allah mu se smilovao, dalje navodi: U hadisu Ibn el-Jesra stoji: *Ko bude odgodio naplatu duga onome ko je u nevolji ili mu ga oprostio, zaštitit će ga Allah u hladu Svoga Arša.* Allah je naredio strpljivost onome ko je u nevolji, riječima: *A ako je u nevolji, onda pričekajte dok bude imao; a još vam je bolje, nek znate, da dug poklonite.* (sura El-Bekare, 280) To znači: obaveza vam je da odgodite dok dužnik ne bude spreman platiti, a ne da postupate kao džahili, koji, kada nastupi vrijeme ispunjenja duga, reknu dužniku: - Ili plaćanje ili kamata! - Stoga, kada zajmodavac sazna da se dužnik nalazi u nevolji, zabranjeno mu je od njega tražiti naplatu, čak i onda kada ne bude njegova nevolja potvrđena od strane suca.

El-Karafi i drugi su iznijeli stav da je oprost duga onome ko je u oskudici bolji od odlaganja njegove naplate. Izuzeli su to od načela: *Fard je bolji od nafle!*, jer je odlaganje naplate duga obaveza, a oprost mustehab. To je bolje od odlaganja izvršenja. Zabilježen je hadis o nagradi za odlaganje naplate od dužnika u nevolji, kojeg prenosi imam Ahmed: *Ko odgodi naplatu duga onome ko je u nevolji, ima za svaki dan odgode sadaku!* Prema tome, ko odgodi naplatu duga stiće svaki dan veliku naknadu. A Allah najbolje zna!

HADIS

Zabrana činjenja ružnih djela

Naveo ga je Muslim u poglavlju Zabrana činjenja ružnih djela, 9.džuz, 458 E-Kastalani

﴿٢٤٩﴾ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ فِيمَا قُرِئَ عَلَيْهِ، عَنْ سَهْلٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ وَ يَوْمَ الْحَمِيسِ، فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَ بَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ، فَيُقَالُ: «أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَضْطَلِحَا! أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَضْطَلِحَا! أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَضْطَلِحَا!»

[249] Pričao nam je Kutejbe b. Se'id, koji je prenio od Malika b. Enesa o onome o čemu je bio podučen od Sehla, a on od svog oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Džennetska vrata se otvaraju ponedjeljkom i četvrtkom, kada bude oprošteno svakom robu koji nije pripisivao Allahu sudruga, osim čovjeku kod koga postoji mržnja prema njegovom bratu. Tada će biti rečeno: - Sačekajte ovu dvojicu da se pomire! Sačekajte ovu dvojicu da se pomire! Sačekajte ovu dvojicu da se pomire!

Muslim je ovaj hadis naveo putem drugog lanca prenosilaca u kojem je samo promijenjen izraz:

﴿٢٥٠﴾ «إِلَّا الْمُتَهَاَجِرَيْنِ» - مِنْ رِوَايَةِ عُبَيْدَةَ. - وَقَالَ قُتَيْبَةُ: «إِلَّا الْمُتَهَاَجِرَيْنِ».

[250] dvojicu koja su prekinula međusobne odnose iz predaje od 'Ubejdeta; a rekao je Kutejbe: dvojica koji se međusobno izbjegavaju.

U drugoj predaji Muslima, koja se prenosi do Ebu Hurejre, Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je:

﴿٢٥١﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - رَفَعَهُ - قَالَ: «تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ فِي كُلِّ يَوْمٍ خَمِيسٍ، أَوْ ائْتَيْنِ، فَيَغْفِرُ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ لِكُلِّ أَمْرِيٍّ، لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، إِلَّا أَمْرًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ، فَيَقَالُ: «ارْكُؤْ هَذَيْنِ حَتَّى يَظْلَحَا!»

[251] Izlažu se djela svakog četvrtka, ili ponedjeljka. Allah, dž.š., oprašta u tom danu svakom čovjeku koji Mu nije pripisivao druga, osim čovjeku kod koga postoji mržnja prema njegovom bratu. Tada će biti rečeno: - Odgodite ovoj dvojici dok se ne pomire!

﴿٢٥٢﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «تُعْرَضُ أَعْمَالُ النَّاسِ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ مَرَّتَيْنِ: يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَ يَوْمَ الْخَمِيسِ، فَيَغْفِرُ لِكُلِّ عَبْدٍ مُؤْمِنٍ إِلَّا عَبْدًا بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءُ فَيَقَالُ: «ارْكُؤْ هَذَيْنِ حَتَّى يَفِيئَا!»

[252] U drugoj predaji, također od Ebu Hurejre, stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Djela ljudi se izlažu u svakoj sedmici po dva puta: ponedjeljkom i četvrtkom, kada bude oprošteno svakom vjerniku, osim onom robu kod koga postoji mržnja prema njegovom bratu. Tada će biti rečeno: - Ostavite (ili odgodite) ovu dvojicu, dok se ne pomire!

Imam Malik, Allah Uzvišeni mu se smilovao, navodi ovaj hadis u Muvetta'u, od Ebu Hurejre, putem dviju predaja. Jedna je istovjetna posljednjoj Muslimovoj predaji, osim što u njoj nema njegove sumnje, nego je izrečena formulacija:

﴿٢٥٣﴾ «فَيَقَالُ: «اتْرُكُوا هَذَيْنِ حَتَّى يُفِينَا!»»

[253] Ostavite ovu dvojicu dok se ne urazume!

Druga predaja kod njega je istovjetna Muslimovoj, koja je ovdje navedena prva. U njoj nisu ponovljene Njegove riječi:

﴿٢٥٤﴾ «انْظُرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا!»»

[254] Sačekajte ovu dvojicu dok se ne pomire! Spomenuo ih je samo jednom.

Ebu Davud je naveo ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju Ko napusti svoga brata muslimana, 4. džuz, str. 218.

﴿٢٥٥﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ كُلَّ يَوْمٍ اثْنَيْنِ وَخَمْسٍ، فَيُغْفَرُ فِي ذَيْنِكَ الْيَوْمَيْنِ لِكُلِّ عَبْدٍ، لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، إِلَّا مَنْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءٌ، فَيَقَالُ (أَيُّ مَنْ قَبِلَ اللَّهُ تَعَالَى): «انْظُرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا!»»

[255] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Otvaraju se džennetska vrata svakog ponedjeljka i četvrtka, kada bude oprošteno u ta dva dana svakom robu koji nije pripisivao Allahu druga, osim onome kod koga postoji mržnja prema njegovu bratu. Tada će biti rečeno (od strane Allaha Uzvišenog): - Sačekajte ovu dvojicu dok se ne pomire!

Rekao je Ebu Davud: „Ukoliko je prekidanje odnosa nastalo u ime Allaha, ta se odredba ne odnosi na to.“

El-Buhari je naveo hadise o izbjegavanju u poglavlju Kudenje prekidanja odnosa u Knjizi o lijepom ponašanju, 9. džuz, str. 52 (El-Kastalani).

﴿٢٥٦﴾ عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ، يَلْتَقِيَانِ، فَيُعْرِضُ هَذَا، وَيُعْرِضُ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ.»

[256] Preneseno je od Ebu Ejuba el-Ensarija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Nije dozvoljeno muslimanu da izbjegava svoga brata više od tri noći. Oni se susreću i okreću glave, i jedan i drugi. Bolji od njih dvojice je onaj koji prvi nazove selam!

On je naveo hadis s lancem prenosilaca do 'Avfa b. Malika b. et-Tufejla (on je Ibn el-Haris), a on je sin brata 'Aišinog, žene Vjerovjesnika, s.a.v.s., po njenoj majci Ummu Ruman, kćerci 'Amira El-Kenanija.

﴿٢٥٧﴾ أَنَّ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - حَدَّثَتْ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ الزُّبَيْرِ قَالَ فِي بَيْعٍ - أَوْ عَطَاءٍ أَعْطَتْهُ عَائِشَةُ: «وَاللَّهِ، لَتَنْتَهِيَنَّ أَوْ لَأَخْجُرَنَّ عَلَيَّهَا!»، فَقَالَتْ: «أَ هُوَ قَالَ هَذَا؟»، قَالُوا: «نَعَمْ.»، قَالَتْ: «هُوَ اللَّهُ عَلَى نَذْرٍ أَنْ لَا أَكَلِّمَ ابْنَ الزُّبَيْرِ أَبَدًا.»، فَاتَّشَفَعَ ابْنُ الزُّبَيْرِ إِلَيْهَا حِينَ طَالَتْ الْهَجْرَةُ، فَقَالَتْ: «لَا، وَاللَّهِ، لَا أَشْفَعُ فِيهِ أَبَدًا، وَلَا أَتَحْتُّ إِلَى نَذْرِي.»، فَلَمَّا طَالَ ذَلِكَ عَلَى ابْنِ الزُّبَيْرِ، كَلَّمَ الْمَسُورَ بْنَ مَخْرَمَةَ، وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ الْأَسْوَدِ بْنِ عَبْدِ يَغُوثٍ - وَهُمَا مِنْ بَنِي زُهْرَةَ - وَقَالَ: «أَنْشِدْكُمَا بِاللَّهِ لَمَّا أَدْخَلْتُمَانِي عَلَى عَائِشَةَ، فَإِنَّهَا لَا يَحِلُّ لَهَا أَنْ تَنْذَرَ قَطِيعَتِي.»، فَأَقْبَلَ بِهِ الْمَسُورُ وَعَبْدَ الرَّحْمَنِ مُشْتَمِلَيْنِ بِأَرْدِيَّتِهِمَا حَتَّى اسْتَأْذَنَا عَلَى عَائِشَةَ، فَقَالَا: «السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَدْخُلْ؟»، قَالَتْ عَائِشَةُ: «ادْخُلُوا!»، قَالُوا: «كُلْنَا؟». قَالَتْ: «نَعَمْ. ادْخُلُوا كُلُّكُمْ.»، وَلَا نَعْلَمُ أَنَّ مَعَهُمَا ابْنَ الزُّبَيْرِ، فَلَمَّا

دَخَلُوا، دَخَلَ ابْنُ الزُّبَيْرِ الْحَجَابَ فَأَعْتَنَقَ عَائِشَةَ، وَ طَفِقَ يُنَاشِدُهَا وَ يَبْكِي، وَ طَفِقَ الْمَسُورُ وَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ يُنَاشِدَانَهَا إِلَّا مَا كَلَّمَتْهُ وَ قِيلَتْ مِنْهُ، وَ يَقُولَانِ: «أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ - نَهَى عَمَّا عَمِلْتُمْ، مِنَ الْهَجْرَةِ، فَإِنَّهُ لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ.»، فَلَمَّا أَكْثَرُوا عَلَى عَائِشَةَ مِنَ التَّذْكِرَةِ وَ التَّخْرِيجِ، طَفِقَتْ تَذْكُرُهَا وَ تَبْكِي، وَ تَقُولُ: «إِنِّي نَذَرْتُ، وَ التَّنَذُّرُ شَدِيدٌ.»، فَلَمْ يَزَالْ بِهَا، حَتَّى كَلَّمَتْ ابْنَ الزُّبَيْرِ، وَ أَعْتَقَتْ فِي نَذَرِهَا ذَلِكَ أَرْبَعِينَ رَقَبَةً، وَ كَانَتْ تَذْكُرُ نَذَرَهَا بَعْدَ ذَلِكَ، فَتَبْكِي حَتَّى تَبُلَّ دُمُوعُهَا خِمَارَهَا.»

[257] 'Aiši, r.a., bilo je ispričano da je 'Abdullah b. ez-Zubejr rekao za robu (ili poklon) koji mu je 'Aiša darivala: - Tako mi Allaha, neka ona prestane ili ću, zaista, prekinuti odnose s njom! - Ona je upitala: - Je li to on rekao? - Upitani su potvrdili, a ona je rekla: - Allahu se zavjetujem da neću više nikada pričati s Ibn ez-Zubejrom! - Nakon što se izbjegavanje između njih oduljilo, Ibn ez-Zubejr je tražio zauzimanje kod nje. Na to je ona odgovorila: - Ne! Tako mi Allaha, neću nikada prihvatiti zauzimanje za njega, niti ću prekršiti svoj zavjet! - Pošto se to dodatno oduljilo, Ibn ez-Zubejr se obratio El-Misveru b. Mahremu i 'Abdurrahmanu b. el-Esvedu b. 'Abdugusu, obojica iz plemena Benu Zuhreta, i rekao im: - Allahom vas zaklinjem da me uvedete kod 'Aiše. Zaista nema pravo da se zavjetuje na prekidanje odnosa sa mnom! - Oni su se, umotani u svoje ogrtače, s njim uputili do 'Aiše i zatražili dopuštenje da uđu, riječima: - Neka je Allahov mir na tebe, Allahova milost i Njegov blagoslov! Možemo li ući? - 'Aiša je odgovorila: - Uđite! - Oni su upitali: - Svi mi? - Ona je odgovorila: - Da, uđite svi!, ne znajući da je s njima i Ibn Zubejr. On je iza njih i ušao iza zastora i zagrlio 'Aišu, neprestano je moleći da se pomire i plaćući, a to su činili i El-Misver i 'Abdurrahman. No, ona nije razgovarala s njim i okretala je glavu, te su dvojica izmiritelja rekli: - Zaista je Vjerovjesnik, s.a.v.s., zabranio ono što si ti uradila, jer nije dozvolio muslimanu da izbjegava svoga brata više od

tri noći! - Cijelo vrijeme su je opominjali i navaljivali da se pomiri, a ona im je svaki put skretala pažnju na zavjet i plakala, govoreći: - Zaista sam se čvrsto zavjetovala! - No, oni nisu prestajali, sve dok nije počela pričati s Ibn ez-Zubejrom. Kao iskup za svoj zavjet, oslobodila je četrdeset robova i, kada se poslije prisjećala svega toga, plakala je toliko da je suzama namakala rubac.

El-Kastalanijev komentar hadisa

Postoje razmimoilaženja oko zavjeta (الذکر) kada se on ispolji kao zakletva (اليمين), kao što bi neko rekao: Ako budem razgovarao s tim i tim, obavezujem se Allahu da oslobodim roba!, pa je takav zavjet/nezr ispoljen kao zakletva/jemin, jer je namjera da čovjek s tim zabrani sam sebi navodeno ponašanje. Ako to i učini, obaveza mu je da učini kefarec/otkup za zakletvu, kako smatra imam Šafi' i većina selefa, a naziva se (iznuđenim) ledžadž zavjetom.

Malikije smatraju da će osoba ispuniti onaj zavjet koji se odnosi na pokoravanje Allahu, kao npr.: Tako mi Allaha, obavezujem se da ću osloboditi roba! Zavjet da se neće razgovarati, koji je izrekla 'Aiša, r.a., a usmjeren k Ibn ez-Zubejru, r.a., a koji dovodi do prekidanja međusobnih odnosa (između muslimana) jeste zabranjen/haram ili pokuđen/mekruh.

Odgovorit ću da je 'Aiša, r.a., smatrala da je Ibn ez-Zubejr, r.a., svojim riječima *ili ću, zaista, prekinuti odnose s njom*, nepromišljeno uradio krupnu stvar, jer ju je tim riječima omalovažio, s obzirom na njeno dijeljenje imetka, kako bi joj zabranio slobodno raspolaganje imetkom a posebno što se s tim povezuje njena uloga „majke vjernika“, kao i to da je ona njegova tetka, sestra njegove majke. Stoga je smatrala da je to što je on rekao bilo izraz neposlušnosti, u smislu Poslanikove zabrane muslimanima da bojkotuju Ke'aba b. Malika i njegovu dvojicu prijatelja, pa se zbog toga zavjetovala da će prekinuti odnose s njim.

Komentar hadisa iz En-Nevevijevo komentara Muslimovog Sahiha

En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, kaže: Rekao je El-Kadi: Rekao je El-Badži: Tumačenje Poslanikovih, s.a.v.s., riječi: *Otvoraju se džennetska vrata ponedjeljkom i četvrtkom*: Značenje otvorenosti Dženneta jeste mnogobrojni oprost grijeha, povećanje deredža i obilno rasipanje (Allahovih) blagodati.

El-Kadi, Allah mu se smilovao, smatra da je moguće i njihovo vanjsko značenje, a da otvaranje njegovih vrata bude znak toga.

U imperativu: *Odgodite ovoj dvojici dok se ne pomire!* riječ *odgodite* (اركوا) je sa sukunom (ْ) na ra'u (ر), damom (ـ) na kafu i hemzetom (ء) na početku riječi, a ima značenje: odložite! Kaže se *كاه*, odgodio je to i to; *يركوه* odgađa to i to *ركوا*, odgađanje, odlaganje; onda kada to on odloži (za kasnije). Autor djela *Et-Tahrir* smatra: -Dozvoljeno je da hadis bude prenesen s prijelaznim hemzetom, zbog njihovih riječi: Odgodio sam donošenje odluke, onda kada sam je odložio (za kasnije)!

Drugi navode da je prenesen i s prijelaznim hemzetom i s ispuštanjem hemzeta i njegovog vokala. A riječ *الشحناء* ima značenje: neprijateljstvo, sukobljenost, kao da je napunjen mržnjom.

U izjavi: *Sačekajte ovu dvojicu dok se ne pomire!* riječ *انظروا* je s prijelaznim hemzetom, imperativ od glagola *انظر*, što znači: odložite (upisivanje djela) ovoj dvojici dok se ne pomire (En-Nevevi).

Ljubav između njih dvojice će biti uzrokom Allahove naklonjenosti prema njima putem oprosta/magfireta i milosti/rahmeta. A Allah najbolje zna!

NAPOMENA

Hadisi pod rednim brojevima 256 i 257 ne spadaju u hadisi kudsije. Navedeni su ovdje kako bi se pojasnila zabrana prekidanja odnosa više od tri noći i da se to ne odnosi na slučajeve kada je prekidanje odnosa ili prekidanje razgovora nastupilo u ime Allaha Uzvišenoga, kao što je uradila 'Aiša, r.a., prema 'Abdullahu b. ez-Zubejru, r.a., koja je smatrala da je prekidanje razgovora s njim u ime Allaha Uzvišenoga, jer nije uvažio čast 'majke vjernika' kao i njeno pravo koje ima kao njegova tetka, sestra majke mu Esme, kćerke Ebu Bekra es-Siddika, r.a. A Allah najbolje zna!

HADIS

Dvojica koji se vole u ime Allaha Uzvišenog

Muslim je naveo ovaj hadis u svome Sahihu u Knjizi o vrlinama, poglavlje Korist ljubavi u ime Allaha, 9.džuz, str. 460 (El-Kastalani).

﴿٢٥٨﴾ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَنَسٍ فِيمَا قَرَأَ عَلَيْهِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مَعْمَرٍ، عَنْ أَبِي الْحَبَابِ، سَعِيدِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ بِجَلَالِي؟ أَلْيَوْمَ أَظْلَهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي.»

[258] Pričao nam je Kutejbe b. Se'id, koji je prenio od Malika b. Enesa ono o čemu ga je podučio 'Abdullah b. 'Abdirrahman b. Me'amer, koji je prenio od Ebu el-Hubabe, Se'ida b. Jesara, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Zaista će Allah reći na Sudnjem danu: - Gdje su oni koji su se voljeli u ime Moje Uzvišenosti? Danas je dan kada ću ih zaštititi Svojim hladom, kada drugog hlada osim Mog nema!

﴿٢٥٩﴾ حَدَّثَنِي عَبْدُ الْأَعْلَى بْنُ حَمَادٍ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخَاهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرْصَدَ اللَّهُ عَلَى مَذْرَجَتِهِ مَلَكًا، قَالَ: «أَيْنَ تُرِيدُ؟»، قَالَ: «أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ.»، قَالَ: «هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرْتُهَا؟»، قَالَ: «لَا، غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ.» - عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: «فَإِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحْبَبْتُهُ فِيهِ.»

[259] Naveo ga je imam Muslim, također, u poglavlju Korist ljubavi u ime Allaha i rekao: - Pričao mi je 'Abdule'ala b.

Hammad, pričaio nam je Hammad b. Seleme, koji je prenio od Sabita, on od Ebu Rafi'a, a on od Ebu Hurejre, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Zaista je neki čovjek htio posjetiti svoga brata u drugom mjestu, pa je Allah postavio kao zasjedu na njegovom putu meleka koji ga je upitao: - Kuda si se uputio? - Odgovorio je on: - Hoću do svoga brata koji je u ovom mjestu. - Upita on: - Želiš li kakvu korist od njega!? - On je odgovorio: - Ne! Osim što ga volim u ime Allaha, dž.š. Melek je tada rekao: - Ja sam izaslanik Allahov, poslat tebi s radosnom viješću da te je Allah već zavolio onako kako ti voliš svoga brata u ime Njega.

Naveo je imam Malik u Muvetta'u hadis o dvojici koji se vole u ime Allaha, istovjetan prvom hadisu navedenom kod Muslima, s dodatkom:

﴿٢٦٠﴾ «أَيْنَ الْمُتَحَابُّونَ لِجَلَالِي؟»

[260] Gdje su oni koji su se voljeli zbog Moje Uzvišenosti?

Naveo je i drugi hadis:

﴿٢٦١﴾ عَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - : «وَجِبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ، وَالْمُتَبَاذِلِينَ فِيَّ.»

[261] Preneseno je od Mu'aza b. Džebela, r.a., da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori riječi Allaha, Uzvišenog i Slavnog: - Moja ljubav je obavezna za one

koji se vole radi Mene, koji se družu radi Mene, koji se posjećuju radi Mene i za one koji se pomažu radi Mene!

Za ovaj hadis se veže i sljedeća zanimljiva priča, navedena u Muvetta'u:

﴿٢٦٢﴾ حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ أَبِي إِدْرِيسَ - الْخَوْلَانِيِّ، أَنَّهُ قَالَ: «دَخَلْتُ مَسْجِدَ دِمَشْقٍ، فَإِذَا فَتًى شَابٌّ بَرَّاقٌ الثَّنَائِيَا، وَإِذَا النَّاسُ مَعَهُ - (و) فِي رِوَايَةٍ: «وَمَعَهُ مِنَ الصَّحَابَةِ عَشْرُونَ» - (و) فِي رِوَايَةٍ: «ثَلَاثُونَ» - إِذَا اخْتَلَفُوا فِي شَيْءٍ أَسْنَدُوهُ إِلَيْهِ، وَصَدَرُوا عَنْ قَوْلِهِ، فَسَأَلْتُ عَنْهُ، فَقِيلَ: «هَذَا مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ»، فَلَمَّا كَانَ الْغَدُ هَجَرْتُ، فَوَجَدْتُهُ قَدْ سَبَقَنِي بِالتَّهَجِيرِ، وَوَجَدْتُهُ يُصَلِّيَ، قَالَ: «فَانْتَظَرْتُهُ حَتَّى قَضَى صَلَاتَهُ، ثُمَّ جِئْتُهُ، مِنْ قِبَلِ وَجْهِهِ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، ثُمَّ قُلْتُ: «وَاللَّهِ، إِنِّي لِأُحِبُّكَ لِلَّهِ»، فَقَالَ: «اللَّهُ؟»، فَقُلْتُ: «اللَّهُ»، فَقَالَ: «اللَّهُ؟»، فَقُلْتُ: «اللَّهُ»، فَأَخَذَ بِحَبْوِ رِدَائِي - (و) فِي رِوَايَةٍ: «بِحَبْوَتِي رِدَائِي» فَجَبَدَنِي إِلَيْهِ،»، وَ قَالَ: «أَبَشِّرْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - : «وَجِبَتْ مَحَبَّتِي لِلْمُتَحَابِّينَ فِيَّ، وَالْمُتَجَالِسِينَ فِيَّ، وَالْمُتَزَاوِرِينَ فِيَّ، وَالْمُتَبَادِلِينَ فِيَّ». - زَادَ الطَّبْرَانِيُّ: «وَالْمُصَادِقِينَ فِيَّ.»

[262] ričao mi je Malik, koji je prenio od Ebu Hazima b. Dinara, a on od Ebu Idrisa el-Havlanija, da je rekao: - Ušao sam u jedan mesdžid u Damasku. Vidio sam tamo mladića prekrasne naravi, s kojim su bili neki ljudi (u jednoj predaji stoji: zajedno s njim je bilo dvadeset prijatelja, a u drugoj: trideset). Kada su se razilazili oko nečega, davali su mladiću pravo da to riješi i postupali su onako kako im kaže. Pitao sam ko je on, pa mi je rečeno: - To je Mu'az b. Džebel! - Kada je osvanuo dan, izašao sam iz kuće i našao ga kako klanja. Sačekao sam da završi svoj namaz, a zatim sam mu prišao s prednje strane i poselamio ga. Rekao sam

mu: Tako mi Allaha, zaista te volim Allaha radi! On je pitao: - Tako ti Allaha? – Odgovorio sam: Tako mi Allaha! On je opet upitao: - Tako ti Allaha? - Potvrdio sam: Tako mi Allaha! On opet upita: - Tako ti Allaha? Potvrdio sam: Tako mi Allaha! On me tada uze za ogrtač i privuče sebi, te reče: - Obraduj se! Zaista sam čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako prenosi riječi Allaha, Uzvišenog i Slavnog: - Moja ljubav je onima koji se vole radi Mene, koji se družu radi Mene, koji se posjećuju radi Mene i koji se pomažu radi Mene!

Et-Taberi je dodao: I one koji se sprijatelje i oslanjaju jedni na druge radi Mene!

Ez-Zerkani je rekao da je ovaj hadis sahih (vjerodostojan), El-Hakim je dodao da je to prema uvjetima El-Buharije i Muslima, a Ibn ‘Abdilberr je potvrdio da je lanac prenosilaca vjerodostojan.

Riječi المتباذلين označavaju one koji se pomažu životima svojim i imecima svojim u ime Allaha Uzvišenog.

Et-Tirmizi navodi hadis u poglavlju Ljubav u ime Allaha, prenoseći od Mu’aza b. Džebela, r.a.:

﴿٢٦٣﴾ قَالَ: «سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «قَالَ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - : «الْمُتَحَابُّونَ فِي جَلَالِي لَهُمْ مَنَابِرُ مِنَ النُّورِ، يَغِطُهُمُ النُّيُونُ وَالشُّهَدَاءُ.»

[263] Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori riječi Allaha, dž.š.: - Onima koji se budu voljeli radi Moje uzvišenosti pripast će mimberi od nura na kojima će im zavidjeti vjerovjesnici i šehidi!

Rekao je Et-Tirmizi: „Hadis je hasen-sahih.“, 2.džuz, str.23.

En-Nevevijevev komentar hadisa

Poslanik, s.a.v.s., rekao je: *Zaista će Allah reći na Sudnjem Danu: „Gdje su oni koji su se voljeli u ime Moje Uzvišenosti? Danas je dan kada ću ih Ja zaštititi Svojim hladom, kada nema drugog hlada osim Moga!“* U ovoj izjavi je dokaz dozvole da neko može reći: *Allah će reći*. To je ispravan stav na kojem stoje svi islamski učenjaci, osim onoga što smo naveli u Knjizi o zakletvama, vezano za neke od selefa koji su to smatrali pokudenim i nisu govorili: „Reći će Allah (يقول الله)“, nego: „Rekao je Allah (قال الله)“.

Već smo naveli da se kao dokaz njihove upotrebe uzimaju riječi Uzvišenog u Kur'anu časnom: *A Allah istinu govori i na pravi put izvodi* (sura El-Ahzab, 4), kao i što postoje mnogobrojni hadisi u kojima se tako prenosi.

U sintagmi *oni koji su se voljeli u ime Moje Uzvišenosti* misli se: u ime Moje veličanstvenosti i pokoravanja Meni, a ne radi dunjaluka.

Dio izjave *dan kada neće biti drugog hlada do Moga* znači: neće biti nikog ko će posjedovati hlad, kao što su ga imali na dunjaluku, osim Moga hlada. U drugom hadisu od Muslima stoji: *U hladu Moga Arša!* Rekao je El-Kadi, Allah Uzvišeni mu se smilovao: „Njegovo vanjsko značenje ukazuje na to da će oni biti u Njegovom hladu zaštićeni od nesnosne žege vatre i sunca i stiske i gužve. Ovo je stav većine.“ Isa b. Dinar smatra da će ih Allah sačuvati neprijatnosti i ukazati im počast, stavljajući ih pod Svoje okrilje i zaštitu, kao što kažu: „Pravedan vladar je Allahov hlad na zemlji.“ Moguće je i da se pod hladom ovdje misli na udobnost i blagostanje, jer se kaže: „On je u sjeni života“, t.j. u udobnosti.

U vezi s komentarom drugog hadisa, En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, naveo je riječi: *Pa je Allah postavio kao zasjedu njemu na njegovom putu meleka.* Riječ *ارصده* znači: postavio ga je da motri na njega, a riječ *المرجعة* je: put, koji je nazvan tako, jer ljudi uobičajuju ići tuda, prolaziti i šetati.

Tražiš li kakvu korist od njega znači: staraš se da uzmeš naknadu za to, pa si zbog toga požurio da ga posjetiš, t.j. ti si naumio da ga posjetiš samo kako bi stekao naknadu za sebe ovom posjetom.

Za riječi: *Da te je Allah zavolio kao što si ti zavolio svoga brata radi Njega* rekli su islamski učenjaci: - Allahova ljubav (محبة الله) prema Njegovom robu je Njegova milost/rahmet prema njemu, Njegovo zadovoljstvo/rida' njime i Njegova namjera/iradet da ga nagradi i da mu učini svako dobro koje čini neko ko voli.

Kod robova se uspostava ljubavi vezuje za naklonjenost srca, a Allah Uzvišeni je Čist od toga.

Ovaj hadis ističe korist ljubavi u ime Allaha Uzvišenog, kao i to da ona uzrokuje spuštanje Allahove ljubavi prema robu. On, također, ističe i korist obilaženja čestitih ljudi i prijatelja.

U njemu je i dokaz da ljudi mogu vidjeti meleke, u ljudskom obliku.

Dio izjave: *Pa je uzeo za kraj moje odjeće* u drugoj predaji glasi: *za krajeve (بحيوتى) moje odjeće*, tj. za ono što visi s ogrtača. Kaže se u El-Kamusu da ga je uzeo za odjeću, tj. za ono što obuhvata odjeća, ili sve ono što je između leđa, pleća zajedno s kapom i sl.. imenica الحيوۃ je s fethom (ح) i damom (ن) *na ha'u(ح)*.

Smisao je u tome da je prihvatio za onoliko ogrtača s koliko se mogu umotati leđa i koljena, kada čovjek hoće da se utopli. A Allah najbolje zna.

Riječi: *Moja ljubav je obavezna prema onima koji se vole radi Mene* odnose se na one koji se vole iz pokornosti Allahu Uzvišenom i koji naređuju činjenje dobročinstva i bogobojaznost, a ne postizanje dunjalučkih koristi, jer takva ljubav traje koliko takva korist. A Allahova ljubav je vječna, jer je On vječno Živi, Koji ne umire, a ljubav iz dunjalučke koristi je prolazna. Čak, takvi će biti na Sudnjem danu jedni drugima neprijatelji, kao što kaže Uzvišeni u Kur'anu: *Tog dana će oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji, samo to neće biti oni koji su se Allaha bojali i grijeha klonili* (sura Ez-Zuhruf, 67).

A riječi: *i one koji se međusobno družu radi Mene* tj. okupljaju ih sjedaljke kako bi se Meni pokoravali: svedjedno da li to bilo radi zikra, učenja Kur'ana, izučavanja nauke ili držanja poučnih kazivanja i upućivanja na prvi put, i davanja prijateljski savjeta o dunjalučkim poslovima kako bi se time okoristio i pojedinac i zajednica.

Značenje riječi: *I one koji se pomažu radi Mene* jeste: Oni koji žrtvuju živote svoje i imetke svoje radi Allaha, ili se oni međusobno pomažu, sami sobom ili svojim imecima, ili i jednim i drugim.

Dio izjave *i one koji su iskreni jedni prema drugima radi Mene* označava neodvojive attribute iskrene ljubavi u ime Allaha Uzvišenog. Nema iskrene ljubavi u ime Allaha Uzvišenog ukoliko ona nije čista od pretvaranja, ulagivanja, dodvoravanja i licemjerstva.

Riječi *pripast će im mimberi od Nura* znače da će to dobiti na Sudnjem danu kada bude bilo okupljanje i kada zabrinutost svih stvorenja bude dosegla vrhunac i kada bude bila velika gužva i nesnosna vrućina. Allah Uzvišeni je rekao: *Neće ih ražalostiti najstravičniji prizor!*

U dijelu izjave *na kojima će im zavidjeti vjerovjesnici i šehidi* riječ الغبطة znači: namjera da se ima isto ono što posjeduju drugi. Ova njihova povlastica ne govori da su bolji od vjerovjesnika i šehida, jer oni imaju veće stepene, njihove povlastice su mnogobrojnije i ne može ih postići niko drugi do oni. Podario nam Allah ljubav u ime Allaha i dao nam da se okoristimo šefa'atom našeg najuglednijeg miljenika Muhammeda, s.a.v.s. Amin!

HADIS o riječima Allaha Uzvišenog: „Bio sam bolestan, a ti nisi došao da Me obiđeš.“

Imam Muslim ga je naveo u svome Sahihu, u poglavlju Korist obilaska bolesnika iz Knjige o dobročinstvu, vezama i odgoju, 9. džuz, str. 463, El-Kastalani.

﴿٢٦٤﴾ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَاتِمٍ بْنُ مَيْمُونٍ، حَدَّثَنَا بَهْرٌ، عَنْ أَبِي رَافِعٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «يَا ابْنَ آدَمَ، مَرَضْتُ فَلَمْ تَعُدْنِي؟!»، قَالَ: «يَا رَبِّ، وَكَيْفَ أَعُودُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟»، قَالَ: «أَمَا عَلِمْتَ أَنَّ عَبْدِي فَلَانًا مَرَضَ فَلَمْ تَعُدْهُ؟ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ عُدْتَهُ لَوَجَدْتَنِي عِنْدَهُ؟! يَا ابْنَ آدَمَ، اسْتَطَعْتُمْكَ فَلَمْ تُطْعَمْنِي؟!»، قَالَ: «يَا رَبِّ، وَكَيْفَ أَطْعَمُكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟»، قَالَ: «أَمَا عَلِمْتَ أَنَّهُ اسْتَطَعَمَكَ عَبْدِي فَلَانٌ، فَلَمْ تُطْعَمْهُ؟ أَمَا عَلِمْتَ أَنَّكَ لَوْ أَطْعَمْتَهُ لَوَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي؟ يَا ابْنَ آدَمَ، اسْتَسْقَيْتَكَ فَلَمْ تَسْقِنِي؟»، قَالَ: «يَا رَبِّ، كَيْفَ أَسْقِيكَ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟»، قَالَ: «اسْتَسْقَاكَ عَبْدِي فَلَانٌ فَلَمْ تَسْقِهِ، أَمَا إِنَّكَ لَوْ سَقَيْتَهُ لَوَجَدْتَ ذَلِكَ عِنْدِي.»

[264] Pričao nam je Muhammed b. Hatim b. Mejmun, pričao nam je Behz, koji je prenio od Ebu Rafi'a, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Zaista će Allah, dž.š., na Sudnjem danu reći: - Potomče Ademov, bio sam bolestan, a ti nisi došao da Me obiđeš! - Rob će pitati: - Gospodaru moj, kako da Te obidem, kada si Ti Gospodar svjetova? - On će reći: - Zar nisi znao da je Moj rob, taj i taj, bio bolestan, a ti ga nisi obišao? Zar nisi znao da bi, da si ga obišao, našao Mene kod njega? Potomče Ademov, tražio sam od tebe da Me nahraniš, a ti Me nisi nahranio! - Rob će reći: Gospodaru moj, kako da Te nahranim, kada si Ti Gospodar svjetova? - On će reći: - Zar nisi znao da je Moj rob, taj i taj, tražio od tebe da ga nahraniš, a ti ga nisi nahranio? Zar ne znaš da bi, da si

ga nahranio, našao to kod Mene? Potomče Ademov, tražio sam od tebe da Me napojiš, a ti Me nisi napojio! - Rob će upitati: - Gospodaru moj, kako da Te napojim, kada si Ti Gospodar svjetova? - Reći će On: - Tražio je Moj rob, taj i taj, od tebe da ga napojiš, pa ga nisi napojio! Da si to učinio, našao bi to kod Mene!

Komentar iz En-Nevevijeveg komentara Muslimovog Sahiha

Za dio konverzacije iz hadisa o 'bolesti Gospodara svjetova' i 'neobilaženju roba' islamski učenjaci su kategorični da se bolest ne može vezati za Allaha, Slavnog i Uzvišenog, nego se sve to odnosi na roba, kome je time ukazana počast i to je pokazatelj Allahove blizine njemu.

Također su kategorični da izjava: *Našao bi Me kod njega* znači: Našao bi Moje blagodati kod njega, Moje počasti i Moju milost, na što upućuje ostatak hadisa: *da si ga nahranio našao bi to kod Mene; da si ga napojio našao bi to kod Mene*. A Allah najbolje zna!

Hadis je dokaz koristi posjećivanja i obilaženja bolesnika, kao i koristi hranjenja gladnog i napajanja žednog. Nema sumnje da sve to predstavlja odlike plemenite čudi kojoj poziva islam, a i Vjerovjesnik, s.a.v.s., poslan je da upotpuni plemenite čudi.

Muslim prije ovoga bilježi hadise koji govore o koristi posjećivanja i obilaženja bolesnika, kao što je sljedeći: *Ko bude obišao bolesnika, u džennetskom perivoju je sve dok se ne vrati!* Zatim: *Zaista, kada musliman posjeti svog brata muslimana, u džennetskom je perivoju, sve dok se ne vrati!* Kao i: *Ko bude obišao bolesnika, on je u perivoju Dženneta! Neko je upitao: „Allahov poslanice, što je perivoj (حرفه الجنة)“ On je odgovorio: „Njegovi granični dijelovi“.* En-Nevevi kaže da to znači da će ga dovesti do Dženneta u kojem će on ubirati njegove plodove! A Allah najbolje zna!

HADIS

Robovi Moji, zaista sam zabranio nasilje Sebi

Navodi ga imam Muslim u svome Sahihu, u poglavlju Zabrana nasilja, 10. džuz, str.8. i dalje (El-Kastalani).

﴿٢٦٥﴾ حدثنا عبد الله بن عبد الرحمن بن بهرام الدارمي، حدثنا مروان - يعني ابن محمد الدمشقي - حدثنا سعيد بن عبد العزيز، عن ربيعة بن يزيد، عن أبي إدريس الخولاني، عن أبي ذر - رضى الله عنه - عن النبي - صلى الله عليه وسلم - فيما روى عن الله - تبارك وتعالى - أنه قال: «يَا عِبَادِي، إِنِّي حَرَمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ مُحَرَّمًا، فَلَا تَظَالُمُوا! يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ صَالٌ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ، فَاسْتَهْدُونِي أَهْدُكُمْ! يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ جَانِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعَمُونِي أَطْعِمْكُمْ! يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ، فَانْكُسُونِي اكْسُكُمْ! يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَ أَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ - جَمِيعًا، فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ! يَا عِبَادِي، إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضُرِّي فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْصِي فَتَنْقَعُونِي! يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَ آخِرَكُمْ، وَ إِنْسَكُمْ وَ جَنَّتُمْ، كَانُوا عَلَى اتَّقَى قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ، مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا! يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَ آخِرَكُمْ، وَ إِنْسَكُمْ وَ جَنَّتُمْ، كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا! يَا عِبَادِي، لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَ آخِرَكُمْ، وَ إِنْسَكُمْ وَ جَنَّتُمْ، قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَالُونِي، فَأَعْطَيْتُ كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي، إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ، إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرُ! يَا عِبَادِي، إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ أَحْصَاهَا لَكُمْ، ثُمَّ أَوْفَيْكُمْ إِيَّاهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ، فَلَا يَلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ.»

[265] Pričao nam je 'Abdullah b. 'Abdurrahman b. Behram ed-Darimi, pričao nam je Mervan (b. Muhammed ed-Dimiški), pričao nam je Se'id b. 'Abdulaziz, koji je prenio od Rebi'a b. Jezida, on od Idrisa el-Havlanija, a on od Ebu Zerra, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s.,

ono što je rekao Allaha Uzvišeni i Slavni: Robovi Moji, zaista sam zabranio nasilje Sebi i učinio sam ga među vama zabranjenim! Stoga, ne činite nasilje između sebe! Robovi Moji, svi ste u zabludi, osim onog koga Ja na pravi put izvedem! Stoga, tražite uputu, Ja ću vas uputiti! Robovi Moji, svi ste gladni, osim onog koga Ja nahranim! Stoga, tražite da vas nahranim, Ja ću vas nahraniti! Robovi Moji, svi ste vi goli, osim onog koga Ja odjenem! Stoga, tražite da vas odjenem, Ja ću vas odjenuti! Robovi Moji, vi danonoćno grijешite, a Ja opraštam sve grijehе! Stoga, tražite oprost grijehа od Mene, Ja ću vam oprostiti! Robovi Moji, vi Mi ne možete niti kakvu štetu pričinитi niti kakvu korist donijeti! Robovi Moji, kada biste svi vi, i oni prije vas i oni poslije vas, i ljudi i džini, bili kao najbogobojazniji među vama, to ništa ne bi povećalo Moju vlast! Robovi Moji, kada biste svi vi, i oni prije vas i oni poslije vas, i ljudi i džini, bili kao najveći pokvarenjak među vama, to ne bi nimalo umanjilo Moju vlast! Robovi Moji, kada biste se svi vi, i oni prije vas i oni poslije vas, i ljudi i džini, okupili na jednom mjestu i svako od vas tražio od Mene, a Ja dao svakom čovjeku ono što je tražio, to ne bi umanjilo ono što je kod Mene ni koliko bi igla umanjila more kada se u njega potopi. Robovi Moji, to su vaša djela koja bilježim i koja ću vam obračunati. Ko nađe dobro, neka se Allahu zahvali, a ko nađe nešto drugo neka ne kori nikog drugog do sebe!²

² Rekao je Se^ṣ: - Kada bi Ebu Idris el-Havlani citirao ovaj hadis, kleknuo bi na koljena. - A pričali su ga Ebu Bekr b. Ishak, Ebu Musher i Se^ṣ b. ^Ḥbdulaziz, ovim lancem prenosilaca samo što je Mervan prenio potpuniji hadis. Ebu Ishak tvrdi da su ovaj hadis prenijeli El-Hasan i El-Husejn, sinovi Bišra, i Muhammed b. Jahja od Ebu Musherа. Oni su naveli cijeli hadis. A pričao je Ishak b. Ibrahim i Muhammed b. el-Musenna, obojica od ^Ḥbdussameda b. ^Ḥbdulvarisa, kao i Hemmam i Katade, koji je prenio od Ebu Kilaba, a on od Ebu Esmaa, a on od Ebu Zerra.

﴿٢٦٦﴾ قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِيمَا يَرَوِي عَنْ رَبِّهِ - عَزَّ وَجَلَّ - : ((إِنِّي حَرَّمْتُ عَلَى نَفْسِي الظُّلْمَ، وَ عَلَى عِبَادِي فَلَا تَظَالُمُوا...))» - وَ سَأَقُ الْحَدِيثَ بِنَحْوِهِ.

[266] Rekao je on da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prenio od svoga Gospodara, dž.š.: Zaista sam zabranio nasilje Sebi i Svojim robovima. Stoga ne činite jedni drugima nasilje.... i dalje hadis s tekstom kao što je gore navedeno.

HADIS kojeg prenosi Ebu Idris, a koji je potpuniji od prethodno navedenog

Navodi ga Ebu 'Isa et-Tirmizi u svome Sahihu, prenoseći od Ebu Zerra s tekstom različitim od teksta navedenog od Muslima:

﴿٢٦٧﴾ عَنْ أَبِي ذَرٍّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: « قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: يَا عِبَادِي، كُلُّكُمْ ضَالٌّ، إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ، فَسَلُونِي الْهُدَى أَهْدِكُمْ! وَ كُلُّكُمْ فَقِيرٌ، إِلَّا مَنْ أَغْنَيْتُهُ فَسَلُونِي أَرْزُقْكُمْ! وَ كُلُّكُمْ مُذْنِبٌ، إِلَّا مَنْ عَافَيْتُهُ، فَمَنْ عَلِمَ مِنْكُمْ أَنَّنِي ذُو قُدْرَةٍ عَلَى الْمَغْفِرَةِ، فَاسْتَغْفِرْنِي غَفَرْتُ لَهُ، وَ لَا أَبَالِي! وَ لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَ آخِرَكُمْ، وَ حَيْكُمَ وَ مَيْتَكُمْ، وَ رَطْبَكُمْ وَ يَابِسَكُمْ اجْتَمَعُوا عَلَى أَتَقَى قَلْبَ رَجُلٍ مِنْ عِبَادِي، مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي جَنَاحَ بَعُوضَةٍ! وَ لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَ آخِرَكُمْ، وَ حَيْكُمَ وَ مَيْتَكُمْ، وَ رَطْبَكُمْ وَ يَابِسَكُمْ، اجْتَمَعُوا عَلَى أَشَقَّى قَلْبَ عَبْدٍ مِنْ عِبَادِي، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي جَنَاحَ بَعُوضَةٍ! وَ لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَ آخِرَكُمْ، وَ حَيْكُمَ وَ مَيْتَكُمْ، وَ رَطْبَكُمْ وَ يَابِسَكُمْ، اجْتَمَعُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَأَلَ كُلُّ إِنْسَانٍ مِنْكُمْ مَا بَلَغَتْ أُمْنِيَّتُهُ، فَأَعْطَيْتُ كُلَّ سَائِلٍ مِنْكُمْ مَا سَأَلَ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي إِلَّا كَمَا لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ مَرَّ بِالْبَحْرِ، فَعَمَسَ فِيهِ إِبْرَةً، ثُمَّ رَفَعَهَا إِلَيْهِ! ذَلِكَ بَأَنِّي جَوَادٌ مَاجِدٌ، أَفْعَلُ مَا أُرِيدُ، عَطَائِي كَلَامٌ، وَ عَذَابِي كَلَامٌ. إِنَّمَا أَمْرِي إِذَا أَرَدْتُهُ أَنْ أَقُولَ لَهُ: «كُنْ!»، فَيَكُونُ. »

[267] Preneseno je od Ebu Zerra da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Reći će Allah Uzvišeni: Robovi Moji! Svi ste u zabludi osim onog koga sam izveo na pravi put. Stoga, tražite uputu, Ja ću vas na pravi put uputiti! Svi ste siromašni, osim onoga kome sam bogastvo dao! Stoga, tražite opskrbu, Ja ću vas opskrbiti! Svi ste griješni, osim onog kome sam oprostio i koji zna da samo Ja imam vlast nad oprostom pa ga je tražio. Ja sam mu oprostio i nije Me to nimalo namučilo! A kada bi, i oni prije vas i oni poslije vas, i živi i umrli, i najbolji od vas i najgori od vas, bili kao najpobožniji od Mojih robova, to ne bi uvećalo Moju vlast ni koliko krilce mušice! Kada bi, i oni prije vas i oni poslije vas, i živi i umrli, i najbolji od vas i najgori od vas, bili kao najgori od Mojih robova, to ne bi umanjilo Moju vlast ni koliko krilce mušice! Kada bi se, i oni prije vas i oni poslije vas, i živi i umrli, i najbolji i najgori, zajedno skupili na jednom mjestu, pa zatražio svako ono što mu duša zaište i Ja dao svakom od vas ono što zatraži, ne bi to umanjilo Moju vlast ni onoliko koliko bi se more smanjilo kada bi neko od vas, prolazeći pored, umočio iglu u njega, a zatim je izvadio. Zbog toga što sam Ja darežljiv i plemenit, činim ono što hoću. Moja nagrada je riječ i Moja kazna je riječ. Zaista je Moja odluka da, kada nešto zaželim, kažem: „Budi!“ i ono biva!

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: „Hadis je hasen.“

﴿٢٦٨﴾ و لم يذكر فيه قوله: «وَلَوْ أَنَّ حَيْكُمَ وَمَيْكُمَ، وَرَطْبُكُمْ وَيَابِسُكُمْ، اجْتَمَعُوا عَلَى أَتَقَى قَلْبٍ وَاحِدٍ»، - و لم يذكر فيه أيضا قوله: «وَعَذَابِي كَلَامٌ»

[268] Ibn Madždže je naveo ovaj hadis u svome Sunenu, također od Ebu Zerra, s tekstom približno istim kao što

je Et-Tirmizijin tekst, koji je ispremetan i u njemu se ne spominju Njegove riječi: „A kada bi, i vaši živi i vaši mrtvi, i najbolji od vas i najgori od vas, bili kao najbogobojazniji.“ Također se ne navode ni Njegove riječi: „Moja kazna je riječ“. Ostatak teksta je isti kao kod Et-Tirmizija.

Komentar hadisa preuzet iz En-Nevevijeovog komentara Muslimovog Sahiha, 10. džuz, str. 8 (El-Kastalani)

Imam En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, navodi stav većine islamskih učenjaka da riječi: *Zaista sam zabranio nasilje Sebi...* znače da je On čist i uzvišen od nasilja. Nasilje je nemoguće vezati za Allaha, zbog toga što ono podrazumijeva prelaženje granice i samovolju u vlasti prema drugom. A kako da Allah prelazi granicu, kada iznad Njega nema nikog kome bi se On pokoravao?! I kako da Allah ima samovolju u vlasti prema drugom, kada je cijeli univerzum pod Njegovom vlašću i kontrolom?!

Osnovno značenje zabrane u jeziku je uskraćivanje. Njegovo ustezanje od nasilja je nazvano zabranom (غريم), zbog sličnosti s onim što je uskraćeno u osnovi nepostojanja nečega.

Riječ نَهَىٰ u dijelu hadisa: *i učinio sam ga među vama zabranjenom. Stoga, ne činite nasilje između sebe!*, ima značenje لَا تَنْظَلُوا. Smisao je u imperativu da ljudi ne čine jedni drugima nasilje, što dolazi kao pojačanje za Njegove riječi: *I učinio sam ga među vama zabranjenim*. Tim dodatkom se ističe žestina zabrane.

El-Mazuri, Allah mu se smilovao, smatra da je smisao dijela hadisa: *Svi ste u zabludi osim onog koga sam Ja izveo na pravi put* u tome da su ljudi stvoreni da bi bili na stranputici, osim onoga koga Allah Uzvišeni izvede na pravi put. S druge strane, u poznatom hadisu stoji: *Svako dijete se rodi u prirodnoj vjeri/fitretu*, čime dobivamo kontradiktornost između njih. El-Mazuri veli: - Prvim se misli na njihove odlike koje su posjednovali prije nego je poslan Vjerovjesnik, s.a.v.s. Drugo moguće tumačenje ove kontradiktornosti jeste u pretpostavci da su oni zapostavili svoju urođenu naviku (vjeru) zbog sklonosti prema svojim strastima i rahatlukom i napuštanja razboritosti, zbog čega bi zalutali. - Drugi stav je ispravniji.

Za to je dokaz stav ashaba, r.a., i cijelog Ehlu-sunneta: na pravom putu je onaj koga je Allah Uzvišeni izveo tamo. On je na pravom putu

Allahovom uputom i voljom da mu to da. Allah, Uzvišeni i Slavni, želio je dati uputu nekima od Svojih robova, pa su oni na pravom putu, a nije želio uputiti ostale. Da je htio, i oni bi bili na pravom putu. Mu'tezile, pak, kažu da Allah želi svima dati uputu.

Allah je daleko iznad toga da želi ono što se neće desiti, ili da se u Njegovoj vlasti desi nešto što On ne želi. Zbog toga je i bilo ono što je Allah želio, a ono što On nije želio nije ni bilo!

Riječ *الْحَبْطُ*, sa značenjem „igla“, upotrijebljena je u dijelu hadisa: *Neće to smanjiti ono što je kod Mene ni onoliko koliko bi se smanjilo more kada igla uđe u njega*. Islamski učenjaci smatraju da je ovo poređenje izrečeno radi razumijevanja. Njegov smisao je u aksiomu da neće doći ni do kakvog smanjenja, kao što stoji u drugom hadisu: *Allahova Ruka je stalno otvorena i ne smanjuje je dijeljenje!* Ona se ne smanjuje dijeljenjem, zbog toga što se ono što je kod Allaha ne umanjuje i što smanjenje pogađa nešto što je ograničeno i prolazno. Dočim, Allahovo davanje je proizvod Njegove milosti i Njegove darežljivosti. To su dva Njegova vječna sifata i do njih ne može doprijeti smanjenje. Stoga, primjer umakanja igle u more, kojim se ne može postići nikakvo smanjenje vode, služi kao stilska figura. Tu se poredi nešto što je razumljivo ljudima i ustaljeno među njima. Jer, zaista je more najveća i najočitija vidljiva pojava, a igla je najmanji predmet. Uz to, ona je i glatka i ne može na sebi zadržati vodu kada se umoči u more. A Allah najbolje zna!

U obraćanju: *Robovi Moji, zaista vi danonoćno grijешite* glagol *تُحْطِنُونَ* je od glagola *أَحْطَى*, a prenesen je i s fethom (ـَ) na ta'u (ت) i Ta'u (ط) *تُحْطِنُونَ* od glagola *حَطَى*. Kaže se *حَطَى*, a u sadašnjem vremenu *يَحْطَى*, kada počini grijeh bez postojanje namjere da griješ, pa je taj prijestupnik *حَاطَى*. U tom kontekstu su riječi Uzvišenog: *O oče naš - rekoše oni - zamoli da nam se grijesi oprostite, mi smo, zaista zgriješili*. (sura Jusuf, 97)

En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, smatra da se za grijšenje također upotrebljava riječ *أَحْطَى*, a da su oba izraza ispravna.

Riječi u predaji kod Et-Tirmizija i Ibn Madždže: *Zbog toga što sam Ja darežljiv i plemenit!* Označavaju ova dva sifata, koja obuhvataju svojstva: plemenitosti, darivanja, milosti i dobročinstva, a sva su vječni sifati Allaha Uzvišenog, vezuju se za Njegovo Uzvišeno Biće/Zat i nikada se niti smanjuju niti nestaju.

Dio hadisa: *Činim ono što Ja hoću! Moja nagrada je riječ. I Moja kazna je riječ. Zaista je Moja odluka da, kada nešto hoću, Ja kažem: „Budi!“ i ono biva!* jeste pojašnjenje za Njegove riječi: *Činim ono što Ja hoću!* To je i pojašnjenje brzine ostvarenja onoga što Allah Uzvišeni poželi: On kaže: „Budi!“ i to biva. Svejedno je da li ono što On želi bude nagrada ili kazna. Ne izražava smisao sama riječ *الْكَلَامُ* nego je to poređenje i pojašnjenje, kao i približavanje razumijevanju. A Allah najbolje zna!

HADIS

Uznositost je Moj plašt a gordost je Moj veo

Naveo ga je imam Muslim u svome Sahihu, u poglavlju Zabrana oholosti, 10. džuz, str. 53. (El-Kastalani), s lancem prenosilaca do Ebu Hurejre, r.a., i Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a.

﴿٢٦٩﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ وَ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَا: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «الْعِزَّةُ إِزَارَةٌ، وَ الْكِبْرِيَاءُ رِدَاؤُهُ، «فَمَنْ يَنَازِعُنِي عَذِّبْتُهُ!»

[269] Navedeni prenosioči kažu da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Uznositost je Njegov plašt, a ponos je Njegov veo. Ko se bude nadmetao sa Mnom u tome žestoko ću ga kazniti!

Ebu Davud je naveo ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju O oholosti, 4. Džuz, str.50:

﴿٢٧٠﴾ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، أَنَّبَانَا مُحَمَّدُ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ: «سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَالَ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ-: «الْكِبْرِيَاءُ رِدَائِي، وَ الْعِظْمَةُ إِزَارِي، فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا، قَذَفْتُهُ فِي النَّارِ!»

[270] Pričao nam je Musa b. Isma'il, pričao nam je Hamad b. Seleme, obavijestio nas je Muhammed b. Zijad koji je rekao: Čuo sam Ebu Hurejru, r.a., da prenosi riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Rekao je Allah, dž.š.: - Uznositost je Moj plašt, a gordost je Moj veo! Ko se bude nadmetao sa Mnom u jednom od to dvoje, bacit ću ga u vatru!

Ibn Madždže je naveo ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju Oslobođanje od oholosti i skrušenost, 2.džuz, str.282.

﴿٢٧١﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - وَهُوَ مِثْلُ الْفَاطِ بْنِ دَاوُدَ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: «مَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا، أَلْقَيْتُهُ فِي الْجَهَنَّمَ!»

[271] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., a njegov tekst je istovjetan tekstu Ebu Davudove predaje, izuzev dodatka:
- Ko se bude nadmetao sa Mnom u jednom od to dvoje bacit ću ga u vatru!

﴿٢٧٢﴾ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - مِثْلَ ذَلِكَ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: «فَمَنْ نَازَعَنِي وَاحِدًا مِنْهُمَا أَلْقَيْتُهُ فِي النَّارِ.»

[272] Ibn Madždže ga, također, bilježi od Ibn ‘Abbasa, r.a., istovjetnog teksta kao i već navedeni, s istim i dodatkom kao kod prethodnog.

En-Nevevijevev komentar, preuzet iz njegova komentara Muslimovog Sahiha, 10. džuz, str.53.

En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, kaže da u većini nushi stoji sljedeća verzija ovoga hadisa: *Ponos je Njegov plašt, a gordost je Njegov veo! Ko se bude nadmetao sa Mnom u tome, žestoko ću ga kazniti!* Spojena lična zamjenica u riječima اِزَارِه (Njegov plašt) i رِءَاوِه (Njegov veo) vraća se na Allaha, Uzvišenog i Slavnog, zbog toga što je to Njegova odlika. U hadisu su ispuštene riječi čije se značenje pretpostavlja: *Rekao je Allah Uzvišeni: Ko se bude nadmetao sa Mnom u njima, žestoko ću ga kazniti!* Konstrukcija يَنَازَعَنِي (nadmetao se sa Mnom) upotrijebljena je u značenju: bude uzimao ta svojstva kao svoja, čime dolazi u značenju nadmetanja. Ovo je žestoka prijetnja oholosti, koja jasno ukazuje na njenu zabranjenost.

Njeno nazivanje pojmovima „plašt“ i „veo“ u službi je aluzije i metafore, kojima se ističe prednost, kao što govore Arapi: „Čovjekov ogrtač je pobožnost (zuhd), a njegova odjeća je bogobožnost (takvaluk)“. Oni ne žele time da istaknu značenje odijela, kao što je ogrtač ili odjeća. Naprotiv, time se želi kazati da su to čovjekove prirodne osobine, koje ima i koje nikad nisu odvojene od njega.

El-Mazuri misli da su ogrtač i veo prirodni čovjeku i neodvojivi od njega, te da ga čine otmjenim i elegantnim. Navedeno poređenje je u funkciji isticanja Allahova najvećeg prava na to i na neodvojivost od Njega, odlikujući njima dvjema Svoju Uzvišenost. Poznat je govor Arapa: - Čovjek je prostrane odjeće i širokog ogrtača (u značenju velike darežljivosti).

Već je u Kur'anu časnom istaknuta pokudenost oholosti i strašna prijetnja za nju. Allah Uzvišeni ju je učinio razlogom uskraćivanja blagodati i pomoći onome ko se njome okiti. Uzvišeni je rekao: *Odvratiću od znamenja Mojih one koji se budu bez ikakva osnova na Zemlji oholili.* (sura El-E'araf, 146) Uzvišeni je upitao: *A zar u Džehennemu neće biti boravište oholih?* (sura Ez-Zumer, 60) Rekao je Uzvišeni: *A na Dan kad oni koji nisu vjerovali pred vatrom budu zaustavljeni: „Vi ste u svom životu na Zemlji sve svoje naslade iskoristili i u njima uživali, a danas sramnom patnjom bit ćete kažnjeni, zato što ste se na Zemlji, bez ikakva osnova, oholo ponašali i što ste raskalašeni bili.“* (sura El-Ahkaf, 20) Također je Uzvišeni kazao: *Od sada ćete neizdržljivom kaznom biti kažnjeni zato što ste na Allaha ono što nije istina iznosili i što ste se prema dokazima Njegovim oholo ponašali.* (sura El-En'am, 93) Allaha molimo da očisti naše duše od oholosti i da nam podari skrušenost! Amin!

Poglavlje XXVII

Musaovo, a.s., traženje da se sastane sa Hidrom, a.s.

HADIS

Razgovor Musaa, a.s., s Hidrom, a.s.

Ovaj hadis navodi El-Buhari u 4.džuzu, str.154.

﴿٢٧٣﴾ حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ دِينَارٍ، قَالَ: «أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ جَبْرِ، قَالَ: «قُلْتُ لِابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - : «إِنَّ نَوْفًا الْبِكَالِيَّ يَزْعُمُ أَنَّ مُوسَى صَاحِبَ الْخَضِرِ لَيْسَ هُوَ صَاحِبُ بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنَّمَا هُوَ مُوسَى آخَرُ.»، فَقَالَ: «كَذَبَ عَدُوُّ اللَّهِ - حَدَّثَنَا أَبِي بْنُ كَعْبٍ، عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنَّ مُوسَى قَامَ خَطِيبًا فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ، فَسُئِلَ أَيُّ النَّاسِ أَعْلَمُ؟، فَقَالَ: «أَنَا.»، فَعَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِ إِذْ لَمْ يَرُدِّ الْعِلْمَ إِلَيْهِ، فَقَالَ لَهُ: «بَلَى، لِي عَبْدٌ بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ، هُوَ أَعْلَمُ مِنْكَ.»، قَالَ: «أَيُّ رَبٍّ، وَمَنْ لِي بِهِ؟» - وَرَبَّمَا قَالَ سُفْيَانُ: «أَيُّ رَبٍّ، وَكَيْفَ لِي بِهِ؟»، قَالَ: «تَأْخُذُ حُوتًا فَتَجْعَلُهُ فِي مِكْتَلٍ، حَيْثُمَا فَقَدَتِ الْحُوتُ، فَهُوَ ثَمٌّ.» - وَرَبَّمَا قَالَ: «فَهُوَ ثَمَّة.» - وَأَخَذَ حُوتًا فِي مِكْتَلٍ، ثُمَّ انْطَلَقَ هُوَ وَفَتَاهُ، يَوْشَعُ بْنُ نُونٍ - حَتَّى إِذَا أَتَيَا الصَّخْرَةَ، وَضَعَا رُؤُوسَهُمَا» - الْحَدِيثُ بِطَوْلِهِ.

[273] Pričao nam je ‘Ali b. ‘Abdullah, pričao nam je Sufjan, pričao nam je ‘Amr b. Dinar koji je rekao da ga je obavijestio Se’id b. Džubejr da je on rekao Ibn ‘Abbasu, r.a.: - Nevf el-Bikali tvrdi da Musa, a.s., poslanik sinova Israilovih, nije isti Musa koji se susreo s Hidrom! – Ibn ‘Abbas je odgovorio: - Slagao je Allahov neprijatelj! Pričao nam je Ubej b. Ke’ab, koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je Musa jednom držao govor sinovima Israilovim. Bio je upitan o tome ko je od ljudi najznaniji! Odgovorio je: - Ja! - Allah ga je ukorio što nije znanje pripisao Njemu i rekao mu: - Naprotiv! Ja imam roba koji se nalazi na mjestu gdje se sastaju dva mora i koji je znaniji od tebe! – Musa je pitao: - Gospodaru moj, što će me dovesti do njega? (Možda je rekao Sufjan: - Gospodaru moj, kako ću doći do njega?) - Rekao mu je: - Ponijet ćeš ribu i staviti je u korpu. Na mjestu na kojem je budeš izgubio on će biti! (A možda je rekao: - Tu će se on pojaviti.). Stavio je ribu u korpu i krenuo sa svojim slugom Juše’a b. Nun. Išli su sve dok nisu stigli do jedne stijene. Legli su obojica.... (do kraja hadisa)³

Naveo je ovaj hadis El-Buhari u poglavlju Sura El-Kehf u vezi s riječima Uzvišenog: I kada Musa reče svome slugi, 6. džuz, str. 88.

﴿٢٧٤﴾ وَ فِيهِ: («فَأَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ: «إِنَّ لِي عَبْدًا، بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ - أَوْ عِنْدَ مَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ - هُوَ أَعْلَمُ مِنْكَ.» قَالَ مُوسَى: «يَا رَبِّ، فَكَيْفَ لِي بِهِ؟»، قَالَ: «تَأْخُذْ مَعَكَ حُوتًا، فَتَجْعَلْهُ فِي مِكْتَلٍ، فَخَيْثُمَا فَقَدَتِ الْحُوتُ فَهُوَ ثَمَّ...»)

إلى آخر الحديث.

³ Cijeli tekst hadisa se nalazi u komentaru istog (op.prev.).

[274] A u njemu stoji da mu je Allah objavio: - Zaista Ja imam roba na mjestu gdje se sastaju dva mora – (ili: koji se nalazi u mjestu gdje se sastaju dva mora koji je znaniji od tebe!) Rekao je Musa: - Gospodaru moj, kako da stignem do njega? Rekao je On: Ponesi sa sobom ribu i stavi je u korpu pa na mjestu na kojem je izgubiš on će biti... (do kraja hadisa).

Naveo je ovaj hadis El-Buhari također u istom poglavlju, putem druge predaje, u kojoj stoji:

﴿٢٧٥﴾ فَتَبَّ - (أَيُّ اللَّهِ) - عَلَيْهِ، إِذْ لَمْ يَرِدَّ الْعِلْمَ إِلَى اللَّهِ، قِيلَ: «بَلَى!»، قَالَ: «يَا رَبِّ، فَأَيْنَ؟»، قَالَ: «بِمَجْمَعِ الْبَحْرَيْنِ»، قَالَ: «أَيُّ رَبِّ، اجْعَلْ لِي عَلَمًا، أَعْلَمُ ذَلِكَ بِهِ»، فَقَالَ لِي عَمْرُو: «حَيْثُ يُفَارِقُكَ الْحُوتُ»، - وَقَالَ لِي بَعْلَى: «قَالَ: «خُذْ حُوتًا مَيِّتًا، حَيْثُ يُنْفَخُ فِيهِ الرُّوحُ»، فَأَخَذَ حُوتًا...» - إِلَى آخِرِ الْحَدِيثِ.

[275] On (Allah) ga je ukorio što znanje nije pripisao Allahu. Rečeno je: - Naprotiv! Rekao je on: - Gospodaru moj, pa gdje je? - On je odgovorio: - Tamo gdje se sastaju dva mora. - On je dalje tražio: - Gospodaru moj, daj mi znak pomoću kojeg ću znati da je on! - 'Amr mi je rekao: - Na mjestu gdje te riba bude napustila. Je'ala mi je prenio da je On rekao: - Ponesi mrtvu ribu! U mjestu je u kojem joj bude vraćen život! - On je ponio ribu.... (do kraja hadisa).

El-Buhari je u ovom poglavlju naveo hadis s približno istim tekstom ovome kojeg smo naveli. A Allah najbolje zna! Rekao je El-Kastalani, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u poglavlju Sura El-Kehf: „Ovaj hadis je prethodno naveden u Knjizi o znanju. Autor, Uzvišeni Allah mu smilovao, naveo ga je na više od deset različitih mjesta u cijelom svome djelu.“

Govor vezan za hadis o Hidru, a.s., i Musau, a.s.,
s tekstom i komentarom od El-Kastalanija, 5.
džuz, str. 381. i dalje

Rekao je on, Uzvišeni Allah mu se smilovao: *Prenijeli su nam 'Ali b. 'Abdullah Medinjanin, Sufjan b. 'Uzejne, 'Amr b. Dinar Mekelija i Se'id b. Džubejr el-Kufi koji je rekao Ibn 'Abbasu: Zaista je Nevf b. Fedale, Ebu Jezid el-Kas El-Bikali. Prenosi se od El-Muhliba, Es-Sudefija i Ebu el-Hasana b. Siradža da El-Bikali ima porijeklo iz plemena El-Bikal, ili iz starog plemena Himjer iz Jemena.*

Većina muhadisa ga vokaliziraju, kako kaže 'Ijad, الْبَكَالِي s fethom (ب) na ba'u (ب) i tešdidom (ـ) na kafu (ك). Takav zaključak je izveden iz predaje Ibn Bahra i Ibn Ebi Dže'afera koji prenosi od El-Azrija (Ebu Zerr kaže da mu je porijeklo od Bekkala b. De'amija) i koji *tvrdi da Musa koji se susreo s Hidrom* (o čemu Allah kazuje u suri El-Kehf) *nije bio Musa, a.s., koji je poslanik sinova Israilovih. To je bio neki drugi Musa*, koji se zove Musa b. Mejša b. Efrasim b. Jusuf b. Jakub. Taj drugi Musa je prigovarao za svoje dobročinstvo i bio je po prirodi jako svadljiv. *Ibn 'Abbas je rekao: Slagao je Allahov neprijatelj Nevf el-Bikali u toj tvrdnji. Ibn 'Abbas je to rekao kako bi izrečenu tvrdnju demantirao i zabranio njenu upotrebu. Bio je u stanju srdžbe i nije stvarno mislio sve što je rekao.*

Zatim je ispričao ono što je *Ubej b. Ke'ab prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s.: Musa je jedne prilike držao govor sinovima Israilovim. Bio je upitan: „Ko je od ljudi najznaniji?“ Odgovorio je, shodno vlastitom uvjerenju: „Ja!“ Ovo je upečatljivije od prethodne predaje, u kojoj stoji da je na pitanje: „Znaš li ikog ko je znaniji od tebe?“ odgovorio: „Ne!“, čime je porekao Njegovo znanje! U ovoj predaji se onemogućava takav zaključak: Allah ga je ukorio zato što znanje nije pripisao Njemu. A Allah najbolje zna! Allah mu je rekao: Naprotiv! Ja imam jednog roba, a on je Hidr, koji se nalazi tamo gdje se dva mora sastaju (Indijski okean i Sredozemno more koje je sasvim blizu istoka) i koji je znaniji od tebe! u posebnim znanjima. Musa je pitao: „Gospodaru moj, ko će me uputiti do njega“, tj. ko ili što će mi garantirati da ću ga i vidjeti. Možda je Sufjan rekao: „Kako da dodem do njega?“, tj. kako će mi biti omogućeno da ga vidim? On Uzvišeni je odgovorio: „Ponijet ćeš ribu nasoljenu i staviti je u korpu.“ Riječ مَكْنَال označava korpu od palmina lišća. U izjavi na mjestu gdje je izgubiš glagol فَدَّت je s fethom na kafu. U dijelu izjave On (Hidr) će biti upotrijebljena je riječ نَمَ, a možda je on rekao: tu će se on pojaviti: نَمَ. Tu postoji dodatak: harf ha'a (ه) sa sukunom (ـ), što označava: tamo, tu. On (Musa) je uzeo ribu nasoljenu i stavio je u korpu, kao što mu je bilo naredeno, a zatim krenuo sa svojim slugom Juše'a b. Nunom,*

dok ne stigoše (u Ebu Zerrovoy predaji stoji: *sve dok njih dvojica nisu stigla do jedne stijene*) na obalu, u mjesto gdje se sastaju dva mora. Kaže se: Tamo se nalazi izvor koji se naziva izvorom života. Na dio *legli su obojica* nastavlja se ostatak hadisa od El-Buharija, u kojem stoji da je *Musa zaspao*. *Riba se uskomešala*, tj. pokrenula se, jer je njenim tijelom ponovo potekao život, Allahovim izunom, *iskočila iz korpe i pala u more*. Potom je, *prihativši se svoga putovanja, skliznula u more*. Allah je *zaustavio tok vode zbog nje, pa se u vodi stvorila rupa, poput tunela*. Ona je izgrađena poput svoda, što je mu'džiza Musaa, a.s., i Hidra, a.s.. *Njih dvojica su krenuli, putujući ostatak tog dana i noći sve dok nije svanulo*. Tada je rekao Musa svome slugi: *Daj nam užinu našu! Već smo se podosta umorili od ovog putovanja*. Nije Musa osjetio umor, *sve dok nije odmakao od mjesta onako kako je Allah odredio*. Reče mu njegov sluga: „*Zamisi! Kad smo se kod one stijene sklonili, ja sam zaboravio ribu!*“, tj. zaboravio sam te obavijestiti da je oživjela i da se voda povukla u obliku tunela. *Zbilja, sam šejtan je htio da je zaboravim, zbog toga što je razum bio nadvladan snagom određenja* Ona (riba) *se prihvati svoga puta do mora u koje je otišla, što je bilo vrlo čudnovato!*“ Ovdje je riječ عجا upotrijebljena u istoj funkciji kao i riječ za ribu, kao utvara, a za njih dvojicu, tj. Musaa i njegovog slugu: *to začuđuje*; zbog toga što je bila nasoljena. Musa je tada rekao: „*Pa, to je ono što tražimo!*“ *I njih dvojica se ubrzano vratiše, slijedom svojih tragova*. Oni su se vratili prateći tragove putem kojim su došli. *Slijedili su njih dvojica svoje tragove*, tj. slijedili su tragove kojima su došli, *sve dok ne stigoše do stijene*. Išli su da se susretnu s Hidrom. *Tu vidješe čovjeka prekrivenog odjećom, kako spava* (bio je sav umotan). *Musa mu je nazvao selam, a on mu je odvratio*. Hidr upita: *Odakle u tvojoj zemlji selam?* U drugoj predaji stoji: *Je li u mojoj zemlji selam?* Putnik Musa se predstavio, *riječima: Ja sam Musa*. Hidr upita: *Musa sinova Israilovih?* Odgovor je bio: *Da*. *Došao sam da me podučiš onome čemu si ti smjerno podučen!* Nije namjeravao da ga pita o nečemu od vjerskih propisa, jer vjerovjesnicima nije nepoznato ono što se vezuje za njihovu vjeru, a čemu su se pokoravali njihovi narodi. *On reče: „Musa! Zaista, ja imam znanje od Allaha kojem me je podučio, a tebe nije. No, i ti, zaista, imaš znanje od Allaha kojem je On tebe podučio, a mene nije* (ja ne znam sve, a ni ti ne znaš sve od onoga što ja znam)“. *Musa je upitao: „Hoću li te pratiti?“* Hidr mu je odgovorio: „*Zaista se ti nećeš moći sa mnom strpiti!*“ To je zbog toga što se Musa, a.s., neće moći sudržati od osuđivanja onoga što će biti u suprotnosti sa Šeri'atom, kada se desi.

A, i kako bi se ti strpio u onome o čemu nisi upoznat, tj. kako ćeš se strpiti u onome što ću učiniti od očevidnog, kada si vjerovjesnik koji će to osuditi. Ti nisi upoznat s pozadinom tih postupaka... do njegovih riječi: i da ti se ni u kojoj stvari neću suprostavljati! I potom njih dvojica (Musa i Hidr) krenuše obalom mora. S njima je bio Juša'a. U

jednom trenutku putovanja pored njih je prolazila lada i oni zatražiše od ladara da ih prevezu. Ovi su prepoznali Hidra i prevezli su ga (kao i Musaa i njegovog slugu) bez naknade (upotrijebljena je riječ نول sa značenjem: nije im platio za prijevoz). Nakon što su se ukrkali na ladu, sletio je vrabac na njen bok i ključnuo jednom ili dvaput. Hidr tada reče: „Musa, tvoje i moje znanje u odnosu na Allahovo (u odnosu na Njegovu obaviještenost) nije ni onoliko koliko je voda koju je zahvatio ovaj vrabac svojim kljnom u odnosu na more!“ Izraz „smanjenje“ ovdje nije upotrijebljen u bukvalnom, nego u značenju: moje i tvoje znanje u odnosu na Allahovo znanje je kao vrapčevo kljucanje po vodi u odnosu na vodu mora. To dolazi kako bi se približio smisao onoga o čemu se govori. Tada je Hidr uzeo sjekiru i uništio dasku-podnicu lade. Musa se iznenadio kada je to učinio. Riječ القُدوم je s damom na kafu i tešdidom na dalu, a Es-Safani je vokalizira fethom (ـ) i bez tešdida (ـ). Musa poviknu, osuđujući njegov postupak: „Što uradi? Ljudima koji su nas povezli besplatno uništio si ladu! Probušio si je, kako bi njenu posadu uništio (jer je šupljina u podu uzrokovala ulazak vode u unutrašnjost lađe, što bi moglo podaviti posadu). Doista si ti nešto golemo učinio, tj. zastrašujuće.“ On (Hidr) reče, podsjećajući Musaa na ono što je prethodno naveo kao uslov: „A zar ti nisam rekao da se ti nećeš moći strpiti sa mnom?“ Ovo pitanje je izrečeno u formi osporavanja. Reče on (Musa) Hidru: „Ne grdi me zato što sam zaboravio!“ To je njegovo opravdavanje i davanje izvinjenja zbog zaborava. A možda je mislio, umjesto zaborava, na zapostavljanje, u smislu: Ne grdi me što sam zapostavio! I ne čini mi teškim (ne otežavaј mi) ovu moju stvar! To je bio prvi Musaov zaborav. Nakon što su izašli na obalu, prodoše pored djeteta koje se igralo s drugom djecom. Hidr uze za njegovu glavu i iščupa je ovako (Sufjan je pokazao kao da nešto otkida). Musa reče: „Zašto ubi nevino dijete, koje nije ubilo nikoga? Zbilja si učinio nešto gnusno!“ Hidr reče: „A zar ti nisam rekao da se ti zbilja nećeš moći sa mnom strpiti?“ Musa odgovori: „Zbilja, ako te nakon ovoga budem nešto pitao, nemoj se više družiti sa mnom!“ Nakon toga su krenuli dalje. Kada su došli do nekog grada, zatražiše od njegovih stanovnika hranu (i da ih ugoste), ali su ovi to odbili. U tom gradu su našli neki zid, koji je toliko bio oštećen da samo što nije pao. Hidr je učinio svojom rukom ovako (Sufjan je pokazao kao da nešto podiže naviše). Reče on (Musa): „Narodu kojem smo došli, a koji nas nije nahranio, niti ugostio, ti si zid popravio! (Bio je nagnut, pa si ga ispravio). Mogao si za to kakvu nagradu uzeti, kao naknadu za rad.“ Reče on (Hidr): „E, ovo je već rastanak između mene i tebe! Samo, obavijestit ću te o pozadini mojih postupaka, zbog kojih se nisi mogao strpiti.“ (Musa ih je osporavao, razumijevajući samo njihov vanjski smisao.)

Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: - Bilo bi nam draže da se Musa strpio. - da bi nam Allah ispričao njihov slučaj! Sufjan prenosi da je

rekao Vjerovjesnik, s.a.v.s.: - Allah se smilovao Musau! Da je bio strpljiv, Allah bi nam ispričao cijeli slučaj njih dvojice. A u tefsiru koji je prenesen putem El-Hamida, koji je prenio od Sufjana stoji: Bilo bi nam drago da se Musa strpio, kako bi nam Allah ispričao slučaj njih dvojice do kraja (El-Kastalani). A Allah najbolje zna!

Poglavlje XXVIII

Kazna za samoubistvo je Džehennem

HADIS

Čovjek koji je prerezao svoju ruku nožem i umro

Navodi ga El-Buhari u poglavlju Benu Israil, 4.džuz, str.170.

﴿٢٧٦﴾ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنَا حجاج، حَدَّثَنَا جرير، عن الحسن، حَدَّثَنَا جُنْدُبُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ فِي هَذَا الْمَسْجِدِ، وَ مَا نَسِينَا مِنْهُ حَدَّثَنَا، وَ مَا نَخْشَى أَنْ يَكُونَ جُنْدُبُ كَذَبَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: «كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ، بِهِ جُرْحٌ، فَجَزَعَهُ، فَأَخَذَ سِكِّينًا، فَحَزَّ بِهَا يَدَهُ، فَمَا رَقَا الدَّمُ، حَتَّى مَاتَ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «بَادِرْنِي عَبْدِي بِنَفْسِهِ، حَرَمْتُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ.»

[276] Pričao nam je Muhammed, pričao nam je Hadždžadž, pričao nam je Džerir, koji je prenio do El-Hasana, pričao nam je Džundub b. ‘Abdullah u ovom mesdžidu, a mi nismo zaboravili, nakon što nam je ispričao i nismo strahovali

da je Džundub slagao na Allahova Poslanika, s.a.v.s., kada je prenio njegove riječi: - Bio je neki čovjek od onih prije vas, koji je imao neku ranu. Nakon nekog vremena, postao je nestrpljiv, uzeo nož i prerezao svoju ruku. Krv nije prestajala teći, sve dok nije umro. Za njega je rekao Allah Uzvišeni: - *Preduhitrio Me Moj rob! Zabranio sam mu Džennet!*

El-Kastalanijev komentar hadisa

Sintagma *od onih prije vas* označava Benu Israil ili druge, s tim što je prvo vjerovatnije. *Neki čovjek, koji je imao neku ranu i postao nestrpljiv* znači da se nije strpio zbog svog bola. On je uzeo nož i prerezao svoju ruku, tj. potpuno je odsjekao. *Krvarenje nije prestajalo* (nije stalo) *sve dok nije umro*, zbog potpunog gubitka krvi iz tijela kroz tu ranu. *Rekao je Allah Uzvišeni: „Pretekao Me Moj rob“* tj. žurio je sa svojom smrću tako što ju je sam izazvao. *Zabranio sam mu Džennet*, tj. zbog toga što je samoubistvo smatrao dozvoljenim, pa je postao nevjernikom, koji će vječno biti u vatri, zbog svog nevjerovanja, a ne zbog samoubistva, ili, ako je bio nevjernik još prije ovog velikog grijeha, povećao je odvratnost svoga nevjerovanja.

Problematične su riječi: *Preduhitrio Me*, budući da bi se njihov smisao mogao razumjeti tako da je onaj ko izvrši samoubistvo umro prije svog edžela, određenog roka svoje smrti, što je suprotno aksiomu da niko ne može umrijeti, bez obzira na razlog, dok ne nastupi njegov edžel. Allah je već unaprijed znao da će on umrijeti od spomenutog razloga, a Allahovo znanje se ne mijenja. Odgovor na to je da je ovakav način uzimanja života nalik sprječavanju odredbe vlastitom odlukom i izborom, a Allah mu nije otkrio Svoje znanje, te u tom takvom neznanju, ukoliko on izabere ubistvo samog sebe, zaslužuje kaznu za svoj grijeh. Ovaj hadis je jaka osnova za kategorizaciju samoubistva kao velikog grijeha: svedjeto da li se radilo o samoubistvu ili ubistvu drugog, jer ničiji život nije u njegovoj vlasti nego je u isključivoj vlasti Allaha Uzvišenog. A Allah najbolje zna!

Poglavlje XXIX

Niko nije neovisan od Allahove opskrbe

HADIS

Kupanje Ejuba, a.s., i nasrtanje skakavaca od
zlata na njega

*Navodi ga El-Buhari u Knjizi o gusulu (kupanju), poglavlje Kupa-
nje nagog, 1.džuz, str. 64.*

﴿٢٧٧﴾ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ، قَالَ: «حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، عَنْ مَعْمَرٍ، عَنْ هَمَامِ بْنِ مِنْبِهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «بَيْنَا أَيُّوبُ يَغْتَسِلُ عُريَانًا، فَخَرَّ عَلَيْهِ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ، فَجَعَلَ أَيُّوبُ يَحْتَسِي فِي ثَوْبِهِ، فَتَنَادَاهُ رَبُّهُ: «أَلَمْ أَكُنْ أَغْنَيْتُكَ عَمَّا تَرَى؟!»، قَالَ: «بَلَى، وَعِزَّتِكَ، وَ لَكِنْ لَا غِنَى لِي عَنْ بَرَكَتِكَ.»

[277] Pričao nam je Ishak b. Nasr koji je rekao: Pričao nam je 'Abdurrezzak, koji je prenio od Me'amera, on od Hemmama b. Munebbiha, a on od Ebu Hurejre, r.a., koji

je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Jednom prilikom, dok se Ejub kupao gol, nasrnuše na njega zlatni skakavci i on ih počeo trpati u svoju odjeću. Tad ga dozva njegov Gospodar: - Zar te nisam učinio neovisnim od onoga što vidiš? – On odgovori: - Svakako! Tako Ti Tvoje Veličanstvenosti! Međutim, ja nisam neovisan od Tvog bereketa!

Navodi ga El-Buhari, također, u Knjizi o početku stvaranja, u poglavlju Govor Allaha Uzvišenog: „I Ejub kada dozva svoga Gospodara: ‘Zaista me je pogodila nevolja...’“, 4.džuz, str.151, a naveo ga je i u Knjizi o tevhidu, u poglavlju Govor Allaha Uzvišenog: „Oni žele da promijene Allahov govor...“, 9.džuz, str.143.

﴿٢٧٨﴾ و زاد في هاتين الروایتين: («خَرَّ عَلَيْهِ رَجُلٌ جَرَادٌ مِنْ ذَهَبٍ») - و رجل جراد - بكسر الراء: أى جماعة جراد.

[278] On je dodao u ove dvije predaje: te nasrnu na njega jato skakavaca od zlata. Sintagma رجل جراد znači: grupa skakavaca.

Naveo ga je En-Nesai u svome Sunenu, u poglavlju Zastiranje prilikom kupanja, 1. džuz, str. 201, a njegov tekst je identičan El-Buharijevoj predaji u Knjizi o gusulu, koja je ovdje navedena a on kaže:

﴿٢٧٩﴾ و قال فيها: («و لَكِنْ لَا غِنَى لِي عَنْ بَرَكَاتِكَ») - بجمع بركات.

[279] Međutim, ja nisam neovisan od Tvojih bereketa! Riječ بركات je u množini.

El-Kastalanijev komentar hadisa, 1. džuz, str. 333

Za dio izjave: *nasrnuše na njega skakavci od zlata*, rekao je El-Kastalani, Allah mu se smilovao: - Da li su bili stvarni skakavci, živi, s tim što su bili od zlata ili su imali samo oblik skakavca, a nisu bili živi? - U djelu *Šerhut-takrib* ustvrdio je da je drugi stav ispravniji. A Allah najbolje zna!

Dio izjave *trpao u svoju odjeću* podrazumijeva da ih je svojom rukom stavljao u svoju odjeću.

Pa ga je dozvao njegov Gospodar označava način te komunikacije na način kako je Gospodar razgovarao s Musaom, a.s., a možda je to bilo i posredstvom nekog od meleka. *Svakako! Tako Ti Tvoje Uzvišenosti!* Znači: Ti si me učinio neovisnim! U dijelu izjave: *Medutim, ja nisam neovisan od Tvoga bereketa!* u drugoj predaji je umjesto *لا غنى بي* upotrijebljeno: *لا غنى لي* (od Tvojih bereketa/blagodati).

Zatim je El-Kastalani, Allah mu se smilovao, rekao: - Nemoguće je da je Ejub, a.s., uzeo ovaj imetak iz ljubavi prema dunjaluku, nego je to učinio, kako sam kaže, zbog toga što je to bereket od njegovog Gospodara, čime je potvrdio/tekvin, Božije svojstvo kojim On održava stvorenja. Možda je i riječ o neočekivanoj blagodati, koja nije uobičajena, pa ju je neophodno prihvatiti uz (kabul) blagoslov, zbog čega dolazi zahvala za nju i isticanje njene veličine. Ko je, međutim, odbije, porekao ju je i odbio Allahovu blagodat.

Hadis sadrži dozvolu kupanja čovjeka bez odjeće, jer Allah nije ukočio Ejuba, a.s., zbog toga što se kupao takav, sve dok ga niko ne vidi, nego zbog toga što je sakupljao skakavce (El-Kastalani).

Već je preneseno da se Musa, a.s., kupao bez odjeće, kada je kamen, na kojem ju je odložio, krenuo. Musa ga je udarao svojim štapom, govoreći: „Kamenu, vrati mi moju odjeću!“, dva puta.

Poglavlje XXX

Eslem, Allah ga sačuvao

Navodi ovaj hadis Muslim u Knjizi o vrlinama, u poglavlju Odlike Gifarija i Eslemija..., 9. džuz, str. 407, El-Kastalanijeva glosa u El-Buharijevom Sahihu.

﴿٢٨٠﴾ و حَدَّثَنِي حَمِيزُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى، عَنْ خَيْثَمِ بْنِ عَرَكَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «أَسْلَمَ سَأَلَهَا اللَّهُ، وَغَفَرَ اللَّهُ لَهَا، أَمَا إِنِّي لَمْ أَقْلَهَا، وَلَكِنْ قَالَهَا اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ.»

[280] Pričao mi je Husejn b. Harb, pričao nam je El-Fadl b. Musa, koji je prenio od Hajsema b. 'Irakija, a on od svoga oca, koji je prenio od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Eslemije je Allah sačuvao, a Gifarijama oprostio. To nisam rekao ja nego je to rekao Uzvišeni Allah.

Ovaj hadis je naveo Muslim, Allah Uzvišeni mu se smilovao, u svome Sahihu putem mnogobrojnih predaja. Od njih su: Od Ebu

Hurejre, od Ebu Zerra, od Džabira b. 'Abdullaha, od 'Abdullaha b. Omera, od Ebu Ejuba el-Ensarija, neka je Allah zadovoljan sa svima njima!

Muslim ga je naveo i s njegovim lancem prenosilaca do Ebu Bekra, r.a., i njegov tekst je duži od ovdje spomenutog. U njemu, nakon navođenja lanca prenosilaca do Muhammeda b. Ja'kuba, stoji:

﴿٢٨١﴾ عن محمد بن يعقوب، قال: «سمعت عبد الرحمن بن أبي بكره يحدث عن أبيه، أَنَّ الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ جَاءَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقَالَ: «إِنَّمَا بَايَعَكَ سُرَّاقُ الْحَجِيجِ، مِنْ أَسْلَمَ وَغَفَّارَ وَ مُزَيْنَةَ»، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «أَرَأَيْتَ أَنْ كَانَ أَسْلَمٌ وَ غِفَّارٌ، وَ مُزَيْنَةُ خَيْرًا مِنْ بَنِي تَمِيمٍ، وَ بَنِي عَامِرٍ، وَ أَسَدٌ وَ غُظَفَانٌ، أَمْ خَابُوا وَ خَسِرُوا؟»، فَقَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: «فَوَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، إِنَّهُمْ لَأَخْيَرُ مِنْهُمْ».

[281] Preneseno je od Muhammeda b. Ja'kuba da je čuo 'Abdurrahmana b. Ebi Bekra, kako priča, prenoseći od svog oca, da je El-'Akre'a b. Habis došao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., i izjavio: - Zakletvu su ti dali oni koji kradu od hadžija: Eslemije, Gifarije i Muzejnije. - Allahov Poslanik, s.a.v.s., upitao je: - Što misliš, ako su Eslemije, Gifarije i Muzejnije bolji od Beni Temima, Beni Amira, Eseda i Gatafana, da li bi oni time bili razočarani i propali? - Ovaj je odgovorio potvrdno, na što je Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, oni su zaista bolji od njih.

Riječ أخير rijetko se upotrebljava u jeziku, a češće خير sa značenjem „bolji od“ (En-Nevevi).

En-Nevevijevev komentar hadisa

Za *Eslemije* kažu islamski učenjaci da su dobili takvo ime zato što su bili miroljubivi i nisu ratovali. Kaže se da je to dova njima, a i da je to vijest o njihovom stanju.

El-Kadi 'Ijad u djelu *El-Mešarik* kaže: - Ovo je najljepši govor o njima, i oni su nazvani tako zbog svoje mirnoljubivosti, jer se među njima nije moglo vidjeti činjenje loših djela. Zbog toga, ovdje imamo situaciju da je Poslanik, s.a.v.s., molio Allaha da ih učini baš takvima kako su prozivani, te je riječ: **سَالَمَهَا** u značenju **سَلَّمَهَا** (sačuvao ih), gdje je činilac radnje došao u značenju glagola, kao u riječima **فَاتَلَهُ اللَّهُ**, koje imaju značenje **فَتَلَهُ** (ubio ga).

Svojim riječima: *A Gifarijama je Allah oprostio* kao da je Poslanik, s.a.v.s., učinio dovu da im Allah da ono što će im biti podesno, s tim da će im biti oprošteno.

Rekao je: - Dovoljan je Gifarijama ponos da je Ebu Zerr el-Giffari od njih, koji je davno prihvatio islam i za čije prihvatanje postoji poznata priča, koja se nalazi u Sahihu El-Buharija, Allah mu se smilovao. A Allah najbolje zna!

Hadis navodi El-Buhari u Knjizi o odlikama, u kojem se ne navode njegove riječi: *Ali to nisam rekao ja...* A Allah najbolje zna!

Poglavlje XXXI

Prilagođavanje učenja/ recitiranja Kur'ana

HADISI

Njegovo učenje noću

Objava sure El-Kevser

Korist donošenja salavata i selama na
Vjerovjsenika, s.a.v.s.

Odlika Hatidže, r.a., i radosna vijest o kući u
Džennetu

PRVI HADIS

Zaista ti je Allah, dž.š., naredio da učiš Kur'an
na sedam harfova

*Naveo je ovaj hadis En-Nesai u svome Sunenu, poglavlje O
Kur'anu*

﴿٢٨٢﴾ عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
 سَلَّمَ - كَانَ عِنْدَ أَصَابَةِ بَنِي غِفَارٍ، فَأَتَاهُ جَبْرِيلُ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ
 وَجَلَّ - يَأْمُرُكَ أَنْ تُقْرِيَ أُمَّتَكَ الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفٍ»، قَالَ: «أَسْأَلُ اللَّهَ مُعَافَاتَهُ
 وَ مَغْفِرَتَهُ، وَ إِنَّ أُمَّتِي لَا تُطِيقُ ذَلِكَ»، ثُمَّ أَتَاهُ الثَّانِيَّةُ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَ
 جَلَّ - يَأْمُرُكَ أَنْ تُقْرِيَ أُمَّتَكَ الْقُرْآنَ عَلَى حَرْفَيْنِ»، قَالَ: «أَسْأَلُ اللَّهَ مُعَافَاتَهُ
 وَ مَغْفِرَتَهُ، وَ إِنَّ أُمَّتِي لَا تُطِيقُ ذَلِكَ»، ثُمَّ جَاءَهُ الثَّالِثَةُ، فَقَالَ: «إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ
 وَجَلَّ - يَأْمُرُكَ أَنْ تُقْرِيَ أُمَّتَكَ الْقُرْآنَ عَلَى ثَلَاثَةِ أَحْرَفٍ»، فَقَالَ: «أَسْأَلُ
 اللَّهَ مُعَافَاتَهُ وَ مَغْفِرَتَهُ، وَ إِنَّ أُمَّتِي لَا تُطِيقُ ذَلِكَ»، ثُمَّ جَاءَهُ الرَّابِعَةُ، فَقَالَ: «إِنَّ
 اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - يَأْمُرُكَ أَنْ تُقْرِيَ أُمَّتَكَ الْقُرْآنَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ، فَأَيُّمَا
 حَرْفٍ قَرَأُوا عَلَيْهِ فَقَدْ أَصَابُوا.»

[282] Preneseno je od Ubejja b. Ke'aba, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio kod jezerceta Beni Gifara, kada mu je došao Džibril, a.s., i rekao: - Zaista ti je Allah, dž.š., naredio da podučiš svoj umet učenju Kur'ana na jedno narječje/harf. - Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao je na to: - Od Allaha izbavljenje i oprost tražim! Zaista moj ummet neće moći to podnijeti! - Nedugo iza toga Džibril je došao drugi put i rekao: - Zaista ti je Allah, dž.š., naredio da učiš Kur'an svome umetu na dva narječja/harfa! - Allahov Poslanik je kazao: - Od Allaha izbavljenje i oprost tražim! Zaista, moj ummet neće moći to podnijeti! - Džibril je onda došao i treći put i rekao: - Zaista ti je Allah, dž.š., naredio da podučiš svoj umet učenju Kur'ana na tri narječja/harfa! - Allahov Poslanik je odgovorio: - Od Allaha izbavljenje i oprost tražim! Zaista, moj ummet to neće moći podnijeti! - Kasnije je Džibril došao četvrti put i rekao: - Zaista ti je Allah, dž.š., naredio da podučiš svoj umet učenju Kur'ana na sedam harfova. Na kojem god harfu ga oni budu učili, postupit će ispravno!

Skraćen El-Kastalanijev komentar hadisa

El-Kastalani, Allah Uzvišenu mu se smilovao, u Knjizi o početku stvaranja, 5.džuz, str.271, komentirao je hadis *koji se prenosi od Ibn 'Abbas-a, r.a., u kojem je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Naredio mi je Džibril da učim na jedan harf, pa nisam prestao tražiti da poveća sve dok nije završio na sedam!* El-Kastalani kaže da naredba učenja na jednom narječju/harfu znači na jednom jeziku, ili na jednom od dijalekata. *Nisam prestao tražiti od njega da poveća* znači: tražio sam da traži od Allaha Uzvišenog povećanje u odnosu na jedno narječje (i još više od toga) povećanje broja i time ujedno olakšanje za umet. Džibril je zamolio Gospodara, pa mu je On povećavao broj, *sve dok nije završio na sedam!* Nije namjera da se u jednom narječju/harfu nalazi sedam dijalekata. Razlika, ukoliko se ona nalazi u Kur'anu, odnosi se na raznolikost, a ne na proturječje i kontradiktornost, koje je nemoguće pronaći u Kur'anu.

Ta raznolikost se svodi na sedam, zbog toga što se ili odnosi na hareketa, bez promjene u značenju ili formi, kao što je البخل i البخل te obuhvata oba načina, ili samo promjena u značenju, kao npr. فتلقى آدم من ربه كلمات, gdje riječ تلقى ima značenje: dobiti i proučiti. Može se odnositi na konsonante, čime se mijenja samo oblik, a ne i značenje, kao npr. تبلو i تنلو ili, obrnuto, s promjenom konsonanta, a bez promjene značenja, kao npr. الصراط i السراط; ili premještanju konsonanta u riječi, prije ili poslije, u sredini riječi, kao npr. ياتل i ياتل ; ili na početku i kraju, kao npr. يفتلون i يفتلون ; ili dodavanjem i oduzimanjem jednog konsonanta, kao npr. وصى i أوصى. Razlika u izharima i idgamima, tj. u težžvidskim pravilima, ne spada u razlike kojima se mijenjaju riječ i značenje, zato što su ta pravila raznovrsna u svom načinu, a ne u jednoj riječi.

El-Kastalani u poglavlju Spuštanje Kur'ana na sedam narječja u Knjizi o koristi Kur'ana, 7.džuz, str.451, kaže: - Kur'an je spušten na sedam narječja, tj. jezika ili kiraeta. Prvo značenje je: na dijalekte jezika, zato što je jedno narječje u jeziku dijalekat. A Allah kaže: *Ima ljudi koji se Allahu klanjaju, ali bez pravog uvjerenja* (sura El-Hadždž, 11), tj. na dijalekat.

Zatim on veli: - Došla je na to olakšica, zato što je različitost jezika i teškoća njegovog izgovaranja na drugom narječju bila prepreka za muslimane u početku, pa se dozvolilo svakome ko uči Kur'an da ga uči na svom narječju, dok se jezici ne uvježbaju i ljudi budu sigurni u izgovaranju na jedan način.

Zatim je El-Kastalani dodao u onome što se prenosi: - No, spomenuta dozvola nije prepuštena na volju ljudima, tj. da svako može mijenjati neku od riječi njenim sinonimom u svom jeziku, nego se ona uči onako kako se čulo od Poslanika, s.a.v.s., na što ukazuju riječi Omera i Hišama: - Ovako me podučio Allahov Poslanik, s.a.v.s.. A Allah najbolje zna. O navedenom hadisu postoje mnogobrojni stavovi.⁴

⁴ Neki od tih stavova su: 1. Pod **šedam harfova** se podrazumijeva sedam najpoznatijih arapskih narječja, kojima su govorila najpoznatija arapska plemena; 2. Pod **šedam harfova** misli se na to da je u početku objave Kur'ana bilo dozvoljeno Allahovom Poslaniku da mjesto jedne riječi upotrijebi njene sinonime, ali i to jedino prema objavi. Ovaj stav zastupa mufesir Ibn Džerir et-Taberi; 3. Glasoviti učenjak Ibn Džezire iznosi stav da se pod **šedam harfova** misli na sedam vrsta promjena u kiranima; 4. Neki islamski učenjaci ističu kako ovaj hadis spada u grupu **muškil** **utešabih** hadisa, tj. da je vrlo teško razumljiv i ne može se precizno odrediti šta se njime mislilo. (vidi šire u Uvod u tefsirsku i hadisku nauku, H.Mehmed Handžić, II izdanje, Sarajevo 1972, str.15-20) (op.prev.)

HADIS

Trojica koju voli Allah, dž.š.

En-Nesai je naveo ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju Korist noćnog namaza na putovanju, 3.džuz, str.208.

﴿٢٨٣﴾ عَنْ أَبِي ذَرٍّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «ثَلَاثَةٌ يُحِبُّهُمُ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - : رَجُلٌ أَتَى قَوْمًا فَسَأَلَهُمُ بِاللَّهِ، وَ لَمْ يَسْأَلْهُمْ بِقَرَابَةِ بَيْنِهِ وَ بَيْنَهُمْ، فَمَنْعُوهُ، فَتَخَلَّفَ رَجُلٌ بِأَعْقَابِهِمْ، فَأَعْطَاهُ سِرًّا، لَا يَعْلَمُ بِعَطِيَّتِهِ إِلَّا اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - وَ الَّذِي أَعْطَاهُ. - وَ قَوْمٌ سَارُوا لَيْلَتَهُمْ، حَتَّى إِذَا كَانَ التَّوَمُ أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِمَّا يُعْدَلُ بِهِ، نَزَلُوا فَوَضَعُوا رُءُوسَهُمْ، فَقَامَ رَجُلٌ يَتَمَلَّقُنِي وَ يَتَلَوُّ آيَاتِي، - وَ رَجُلٌ كَانَ فِي سَرِيَّةٍ، فَلَقُوا الْعَدُوَّ فَأَنْهَزُوا فَأَقْبَلَ بِصَدْرِهِ حَتَّى يُقْتَلَ، أَوْ يُفْتَحَ لَهُ.»

[283] Prenosi Ebu Zerr, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Trojicu voli Allah, dž.š. Došao je neki čovjek grupi ljudi i zatražio da mu udijeje milostinju u ime Allaha. Nije tražio da to učine zbog postojanja srodstva između njega i njih, pa su ga oni odbili. Kasnije se jedan iz grupe odvojio i krišom udijelio tražiocu. Niko to nije vidio, osim Allaha, dž.š., i primaoca sadake. Bila je grupa ljudi koja putovala noću. Kada im je san postao miliji od svega ostalog, oni su zastali i legli spavati. Jedan od njih je ustao i zikrio i učio Moje ajete. Treći je čovjek koji se nalazio u borbi. Kada su susreli neprijatelja, ostali su pobjegli, dok je on istupio naprijed sam, sve dok nije bio ubijen, ili mu data pobjeda!

Komentar hadisa

U ovom hadisu navedena su trojica ljudi koje je Allah Uzvišeni odlikovao povećanjem Svoje ljubavi i većim približavanjem njima, Svojom mi-

lošču, čime se daje podstrek i poticaj da se svako okiti ovim plemenitim svojstvima. Prvi je čovjek koji je dao milostinju tajno, tražeći Allahovo zadovoljstvo, bez želje da to iko zna osim Allaha Uzvišenog i osobe koja je uzela milostinju od njega. To potvrđuje hadis: *Sedmericu će Allah zaštititi Svojim hladom na Sudnjem danu...* Kao jedan od njih navodi se *čovjek koji bude udjeljivao milostinju krišom, tako da njegova lijeva ne zna šta je udijelila njegova desnica.* To uključuje najveći nivo tajnosti i skrivenosti milostinje.

Dijelom izjave: *zatražio je od njih da mu udije u ime Allaha* misli se na to da mu oni daju milostinju, tražeći Allahovo zadovoljstvo.

Drugi je čovjek koji je proveo noć u tajnosti od drugih ljudi, koji su zajedno s njime putovali, a koji je spominjao Allaha i učio Njegove ajete u namazu ili na drugi način. Posebna je njegova vrijednost u tome što je izmoren težinom noćnog putovanja, a njegovi saputnici su pospali od umora.

Treći je čovjek koji je sam istupio pred neprijatelja, kada su njegovi saborci pobjegli i borio se sve dok nije ili bio ubijen ili mu data pobjeda. Nema sumnje da primjer ovakvog postupka učvršćuje odlučnost muslimana i podstiče one koji su napustili bojno polje da mu se vrate, za razliku od onoga koji postupi suprotno. On će uzrokovati kolebanje i potaći na poraz. A Allah najbolje zna!

HADIS

Objava sure El-Kevser

En-Nesai je naveo ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju Učenje: S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog, 2.džuz, str.133.

﴿٢٨٤﴾ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «بَيْنَمَا ذَاتَ يَوْمٍ بَيْنَ أَظْهَرِنَا - (يُرِيدُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ أَغْفَى إِغْفَاءً، ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ مُتَبَسِّمًا، فَقُلْنَا لَهُ: «مَا أَضْحَكَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟»، قَالَ: «تَرَكْتُ عَلَى أَنْفِ سُورَةَ: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، إِنَّا أَنْعَمْنَاكَ الْكَوْثَرَ، فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ، إِنَّ شَانِكَ هُوَ الْإِبْتَرُ.)» - ثُمَّ قَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مَا الْكَوْثَرُ؟»، قُلْنَا: «اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ»، قَالَ: «فَإِنَّهُ نَهْرٌ وَعَدْنِيهِ رَبِّي فِي الْجَنَّةِ، أَنْيَّتُهُ أَكْثَرُ مِنْ عَدَدِ الْكَوَاكِبِ، تَرْدُهُ عَلَى أُمَّتِي، فَيَخْتَلِجُ الْعَبْدُ مِنْهُمْ، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، إِنَّهُ مِنْ أُمَّتِي.»، فَيَقُولُ: «إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَخَذْتُ بِعَدْلِكَ.»

[284] Preneseno je od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: Dok je jednog dana među nama drijemao (misli na Vjerovjesnika, s.a.v.s.), podigao je glavu, smiješeći se, pa smo ga upitali: - Allahov Poslaniče, što te je nasmijalo? - On je odgovorio: - Upravo mi je objavljena sura: S imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog. Mi smo ti, uistinu, Kevser dali. Zato se Gospodaru svome moli i kurban kolji. Onaj koji tebe mrzi zaista će bez pomena ostati! - Zatim je pitao: - Zna li što je Kevser? - Odgovorili smo da Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju. On tada reče: - To je rijeka u Džennetu, koju mi je obećao moj Gospodar. Broj njenih posuda je veći od broja zvijezda, kod nje će me sresti moj ummet, pa će nekom robu od njih biti zabranjeno da pije, a ja ću reći: Gospodaru moj, on je od mog ummeta. On će odgovoriti: Ti, uistinu, ne znaš šta se dogodilo poslije tebe!

Komentar hadisa

Riječi *on drijemao* znače da je zaspao Allahov Poslanik, s.a.v.s., nakratko. Potom je podigao glavu i prenuo se iz sna, smiješeći se od srčce i zadovoljstva svoga plemenitog srca s onim što mu je dao Allah Uzvišeni. A dao mu je Kevser, kojeg je opisao u ovome, kao i drugim, hadisima, koje ćemo, ako Bog da, navesti, kada se bude govorilo o Vjerovjesnikovom, s.a.v.s., izvoru. *Pa smo mu rekli* znači da ga je grupa ashaba pitala: *Allahov Poslaniče, što te je to nasmijalo?* *On je odgovorio: Upravo mi je objavljena* (maloprije) *sura* (Kevser), koju je odmah cijelu prouči, s Bismilom, što pojedini islamski pravnici uzimaju kao dokaz da je Bismila sastavni dio sure u kojoj se navodi.

Dio izjave *nekom robu od njih je bilo zabranjeno da pije* znači da je odbijen od onih koji su bili oko izvora i nije stigao do mene. A Allah najbolje zna! Od Allaha spas tražimo! Amin!

HADIS

Korist donošenja salavata i selama na
Vjerovjesnika, s.a.v.s.

En-Nesai, Allah mu se smilovao, naveo je ovaj hadis u svome Sunenu, u poglavlju Korist donošenja selama na Vjerovjesnika, s.a.v.s., 3. džuz, str. 44.

﴿٢٨٥﴾ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي طَلْحَةَ، عَنْ أَبِيهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - جَاءَ ذَاتَ يَوْمٍ، وَ الْبُشَيْرَى فِي وَجْهِهِ، فَقُلْنَا: «إِنَّا لَنَرَى الْبُشَيْرَى فِي وَجْهِكَ؟»، قَالَ: «إِنَّهُ أَتَانِي الْمَلَكُ، فَقَالَ: «يَا مُحَمَّدُ، أَمَا يُرْضِيكَ أَنَّهُ لَا يُصَلِّي عَلَيْكَ أَحَدٌ إِلَّا صَلَّيْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا، وَلَا يُسَلِّمُ عَلَيْكَ أَحَدٌ، إِلَّا سَلَّمْتُ عَلَيْهِ عَشْرًا؟!»

[285] Preneseno je od ‘Abdullaha b. Talhe, koji je prenio od svoga oca da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana došao sav sretan. Ashabi su mu kazali: - Zaista sretno djeluješ! - On je rekao: - Melek mi je rekao: - Muhammede, hoće li te zadovoljiti da na svakog onog ko bude donio salavat na tebe Ja donesem deset salavata i da svakom onome ko tebi selam uputi Ja deset selama uputim?

Komentar hadisa

Sintagma *sav sretan* označava trag sreće vidljiv na njegovom licu. Ono je, kada bi ga obuzela sreća, blistalo kao mjesec. Ashabi su ga pitali za razlog te sreće, a on im je odgovorio da je uzrok njegovoj sreći to što mu je došao melek da ga obrađuje viješću od Allaha Uzvišenog, Koji je poručio: *Muhammede, hoće li te zadovoljiti da na svakog* (od pripadnika tvog umeta) *ko bude donio salavat na tebe, Ja donesem* (Allah će donijeti salavat na njega ili melek deset puta, zbog jednog salavata, stoga što za jedno dobro djelo slijedi deset istih) *i da svakom onome ko tebi selam uputi* (od pripadnika tvoga umeta, a samo jednom) *Ja deset selama uputim*, tj. Allah ili melek će na njega donijeti deset selama,

povećavajući nagradu za djelo deset puta. Melek mu je to saopćio da bi ga obradovao i s tim ispunio jedno od obećanja Allaha Uzvišenog, koje je On dao Svome Poslaniku, s.a.v.s., u riječima: *A Gospodar tvoj će tebi sigurno dati, pa ćeš zadovoljan biti* (sura Ed-Duha, 5).

Gospodaru naš, neka je salavat i selam na našeg sejjida, šef'adžiju i našeg miljenika Muhammeda, s.a.v.s., i na njegovu porodicu i njegove ashabe i one koji ga vole. I učini ga, Gospodaru naš, našim zagovornikom i sačuvaj nas njegovim šefa'atom od vatre! Amin!

HADIS

Odlika Hatidže, r.a., i njeno radovanje kućom u Džennetu

Ovaj hadis je naveo El-Buhari, Allah mu se smilovao, u svome Sahihu, u Knjizi o tevhidu, poglavlje Govor Allaha Uzvišenog: „Oni žele da izmijene Allahov Govor“, 9. džuz, str. 144.

﴿٢٨٦﴾ حَدَّثَنَا زُهَيْرَةُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا ابْنُ فَضِيلٍ، عَنْ عِمَارَةَ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «هَذِهِ خَدِيجَةُ، تَأْتِيكَ بِإِنَاءٍ، فِيهِ طَعَامٌ - أَوْ إِنَاءٌ فِيهِ شَرَابٌ - فَاقْرِنِيهَا مِنْ رَبِّهَا السَّلَامَ، وَبَشِّرْهَا بِبَيْتٍ مِنْ قُصْبٍ، لَا صَحْبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.»

[286] Pričao nam je Zuhejr b. Harb, pričao nam je Ibn Fudajl, koji je prenio od 'Umareta, on od Ebu Zur'ate, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: - Ovo je Hatidža. Dolazi ti s posudom u kojoj je hrana (ili piće), pa joj prenesi od njenog Gospodara selam i obraduj je kućom od čistog biserja u kojoj nema galame, niti boli!

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o pohvalnim svojstvima, poglavlje Vjerovjesnikova, s.a.v.s., ženidba Hatidžom, r.a., i njene odlike:

﴿٢٨٧﴾ حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فَضِيلٍ، عَنْ عِمَارَةَ، عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «أَتَى جَبْرِيلٌ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقَالَ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذِهِ خَدِيجَةُ قَدْ أَتَتْ، مَعَهَا إِنَاءٌ، فِيهِ إِدَامٌ - أَوْ طَعَامٌ - أَوْ شَرَابٌ - فَإِذَا هِيَ أَتَتْكَ، فَاقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنْ رَبِّهَا وَمَنِي، وَبَشِّرْهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قُصْبٍ، لَا صَحْبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.»

[287] Pričao nam je Kutejbe b. Se'id, pričao nam je Muhammed b. Fudajl, koji je prenio od 'Umareta, on od Ebu Zur'ate, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: - Došao je Džibril Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: - Allahov Poslaniče, evo dolazi Hatidža i nosi posudu s unakom (hranom, ili pićem). Kada ti dođe, prenesi joj selam od njenog Gospodara i od mene i obraduj je kućom u Džennetu od čistog biserja u kojoj nema galame, niti boli!

Naveo ga je El-Buhari, Allah Uzvišeni mu se smilovao, u Poglavlju o izuzetnosti Hatidže, r.a. i radosnoj vijesti o njenoj kući u Džennetu, putem dviju predaja koje su prenesene od 'Aiše, r.a., kao i putem predaje od 'Abdullaha b. Ebi Evfa, r.a., koja je skraćena i u njoj se samo navodi radosna vijest o kući u Džennetu, a ne spominje se selam.

El-Kastalanijev komentar hadisa, 10.džuz, str.435

Pričali su nam Zuhejr b. Harb hafiz En-Nesai, Ibn Fudajl Muhammed ed-Dabi, njihov štićenik, hafiz Ebu 'Abdurrahman, koji je prenio od 'Umareta Ibn Ka'ka'a, on od Ebu Zur'ate Herem el-Bedželi, a on od Ebu Hurejre, r.a., pa je on rekao: „Evo dolazi ti Hatidža“ اِنَّكَ, a u predaji od Ebu Zerra, koju on prenosi od El-Mustemlija, stoji: تَابِكَ. U poglavlju Vjerovjesnikova, s.a.v.s., ženidba Hatidžom, r.a., i njene odlike u predaji od Kutejbeta b. Se'ida, koji ju je prenio od Muhammeda b. Fudajla, a on od Ebu Hurejre, r.a., stoji da je rekao: Došao je Džibril, a.s., Vjerovjesniku, s.a.v.s., i rekao: „Allahov Poslaniče, evo dolazi ti Hatidža s posudom u kojoj je hrana (ili piće)“, a kod El-Usajlija ili pićem, sa sumnjom u to da li je rekao: u kojoj je hrana ili samo: s posudom pa joj prenesi. Riječ اقْرِنَهَا je s fethom (ـ) hemzetom (I) koje dolazi poslije fa'a (ف), a zatim slijedi ra (ر) s kesrom (ـ), a poslije njega hemze (ى) sa sukunom. Selam od njenog Gospodara i obraduj je kućom u Džennetu od čistog biserja (izbušenih bisera), kao što stoji u El-Mu'dzemul-Kebiru u kojoj nema galame. Riječ صَبَّ znači da u njoj nema paganske svirke, ni umora, tj. nema neprijatnosti, što je prikladna nagrada za nju, koja je, kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., počeo pozivati ljude u islam ona se prva odazvala, bez rasprave i bez pravljenja neprijatnosti. Naprotiv, ona je od njega otklanjala svaku neprijatnost i razveseljavala ga, kadgod je on bio potišten. Stoga priliči da njena kuća u Džennetu bude opisana

onako kako je i ona sama postupala. Tako je rekao Es-Suhejli, Allah mu se smilovao (iz El-Kastalanijevog komentara iz ovog poglavlja).

El-Kastalani, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u poglavlju Vjerovjesnikova, s.a.v.s., ženidba Hatidžom, r.a., i njene odlike rekao je: *Došao je Džibril, a.s., Vjerovjesniku, s.a.v.s.* Kod Et-Taberanija, u predaji od Se'ida b. Kesira, stoji da se to desilo kada je on bio u pećini Hira. Džibril je rekao: „*Allahov Poslaniče, evo ti ide Hatidža i sa sobom nosi posudu u kojoj je umak* (riječ *ام* je skesrom na hemzetu (1)) *ili hranom.* U predaji Et-Taberanija spomenuto je da je to bilo jelo od datula s maslom i grušalinom. Možda je rekao i piće, što sumnja prenosilac. *Kada ti ona dode, prenesi joj selam od njenog Gospodara i od mene.* Ovo je, tako mi Allaha, odlika koju nije imao niko osim nje.

Dodao je Et-Taberani u svojoj predaji da je ona rekla: - *On je Spas i od Njega je spas i neka je spas na Džibrila!*

En-Nesai bilježi dodatak u hadisu, koji se prenosi od Enesa: *I na tebe neka je selam, Allahov Poslaniče, i Allahova milost i Njegov bereket!* Ona je uzvratila na selam Allahu, otpozdravljajući i ističući Njegovu uzvišenost. Zatim je zamijenila ono što je svojstveno Allahu Uzvišenom za ono što je svojstveno za drugog mimo Njega, što dokazuje širinu njenog ispravnog poimanja vjere, što je poznato. Imperativ *obrađuj je kućom u Džennetu od čistih bisera, u kojoj nema galame niti umora* znači da je njeno boravište, kojim je obradovana od svog Gospodara, odlikovano onako kako je ona postupala i kakav je karakter imala.

A od njenih odlika je to da mu nikada nije ništa našao učinila, niti ga je ikada rasrdila.

Rekao je El-Kastalani, Allah mu se smilovao: - Ovak hadisi je mursel⁵, tj. njegov lanac prenosilaca dopire samo do ashaba, zbog toga što Ebu Hurejre, r.a., nije poznavao Hatidžu, r.a., niti je živio u njeno vrijeme.

Murseli ashaba se prihvataju, jer u većini slučajeva ih prenose od drugih ashaba, a Allah najbolje zna.

Zabilježene su dvije predaje od 'Aiše, r.a. Prva glasi: *Preneseno je od 'Aiše, r.a., da je kazala: „Od svih Vjerovjesnikovih žena najviše sam bila ljubomorna na Hatidžu, koja je preselila (umrla) prije nego je on mene oženio. To je zato što sam ga čula kako je često spominje i što mu je Allah naredio da je obrađuje kućom (u Džennetu) od čistog biserja.“*

Kod El-Isma'ilija, u predaj od El-Fadla b. Dekkina, stoji: *Nisam zavidjela nijednoj ženi kao Hatidži, kada ju je Vjerovjesnik, s.a.v.s., obradovao kućom od čistog biserja. I kada bi zaklao ovcu, odredio bi da se najbolji dio nje odnese njenim prijateljicama (ili ono od ovce što bi ih zasitilo, kako je preneseno u nekim predajama).*

⁵ Mursel hadis je hadis u čijem kraju seneda je ispao prenosilac, koji dolazi iza tabi'a. (op.prev.)

U drugoj predaji stoji: *Rekla je ona: „Nisam bila ljubomorna ni na jednu ženu kao što sam bila ljubomorna na Hatidžu, zbog toga što ju je Allahov Poslanik, s.a.v.s., često spominjao.“* Dodala je: *„A oženio se mnome tri godine poslije njene smrti i Džibril, a.s., mu je naredio da je obraduje kućom u Džennetu od čistog biserja!“* U predaji od ‘Abdullaha b. Ebi Evfa stoji: *Preneseno je od Isma’ila b. Halida da je rekao: - Pitao sam ‘Abdullaha b. Ebi Evfa, r.a.: Je li obradovao Vjerovjesnik, s.a.v.s., Hatidžu? On je odgovorio: - Da kućom od čistog biserja, u kojoj nema galame, niti umora.* El-Kastalani je rekao da je ovakav hadis prenesen u Poglavlju o umri, potpuniji od ovoga.

Poglavlje XXXII

Iskrenost u djelima, prijekor licemjerstva i izbjegavanja osuđivanja ružnih postupaka

HADIS

Meni je najmanje potreban ortak

Naveo je ovaj hadis imam Muslim u svome Sahihu, u poglavlju Zabrana licemjerstva, 10. džuz, str.443 (El-Kastalani).

﴿٢٨٨﴾ حَدَّثَنِي زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا رُوْحُ بْنُ الْقَاسِمِ، عَنِ الْعَلَاءِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَعْقُوبَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «قَالَ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ، مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي، تَرَكْتُهُ وَشُرْكَهُ.»

[288] Pričao mi je Zuhejr b. Harb, pričao nam je Isma'il b. Ibrahim, obavijestio nas je Ruh b. el-Kasim, koji je prenio

od El-Ala'a b. 'Abdurrahmana b. Ja'kuba, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Rekao je Allah, Uzvišeni i Slavni: - Meni je najmanje potreban ortak! Ko uradi neko djelo u kojem da udjela nekom drugom mimo Mene ostavit ću i njega i njegov širk!

Naveo je ovaj hadis Ibn Madždže u svome Sunenu, u poglavlju Licemjerstvo i prestiž, 2.džuz, str.285, putem dviju predaja:

﴿٢٨٩﴾ إحداهما: عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «قَالَ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ -: «أَنَا أَعْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ، فَمَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ غَيْرِي، فَأَنَا مِنْهُ بَرِيءٌ، وَهُوَ لِلَّذِي أَشْرَكَ.»

[289] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Rekao je Allah, dž.š.: - Ja sam neovisan od svakog ortakluka. Ko bude uradio neko djelo u kojem da udjela nekom drugom mimo Mene, Ja ga se odričem i on pripada onome kome je dao udjela u njemu!

﴿٢٩٠﴾ و الرواية الثانية : عَنْ أَبِي سَعْدٍ بْنِ أَبِي فَضَالَةَ (و كان من الصحابة) - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لِيَوْمٍ لَا رَبَّ فِيهِ، نَادَى مُنَادٌ: «مَنْ كَانَ أَشْرَكَ فِي عَمَلٍ عَمِلَهُ اللَّهُ، فَلْيَطْلُبْ ثَوَابَهُ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ، فَإِنَّ اللَّهَ أَعْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ.»

[290] Preneseno je od Ebu Se'ada b. Ebi Fedaleta, r.a., (koji je bio ashab) da je rekao: - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Kada Allah sakupi narode, i prijašnje i potonje, na Sudnjem danu, u kojeg nema sumnje, dozvat će glasnik: - Ko bude dao udjela drugom u djelu kojeg je uradio u ime

Allaha, neka traži nagradu za to od nekog drugog, mimo Allaha. Zaista je Allah neovisan od svakog ortakluka!

En-Nevevije, Allah Uzvišeni mu se smilovao, komentar Muslimovog hadisa

En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, kaže da se u pojedinim izvorima navodi riječ شرکه za oznaku pripisivanja druga, širk, dok u drugima stoji شريك, sa značenjem: njegova ortaka, onog radi koga je radio. To znači da je On neovisan od svakog oblika sudioništva u vlasti. On, kao da kaže: ko učini neko djelo u Moje Ime i ime nekog drugog mimo Mene, Ja ga neću primiti od njega. Naprotiv, Ja ću ga zbog toga prepustiti drugome: *Neka traži nagradu za to od drugog mimo Allaha!* Namjera je da se istakne da je djelo dvoličnjaka ništavno, da nema u njemu nikakve koristi i da je čovjek njime počinio grijeh, zbog odsustva iskrenosti/ihlase u njemu. A iskrenost u ibadetu je nephodna, kako kaže Allah Uzvišeni: *Naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju, i da namaz obavljaju, i da milostinju udjeljuju; a to je – ispravna vjera.* (sura El-Bejjine, 5) Lice-mjerstvo u postupanju je prikriveni širk, kojim šejtan vješto osigurava poništenje djela i nagrade za njih. Iskrenost je duša ibadeta, pa je svaki ibadet, učinjen bez iskrenosti, kao tijelo bez duše – nema nikakve koristi od njega, a uz to je kao truhla lešina, koja uznemirava ljude svojim odvratnim smrdom.

Djelo urađeno s iskrenošću je očišćeno i namirisano, a njegovi plodovi će se otkrivati onome ko ga učini sve dok ne obasjaju njegovo lice i donesu mu ljupkost u govoru. Njegove riječi će tada početi ostavljati tragove u dušama onih koji ih budu slušali, pa će oni postupati po tome što su čuli. Njihov primjer će slijediti drugi, pa će se na pravi put vraćati i oni što su zalutali, jer govor iz srca govornika dospijeva do srca slušaoca. Ako, pak, dolazi samo s jezika, a služi i za to da bi se njime govornik dodvorio ljudima, tada ne odlazi od ušiju do srca. Naprotiv, on doseže do tamo iz čega se i sam pojavio, pa tako uši stoje nasuprot jeziku. Ako je govor potekao iz srca, i doseže do srca, jer mu je srce izvor i doseže do onoga što mu stoji nasuprot. To je kao primjer vode u bunaru, koja se podiže i dostiže samo visinu svoga izvora. Ona ne može preći iznad svog izvora, osim da bude iz njega izvučena nečim drugim. Da nas Allah obdari iskrenošću u riječima i djelu! Amin!

HADIS

Govor Allaha Uzvišenog: Zar Mene misle varati ili prema Meni drski biti

Naveo je ovaj hadis imam Et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u poglavlju Smutnje, 2.džuz, str. 65

﴿٢٩١﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-: «يَخْرُجُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ رِجَالٌ، يَحْتَلُونَ الدُّنْيَا بِالْدِّينِ، يَلْبَسُونَ لِلنَّاسِ جُلُودَ الضَّأْنِ مِنَ اللَّيْنِ، أَلْسِنَتَهُمْ أَخْلَى مِنَ السُّكَّرِ، وَ قُلُوبُهُمْ قُلُوبُ الذَّنَابِ، يَقُولُ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ - : «أَبَى يَفْتَرُونَ؟! أَمْ عَلَى يَجْتَرُونَ؟! فَبَى حَلَفْتُ لَا بُعْثَنَّ عَلَى أُولَئِكَ مِنْهُمْ فِتْنَةً، تَدْعُ الْحَلِيمَ مِنْهُمْ حَيْرَانً.»

[291] Prenesene su od Ebu Hurejre, r.a., riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Pred Sudnji dan će se pojaviti ljudi, koji će miješati dunjalučka dobra s vjerom. Bit će pred drugima umiljati poput janjadi, njihove riječi će biti slađe od šećera, a njihova srca će biti vučija. Tada će Allah, dž.š., reći: - Zar Mene misle varati ili prema Meni drski biti? Kunem se Sobom da ću takvima kušnje poslati u kojima će i najobazriviji od njih smeten biti!

Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao, nije naveo nikakvu kvalifikaciju ovog hadisa.

Naveo ga je putem druge predaje, od 'Abdullaha b. Omera, r.a.

﴿٢٩٢﴾ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ قَالَ: «لَقَدْ خَلَقْتُ خَلْقًا، أَلْسِنَتُهُمْ أَخْلَى مِنَ الْعَسَلِ، وَ

قُلُوبُهُمْ أَمْرٌ مِنَ الصَّبْرِ، فَبِي حَلَفْتُ لِأُتِيحَنَّهُمْ فِتْنَةً تَدْعُ الْحَلِيمَ مِنْهُمْ حَيْرَانَ،
فَبِي يَغْتَرُونَ! أَمْ عَلَى يَجْتَرُونَ!؟»

[292] Prenesene su od ‘Abdullaha b. Omera, r.a., riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Rekao je Allah: - Zaista sam stvorio stvorenja, čije su riječi slađe od meda, dok su im srca ljuća od gorke trave aloje! Kunem se Sobom da ću im kušnju dodijeliti u kojoj će i najobazriviji od njih smeten biti! Zar Mene misle varati, ili prema Meni drski biti?

Rekao je Et-Tirmizi, Allah Uzvišeni mu se smilovao: „Hadis je hasen-garib.“

Komentar oba hadisa

Značenje nejasnih izraza iz oba hadisa preuzeto je iz *El-Kamusa*.

Riječi *koji će s dunjaluka vjeru odstraniti*, odnosno, koji će miješati dunjalučka dobra s vjerom, znače: uzimat će s dunjaluka bogatstva pod plaštom vjere, varajući ljude.

Navodi se u *El-Kamusu* da se pod riječju الحلى (lišen) misli na zeleno rastinje, vegetaciju, a trava je samo njen dio, ili na svaku vrstu bilja koje je istrgnuto s nje. Zatim je rekao da je خلت الأرض mnogostruko ogolijevanje zemlje, samo dijela njenog rastinja ili nekih od vrsta njenog rastinja.

Riječi: *Bit će prema ljudima umiljati kao janjad* znače da oni svoju blagost očituju prema ljudima, a skrivaju svoju stvarnu pakost prema njima, prepredeno i podmuklo. Stoga u njihovim srcima nema ljubavi prema ljudima. Naprotiv, oni vole samo sebe, a ljudima se dodvoravaju ističući svoju ljubav i naklonost prema njima samo kako bi time stekli dunjalučke koristi od njih. Oni žele i da ljudi imaju respekta prema njima i njihovom lažnom predstavljanju.

Riječi *njihove riječi bit će slađe od šećera, a njihova srca bit će vučija* predstavlja ju pojašnjenje i tumačenje stvarnog značenja riječi: *Bit će prema ljudima umiljati kao janjad*.

Pitanje: *Zar Mene misle varati* znači: oni se zavaravaju Mojom obazrivošću prema njima i odlaganjem njihove kazne. Stavljen je prijedlog koji zahtijeva genitiv i riječ u genitivu, a ispred glagola, kako bi se pojačalo grđenje i korenje. A značenje je: Zar Mene oni misle prevariti!

Ja sam Svemogućí/El-Džebbar i Silni/El-Muntekim, koji će ih žestoko kazniti zbog njihove uljuljkanosti Mojom obazrivošću i što poriču da će ih ubrzo stići njihova kazna.

Ili prema Meni drski biti? Znači: Ja sam uzvišen da oni budu drski prema Meni, oskrnavljajući Moje Svetosti i suprostavljajući se Mojoj odluci/emru!

Zakletva: *Kunem se Sobom* podrazumijeva: Kunem se Samim Sobom i niko drugi ne polaže pravo na to osim Mene. Stvorenjima nije dozvoljeno da se zaklinju nekim drugim osim Allahom Uzvišenim, mada je to prošireno među ljudima, prema riječima Vjerovjesnika, s.a.v.s.: *O ljudi, ne zaklinjite se precima svojim. A ko želi da se zakune, neka to učini Allahom ili neka šuti!* U drugoj predaji se kaže da će im kušnju dodijeliti, tj. odredit će im zasigurno kušnju i u nju ih odvesti, kao Svoju kaznu njima, te će ih ona pogoditi i od nje se neće moći osloboditi sve dok i najobazrivija osoba ne bude smetena njome, zbog njene žestine koja ih je snašla. Stoga oni neće naći spasonosnog izlaza iz nje zbog toga što im Allah Uzvišeni neće podariti uputu zbog njihovih grijeha. Tako će ubirati plodove svojih grijeha. A da su iskreni prema Allahu bili, uputio bi ih On na pravi put. A Allah najbolje zna!

HADIS

Govor Allaha Uzvišenog: Ja sam jedini dostojan da Me se obožava

Naveo je ovaj hadis Ibn Madždže u svome Sunenu, u poglavlju Ko će se nadati Allahovoj milosti na Sudnjem danu.

﴿٢٩٣﴾ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَرَأَ هَذِهِ الْآيَةَ: «هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَ أَهْلُ الْمَغْفِرَةِ.»، فَقَالَ: « قَالَ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ: «أَنَا أَهْلٌ أَنْ أَتَّقَى، فَلَا يُجْعَلُ مَعِيَ إِلَهٌ آخَرُ، فَمَنْ اتَّقَى أَنْ يُجْعَلَ مَعِيَ إِلَهًا آخَرَ، فَأَنَا أَهْلٌ أَنْ أُغْفَرَ لَهُ.»

[293] Preneseno je od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio ovaj ajet: On je Jedini dostojan da Ga se boje i On jedini prašta (sura El-Muddessir, 56). Potom je citirao riječi Allaha, dž.š.: - Ja sam jedini dostojan da Me se obožava. Stoga, neka Mi se ne pripisuje drugo božanstvo. A ko bude izbjegavao da Mi pripiše drugo božanstvo, Ja sam dostojan da mu oprostim!

Komentar hadisa

Ajet kojeg je proučio Allahov Poslanik, s.a.v.s., tumačimo tako što je jedino Allah dostojan i jedini On ima pravo da bude obožavan i da Mu se strahopoštovanje iskazuje. To je iz straha od Njegove kazne, jer je On Onaj Koji žestoko kažnjava, Silni i Svemogući, koji čini ono što hoće i želi.

Izbjegavanje Njegove kazne i srdžbe se postiže preventivom. Ona se ogleda u tevidu, iskrenom robovanju i poniznosti Njemu Jedinom. Zbog toga Allah kaže u ovom hadisu: *Ja sam jedini dostojan da Me se obožava. Stoga, neka Mi se ne pripisuje drugo božanstvo!* Neće se obistiniti izbjegavanje Allahove kazne sve dok ne postoji vjerovanje u Njega i čvrsta ubijedenost u Njegovu Jednoću/vahdanijet, zato što On neće oprostiti da Mu se čini širk, a oprostiće drugo mimo toga onome kome On bude htio! Zbog toga je rekao: *Ko bude izbjegavao da Mi pri-*

piše drugo božanstvo *Ja ću biti dostojan da mu oprostim!* To znači da onaj ko sebi načini zaštitu od Moje kazne, time što Mi neće pripisivati drugo božanstvo, on je taj koji je zaslužio Moj oprost, a Ja sam Jedini dostojan da mu oprostim, jer sam Dobročinitelj Plemeniti. Ja sam rekao u Svojoj Knjizi: *Zar nagrada za dobro učinjeno djelo može biti nešto drugo do dobro?* (sura Er-Rahman, 60)

Riječ النَفْوَى (bogobojaznost) predstavlja glagolsku imenicu, formiranu od pasiva, što je On pojasnio Svojim riječima: *Ja sam jedini dostojan da Me se obožava.* Ovdje je glagol انْفَى upotrijebljen u pasivu, tako da je Allah dostojan da se strahuje od Njegove kazne i Njegove srdžbe, a riječ الغَفْرَةِ (oprost grijeha) je glagolska imenica/masdar, formirana od aktiva, pa je Allah Onaj Koji grijehe oprašta griješnicima i On je Onaj Koji je to jedini dostojan uraditi, zbog toga što je oprost grijeha najveće dobročinstvo i najizrazitiji primjer milosti: *Njegova milost je prethodila Njegovoj srdžbi!*

Allaha Uzvišenog molimo da nam grijehe naše oprost, da prikrije naše mahane i očisti nas od naših grijeha. Također Ga molimo da učvrsti iman u našim srcima, sve dok ne budemo s onima kojima je On Svoju blagodat dao: vjerovjesnicima, iskrenima, šehidima i dobrima, a to je najodabranije društvo! Apsolutna hvala Allahu, Gospodaru svjetova i neka je Allahov blagoslov i pozdrav na našeg prvaka, Muhammeda i njegovu častnu porodicu i njegove ashabe!

HADIS

Zaista, prvi od ljudi kojem će biti suđeno na Sudnjem danu...

Naveo je ovaj hadis imam Muslim u svome Sahihu, u Knjizi o džihadu, u poglavlju Ko se bude borio da bude viđen i kako bi se o tome čulo zaslužio je Džehennem

﴿٢٩٤﴾ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ حَبِيبٍ الْحَارِثِيُّ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا ابْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا يُونُسُ بْنُ يَوْسُفَ، عَنْ سَلِيمَانَ بْنِ يَسَارٍ، قَالَ: «تَفَرَّقَ النَّاسُ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ فَقَالَ لَهُ نَاتِلُ أَهْلِ الشَّامِ: «أَيُّهَا الشَّيْخُ، حَدَّثْنِي حَدِيثًا سَمِعْتَهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟»، قَالَ: «نَعَمْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «إِنَّ أَوَّلَ النَّاسِ يُقْضَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَيْهِ رَجُلٌ اسْتَشْهَدَ، فَأَتَى بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا، قَالَ: «فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟»، قَالَ: «قَاتَلْتُ فِيكَ حَتَّى اسْتَشْهَدْتُ.»، قَالَ: «كَذَبْتَ، وَ لَكِنَّكَ قَاتَلْتَ لِأَنْ يُقَالَ: «جَرِيءٌ!»، فَقَدْ قِيلَ.»، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ، حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ. وَ رَجُلٌ تَعَلَّمَ الْعِلْمَ وَ عَلَّمَهُ وَ قَرَأَ الْقُرْآنَ، فَأَتَى بِهِ فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا، قَالَ: «فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟»، قَالَ: «تَعَلَّمْتُ الْعِلْمَ وَ عَلَّمْتُهُ، وَ قَرَأْتُ فِيكَ الْقُرْآنَ.»، قَالَ: «كَذَبْتَ، وَ لَكِنَّكَ تَعَلَّمْتَ الْعِلْمَ لِيُقَالَ: «عَالِمٌ!»، وَ قَرَأْتَ الْقُرْآنَ، لِيُقَالَ: «هُوَ قَارِئٌ!»، فَقَدْ قِيلَ.»، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ حَتَّى أُلْقِيَ فِي النَّارِ. وَ رَجُلٌ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَيْهِ، وَ أَعْطَاهُ مِنْ أَصْنَافِ الْمَالِ كُلِّهِ، فَأَتَى بِهِ، فَعَرَّفَهُ نِعْمَهُ فَعَرَفَهَا، قَالَ: «فَمَا عَمِلْتَ فِيهَا؟»، قَالَ: «مَا تَرَكْتُ مِنْ سَبِيلٍ تُحِبُّ أَنْ يُنْفَقَ فِيهَا إِلَّا أَنْفَقْتُ فِيهَا لَكَ.»، قَالَ: «كَذَبْتَ، وَ لَكِنَّكَ فَعَلْتَ لِيُقَالَ: «هُوَ جَوَادٌ!»، فَقَدْ قِيلَ.»، ثُمَّ أُمِرَ بِهِ فَسُحِبَ عَلَى وَجْهِهِ، ثُمَّ أُلْقِيَ فِي النَّارِ.»

[294] Pričao nam je Jahja b. Habib el-Harisi, pričao nam je Halid b. el-Haris, pričao nam je Ibn Džurejh, pričao mi je Junus b. Jusuf, koji je prenio od Sulejmana b. Jesara da je rekao: - Ljudi koji su bili oko Ebu Hurejre, r.a., razišli su

se. Tada je rekao Natil iz Šama: - Šejhu, reci mi nešto što si čuo od Allahovog Poslanika, s.a.v.s. - On je odgovorio: - Dobro. Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: - Zaista, prvi kojem će biti suđeno na Sudnjem danu je čovjek koji je poginuo kao šehid. Bit će doveden pred Njega, pa će mu On predočiti Svoje blagodati, a šehid će ih poznati i priznati. Zatim će On upitati: - Što si uradio s njima? - Ovaj će odgovoriti: - Borio sam se u ime Tebe, sve dok nisam poginuo kao šehid! - Allah će reći: - Lažeš!! Naprotiv, ti si se borio kako bi bilo kazano: „Hrabar je!“ To je i rečeno za tebe. - Potom će biti naređeno da bude odvučen licem okrenutim prema zemlji i bačen u vatru.

Onda će pred Njega biti doveden čovjek koji je izučavao nauku, druge njoj podučavao i učio Kur'an, pa će mu On predočiti Svoje blagodati a on će to posvjedočiti. Zatim će On upitati: - Što si uradio za te blagodati? - Čovjek će odgovoriti: - Izučavao sam nauku, druge njoj podučavao i učio Kur'an u Tvoje ime! - On će reći: - Lažeš!! Naprotiv, izučavao si nauku kako bi bilo kazano: „Učen je!“ To je i rečeno! I učio si Kur'an kako bi bilo kazano: „On je karija!“ To je i rečeno! - Zatim će biti naređeno da bude odvučen licem okrenutim ka zemlji i bačen u vatru.

Onda će pred Njega biti doveden čovjek kojem je Allah podario veliku nafaku i dao mu sve vrste imetka. I njemu će On predočiti Svoje blagodati a on će to posvjedočiti. Potom će Allah upitati: - Što si uradio za to? - On će odgovoriti: - Nisam ostavio ni jedno mjesto u koje Ti voliš da se troši, a da nisam u njemu u Tvoje ime udjeljivao! - On će reći: - Lažeš!! Naprotiv, radio si kako bi bilo kazano: „Darežljiv je!“ To je i rečeno! - Zatim će biti naređeno da bude odvučen licem okrenutim ka zemlji i bačen u vatru.

Muslim je naveo ovaj hadis putem druge predaje od Sulejmana b. Jesara, koja je ista kao i prethodna, s tim što je u njoj rekao: „Nakon što su se ljudi koji su bili oko Ebu Hurejre udaljili, upitao je Natil, stanovnik Šama....“ (do kraja hadisa).

Naveo je ovaj hadis En-Nesai u svome Sunenu, u poglavlju Onaj ko se bori kako bi bilo kazano: „Kako je čovjek hrabar!?,“ s lancem prenosilaca do Sulejmana b. Jesara, koji prenosi od Ebu Hurejre, s tekstom sličnim kao i u Muslimovoj predaji, osim što je on u njoj rekao: Nakon što su se ljudi koji su bili oko Ebu Hurejre razišli, upitao je neko od stanovnika Šama, čime je promijenio riječi u Muslimovoj predaji: Natil iz Šama:

﴿٢٩٥﴾ - وَقَالَ: «أَوَّلُ النَّاسِ يُفْضَى لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَلَاثَةٌ: رَجُلٌ لَشَّهَدَ...»
(إلى آخر الحديث.)

[295] Trojici ljudi će biti prvima suđeno na Sudnjem danu:
Čovjeku koji je poginuo kao šehid... (do kraja hadisa).

Rekao je imam En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, da je Natil iz Šama ustvari Natil b. Kajs el-Hizami eš-Šami iz Palestine. Bio je tabi'in, a njegov otac je bio ashab. Natil je bio uglednik svog roda.

Naveo je ovaj hadis Et-Tirmizi u svome Sahihu, u poglavlju Licemjerstvo i ugled.

﴿٢٩٦﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ يَنْزِلُ إِلَى الْعَبْدِ لِيُقْضَى بَيْنَهُمْ، وَ كُلُّ أُمَّةٍ جَائِيَةٌ. فَأَوَّلُ مَنْ يَدْعُوهُ رَجُلٌ جَمَعَ الْقُرْآنَ، وَ رَجُلٌ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ رَجُلٌ كَثِيرُ الْمَالِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لِلْقَارِيءِ: «أَلَمْ أُعَلِّمْكَ مَا أَنْزَلْتُ عَلَى رَسُولِي؟»، قَالَ: «بَلَى، يَا رَبِّ». قَالَ: «فَمَاذَا عَمِلْتَ فِيمَا عَلَّمْتُ؟»، قَالَ: «كُنْتُ أَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَ آتَاءَ النَّهَارِ». فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «كَذَبْتَ!»، وَ يَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: «كَذَبْتَ!»، وَ يَقُولُ اللَّهُ: «بَلْ أَرَدْتُ أَنْ يُقَالَ: «إِنَّ فُلَانًا قَارِئٌ!»، فَقَدْ قِيلَ ذَلِكَ». فَيُؤْتَى بِصَاحِبِ الْمَالِ فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «أَلَمْ أَوْسِعْ عَلَيْكَ، حَتَّى لَمْ أَدْعُكَ تَحْتَاجُ إِلَى أَحَدٍ؟»، قَالَ: «بَلَى، يَا رَبِّ». قَالَ: «فَمَا عَمِلْتَ فِيمَا آتَيْتَكَ؟»،

قَالَ: «كُنْتُ أَصِلُ الرَّحِمَ، وَآتَصَدَّقُ»، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «كَذَبْتَ!»، وَتَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: «كَذَبْتَ!»، وَ يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: «بَلْ أَرَدْتُ أَنْ يُقَالَ: «فُلَانٌ جَوَادٌ!»، فَقَدْ قِيلَ ذَاكَ.»، وَ يَوْتِي بِالَّذِي قُتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «فِيمَاذَا قُتِلْتَ؟»، فَيَقُولُ: «أُمِرْتُ بِالْجِهَادِ فِي سَبِيلِكَ، فَقَاتَلْتُ حَتَّى قُتِلْتُ.»، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى لَهُ: «كَذَبْتَ!»، وَ تَقُولُ لَهُ الْمَلَائِكَةُ: «كَذَبْتَ!»، وَ يَقُولُ اللَّهُ: «بَلْ، أَرَدْتُ أَنْ يُقَالَ: «فُلَانٌ جَرِيءٌ!»، فَقَدْ قِيلَ ذَاكَ.»، ثُمَّ ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ — صلى الله عليه وسلم — عَلَى رُكْبَتَيْ، فَقَالَ: «يَا أَبَا هُرَيْرَةَ، أُولَئِكَ الثَّلاثَةُ أَوَّلُ خَلْقِ اللَّهِ، تَسْعَرُ بِهِمُ النَّارُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.»

[296] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Kada nastupi Sudnji dan, Allah, Uzvišeni i Slavni, spustit će se među robove da im presudi. Svi narodi će klečati. A prvi koji će biti pozvani da im se sudi su čovjek koji je znao Kur'an napamet, čovjek koji je ubijen na Allahovom putu i čovjek koji je posjedovao veliki imetak.

Allah će upitati učača Kur'ana: - Zar te nisam podučio onome što sam objavio Svome Poslaniku? - On će reći: Jesi, moj Gospodaru! - Dalje će On pitati: - Kako si postupio s onim što si znao? - Ovaj će odgovoriti: - Provodio sam i noći i dane s njim. - Tada će Allah reći: - Lažeš! - I meleki će mu reći: - Lažeš! - Allah će dodati: - Naprotiv, želio si da bude kazano: „Kakav karija!“ To je i bilo kazano.

Zatim će biti doveden onaj koji je posjedovao veliki imetak, pa će ga Allah upitati: - Zar nisam bio darežljiv prema tebi, tako što sam učinio da ni u čemu ne zavisíš od drugog? - Ovaj će odgovoriti: - Jesi, moj Gospodaru! - Allah će pitati dalje: - Što si uradio s onim što sam ti dao? - On će odgovoriti: - Uspostavljao sam rodbinske veze i udjeljivao. - Tada će mu Allah reći: - Lažeš! - Meleki će, također, reći: - Lažeš! - Zatim će Allah Uzvišeni dodati: - Naprotiv! Želio si da bude kazano: „Kako je samo čovjek darežljiv!“ To je i kazano.

Zatim će biti doveden onaj što je bio ubijen na Allahovom putu. Allah će ga upitati: - U ime čega si poginuo? - On će dogovoriti: - Bila mi je naređena borba na Tvome putu pa sam se borio, sve dok nisam poginuo. - Tada će mu Allah Uzvišeni reći: - Lažeš! - I meleki će reći: - Lažeš! - Allah će mu reći: - Želio si da bude kazano: „Kako je samo čovjek hrabar!“ To je i bilo rečeno.

Zatim me je Allahov Poslanik, s.a.v.s., udario po mojim koljenima i rekao: - Ebu Hurejre, ovom trojicom od Allahovih stvorenja će se raspaliti vatra džehennemska na Sudnjem danu!

Rekao je Et-Tirmizi: „Hadis je hasen-garib.“

Komentar hadisa od En-Nevevija i drugih

O onome *ko se budio da bude viden i kako bi se o tome čulo*, rekao je u djelu *Hajatul-kulub*: - Znaj da je licemjerstvo/rija' ibadeti i činiti dobra djela, tražeći naklonost ljudi. To je nešto najprljavije što može poteći iz srca, a ako se ispolji prilikom činjenja djela pokornosti/ibadeta predstavlja izrugivanje Allahu Uzvišenom. Kraj.

Nasuprot tome stoji iskrenost/ihlas, a to je žudnja za Allahom Uzvišenim i postupanje suprotno od gore navedenog.

El-Hamevi je u svome djelu *Serhul-ešbahu* rekao: - Iskrenost/ihlas je tajna između tebe i tvoga Gospodara, skrivena od meleka, pa je oni ne mogu zapisati, i od šejtana, pa je on ne može onemogućiti, a i od strasti, pa je one ne mogu iskriviti.

Naveli su neki od učitelja: - Iskren je onaj koji ne voli da ga ljudi hvale za bilo koje djelo koje uradi.

Rekao je En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Hadis iznosi dokaz čvrste zabrane licemjerstva i žestoke kazne za njega na Sudnjem danu, dok na isti način ističe obavezu postojanja iskrenosti u postupanju, kao što kaže Uzvišeni: *A naređeno im je da se samo Allahu klanjaju, da Mu iskreno, kao pravovjerni, vjeru ispovijedaju.* (sura El-Bejjine, 5)

Hadis iznosi pitanja od opće važnosti, koja se odnose na korist džihada i na to da koristi ima samo onaj koji time iskreno teži Allahu Uzvišenom. Iznosi i pohvalu ulemi i onima koji dijele sadaku na različite načine. Svakim od tih ljudskih djela korist se stiče samo ako se čine iskreno, radi Allaha, dž.š.

Rekao je imam El-Gazali u svome djelu *el-Ihjaw*: - Znaj da je licemjerstvo haram/zabranjeno, a licemjer je kod Allaha prezren. To potvrđuju ajeti, hadisi Allahovog Poslanika, s.a.v.s., i praksa ashaba. Od ajeta su to riječi Uzvišenog: *A teško onima koji, kada molitvu obavljaju, molitvu svoju kako treba ne izvršavaju, koji se samo pretvaraju i nikome ništa ni u naruč ne daju!* (sura El-Ma'un, 4,5,6,7). Od hadisa navedimo ono što je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom kada ga je pitao neki čovjek: *Allahov Poslaniče, u čemu je izbaavljenje?* On je rekao: *Da rob, pokoravajući se Allahu, ne želi time nešto od ljudi!*

Od prakse ashaba navedimo ono što je preneseno od Omera b. el-Hattaba, r.a., koji je vidio nekog čovjeka kako obara pogled i kojem je rekao: *O ti koji si oborio pogled, podigni svoju glavu! Nije skrušenost u obaranju glave nego je ona u srcima!*

Rekao je 'Alija, r.a.: *Licemjer ima tri obilježja: lijen je kada ostane sam, a žustar kada bude među ljudima; neprestano radi dok ga hvale, a čim bude ukoren prestaje...* Kazao je neko od arifa: *Licemjerstvo je kada rob prestane da čini djelo na koje je navikao iz straha da ljudi ne bi rekli da je licemjer, a djelo urađeno zarad ljudi predstavlja mnogoboštvo!*

Riječi: *Razišli su se ljudi oko njega* znače da su to učinili nakon što su bili okupljeni oko njega.

Riječi: *Pa će mu On predočiti Svoje blagodati* znače: predočit će mu ih Allah Uzvišeni ili melek po Njegovom izunu. Vanjsko značenje je da će mu biti nabrojane Njegove blagodati, kojima ga je opskrbio i dao, kako na dunjaluku, tako i na Ahiretu.

Riječi: *Borio sam se u Tvoje ime*, znače: na Tvome putu, kako bi Tvoja riječ bila dominantna i kako bi Tvoja vjera pobijedila. A Allah najbolje zna!

HADIS

Uistinu će Allah ispitivati roba na Sudnjem danu, kada će mu reći: Šta te je spriječilo da osudiš grijешnika u grijеšenju, kada si ga vidio u tome?

Naveo je ovaj hadis Ibn Madždže u poglavlju: Govor Allaha Uzvišenog: O vjerici, brinite se o sebi! (sura El-Maide, 105):

﴿٢٩٧﴾ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ لَيَسْأَلُ الْعَبْدَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يَقُولَ: «مَا مَنَعَكَ إِذَا رَأَيْتَ الْمُنْكَرَ أَنْ تُنْكِرَهُ؟!»، فَإِذَا لَقِيَ اللَّهَ عَبْدًا حُجَّتَهُ، قَالَ: «يَا رَبِّ، رَجَوْتُكَ وَفَرَّقْتَ النَّاسَ.» - أَيْ خَفَّتِ النَّاسَ.

[297] Preneseno je od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: - Uistinu će Allah ispitivati roba na Sudnjem danu, kada će mu reći: - Što te je spriječilo da osudiš grijешnika u grijеšenju, kada si ga vidio u tome? - Nakon što Allah bude predočio robu Svoj dokaz, on će reći: - Gospodaru moj, u Tebe sam se uzdao, a plašio sam se ljudi!

﴿٢٩٨﴾ وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «لَا يَخْفَرُ أَحَدُكُمْ نَفْسَهُ.»، قَالُوا: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَيْفَ يَخْفَرُ أَحَدُنَا نَفْسَهُ؟»، قَالَ: «يَرَى اللَّهَ عَلَيْهِ فِيهِ، قَالَ، ثُمَّ لَا يَقُولُ فِيهِ، فَيَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «مَا مَنَعَكَ أَنْ تَقُولَ فِي كَذَا وَكَذَا؟!»، فَيَقُولُ: «خَشْيَةُ النَّاسِ.»، فَيَقُولُ: «فَيَأْتِي كُنْتُ أَحَقُّ أَنْ تُخْشَى.»

[298] Preneseno je od Ebu Se'ida, r.a., da je rekao: - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Neka niko do vas ne ponižava

samog sebe! - Ljudi su upitali: - Allahov Poslaniče, kako neko od nas može ponižavati sam sebe? - On je odgovorio: - Kada vidi situaciju u kojoj mu je Allah naredio da govori, a on ništa ne kaže. Allah će mu reći na Sudnjem danu: - Što te je spriječilo da kažeš to i to? - On će odgovoriti: - Strah od ljudi. - A On će reći: - Zaista, Ja imam veće pravo da Me se bojiš!

(Navodi ga Ibn Madždže.)

Komentar hadisa

Značnije je da će on biti kritiziran zbog propuštanja da naređuje da se čine dobra djela i zabranjuje da se čine loša, a iz straha od ljudi. Bit će mu rečeno: - Uistinu je Allah Uzvišeni imao veće pravo da Mu se iskaže strahopoštovanje i osjeća strah od Njega, zbog toga što je Njegova kazna zastrašujuća. Stoga nije nikome dopušteno da zapostavi naređivanje dobra i zabranjivanje lošeg iz straha od ljudi. Naprotiv, obaveza je svakome da naređuje dobro, a sprečava hrđavo iz straha od Allaha Uzvišenog, kako nas ne bi zadesila kazna, namijenjena onima koji nepravdu čine, kao što kaže Uzvišeni: *I izbjegavajte ono što će dovesti do smutnje koja neće pogoditi samo one među vama koji su krivi* (sura El-Enfal, 25), kao i: *O vjerici, brinite se o sebi; ako ste na pravom putu, neće vam nauditi onaj koji je zalutao!* (sura El-Ma'ide, 105) Nećemo biti na pravom putu sve dok ne budemo naređivali da se čine dobra djela, a od zlog odvrćali. Tck tada nam neće naškoditi onaj ko je na stranputici. A Allah zna najbolje!

HADIS

Nakon što Allah sakupi sva stvorenja na Sudnjem danu, dozvolit će Muhammedovom umetu da padnu na sedždu

﴿٢٩٩﴾ عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ : «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
«إِذَا جَمَعَ اللَّهُ الْخَلَائِقَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَذِنَ لِأُمَّةٍ مُحَمَّدٌ فِي السَّجْدِ، فَيَسْجُدُونَ لَهُ طَوِيلًا،
ثُمَّ يُقَالُ : «ارْفَعُوا رُءُوسَكُمْ، قَدْ جَعَلْنَا لَكُمْ عِدَّتَكُمْ فِدَاءَكُمْ مِنَ النَّارِ.»

[299] Preneseno je od Ibn Burdeta, koji je prenio od svoga oca riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Nakon što Allah sakupi sva stvorenja na Sudnjem danu, dozvolit će Muhammedovom umetu da padnu na sedždu. Oni će to učiniti i ostati tako dugo. Zatim će biti rečeno: - Podignite svoje glave! Vašu mnogobrojnost smo učinili vašim iskupljenjem od vatre!

(Navao ga je Ibn Madždže.)

Ko se raduje susretu s Allahom Allah se raduje susretu s njim i Slanje meleka smrti Musau, a.s.

HADIS

Ko se raduje susretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim

Naveo je ovaj hadis El-Buhari u Knjizi o tevhidu, prenoseći od Ebu Hurejre, s tekstom koji se vezuje za Allaha Uzvišenog, pa je on, shodno tekstu, hadisi kudsij. Nakon navođenja lanca prenosi-laca u njemu stoji:

﴿٣٠٠﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «قَالَ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - : «إِذَا أَحَبَّ عَبْدِي لِقَائِي، أَحَبَّتُ لِقَاءَهُ، وَإِذَا كَرِهَ لِقَائِي كَرِهْتُ لِقَاءَهُ.»

[300] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., prenio riječi Allaha, dž.š.: - Kada se Moj rob raduje susretu sa Mnom, tada se i Ja radujem susretu s njim. A kada Moj rob prezire susret sa Mnom, tada i Ja prezirem susret s njim!

Navodi ga El-Buhari u Knjizi o ropstvu, 9. džuz, str. 290, u poglavlju Ko se raduje susretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim, te kaže:

﴿٣٠١﴾ حَدَّثَنَا حجاج، حَدَّثَنَا همام، حَدَّثَنَا قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَمَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ، كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ.» - قَالَتْ عَائِشَةُ - أَوْ بَعْضُ أَزْوَاجِهِ -: «إِنَّا لَنَكْرَهُ الْمَوْتَ.»، قَالَ: «لَيْسَ ذَاكَ، وَلَكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا حَضَرَهُ الْمَوْتُ، بُشِّرَ بِرِضْوَانِ اللَّهِ وَكَرَامَتِهِ، فَلَيْسَ شَيْءٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا أَمَامَهُ، فَأَحَبَّ لِقَاءَ

اللَّهُ، وَ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ. وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا حُضِرَ بُشِّرَ بِعَذَابِ اللَّهِ وَ عُقُوبَتِهِ، فَلَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَهُ إِلَيْهِ مِمَّا أَمَامَهُ، كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ، وَ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ.»

[301] Pričao nam je Hadždžadž, pričao nam je Hemmam, pričao nam je Katade, koji je prenio od Enesa, a on od 'Ubadeta b. es-Samita, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Ko se raduje susretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim. A ko prezire taj susret, Allah prezire susret s njim. - Rekla je 'Aiša, ili neka od njegovih žena: - Zaista, mi preziremo smrt! - On je odgovorio: - Ne misli se na to. To je onda kada vjerniku bude predočena smrt, a on bude obradovan Allahovim zadovoljstvom i Njegovom darežljivošću, te mu tada ne bude ništa draže od onoga što ga očekuje. On se raduje susretu s Allahom i Allah se raduje susretu s njim. No, kada smrt bude predočena nevjerniku, a on bude obaviješten o Allahovoj kazni i patnji koja ga čeka, neće mu biti ništa mrže od onoga što ga očekuje. Stoga on prezire susret s Allahom i Allah prezire susret s njim.

Zatim je rekao El-Buhari, Allah Uzvišenu mu se smilovao: - Skratio ga je Ebu Davud i 'Amr (Ibn Merzuk), prenoseći od Šu'beta, a rekao je Se'id: Preneseno je od Katadeta koji je prenio od Se'ada, on od 'Aiše, a ona od Vjerovjesnika, s.a.v.s.

Naveo ga je El-Buhari poslije toga u predaji od Ebu Musaa el-Eš'arija, r.a.:

﴿٣٠٢﴾ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَ مَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ.»

[302] Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao je: - Ko se raduje susretu s Allahom Allah se raduje susretu s njim, a ko prezire susret sa Allahom Allah prezire susret s njim.

U ove dvije predaje nema pokazatelja da se govor veže za Allaha Uzvišenog, te svojim vanjskim značenjem ne predstavljaju hadisi kudsije.

Naveo je ovaj hadis imam Muslim u svome Sahihu u Knjizi o dovi, poglavlje Ko se raduje susretu s Allahom Allah se raduje susretu s njim, sa velikim brojem predaja:

Tako je naveo predaju od Ebu Musaa el-Eš'arija, skraćenu, kao što je El-Buharijina predaja od njega koja je ranije navedena. Zatim ga je naveo od Ebu Hurejre, r.a., čiji je tekst kraći od ovog. A naveo je i od 'Aiše, r.a., putem triju predaja. U jednoj od njih stoji:

﴿٣٠٣﴾ عَنْ شُرَيْحِ بْنِ هَانِئٍ، عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَتْ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَ مَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَ الْمَوْتُ قَبْلَ لِقَاءِ اللَّهِ.»

[303] Preneseno je od Šurejha b. Hanija, koji je prenio od 'Aiše, r.a., da je rekla: - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Ko se raduje susretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim, a ko prezire taj susret, Allah prezire susret s njim. Smrt dolazi prije susreta s Allahom!

U drugoj predaji navodi, s lancem prenosilaca od Se'ada b. Hišama:

﴿٣٠٤﴾ عَنْ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَتْ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ، أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ، وَ مَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ.»، فَقُلْتُ: «يَا نَبِيَّ اللَّهِ، أَكْرَاهِيَةَ الْمَوْتِ؟ فَكُلُّنَا نَكْرَهُ الْمَوْتَ؟»، قَالَ: «لَيْسَ

كَذَلِكَ، وَلَكِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا بُشِّرَ بِرَحْمَةِ اللَّهِ وَرِضْوَانِهِ وَجَنَّتِهِ، أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ، فَأَحَبُّ
لِلَّهِ لِقَاءُهُ. وَإِنَّ الْكَافِرَ إِذَا بُشِّرَ بِعَذَابِ اللَّهِ وَسَخَطِهِ، كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ، وَكَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ.»

[304] Preneseno je od 'Aiše, r.a., da je rekla: - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Ko se raduje susretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim, a ko prezire taj susret Allah prezire susret s njim. - Ja sam ga upitala: Vjerovjesniče, misli li se na preziranje smrti? Pa, svi mi preziremo smrt. On je rekao: - Nije tako. Vjernik, kada bude obradovan milošću Allahovom, Njegovim oprostom i Džennetom, raduje se susretu s Allahom, pa se i Allah raduje susretu s njim. A kada nevjernik bude obaviješten o Allahovoj kazni i Njegovoj srdžbi, on prezire susret s Allahom, pa i Allah prezire susret s njim.

U trećoj predaji stoji, s lancem prenosilaca od Šurejha, koji je prenio od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao:

﴿٣٠٥﴾ عَنْ شَرِيحٍ ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ : « قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ ، أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ ، وَ مَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ ، كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ. » - قَالَ - أَيْ شَرِيحٌ - : « فَأَتَيْتُ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - فَقُلْتُ : « يَا أُمُّ الْمُؤْمِنِينَ ، سَمِعْتُ أَبَا هُرَيْرَةَ يَذْكُرُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - حَدِيثًا ، إِنَّ كَانَ كَذَلِكَ فَقَدْ هَلَكْنَا ؟ ! » ، فَقَالَتْ : « إِنَّ الْهَالِكَ مَنْ هَلَكَ بِقَوْلِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - ، وَ مَا ذَاكَ ؟ » ، قَالَ : « قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : « مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ ، أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ ، وَ مَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ ، كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ. » - وَ لَيْسَ مِنْهُ أَحَدٌ إِلَّا وَ هُوَ يَكْرَهُ الْمَوْتَ. » ، فَقَالَتْ : « قَدْ قَالَهُ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَ لَيْسَ بِالَّذِي تَذْهَبُ إِلَيْهِ ، وَ لَكِنْ إِذَا شَخَصَ الْبَصَرُ ، وَ حَشَرَ الصَّدْرُ ، وَ افْتَعَرَ الْجِلْدُ ، وَ تَشَنَّجَتِ الْأَصَابِعُ ، فَعِنْدَ ذَلِكَ : « (مَنْ أَحَبَّ لِقَاءَ اللَّهِ ، أَحَبَّ اللَّهُ لِقَاءَهُ ، وَ مَنْ كَرِهَ لِقَاءَ اللَّهِ ، كَرِهَ اللَّهُ لِقَاءَهُ. »)

[305] Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Ko se raduje susretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim, a ko prezire taj susret Allah prezire susret s njim. – Šurejh je nastavio: - Kasnije sam otišao do 'Aiše, r.a., i obratio joj se: Majko vjernika! Čuo sam Ebu Hurejru kako navodi govor od Allahovog poslanika, s.a.v.s. Ako je tako, propali smo! Ona na to reče: - Zbilja je propao onaj koji je proklet riječima Allahvog Poslanika, s.a.v.s.! - A koje su to riječi?, pitala je ona. On je kazao da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Ko se raduje susretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim, a ko prezire taj susret Allah prezire susret s njim! – A nema nikoga od nas, a da ne prezire smrt! Ona je rekla: - Rekao je to Allahov Poslanik, s.a.v.s., ali ne tako kako ti to smatraš. To je u trenutku kada se pogled ukoči i prsa počnu hroptati, kada se tijelo naježi i prsti zgrče, tada: Ko se bude radovao susretu s Allahom, Allah će se radovati susretu s njim, a ko bude prezireo taj susret Allah će prezireti susret s njime!

Rekao je El-Kastalani, Allah Uzvišeni mu se smilovao: „Naveo je ovaj hadis Muslim u poglavlju O dovama, a Et-Tirmizi u poglavljima Zuhd i Dženaze, a isto tako i En-Nesai.

Imam Malik ga je naveo u svome Muvetta'u, sa sljedećim tekstom:

﴿٣٠٦﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: « قَالَ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «إِذَا أَحَبَّ عَبْدِي لِقَائِي أَحْبَبْتُ لِقَاءَهُ، وَإِنْ كَرِهَ لِقَائِي كَرِهْتُ لِقَاءَهُ.»

[306] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Rekao je Allah, Uzvišeni i Slavni: - Kada se Moj rob raduje susretu sa Mnom, Ja se radujem susretu s njim, a ako on prezire susret sa Mnom, Ja prezirem susret s njim (iz knjige O dženazama).

Komentar hadisa

Ko se raduje susretu s Allahom Allah se raduje susretu s njim *od El-Kastalanija, 9.džuz, str.495, iz knjige O oslobađanju robova*

Pričali su nam Hadždžadž (on je Ibn el-Minhal), *Hamam* (on je Ibn Jahja) i *Katade* (on je Ibn Du'ame), *koji je prenio od Enesa* (on je sin ashaba Malika, r.a.), *a ovaj od 'Ubadeta b. es-Samita* (ashaba), *koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: Ko se raduje susretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim, a ko prezire susret s Allahom, Allah prezire susret s njim.* El-Hitabi samtra da sintagma **محبة اللقاء** (radovanje susretu) znači robovo davanje prednosti Ahiretu u odnosu na dunjaluk, jer čovjek ne želi na njemu dugo ostati, nego se pripremiti za odlazak s njega. Riječ **اللقاء** (susret) ima nekoliko značenja: posmatranje, proživljenje, kao što stoji u riječima Uzvišenog: *Oni koji ne vjeruju da će pred Allaha stati nastradat će* (sura El-En'am, 31). Jedno od značenja je i smrt, kao što stoji u riječima Uzvišenog: *Onaj ko se boji susreta s Allahom - pa, doći će, sigurno, Dan obećani* (sura El-Ankebut, 5) Ibn el-Esir smatra da se pod riječju **اللقاء** (susret) misli na Ahiret kao mjesto kojem se teži, kao i na samu težnju za onim što je kod Allaha. Tu se ne misli na smrt, jer nju prezire i onaj što se raduje susretu s Allahom, kao i onaj što mrzi taj susret. Međutim, onaj koji se okani dunjaluka i prezre ga, raduje se susretu s Allahom, dok onaj koji se njemu posveti i u njega se uzda prezire susret s Allahom.

Allahova radost u susretu sa Svojim robom jeste Njegova želja da ga nagradi i obaspe Svojim blagodatima.

El-Kastalani u *El-Kevakibu* na tvrdnju da uvjet nije uzrokom naknade, nego je obrnuto, odgovara da se riječi mogu razumjeti kao obavještenje i nagovijest, što znači: ko se raduje susretu s Allahom obavijesti ga Allah da se On raduje susretu s njim, a isti slučaj je i s prezirom.

U *El-Fethu* navodi da je izjavu: *Allah se raduje susretu s njim*, 'Aiša, ili neka druga od Vjerovjesnikovih, s.a.v.s., žena prenijela s postojanjem sumnje, a Se'ad b. Hišam je u svojoj predaji siguran da ju je 'Aiša, r.a., prenijela i ne sumnja u to. Iz izjave: *Zaista mi preziremo smrt* jasno proizilazi da se pod susretom sa Allahom (**لقاء الله**) misli na smrt. No, to nije tako, jer se pod sintagmom susreta s Allahom (**لقاء الله**) ne misli na smrt, jer na to upućuje govor iz druge predaje: *Smrt nije susret s Allahom*. Kako do susreta s Allahom ipak dolazi posredstvom smrti, on ju je i označio kao susret s Allahom (**لقاء الله**).

Hasan b. el-Esved je rekao da je smrt most kojim zaljubljenik dolazi do svog Voljenog. U dijelu teksta: *No, nije tako*. Riječ نَاكَ je bez lama (ج) i s kesrom (ـَ) na kafu (ك). Kod Ebu Zerra stoji: *tako* نَاكَ s lamom (ج), *nego kada vjerniku*, gdje je riječ نَكْ s tešdidom (ـُ) na nunu (ن), a kod Ebu Zerra: *nego kada vjerniku* i tu je riječ نَكْ bez tešdida (ـَ), dok je riječ المؤمن (vjernik) u nominativu: *bude predočena smrt on bude obradovan Allahovim zadovoljstvom i Njegovom darežljivošću, te mu tada ne bude ništa draže od onoga što ga očekuje*, gdje je riječ أَمَّا فِثْمِ s fethom (ـِ) na hemzetu (إ), što znači da se čovjek najviše raduje susretu s onim što ga očekuje poslije smrti. *Stoga se on raduje susretu s Allahom i Allah se raduje susretu s njim*.

U hadisu kojeg prenosi Humejd od Enesa, a koji se navodi kod Ahmeda, En-Nesaija i El-Bezzara, stoji: *Medutim, kada ona bude predočena vjerniku, doći će mu radosna vijest od Allaha, pa mu neće biti draže ništa od susreta s Allahom, pa se i Allah obraduje susretu s njim*.

U predaji 'Abdurrahmana b. Ebi Lejle stoji: *Pričao mi je taj i taj da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: Medutim, kada ona bude predočena njemu, a on bude bio od Allahu bliskih (mukarrebina), bit će obradovan blagostanjem i uživanjem u Džennetu*, te, kada bude obaviješten o tome, *tada će se obradovati susretu s Allahom i Allah će se obradovati susretu s njim*. Bilježi ga Ahmed, s jakim lancem prenosilaca, a to što ashab nije imcnovan, ne šteti snazi hadisa.

U nastavku izjave: *Kada smrt bude predočena nevjerniku on će biti obaviješten*, riječi بُشِّرَ أَخْبِرَ su s damom (ـُ) na svojim prvim harfovima i s kesrom (ـَ) na drugim. Izjava se nastavlja: *Allahovom kaznom i prijetnjom, tada mu neće biti ništa mrže od onoga što ga očekuje*. To znači: ono što će ga sustići prezire, a kod Ebu Zerra stoji: *stoga on prezire susret s Allahom i Allah prezire susret s njim*.

U merfu' hadisu, koji se prenosi od 'Aiše, r.a., a kojeg navodi 'Abd b. Humejd, stoji: *Kada Allah želi da nagradi nekog od robova, pošalje mu na godinu dana prije njegove smrti meleka, koji će ga odvrćati od lošeg postupanja sve dok se ne kaže: „Umro je kao vjernik!“ Kada mu bude predočena njegova nagrada i on je bude jasno vidio, obradovat će se, te će se tada radovati susretu s Allahom i Allah će se radovati susretu s njim. A kada Allah želi da kazni nekog od robava, pošalje mu na godinu dana prije njegove smrti šejtana, koji će ga zavoditi i na krivi put odvoditi, dok ne bude kazano: „Umro je kao nevjernik!“ Kada mu bude predočena kazna, koju mu je Allah obećao, i on je bude jasno vidio, tada će njegova duša biti iščupana, te će prezirati susret s Allahom i Allah će prezirati susret s njim* (El-Kastalani).

Komentar hadisa iz En-Nevevijevo komentara Muslimovog Sahiha, 10. džuz, str. 118 (El-Kastalani)

En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, kaže da prvi dio hadisa (*Ko se raduje susretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim ...*) tumači svoj drugi dio i pojašnjava smisao ostatka hadisa. Značenje hadisa je da je važeći prezir onaj koji se ispolji na samrti, u stanju kada se od osobe na samrti ne prima pokajanje niti išta drugo. Tada će svaki čovjek biti obaviješten o onome što je činio i onome što mu je Allah obećao, tako što će mu On to otkriti. Stoga, sretni će se radovati smrti i susretu s Allahom, da bi se susreli s onim što im je On obećao, pa će se i Allah radovati susretu s njima, tj. obilno će ih nagraditi i biti plemenit prema njima.

A nesretni će prezirati susret s Allahom, zato što su saznali kakva ih nesreća očekuje, a kojoj idu u susret, pa i Allah prezire susret s njima, tj. učinit će da oni budu daleko od Njegove milosti i plemenitosti i neće im to htjeti dati. Ovo je značenje Allahovog, dž.š., prezira prema susretu s njima.

Iz hadisa se ne razumije da je uzrok Allahovog preziranje susreta s njima samo njihovo preziranje toga susreta, niti je Njegova ljubav prema drugima zbog njihove ljubavi prema susretu, nego je to njihova osobina.

U dijelu izjave: *Kada se pogled ukoči i kada prsa počnu hroptati, i kada se tijelo naježi i kada se prsti zgrče*, riječi شَخَصَ البَصَرُ (ukočenost pogleda) imaju značenje: zadizanje očnih kapaka i ukočenost pogleda. Riječ الحَشْرَجَة (hroptanje) predstavlja otežano udisanje i izdisanje iz prsa. Riječi افشعرار الجلد (naježenost tijela) označava naježenost čovjekovih dlaka, a تشنج الأصابع (zgrčenost prstiju) predstavlja njihovo stezanje. A Allah najbolje zna (iz En-Nevevijevo komentara).

Pojašnjenje:

Predaje ovog hadisa (El-Buharijeva u Knjizi o tevhidu i Malikova u Muvetta'u) upućuju na to da se radi o hadisi kudsiju, zbog toga što se na jasan način njihov govor veže za Uzvišenog Allaha. Ostatak predaja ovog hadisa ne upućuju na to, niti se iz njih zaključuje da se radi o hadisi kudsijama, a mi smo ih naveli kako bi korist bila potpuna. A Allah je Onaj Koji uputu daje!

HADIS

Slanje meleka smrti Musau, a.s.

Naveo je ovaj hadis El-Buhari u Knjizi o početku stvaranja, u poglavlju Smrt Musaa, a.s., 5.džuz, str. 378 (El-Kastalani):

﴿٣٠٧﴾ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ابْنِ طَاوُسٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «أُرْسِلَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، فَلَمَّا جَاءَهُ صَكَّهُ، فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ، فَقَالَ: «أُرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ.»، قَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهِ، فَقُلْ لَهُ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى مَنْتَنِ ثَوْرٍ، فَلَهُ بِمَا غَطَّتْ يَدُهُ، بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةٌ.»، قَالَ: «أَيُّ رَبِّ، ثُمَّ مَاذَا؟»، قَالَ: «ثُمَّ الْمَوْتُ.»، قَالَ: «فَالآن.»، قَالَ: «فَسَأَلَ اللَّهُ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمِيَّةً بِحَجَرٍ.»، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «لَوْ كُنْتُ ثُمَّ لَأَرَيْتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى جَانِبِ الطَّرِيقِ تَحْتَ الْكَيْبِ الْأَخْمَرِ.»

[307] Pričao nam je Jahja b. Musa, pričao nam je 'Abdurrezzak, obavijestio nas je Me'amer, koji je prenio od Ibn Tavusa, a on od svoga oca, koji je prenio od Ebu Hurejre, r.a.: - Poslat je melek smrti Musau, a.s. Kada mu je došao, on ga je ošamario, pa se ovaj vratio svome Gospodaru i rekao: - Poslao si me robu koji ne želi smrt! - On je odgovorio: - Vрати se do njega i uputi ga da stavi ruku na leđa bika. Za svaku dlaku koju rukom bude pokrio pripast će mu godina života! - On je pitao: - Gospodaru, šta će poslije biti? - Allah je odgovorio: - Poslije će doći smrt. - On je rekao: - Neka bude sad! - Onda je zatražio od Allaha da ga primakne Svetoj zemlji koliko se može kamenom dobaciti. - Ebu Hurejre, r.a., dodao je riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Da smo tamo, pokazao bih vam njegov mezar, koji se nalazi pored puta ispod crvene dine.

‘Abdurrezzak je prenio od Me’amera, koji je prenio od Hemmama da je on citirao Ebu Hurejru, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., i sl. Očito je da se ova predaja veže za Vjerovjesnika, s.a.v.s., i da je prenesena od njega, kao što se navodi u svim predajama: *Rekao je Ebu Hurejre, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Da smo tamo, pokazao bih vam njegov mezar, koji se nalazi pored puta ispod crvene dine.*

Takoder, naveo ga je El-Buhari u Knjizi o dženazama, u poglavlju O onome koji voli da bude ukopan u Svetoj zemlji, 2. džuz, str. 435 (El-Kastalani).

﴿٣٠٨﴾ حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ: « أَخْبَرَنَا مُعَمَّرٌ، عَنْ ابْنِ طَاوُسٍ - عَبْدِ اللَّهِ - عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: « رُسِلَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، فَلَمَّا جَاءَهُ صَكُّهُ، فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ، فَقَالَ: « أُرْسِلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ. », فَرَدَّ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - عَلَيْهِ عَيْنَهُ، وَقَالَ: « ازْجِعْ وَقُلْ لَهُ: « يَضَعُ يَدُهُ عَلَى مَتْنِ ثَوْبٍ فَلَهُ بِكُلِّ مَا غَطَّتْ يَدُهُ، بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةٌ. », قَالَ: « أَيْ رَبِّ، ثُمَّ مَاذَا؟ », قَالَ: « ثُمَّ الْمَوْتُ. », قَالَ: « فَالآن. », فَسَأَلَ اللَّهُ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمِيَّةً بِحَجَرٍ. », قَالَ: « قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : « فَلَوْ كُنْتُ ثُمَّ لَأُرِيْتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى جَانِبِ الطَّرِيقِ عِنْدَ الْكُتَيْبِ الْأَخْخَرِ. »

[308] Pričao nam je Mahmud, pričao nam je ‘Abdurrezzak, koji je rekao: Obavijestio nas Me’amer, koji je prenio od Ibn Tavusa (‘Abdulaha), koji je prenio od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je on rekao: - Poslat je melek smrti Musau, a.s. Kada mu je došao, on ga je ošamario. Melek se vratio svome Gospodaru i rekao: - Poslao si me robu koji ne želi smrt! - Allah, dž.š., povratio je njegovo oko i rekao: - Vрати se i reci mu da stavi svoju ruku na leđa bika, te da će za svaku dlaku koju poklopi svojom rukom imati godinu života! - On je pitao: - Gospodaru, što će biti poslije? - Gospodar je odgovorio: - Poslije će doći smrt. On je kazao: - Neka bude sada! - Potom je

zatražio od Allaha da ga prikuči Svetoj zemlji koliko se može kamenom dobaciti. Allahov Poslanik, s.a.v.s., dodao je: - Da smo tamo, sigurno bih vam pokazao njegov mezar, koji se nalazi pored puta kod crvene dine.

El-Kastalanijev komentar El-Buharijinih hadisa, 5.džuz, str. 387

Jahja b. Musa je poznat kao Hatt. 'Abdurrezzak je Ibn Hammam el-Humejri, čiji je učitelj bio Es-San'ani, Me'amer b. Rašid. *Ibn Tavis* je 'Abdullah, koji prenosi od *svoga oca Tavusa*, a on od *Ebu Hurejre*, r.a., da je on rekao: - *Poslat je melek smrti*, tj. rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: Allah je poslao melecka smrti Musau, a.s. Melek je došao u liku čovjeka, kada je Musa, a.s., imao 120 godina. *Kada mu je došao*, Musa je mislio da se radi o čovjeku, koji je ušao u njegovu kuću bez dozvole, kako bi mu nanio zlo. Nakon što je ostvario takvu prijedodžbu, *ošamario ga je* (kod Ebu el-Vakta stoji: *pa ga je ošamario*), tj. udario ga rukom po oku, jer je bio u ljudskom obliku, a ne u liku melecka, te ga izbio.

Kod Ahmeda stoji: *Zaista ljudi vide meleka smrti, kada im dode, pa je tako došao Musau, a on ga je ošamario i izbio mu oko, pa se ovaj vratio svome Gospodaru i rekao mu: - Gospodaru moj, poslao si me robu koji ne želi smrt!* - Postoji dodatak u poglavlju Ko želi da bude ukopan u Svetoj zemlji iz poglavlja Dženaze: - *Pa mu je Allah, dž.š., povratio oko.*

Rečeno je da izbijanje oka, o kojem se ovdje govori, predstavlja metaforu: on je raspravljao i diskutirao s njim, pa ga je potukao dokazima. Kaže se: „Izbio je oko tom i tom“, kada ga je potukao dokazima. No, to je tumačenje slabo, zbog riječi: *Pa mu je Allah povratio oko.*

Rekao je On, njegov Gospodar: - *Vrati se do njega i reci mu neka stavi svoju ruku na leđa bika. Za svaku dlaku koju bude svojom rukom poklopio pripast će mu godina života!* - *Rekao je on*, tj. Musa: - *Gospodaru, šta će biti poslije?*, nakon proteka ovih godina: život ili smrt. *Rekao je Allah, dž.š.: - Poslije toga će doći smrt.* - *Rekao je on*, tj. Musa: - *Neka onda bude sada (smrt).* - *Ebu Hurejre*, r.a., dodao je: - *Pa je zatražio od Allaha, dž.š., da ga prikuči Svetoj zemlji*, kako bi bio u njoj ukopan, zbog toga što je ona blagoslovljena. *Koliko se može kamenom dobaciti* znači da bude približen toliko da, kada se baci kamen od njegova kabura može biti dobačen do El-Mesdžidul-Aksa/Bejtul-Makdisa.

Musa je tada bio u pustinji i tražio je da njegov mezar bude prikučen. Nije tražio da bude u samom El-Mesdžidul-Aksau, zbog toga što se bojao da ne postane poznat i da ljudi ne odu u zabludu.⁶

Rekao je Ibn 'Abbas: - Da jevreji znaju gdje se nalaze mezari Musaa i Haruna, obožavali bi ih kao bogove, pored Allaha.

Riječi *Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da smo tamo*, znače: na tom mjestu. Kod Ebu Zerra stoji: *A da smo tamo, pokazao bih vam njegov mezar, koji se nalazi pored puta ispod crvene dine*. U nushi stoji *pored crvene dine*, a to je pješćana gomila. Ne postoji tekst kojim se daju bliže oznake kojima se opisuje njegov mezar.

Njegov mezar je već postao čuven u Erihi, kod crvene dine (po tome što je to njegov mezar), a Eriha je u Svetoj zemlji.

Zatim El-Kastalani dalje navodi: Kada je u pitanju to da se kod njegovog časnog mezara vidi nešto nalik kubbetu, kao i da se javljaju razne pojave i čuda, Allah najbolje zna da li je to uistinu tako.

Međutim, prenio nam je šejhul-islam El-Burhan b. Ebi Šerif da se tamo, kada se poćini nešto nedozvoljeno, pojave pomrćina i zemljotres, sve dok se ne ostavi ta praksa. Tada i te pojave prestanu.

Vehb b. Munebbih je prenio da je melekima bilo povjereno da ga ukopaju i da mu klanjaju dženazu (El-Kastalani).

El-Kastalani u Knjizi o dženazama, u poglavlju Ko želi da bude ukopan u Svetoj zemlji, navodi Vehbove riječi: - *Izašao je Musa da obavi neku od svojih potreba. Prošao je pored grupe meleka koji su kopali kabur, od kojeg nije vidio do tad ništa ljepše, te ih je upitao: - Za koga kopate ovaj kabur? - Oni su odgovorili: - Bi li želio da bude za tebe? - On je odgovorio: - Volio bih. - Oni su rekli: - Sidi, lezi u njega i okreni se prema svome Gospodaru! - On je to urudio, a zatim je lagahno uzdahnuo i Allah mu je uzeo njegovu dušu. Meleki su ga zagrnuli zemljom.*

Rećeno je: - Melek smrti mu je došao s jabukom iz Dženneta, pa ju je on okusio. Potom mu je uzeta duša.

El-Kastalani je u Knjizi o dženazama naveo: - Allah je poslao meleka smrti Musau, a.s., u ljudskom liku, s obavještenjem i iskušenjem. Kada mu je došao, on je pomislio da se uistinu radi o ćovjeku, koji je ušao u njegovu kuću, kako bi mu nanio neko zlo. Nakon što je to tako pojmiio, ošamario ga je, tj. udario ga rukom po oku, jer mu je došao u ljudskom, a ne u liku meleka.

Moguće je da je Musa, a.s., znao da je to melek smrti i da se udarcem opirao smrti. Prvo tumaćenje je bolje, a tome u prilog ide ćinjenica da je došao da ga usmrti i nije mu ostavljao nikakva izbora, a Musa, a.s., znao je da melek smrti ne uzima dušu dok prethodno ne dadne izbor. Zato, kada mu je on drugi put ponudio izbor, on je rekao: - Neka bude sada!

⁶ Jer bi mogli uzeti njegov kabur kao mjesto na kojem će ćiniti ibadet i koje će posvetiti, pa time u zabludu zapasti. (op.prev.)

Kazat ćemo da, ako se to uzme kao ispravno, onda je tvrdnja da govor ima preneseni smisao, u kojem se ne misli na bukvalno izbijanje oka, nego na nadjačavanje dokazima, ispravna, zbog toga što mu je iznio kontraargument pitanjem: Kako da mi uzmeš dušu, a nisi mi ponudio mogućnost izbora?! Zna se da je vjerovjesnicima davana mogućnost izbora prilikom uzimanja njihovih duša i taj argument je i bio iznesen.

Naveo je ovaj hadis Muslim u poglavlju O odlikama Musaa, a.s., 9.džuz, str. 224 (El-Kastalani):

﴿٣٠٩﴾ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، - وَ عَبْدِ بْنِ حَمِيدٍ: (قَالَ عَبْدُ): «أَخْبَرَنَا وَ قَالَ ابْنُ رَافِعٍ: «حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، عَنْ ابْنِ طَاوُسٍ عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «أُرْسِلَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَلَمَّا جَاءَهُ صَكَّهُ فَقَفَا عَنْهُ فَرَجَعَ إِلَى رَبِّهِ، فَقَالَ: «أُرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ.»، قَالَ: «فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ عَيْنَهُ، وَ قَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهِ، وَ قُلْ لَهُ: «يَضَعُ يَدَهُ عَلَى مَنْ تَوَرَّأَ!»، فَلَهُ بِمَا غَطَّتْ يَدُهُ، بِكُلِّ شَعْرَةٍ سَنَةً.»، قَالَ: «أَيُّ رَبِّ، ثُمَّ مَهْ؟»، قَالَ: «ثُمَّ الْمَوْتُ.»، قَالَ: «فَالآنَ.»، فَسَأَلَ اللَّهُ أَنْ يُدْنِيَهُ مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ رَمِيَةً بِحَجَرٍ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ: «فَلَوْ كُنْتُ تَمَّ لَأَرَيْتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى جَانِبِ الطَّرِيقِ تَحْتَ الْكَنْبِ الْأَحْمَرِ.»

[309] Pričali su nam Muhammed b. Rafi' i 'Abd b. Humejd. Abd je rekao da ih je obavijestio, dok je Ibn Rafi' rekao da im je pričao 'Abdurrezzak, obavijestio nas je Me'amer, koji je prenio od Ibn Tavusa, on od svoga oca, a ovaj od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: - Poslat je melek smrt Musau, a.s. Kada mu je došao, on ga je ošamario i izbio mu oko. Ovaj se vratio svome Gospodaru i rekao: - Poslao si me robu koji ne želi smrt. - Rekao je: - Allah mu je povratio oko i rekao: - Vрати se do njega i reci mu da stavi svoju ruku na leđa bika. Za svaku dlaku koju svojom rukom bude pokrio pripast će mu godina života! - Rekao je on: - Gospodaru, šta će biti poslije? - Odgovorio je Gospodar: - Poslije će doći smrt. - On je rekao: - Neka bude sada! - Potom je zatražio od Allaha da ga prikuči Svetoj zemlji, koliko se može kamenom dobaciti. Zatim je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Da smo tamo, zaista bih vam pokazao njegov mezar, koji se nalazi pored puta ispod crvene dine.

Muslim ga je naveo putem druge predaje, koja glasi:

﴿٣١٠﴾ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ رَافِعٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، حَدَّثَنَا مُعَمَّرٌ، عَنْ هَمَامِ بْنِ مِنْه، قَالَ: « هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَذَكَرَ أَحَادِيثَ، مِنْهَا: «وَقَالَ: «جَاءَ مَلَكُ الْمَوْتِ إِلَى مُوسَى - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَقَالَ لَهُ: «أَجِبْ رُبَّكَ». قَالَ: «فَلَطَمَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ عَيْنَ مَلَكِ الْمَوْتِ فَفَقَّاهَا، قَالَ: «فَرَجَعَ الْمَلَكُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى، فَقَالَ: «إِنَّكَ أَرْسَلْتَنِي إِلَى عَبْدٍ لَا يُرِيدُ الْمَوْتَ، وَ قَدْ فَقَأَ عَيْنِي.» قَالَ: «فَرَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ عَيْنَهُ، وَ قَالَ: «ارْجِعْ إِلَى عَبْدِي، فَقُلْ: الْحَيَاةُ تُرِيدُ؟ فَإِنْ كُنْتَ تُرِيدُ الْحَيَاةَ فَضَعْ يَدَكَ عَلَى مَنْ ثَوْرٍ، فَمَا تَوَارَتْ يَدُكَ مِنْ شَعْرَةٍ، فَإِنَّكَ تَعِيشُ بِهَا سَنَةً.» قَالَ: «ثُمَّ مَهْ؟» قَالَ: «ثُمَّ تَمُوتُ.» قَالَ: «فَالآنَ مِنْ قَرِيبٍ، رَبِّ أَمْتِنِي مِنَ الْأَرْضِ الْمُقَدَّسَةِ زَمِيَةً بِحَجَرٍ.» قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «وَاللَّهِ، لَوْ أَنَّي عِنْدَهُ لَأَرَيْتُكُمْ قَبْرَهُ إِلَى حَنْبِ الطَّرِيقِ عِنْدَ الْكُتَيْبِ الْأَحْمَرِ.»

[310] Pričalo nam je Muhammed b. Rafi', pričao nam je 'Abdurrezzak, pričao nam je Me'amer, koji je prenio od Hemnama b. Munebbiha, da je rekao: - Ovo nam je ispričao Ebu Hurejre, r.a., koji je prenio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., pa je naveo hadise. U jednom od njih je rekao: - Došao je melek smrti Musau, a.s., i rekao mu: - Pokori se svome Gospodaru! - Musa, a.s., udario je meleka smrti po oku i izbio ga. Zatim se melek vratio Allahu Uzvišenom i rekao: - Zaista si me poslao robu koji ne želi smrt. Oko mi je izbio! - Allah mu je povratio oko i rekao: - Vрати se Mome robu i reci mu: - Zar ti život želiš? Ako to želiš, stavi ruku na leđa bika i koliko dlaka tvoja ruka bude prekrila toliko ćeš godina živjeti. - On je upitao: - Šta će se poslije desiti? - Rekao je Gospodar: - Poslije ćeš umrijeti. - Na to je uzviknuo: - Neka onda bude sad, što prije! Gospodaru moj, prikuči me Svetoj zemlji, koliko se kamenom može dobaciti. - Allahov Poslanik, s.a.v.s., dodao je: - Tako mi Allaha, da smo tamo, pokazao bih vam njegov mezar koji se nalazi pored puta kod crvene dine.

Zatim je rekao Muslim: „Pričali su nam Ebu Ishak, Muhammed b. Jahja i ‘Abdurrezzak da ih je Me’amer obavijestio o hadisu sličnom ovome.

En-Nesai je naveo ovaj hadis u poglavlju Saučešće, 4. džuz, str. 118, s tekstom približno istim tekstu druge Muslimove predaje.

Komentar hadisa iz En-Nevevijevog komentara Muslimovog Sahiha, 9. džuz, str. 224

Imam En-Nevevi, Allah mu smilovao, kaže da riječi *ošamario ga je* imaju značenje da ga je on udario rukom, kako stoji u drugoj predaji. U dijelu izjave *i izbio mu oko*, riječ *ففا* (izbio je) s hemzetom je, a riječi *ممن النور* znače: leđa bika. Riječi *رمية بحجر* znače koliko se može kamenom dobaciti, tj. razdaljinu koju može preći kamen kada se baci.

U pitanju: *Šta će se poslije desiti?* riječ *مه* je sa sukunom na ha’u, što je ravno pitanju: Što će poslije biti? Život ili smrt? Riječ *الكنيب* je dina, odvojena nakupina pijeska.

Imperativ *pokori se svome Gospodaru!* *اجب ربك* tj. zbog smrti, imaju značenje: Došao sam da ti uzmem dušu.

Musaovo traženje da bude prikučen Svetoj zemlji je izrečeno zbog toga što je ona blagoslovljena i časna, ka i zbog odličnosti onih koji su ukopani u njoj, vjerovjesnika i drugih.

Neki od islamskih učenjaka tvrde da je on tražio da njegov mezar bude prikučen, a ne u samom El-Mesdžidul-Aksau, zbog toga što se bojao da ga ljudi ne bi posjećivali i tako zbog njega bili odvedeni u zabludu.

Ovim se ističe pohvalnost ukopavanja u časnim mjestima i blagoslovljanim zemljama, kao i u blizini onih koji su bili čestiti. A Allah najbolje zna.

El-Mazuri navodi da pojedini materijalisti poriču ovaj hadis i ono što se u njemu iznosi. Oni pitaju: - Kako može biti dozvoljeno Musau da izbije oko meleku smrti?

Naveo je on dalje: - Na to islamski učenjaci daju nekoliko odgovora. Jedan od njih je da ne postoji zapreka da Allah Musau da dozvolu za taj udarac, te je to kušnja za onoga ko je ošamaren, a Allah Uzvišeni čini sa Svojim stvorenjima ono što hoće i stavlja ih na kušnju s onim što želi.

Drugi odgovor je da se radi o prenesenom značenju: Musa, a.s., raspravljao je s njim, te mu dokazom, kako se kaže, *izbio oko*, tj. u tome

ga nadjačao. To je kao i što se kaže da sam pokvario nešto, kada sam u to unio neku grešku.

Rekao je on: Ovo je slab odgovor zbog izjave da *mu je Allah povratio oko*. Čak i kada bi se mislilo da mu je dao jači dokaz, bilo bi daleko od pravog smisla.

Treći odgovor je da Musa, a.s., nije znao da se radi o mecku kojeg je poslao Allah Uzvišeni, nego je smatrao da je to čovjek, te mu se suprostavio, štiteći sebe i odbranio se od njega na način da mu je izbio oko, bez namjere da ga izbijе.

To potvrđuje predaja u kojoj stoji da *ga je ošamario*, što je stav imama Ebu Ebkera b. Huzejmeta i ostalih prethodnika. Dali su mu prednost El-Mazuri i El-Kadi 'Ijad, koji su rekli: - Hadis u sebi ne sadrži izjavu da je imao čvrstu namjeru da izbijе njegovo oko. Ako se postavi pitanje: Kako je Musa, a.s., prepoznao da se radi o mecku smrti kada mu je došao drugi put, odgovor je da mu je drugi put došao sa znakom, po kojem je on saznao da se radi o mecku smrti, te se pokorio, za razliku od prvi put (En-Nevevi).

Poglavlje XXXIII

Proživljenje i njegove strahote i hadis Allah će sakupiti Zemlju

HADIS

Uistinu, vi ćete biti proživljeni bos, goli i
neobrezani

*Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o početku stvaranja, poglavlje
Riječi Allaha Uzvišenog: „A Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja“
(sura En-Nisa, 125), El-Kastalani, 5. džuz, str. 342*

﴿٣١١﴾ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ كَثِيرٍ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا الْمَغِيرَةُ بْنُ النُّعْمَانِ، قَالَ:
«حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ جَبْرِ، عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - عَنْ النَّبِيِّ - صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِنَّكُمْ تُحْشَرُونَ حُفَاةَ عَرَاءٍ غُرْلًا»، ثُمَّ قَرَأَ: «كَمَا بَدَأْنَا
أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا، إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ.» وَ أَوَّلُ مَنْ يُكْمَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ
إِبْرَاهِيمُ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - وَ إِنَّ أَنَسًا مِنْ أَصْحَابِي يُؤْخَذُ بِهِمْ ذَاتَ الشَّمَالِ،
فَأَقُولُ: «أَصْحَابِي، أَصْحَابِي!»، فَيُقَالُ: «إِنَّهُمْ لَمْ يَزَالُوا مُرْتَدِّينَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ

مُنْذُ فَارَقْتَهُمْ»، فَأَقُولُ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ: «وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ»... إِلَى قَوْلِهِ: «الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ»

[311] Pričao nam je Muhammed b. Kesir, obavijestio nas je Sufjan, pričao nam je El-Mugire b. el-Nu'man koji je rekao: Pričao mi je Se'id b. Džubejr da je Ibn 'Abbas, r.a., prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Uistinu, vi ćete biti sakupljeni bosi, goli i neobrezani! - Zatim je proučio: Onako kako smo prvi put iz ničega stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti - to je obećanje Naše, Mi smo doista kadri to učiniti. (sura El-Enbija, 104) Prvi koji će biti obučen na Sudnjem danu je Ibrahim, a.s.. Zatim će moji ashabi biti odvedeni na lijevu stranu te ću im reći: Moji ashabi! Moji ashabi! Tada će biti kazano: - Uistinu, oni su neprestano napuštali vjeru, okrećući se svojoj ranijoj praksi, nakon što si ih napustio! - Zatim ću reći, kao što je rekao Rob časni: I ja sam nad njima bdio, dok sam među njima bio, a kad si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih jedini nadzirao; Ti nad svim bdiš. Ako ih kazniš, robovi su Tvoji, a ako im oprostiš, silan i mudar si Ti (sura El-Maide, 117, 118).

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o oslobađanju robova, poglavlje Kakvo će biti proživljenje, sa sljedećim tekstom:

﴿٣١٢﴾ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: «قَامَ فِينَا النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَخْطُبُ فَقَالَ: «إِنَّكُمْ مَحْشُرُونَ حُفَاةَ عُرَّةٍ غُرْلًا...» - الْحَدِيثُ.

[312] Preneseno je od Ibn 'Abbasa, r.a., da je rekao: - Držao nam je govor Vjerovjesnik, s.a.v.s., jednom prilikom i rekao: - Uistinu, vi ćete biti sakupljeni bosi, goli i neobrezani..

Naveo ga je i u Knjizi o tefsiru, kao i u Kazivanju vjerovjesnika.

Imam Muslim je naveo ovaj hadis u knjizi Opis Kijametskog dana, 1. džuz, str. 311 (El-Kastalani), te je rekao, nakon navođenja lanca prenosilaca:

﴿٣١٣﴾ عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: «قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - خَطِيبًا مِمَّوعَةَ، فَقَالَ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ، إِنَّكُمْ تُخْشَرُونَ إِلَى اللَّهِ حُفَاةً، عُرَاةً غُرْلًا...» - الْحَدِيثُ.

[313] Preneseno je od Ibn 'Abbasa, r.a., da je rekao: - Držao nam je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednom prilikom govor, te rekao: „O ljudi! Uistinu, vi ćete biti sakupljeni pred Allahom bosi, goli i neobrezani.“

[314] Et-Tirmizi ga je naveo s tekstom približno istim kao što je tekst Muslimove predaje, 2. džuz, str. 199 i rekao je za njega: „Hadis je hasen-sahih.“

Komentar hadisa preuzet iz El-Kastalanijevog komentara, 5. džuz, str. 342

Pričao nam je Muhammed b. Kesir el-'Abdi el-Basri; obavijestio nas je Sufjan es-Sevri; pričao nam je El-Mugire b. en-Nu'man el-Kufi; pričao mi je Se'id b. Džubejr b. Mat'am, koji prenosi od Ibn 'Abbasa, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Uistinu, vi ćete biti sakupljeni (nakon izlaska iz kabura, stanje u kojem će te biti je) bosi. To je riječ حفاة, koja je u množini od riječi حاف, bez papuča i bez sandala (bez ikakve obuće). Riječ goli znači: svi ćete biti bez odjeće, ili će neki biti sakupljeni goli, a neki obučeni, shodno merfu' hadisu, kojeg prenosi Se'id, a kojeg navodi Ebu Davud, čiju vjerodostojnost je potvrdio Ibn Hibban: Umrli će biti proživljen u odjeći u kojoj je umro.

El-Kastalani nakon riječi: *a prvi koji će biti odjeven na Sudnjem danu je Ibrahim, a.s.* kaže da je to nakon što svi ljudi budu sakupljeni goli, ili neki od njih budu odjeveni, ili nakon izlaska iz kaburova u odjeći u kojoj su umrli, nakon čega će, početkom njihovog okupljanja, biti

skinuta s njih, te će svi biti sakupljeni goli, a poslije toga prvi koji će biti odjeven odjećom iz Dženneta je Ibrahim a.s....

Rekao je: „On će obući odijelo iz Dženneta i bit će mu donesen ćurs, te će biti postavljen s desne strane Arša. Rekao je Vjerovjesnik, s.a.v.s.: - Zatim će biti donesen meni i ja ću obući odijelo iz Dženneta, koje čovjek ne može imati, tj. nijedan čovjek ga neće biti dostojan i niko od njih ga neće posjedovati. Riječ neobrezani غُرَّةٌ znači neosunećeni. A riječ غُرَّةٌ znači: ono što berber odreže prilikom sunećenja.

Zatim je proučio: *Onako kako smo prvi put iz ničega stvorili, tako ćemo ponovo iz ničega stvoriti*, tj. ponovo ćemo ga vratiti u život kao što smo ga prvi put stvorili. *To je obećanje Naše*, tj. Mi čvrsto obećavamo da će biti povratak Našom zaslugom i Našom voljom. *Mi smo doista kadri to učiniti* je pojačanje za dato obećanje i njegovo obistinjenje.

U riječima: *Onako kako smo prvi put iz ničega stvorili, tako ćemo ponovo iz ničega stvoriti* (sura El-Enbija, 104) dokaz je da će oni biti vraćeni onako kako je Poslanik, s.a.v.s., obaviješten: bosi, goli i neobrezani, odnosno kao od majke rođeni. A nema sumnje da se svako novorođenče rađa boso, golo i neobrezano.

Zatim se navodi da se mudrost da će Ibrahim, a.s., biti prvi odjeven sastoji u tome što je s njega bila skinuta odjeća kada je bio bačen u vatra, tj. to je rezultat njegove dove upućene Allahu i njegovog tevvida.

Zatim su oni naveli da odlikovanje Ibrahima, a.s., time što će biti prvi odjeven ne znači njegovu prednost u odnosu na našeg Vjerovjesnika, jer je odjeća našeg Vjerovjesnika, s.a.v.s., najsavršenija i najpotpunija, pa svojom dragocjenošću nadoknađuje to što nije prvi on odjenut, dok povlastica ne ukazuje na prednost. Koliko samo odlika ima Muhammed, s.a.v.s., karakterističnih samo za njega, u kojima ga nije niko nadmašio, niti on s kime dijeli svoje počasti. Čak i kada ne bi bio odlikovan nikakvom posebnošću, osim šefa'ata/zagovorništva, to bi mu bilo dovoljno.

Dio izjave: *A neki od mojih ashaba će biti odvedeni u lijevu stranu* znači da će oni biti odvedeni u pravcu vatre, te će on reći: *Moji ashabi! Moji ashabi!* tj. to su moji ashabi. U predaji stoji: *Moji ashabi! Moji ashabi! (usajhabi)*, gdje je riječ ashabi upotrijebljena u deminutivu, čime se ukazuje na njihov mali broj, dok se ponavljanje javlja sa svrhom pojačanja, pa će biti kazano: - *Zaista, oni nisu prestali*, dok u predaji stoji: *Neće prestati napuštati vjeru, okrećući se svojoj ranijoj praksi* (nevjerovanju). Ovdje se misli na one koji su napustili vjeru nakon što je Poslanik, s.a.v.s., preselio, a protiv kojih se borio Ebu Bekr, r.a.

Time se ne dira u poznate ashabe, jer su njegovi, makar se uobičajilo da se to odnosi na one koji su bili uz njega, od muhadžira i ensarija. Isto tako se to odnosi i na sve one koji ga slijede, koji su ga vidjeli, ili bili u delegaciji kod njega, makar samo jednom. Stoga, izraz *moji ashabi* se odnosi na one koji su bili ovakvi.

A mnogi od njih su izašli iz vjere i protiv njih se borio Ebu Bekr, r.a., nakon čega se veliki broj njih vratio u islam i koji su ga pomagali, dok je velik broj njih umro, kao otpadnici od islama, da Allah sačuva.

Rekao je Vjerovjesnik, s.a.v.s.: *Ja ću reći, kao što je rekao Rob časni* (a to je 'Isa, a.s.): *I ja sam nad njima bdio, dok sam među njima bio* (tj. nadzornik nad njima i svjedok njihovog kufra i imana), *a kada si mi Ti dušu uzeo, Ti si ih nadzirao; Ti nad svim bdiš. Ako ih kazniš, robovi su tvoji, a ako im oprostiš, Silan i Mudar si Ti.* A Allah najbolje zna!

HADIS

Bit će okupljeni robovi, a zatim će ih dozvati njihov Gospodar: „Ja sam Vladar!“

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o tevhd u (El-Kastalani), 10.džuz, str.429. Rekao je Ebu ‘Abdullah Muhammed b. Isma’il el-Buhari, Allah Uzvišeni mu se smilovao, u poglavlju Riječi Allaha Uzvišenog: Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti. I kad iz srca njihovih nestane straha, oni će upitati: „Šta je to rekao Gospodar vaš?“ „Istinu“, odgovorit će, On je uzvišen i velik. (sura Sebe, 23)

﴿ ٣١٥ ﴾ وَ يَرْفُزُ عَنْ جَابِرٍ - أَيْ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْأَنْصَارِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا -
- عَنْ ابْنِ أَبِي أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ : « سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
سَلَّمَ - يَقُولُ : « يَخْشُرُ اللَّهُ الْعِبَادَ ، فَيُنَادِيهِمْ بِصَوْتٍ يَسْمَعُهُ مَنْ بَعْدَ ، كَمَا يَسْمَعُهُ
مَنْ قَرَبَ : «أَنَا الْمَلِكُ ، أَنَا الدَّيَّانُ !»

[315] On je naveo, prenoseći od Džabira, tj. Ibn ‘Abdullaha el-Ensarija, r.a., koji je prenio od Ibn Unejsa, r.a., da je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori: - Okupit će Allah robove, a zatim će ih dozvati glasom kojeg će čuti i onaj koji bude bio daleko, kao i onaj koji bude bio blizu: - Ja Sam Vladar! Ja dugove svodim!

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 10.džuz, str.429

Riječi: *Naveo je prenoseći od Džabira b. ‘Abdullaha el-Ensarija naveo je ovdje u formi aluzije, dok u Knjizi o znanju navodi u formi tvrdnje: Rekao je Džabir, prenoseći od ‘Abdullaha b. Unejsa el- Ensarija da je rekao: - Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., kako govori: Sakupit će Allah robove na Sudnjem danu, te će ih dozvati (obratit će im se) glasom koji je stvoren bez da se on vezuje za Njegovo Uzvišeno Biće/Zat, ili će Allah*

Uzvišeni narediti nekom ko će dozvati. Stoga, tu je ispušten preneseni smisao ili se na njega poziva.

Rekao je El-Bejheki, Allah mu se smilovao, da govor predstavlja ono što artikulira onaj koji govori, a što se formira u njegovom razumu, kao što su riječi Omera, r.a., u hadisu, koji glasi: *Uljepšavao sam govor u sebi*, gdje ga je nazvao govorom/kelamom, prije nego što ga je izgovorio.

Ukoliko govornik artikulira svoj govor, onda se on čuje kao artikuliran i sastavljen od riječi.

U pogledu hadisa od Ibn Unejsa, razilaze se hafizi hadisa oko stavljanja prigovora za predaje od Ibn 'Ukajla, zbog njegovog lošeg pamćenja. Izraz الصوت (glas) nije potvrđen u sahih merfu' hadisu mimo njegovog hadisa, a, ako se potvrđuje, onda se svodi na hadis Ibn Mes'uda, tj. da su meleki čuli, prilikom spuštanja objave, glas, te je moguće da je to bio glas s neba ili meleka koji je donosio objavu ili zvuk krila meleka.

A ako se to uzme kao vjerovatno, onda nema jasnog teksta (nassa), ili je prenosilac namjeravao da kaže: *Pa će ih dozvati pozivom*, pa je umjesto izraza نداء (pozivom) upotrijebio izraz صوت (glasom). Rekao je on u djelu *El-Feth*: - Ovo nužno dovodi do toga da govor Allaha Uzvišenog nije čuo nijedan od Njegovih meleka, niti poslanika, nego ih je On nadahnuo da to razumiju.

Rezultat stavljanja zamjerke je zbog zabrane da se koristi analogija prema glasovima stvorenja, jer to znači da su oni artikulirani. Stoga, ako glas/savt može biti bez artikulacije, kao što viđenje može biti bez svjetlosti, prihvatamo, ali odbijamo navedenu analogiju tj. svojstvo Stvoritelja se ne može analogijom porediti sa svojstvom stvorenja.

Ako se izraz الصوت (glas) potvrdi ovim vjerodostojnim hadisima, obaveza je da se u to vjeruje, a onda se tumači ili ne tumači (govor hafiza).

Riječi *kojeg će čuti* (glas) i *onaj koji bude daleko isto kao i onaj koji bude bio blizu* u suprotnosti su s praksom, jer ostali glasovi opadaju u snazi što se više udaljavaju od izvora. To je da bi se znalo da će se Allahov govor čuti isto kao što je Musa, a.s., čuo Njegov govor sa svih strana, onda kada je Allah razgovarao s njim. Ovo su riječi El-Kastalanija.

To je bilo suprotno ustaljenoj praksi, s obzirom na vrijeme u kojem je živio El-Kastalani i drugi. Danas, nakon otkrića radio-aparata i sličnih naprava, nije čudno da glas čuje onaj ko je daleko isto onako kako ga čuje onaj koji je blizu, a svojstva Allaha Uzvišenog se ne mogu porediti sa svojstvima koja posjeduju stvorenja, kao što kažu autor djela *El-Feth* i drugi. Stoga je neophodno vjerovati u ono što je na vjerodostojan način preneseno od Poslanika, s.a.v.s., bez rasprave o stvarnom značenju i kakvoći, jer On nije ničemu sličan i On je Onaj Koji sve čuje i sve vidi.

Ja Sam Vladar! Znači: Onaj Koji ima vlast. *Ja svodim dugove* znači da nema vladara osim Mene, niti ima onog ko će nagrađivati i kažnjavati osim Mene.

Rekao je El-Hulejmi da je to preuzeto iz riječi Uzvišenog: *Vladara Dana sudnjega (sura El-Fatiha, 3)*, On je Onaj Koji svodi račun i za dobro i za zlo i koji neće upropastiti trud revnosnoga.

Naveo je u djelu *El-Kevakib*: Odabran je ovaj izraz zbog toga što u sebi nosi oznaku za sedam svojstava/sifata: život, znanje, volja, moć, sluh, vid i govor, kako bi se time istaklo i nagrađivanje i kažnjavanje i za sitne i za krupne stvari, počinjene riječju ili djelom (El-Kastalani).

Napomena

El-Bejheki je u vezi s hadisom Ibn Mes'uda, r.a., u kojem se navodi da su meleki, prilikom objave, čuli glas, a kojeg bilježi El-Buhari, Allah mu se smilovao, prije ovog hadisa, naveo drugi u kojem stoji: *Rekao je Mesruk, koji je prenio od Ibn Mes'uda: Kada je Allah započeo objavu, stanovnici nebesa su začuli nešto* (naveo je El-Bejheki: *zveketanje kao udar lanca o stijenu*), te su se prepali i ostali tako sve dok im nije došao Džibril, a.s. On je otklonio strah iz njihovih srca, a *glas je prestao*. U nushi stoji: *I glas se umiri i oni su spoznali da je to Istina/El-Hak od njihovog Gospodara, te su se počeli dozivati: -Šta je rekao vaš Gospodar? - To su činili zbog toga što su čuli govor, ali nisu razumjeli njegovo značenje, jer su bili preplašeni. Odgovorili su, rekao je, Istinu/El-Hak!* U predaji od Ahmeda stoji: *Upitali su: - Džibrile, šta je rekao vaš Gospodar?- On odgovori: - Istinu! - Zatim su oni počeli izvikivati: Istina/El-Hak! Istina/El-Hak!*

Rekao je El-Kastalani da je ovo komentar onoga što je preneseno od Mesruka, a što je zabilježio El-Bejheki u djelu *El-Esmau ves-sifat*: preko Ebu Mu'avije koji je prenio od El-E'ameša, a on od Muslima b. Subejha, on je Ebu ed-Duha, a on od Mesruka koji je prenio od Ibn Mes'uda.

Rekao je El-Bejheki da ga je prenio Ahmed b. Ebi Šurejh er-Razi i 'Ali b. Eškab i 'Ali b. Muslim - sve trojica od Ebu Mu'avije, s lancem prenosilaca do Poslanika, s.a.v.s.

A naveo ga je Ebu Davud u svome Sunenu, koji prenosi od njih, a njegov tekst je sličan već navedenom, s dodatkom: *Pa će upitati: - Šta je rekao Gospodar?* A Allah zna najbolje.

HADIS

Na Sudnjem danu će biti rečeno Ademu, a.s.:

„Izdvoji iz svog potomstva stanovnike vatre!“

Naveo je ovaj hadis El-Buhari u Knjizi o suri El-Hadždž, poglavlje I ti ćeš vidjeti ljude pijane (sura El-Hadždž, 2), 7.džuz, str.97.

﴿٣١٦﴾ حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «يَقُولُ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «يَا آدَمُ!»، يَقُولُ: «لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَ سَعْدَيْكَ.»، فَيُنَادَى بِصَوْتٍ: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ بَعَثًا إِلَى النَّارِ.»، قَالَ: «يَا رَبِّ، وَ مَا بَعَثَ النَّارِ؟»، قَالَ: «مِنْ كُلِّ أَلْفٍ - أَرَاهُ قَالَ: تِسْعَمِائَةٍ وَ تِسْعَةٍ وَ تِسْعِينَ.»، فَحِينَئِذٍ تَضَعُ الْحَامِلُ حَمْلَهَا، وَ يَشِيبُ الْوَلِيدُ، وَ تَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَ مَا هُمْ بِسُكَارَى، وَ لَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ.»، فَشَقَّ ذَلِكَ عَلَى النَّاسِ، حَتَّى تَغَيَّرَتْ وَجُوهُهُمْ، فَقَالَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «مِنْ يَأْجُوجَ وَ مَاْجُوجَ تِسْعَمِائَةٍ وَ تِسْعَةٍ وَ تِسْعِينَ، وَ مِنْكُمْ وَاحِدٌ، ثُمَّ أَنْتُمْ فِي النَّاسِ كَالشَّعْرَةِ السَّوْدَاءِ فِي جَنْبِ الثَّوْرِ الْأَبْيَضِ، أَوْ كَالشَّعْرَةِ الْبَيْضَاءِ فِي جَنْبِ الثَّوْرِ الْأَسْوَدِ، وَ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا رُبْعَ أَهْلِ الْجَنَّةِ.»، فَكَبَّرْنَا، ثُمَّ ثَلَاثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَكَبَّرْنَا، ثُمَّ شَطْرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَكَبَّرْنَا.»

وَ قَالَ أَبُو أُسَامَةَ، عَنِ الْأَعْمَشِ: (تَرَى النَّاسَ سُكَارَى وَ مَا هُمْ بِسُكَارَى)، وَ قَالَ: «(مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعَمِائَةٍ وَ تِسْعَةٍ وَ تِسْعِينَ).»

[316] Pričao nam je Omer b. Hafs, pričao mi je moj otac, pričao nam je El-E'ameš, pričao nam je Ebu Salih, koji je prenio od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je prenio izjavu Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Reći će Allah, dž.š., na Sudnjem danu: - Ademe! - On će odgovoriti: - Odazivam Ti se, Gospodaru naš i pokoravam Ti se! - Potom će biti dozvan glasom: - Zaista ti Allah naređuje da izdvojiš iz svoga potomstva stanovnike vatre! - On će upitati: - A ko su

stanovnici vatre? - Rečeno je: - Iz svake hiljade (mislim da je rekao: devet stotina devedeset i devet njih). - Tada će trudnica svoj plod pobaciti i mladić će osijediti i vidjet ćeš ljude opijene, ali oni neće biti pijani, nego je Allahova kazna zastrašujuća. To je jako zabrinulo ljude koji su slušali, što se vidjelo na njihovim licima, pa je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Iz Je'džudža i Me'džudža će biti devet stotina devedeset i devet, a od vas jedan. Tada ćete vi u odnosu na ostale narode biti kao crna dlaka na leđima bijelog bika, ili kao bijela dlaka na leđima crnog bika i ja ću se moliti da vi činite četvrtinu džennetlija. - Prisutni su donijeli tekbir (Allahu ekber/Allah je najveći!), a on je rekao: - Trećinu džennetlija! - Opet su donijeli tekbir, a on je rekao: - Polovinu džennetlija! - I ponovo su donijeli tekbir.

Naveo je Ebu Usame, prenoseći od El-E'ameša: - I ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti - Zatim je rekao: - Iz svake hiljade će biti devet stotina devedeset i devet njih.

Naveo je ovaj hadis El-Buhari u Knjizi o spomenu na vjerovjesnike, nakon priče o Je'džudžu i Me'džudžu, a naveo ga je i na kraju Knjige o oslobađanju robova. Muslim ga navodi u poglavlju Dokaz da će ovaj umet činiti polovinu stanovnika Dženneta, s tekstom približno istim kao što je El-Buharijev tekst.

Navodi ovaj hadis imam Et-Tirmizi, putem dviju predaja, u poglavlju Sura El-Hadždž, 2.džuz, str. 199 - 200:

﴿٣١٧﴾ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - لَمَّا نَزَلَتْ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ...»، إِلَى قَوْلِهِ: «وَلَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ...» - قَالَ: «أُنْزِلَتْ عَلَيْهِ هَذِهِ وَهُوَ فِي سَفَرٍ، فَقَالَ: «أَتَدْرُونَ أَيُّ يَوْمٍ ذَلِكَ؟»، فَقَالُوا: «اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ»، قَالَ: «ذَلِكَ يَوْمٌ يَقُولُ اللَّهُ لِآدَمَ: «أَبْعَثْ بَعَثَ النَّارِ!»، فَقَالَ: «يَا رَبِّ، وَ

مَا بَعَثَ النَّارَ؟»، قَالَ: «تَصْعَمَانَةٌ وَتَسْعَةٌ وَتَسْعُونَ إِلَى النَّارِ، وَوَاحِدٌ إِلَى الْجَنَّةِ». فَأَنْشَأَ الْمُسْلِمُونَ يَبْكُونَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «قَارِبُوا وَ سَدُّوا، فَإِنَّهَا لَمْ تَكُنْ نُبُوءَةً قَطُّ، إِلَّا كَانَ بَيْنَ يَدَيْهَا جَاهِلِيَّةٌ». قَالَ: «فَيُؤْخَذُ الْعَدُوُّ مِنَ الْجَاهِلِيَّةِ، فَإِنْ تَمَّتْ، وَإِلَّا كَمَلَتْ مِنَ الْمُنَافِقِينَ، وَ مَا مِثْلُكُمْ وَ الْأَمَمُ إِلَّا كَمِثْلِ الرُّقْمَةِ فِي ذِرَاعِ الدَّابَّةِ، أَوْ كَالشَّامَةِ فِي جَنْبِ الْبَعِيرِ». ثُمَّ قَالَ: «إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا ثُلُثَ أَهْلِ الْجَنَّةِ». فَكَبَّرُوا، ثُمَّ قَالَ: «إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ تَكُونُوا نِصْفَ أَهْلِ الْجَنَّةِ». فَكَبَّرُوا، قَالَ: «لَا أَذْرَى قَالَ: «الثَّلَاثِينَ» - أَمْ لَا.»

[317] Preneseno je od 'Imrana b. Husajna, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., nakon što je spušten ajet: O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! Na dan kad ga doživite svaka dojlja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni pijani neće biti, već će tako izgledati, zato što će Allahova kazna strašna biti. (sura El-Hadždž, 1-2), dok je bio na putu, rekao: - Zna li koji je to dan? - Oni su odgovorili: - Allah i Njegov Poslanik znaju najbolje! - Zatim je on rekao: - To je dan kada će Allah reći Ademu: - Izdvoji stanovnike vatre! - a on će upitati: - Gospodaru moj, ko su to stanovnici vatre? - On će kazati: - Devet stotina devedeset i devet njih će u vatru, a jedan u Džennet! - Na to su muslimani počeli plakati, pa Allahov Poslanik, s.a.v.s., reče: - Trudite se i ustrajte! Zaista, nije bilo nijednog vjerovjesništva, a da između njih nije bilo vrijeme džahilijeta. - Onda je dodao: - Taj broj će biti uzet od onih iz džahilijeta, a, ako ne bude dostignut, bit će nadomiren dvoiličnjacima. Vi ćete među ostalim narodima biti kao pjega na prednjoj nozi životinje, ili kao biljeg na leđima mužjaka deve. - Potom je kazao: - Ja ću se moliti da vi budete trećina stanovnika Dženneta! - Na to su ashabi donijeli tekbir, a on je rekao: - Ja ću se moliti da budete polovina stanovnika Dženneta! - Oni su ponovo donijeli tekbir. Rekao je: - Nisam siguran da li je rekao dvije trećine ili ne.

Rekao je Et-Tirmizi: „Hadis je hasen-sahih.“

Druge Et-Tirmizijeva predaja glasi:

﴿٣١٨﴾ عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِي سَفَرٍ، فَتَفَاوَتَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ فِي الشَّرِّ فَرَفَعَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - صَوْتَهُ بِهَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ»... إِلَى قَوْلِهِ: «إِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ»)، فَلَمَّا سَمِعَ ذَلِكَ أَصْحَابُهُ حَتُّوا الْمِطْطَى، وَعَرَفُوا أَنَّهُ عِنْدَ قَوْلِ يَقُولُهُ، قَالَ: «ذَلِكَ يَوْمٌ يُنَادِي اللَّهُ فِيهِ آدَمَ، فَيُنَادِيهِ رَبُّهُ، فَيَقُولُ: «يَا آدَمُ، أَبَعَثَ بَعَثَ النَّارَ!»، فَيَقُولُ: «يَا رَبُّ، وَ مَا بَعَثَ النَّارَ؟»، فَيَقُولُ: «مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعُمَانَةٌ وَ تِسْعَةٌ وَ تَبْعُونَ فِي النَّارِ، وَ وَاحِدٌ فِي الْجَنَّةِ»)، فَيَنْسَى الْقَوْمُ حَتَّى مَا أَبْدَلُوا بِضَاحِكَةٍ، فَلَمَّا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - الَّذِي بِأَصْحَابِهِ، قَالَ: «اعْمَلُوا وَ ابْشُرُوا، فَوَ الَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، إِنَّكُمْ لَمَعَ خَلِيقَتَيْنِ، مَا كَانَتَا مَعَ شَيْءٍ إِلَّا كَثُرَتْ: يَأْجُوجُ وَ مَاجُوجُ، وَ مَنْ مَاتَ مِنْ بَنِي آدَمَ وَ بَنِي إِبْلِيسَ»)، قَالَ: «فَسُرِّي عَنِ الْقَوْمِ بَعْضُ الَّذِي يَجِدُونَ، فَقَالَ: «اعْمَلُوا وَ ابْشُرُوا، فَوَ الَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ مَا أَنْتُمْ فِي النَّاسِ إِلَّا كَالشَّامَةِ فِي جَنْبِ الْبَعِيرِ، أَوْ كَالرَّقْمَةِ فِي ذِرَاعِ الدَّابَّةِ».

[318] Preneseno je od 'Imrana b. Husajna, r.a., da je rekao: - Bili smo s Vjervjesnikom, s.a.v.s., na putu, kada su se neki od njegovih ashaba razdijelili. On je podigao svoj glas, izgovarajući ajete: O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! Na dan kad ga doživite, svaka dojlja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti. (sura El-Hadždž, 1-2) Kada su to ashabi čuli, podboli su svoje

jahalice, znajući da ih doziva tim govorom, a on je rekao: - To je dan kada će Allah dozvati Adema i reći će mu: - Ademe, izdvoji stanovnike vatre! - On će upitati: - Gospodaru moj, ko su to stanovnici vatre? - On će odgovoriti: - Iz svake hiljade devet stotina devedeset i devet njih će u vatru, a jedan u Džennet! - Nakon ove izjave ashabi su se jako ražalostili i izgledalo je kao da se nikada neće nasmijati. Nakon što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., uvidio šta je zadesilo njegove ashabe, rekao je: - Trudite se i radujte! Tako mi Onoga Koji upravlja Muhammedovim životom, vi ste s dvama grupama koje će svojom brojnošću sve nadvladati: grupa Je'džudža i Me'džudža i grupa Ademovih i Iblisovih potomaka. - Nakon toga je među prisutnima zavladao muk, te on reče: - Trudite se i radujte! Tako mi Onoga koji upravlja Muhammedovim životom, vi ćete među ostalim narodima biti kao biljeg na leđima mužjaka deve, ili kao pjega na prednjoj nozi životinje.

Rekao je Et-Tirmizi: „Hadis je hasen-sahih.“

Komentar hadisa

*iz El-Kastalanijevog komentara, 7.džuz, str.245,
kao i iz drugih poglavlja*

Pričali su nam Omer b. Hafs, moj otac (Hafs b. Gijas b. Talek el-Kufi) koji je rekao da im je pričao El-E'ameš Sulejman b. Mihran da je rekao da je njima pričao Ebu Salih Zekvani es-Seman, koji je prenio od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je prenio riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - *Reći će Allah, dž.š., na Sudnjem danu: - Ademe! - On će odgovoriti: - Odazivam Ti se* (poslušno, bez zastajkivanja), *Gospodaru naš i pokoravam Ti se* (t.j. počastio si me Svojom Veličinom i Uzvišenošću, što nužno iziskuje pokornost Tebi). -

U poglavlju Kakvo će biti proživljenje prenesen je merfu' hadis od Ebu Hurejre, u kojem stoji: - *Prvi koji će biti prozvan na Sudnjem danu je Adem, te će mu biti predloženo njegovo potomstvo, a zatim rečeno: -*

Ovo je vaš praotac Adem! - Zatim će reći: - Odazivam Ti se, Gospodaru moj i pokoravam Ti se! - Potom će mu biti kazano: - Izdvoji stanovnike vatre...

U kazivanju o Je'džudžu i Me'džudžu, u predaji od Ebu Se'ida, postoji dodatak koji glasi: *Odazivam Ti se, Gospodaru, i pokoravam Ti se! Svako dobro je kod Tebe.* a navođenje samo dobra predstavlja izraz poniznosti i pažnje, izkazane iz učtivosti, jer je uz to i zlo u Njegovoj moći.

U dvama navedenim Et-Tirmizijevim predajama, prenesenim od 'Imrana b. Husejna, stoji da se tim govorom Vjerovjesnik, s.a.v.s., obratio svojim ashabima kada je bio na putu, a nakon što mu je objavljen ajet: *O ljudi, Gospodara svoga se bojte! Zaista će potres, kada Smak svijeta nastupi, veliki događaj biti! Na dan kad ga doživite svaka dojilja će ono što doji zaboraviti, a svaka trudnica će svoj plod pobaciti, i ti ćeš vidjeti ljude pijane, a oni neće pijani biti, već će tako izgledati zato što će Allahova kazna strašna biti.* Potom je pitao: - *Znate li koji je to dan?*

Adem će biti dozvan. Riječ *فينادي* je s fethom (ف) na slovu dal (د). To će biti *glasom: Uistinu ti je Gospodar naredio da izdvojiš iz svoga potomstva stanovnike vatre!* Riječ *بَغْتَا* znači: oni koji će biti poslani, a to su oni čije će stanište biti Džehenem: izdvoji iz svoga potomstva one koji će biti stanovnici Džehennema i pošalji ih u njega. *On upita: Gospodaru moj, ko su stanovnici vatre,* tj. koliki je broj onih koji će biti poslani u vatru. *Reče On: Iz svake hiljade - mislim da je upotrijebio riječ اَلْأَلْفِ* tj. smatram da je on rekao: *devet stotina devedeset i devet njih.*

El-Kastalani navodi hadis, koji se prenosi od Ebu Hurejre, a kojeg kod sebe navodi autor poglavlja Kakvo će biti okupljanje iz Knjige o oslobađanju robova: *Izdvoji od svake stotine devedeset i devet njih.* To upućuje na zaključak da će stanovnika Dženneta biti deset od njih hiljadu. Hadis iz ovog poglavlja ukazuje na to da će biti samo jedan od njih hiljadu, što ide u korist hadisa koji spominje povećanje. Moguće je i da se hadis iz ovog poglavlja odnosi na cijelo Ademovo potomstvo, te da će od hiljade svih njih jedan ući u Džennet, a da se hadis kojeg prenosi Ebu Hurejre odnosi također na cijelo njegovo potomstvo, izuzev pripadnika Je'džudža i Me'džudža i da će od hiljadu njih biti deset koji će ući u Džennet.

Na drugom mjestu El-Kastalani iznosi mišljenje da je moguće da se pod sintagmom „stanovnici vatre“ misli i na sve kafre i na svakog griješnika koji će ući u nju, pa će iz svake hiljade biti devet stotina devedeset i devet kafira koji će ući u vatru, a iz svake stotine će biti devedeset i devet grješnika (Knjiga o otkupljenju iz ropstva).

Allahov Poslanik, s.a.v.s., kazao je: *Tada će trudnica plod svoj pobaciti,* tj. zametak, kojeg nosi u svojoj materici. *Dječak će osijediti,*

zbog nesnone patnje koja će se desiti tog dana. Ovo je rečeno u obliku pretpostavke ili metafore, a znači da će zabrinutost dovesti do gubitka snage i ubrzanog starenja. Moguće je i da će se to uistinu tako desiti, zbog toga što će svako biti proživljen u onom stanju u kojem je bio kada je umro, te će trudnica biti proživljena u tome stanju, dojilja u stanju dojilje, a dječak u stanju dječaka. Nakon što nastupi Smak svijeta i ovo bude kazano Ademu, a.s., i oni budu čuli to što mu je kazano, desit će im se, iz straha, ono što će dovesti do toga da će trudnica pobaciti plod, dijete osijediti, a dojilja zaprepaštena biti. Ovo je mišljenje hafiza Ebu el-Fadla b. Hadžera, koga mnogi prihvataju. *I vidiš ljude opijene* znači: kao da su pijani zbog nedaće koja ih je pogodila; misli su im postale zbrkane i razboritost ih je napustila. Kada ih neko posmatra, čini mu se kao da su pijani, *ali pijani neće biti* (stvarno), *nego je Allahova kazna nesnosna!* To je objašnjenje uzroka koji dovodi do prenesenog značenja opijenosti.

To je zabrinulo ljude, što se vidjelo na njihovim licima. Autor Kazivanja o Je'džudžu i Me'džudžu navodi predaju od Ebu Hurejre, r.a., u kojoj stoji: *Oni rekoše: „Allahov Poslaniče, odakle će biti taj jedan?“ On je odgovorio: „Radujte se...“* El-Buhari, također, navodi predaju u poglavlju O oslobođanju robova od Ebu Se'ida u kojoj stoji: *To je teško palo ljudima i oni rekoše: „Allahov Poslaniče, odakle će biti taj čovjek?“ Vjerovjesnik, s.a.v.s., odgovorio je: „Iz naroda Je'džudž i Me'džudž će biti devet stotina devedeset i devet, a od vas jedan* t.j. izdvojit će Adem iz naroda Je'džudž i Me'džudž devet stotina devedeset i devet, a dozvoljeno je da riječ *تسعين* bude u nominativu, kako je navedeno u drugoj predaji, dok će od vas muslimana i onih koji su poput vas biti jedan.

Kod El-Buharija, u poglavlju Oslobođanje iz ropstva, stoji: *Iz naroda Je'džudž i Me'džudž će biti hiljadu, a od vas jedan čovjek.* Moguće je, kako stoji u djelu *El-Feth* da ovo biva u formi popunjavanja manjka, a znači da će iz naroda Je'džudž i Me'džudž biti devet stotina devedeset i devet, od njih kao i od onih koji su bili idolopoklonici poput njih. Od vas muslimana, iz mog ummeta kao i iz svih ostalih ummeta, bit će jedan. Na to upućuju njegove riječi u hadisu, kojeg prenosi Ibn Mes'ud, a u kojem kaže: *U Džennet će ući samo duša muslimana.* Vjerovjesnik, s.a.v.s., kaže: *Vi ćete među narodima biti,* t.j. među svim onima koji će biti proživljeni *kao crna dlaka na leđima bijelog bika,* t.j. *kao bijela dlaka na leđima crnog bika.* Riječ *أو* (ili) dolazi radi specificiranja, a možda je to i sumnja prenosica. U dijelu izjave *a ja ću se moliti da vi činite misli se na muslimane iz Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., ummeta, četvrtinu dženetlija,* t.j. koji će biti iz svih naroda. *Mi smo donijeli tekbir* (Allahu ekber/Allah je najveći!), radosni i sretni zbog te vijesti, a on je dodao: *Trećinu dženetlija!* t.j. kao da je rekao: Ja ću se moliti, mimo toga, da vi činite trećinu stanovnika Dženneta! *Mi smo donijeli tekbir,* radosni i sretni zbog toga. *Nakon toga je rekao: „Polovinu dženetlija“,* što znači

da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: Molit ću se da vi činite polovinu džennetlija, odnosno polovinu od onih koji će ući u Džennet iz svih naroda. *Na to smo mi donijeli tekbir*, sretni i zadivljeni veličinom ove prekrasne blagodati i velike nagrade, a ona, dolazeći nakon prve, ukazuje na to da se ispunilo njihovo iščekivanje. U predaji koja se nalazi u Oslobođanju iz ropstva kod El-Buharija stoji, u poglavlju Uistinu će Smak svijeta biti zastrašujući: *Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom* (u drugoj predaji stoji: *u čijoj je vlasti moja duša*), *ja ću tražiti da vi činite trećinu džennetlija*. Ovdje je rekao: *Ja ću tražiti* mijenjajući *a ja ću se moliti*, pa je namjera traženja upućena Uzvišenom Allahu, Koji je molbi Svoga Vjerovjesnika, s.a.v.s., otvorio sva vrata i obistinio je time što ga je obavijestio da će broj onih koji će ući u Džennet biti povećan.

U ovom poglavlju, u predaji koja se prenosi od Ibn Mes'uda, stoji da je rekao: *Bili smo s Vjerovjesnikom, s.a.v.s.* U predaji od Muhammeda b. Muscena'a, koju kod sebe bilježi Muslim, stoji dodatak: *U grupi oko četrdeset ljudi u kožnim pancirima, pa je upitao: - Jeste li zadovoljni da činite četvrtinu stanovnika Dženneta? - Mi smo odgovorili potvrdno. Zatim je on upitao: - Jeste li zadovoljni da činite trećinu stanovnika Dženneta? - Mi smo opet potvrdili. Zatim je pitao: - Jeste li zadovoljni da činite polovinu stanovnika Dženneta? - Rekli smo: Da!* Es-Sefakisi smatra da je ova forma pitanja u funkciji isticanja radosne vijesti, a, s druge strane, gradacija je upotrijebljena kako bi radost ashaba bila veća. Na kraju je rekao: *A vi ćete među mušricima biti kao bijela dlaka...*

U hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre, r.a., a kojeg kod sebe bilježi 'Abdullah b. Ahmed, kao i Et-Taberani, postoje dodaci, a jedan od njih je: *Vi ćete činiti dvije trećine Dženneta!* U hadisu kojeg prenosi Burejde od Allahovog Poslanika, a bilježi i vjerodostojnost potvrđuje Et-Tirmizi, stoji: *Stanovnici Dženneta će biti u stotinu dvadeset safova, a moj ummet će činiti osamdeset safova.*

El-Kastalani, Uzvišeni Allah mu se smilovao, smatra da je očito da mu je Allah, nakon što se Poslanik, s.a.v.s., nadao Njegovcoj milosti po kojoj će njegov ummet sačinjavati polovinu stanovnika Dženneta, dao to čemu se nadao i još više od toga, iz Svoje dobrote. To je više od polovine, sve dok njegov ummet nije brojčano dostigao dvije trećine stanovnika Dženneta, obistinjavajući time obećanje Uzvišenog, dato u riječima: *Gospodar će tebi sigurno dati, pa ćeš zadovoljan biti* (sura Ed-Duha, 5). Postoji i hadis u kojem je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Onda, neće biti zadovoljan dok i jedan pripadnik moga ummeta bude bio u vatri!* Neka je Allahov blagoslov na našeg prvaka Muhammeda, i mnogobrojni pozdravi, i najčasnija nagrada koja se može dati vjerovjesniku od njegovog ummeta. I neka nas On učini da budemo od onih koji će biti obuhvaćeni njegovim šefa'atom i pratiti ga do njegovog izvora/Havd. Amin. I, na kraju, neka je apsolutna hvala Allahu, Gospodaru svjetova.

HADIS

Sakupit će Allah Zemlju... zatim će reći: „Ja sam Vladar!“

Navodi ga El-Buhari u Knjizi o tefsiru, sure Ez-Zumer: Oni ne veličaju Allaha onako kako bi Ga trebalo veličati (sura Ez-Zumer, 67), 6. džuz, srt.126.

﴿٣١٩﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «يَقْبِضُ اللَّهُ الْأَرْضَ، وَ يَطْوِي السَّمَوَاتِ بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ مُلُوكُ الْأَرْضِ؟!»

[319] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: - Skupit će Allah Zemlju i smotati nebesa Svojom Desnicom, a zatim će reći: - Ja sam Vladar! Gdje su zemaljski vladari?

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o oslobađanju robova, također, od Ebu Hurejre.

Također, naveo ga je El-Buhari u Knjizi o tevhidu, od ‘Abdullaha b. Omera, r.a., sa sljedećim tekstom:

﴿٣٢٠﴾ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - «إِنَّ اللَّهَ يَقْبِضُ الْأَرْضَ - أَوْ الْأَرْضِينَ - وَ تَكُونُ السَّمَوَاتُ بِيَمِينِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ!»

[320] Preneseno je od ‘Abdullaha b. Omera, r.a.: - Zaista će Allah sakupiti Zemlju (ili zemlje), a nebesa će držati u Svojoj Desnici. Potom će reći: - Ja sam Vladar!

و أخرجه البخارى أيضا فى كتاب التوحيد بروايتين عن عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ - رضى الله عنه - و فى رِوَايَةٍ مِنْهُمَا: «ثُمَّ يَهْزُهُنَّ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ، أَنَا الْمَلِكُ!»»

Takoder, naveo ga je El-Buhari u Knjizi o tevhidu, putem dvaju predaja od 'Abdullaha b. Mes'uda, r.a. U jednoj od te dvije predaje stoji: Zatim će ih protresti i nakon toga će reći: - Ja sam Vladar! Ja sam Vladar!

U jednoj od predaja, koju navodi u Knjizi o tefsiru, Sura Ez-Zumer, i koja je duža od svih ostalih, kaže:

﴿٣٢١﴾ حَدَّثَنَا آدَمُ، حَدَّثَنَا شَيْبَانُ، عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ - رضى الله عنه - قَالَ: «جَاءَ حَبْرٌ مِنَ الْأَخْبَارِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - فَقَالَ: «يَا مُحَمَّدُ، إِنَّا نَجِدُ أَنَّ اللَّهَ يَجْعَلُ السَّمَوَاتِ عَلَى إِصْبَعٍ، وَ الْأَرْضِينَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَ الشَّجَرَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَالْمَاءَ عَلَى إِصْبَعٍ، وَ سَائِرَ الْخَلَائِقِ عَلَى إِصْبَعٍ، فَيَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ.»، فَضَحِكَ النَّبِيُّ - صلى الله عليه وسلم - حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ، تَصْدِيقًا لِقَوْلِ الْحَبْرِ، ثُمَّ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - : («وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَ الْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ السَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ، سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ.»)

[321] Pričao nam je Adem, pričao nam je Šejban, koji je prenio od Mensura, on od Ibrahima, a on od 'Ubejdeta, koji je prenio od 'Abdullaha, r.a., da je rekao: - Došao je jedan od jevrejskih učenjaka Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., te rekao: - Muhammede, zaista mi nalazimo da će Allah držati nebesa u jednom prstu, i zemlje u jednom prstu, i drveće u jednom prstu, i vodu i kopno u jednom prstu i sva ostala stvorenja u jednom prstu, a zatim će reći: - Ja sam Vladar! - Na to se zasmijao Allahov Posalnik, s.a.v.s., tako da su se vidjeli njegovi kutnjaci, potvrđujući time istinost onoga što je rekao ovaj jevrej. Onda je proučio: - Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati; a

čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a nebesa će u moći Njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim! (sura Ez-Zumer, 67)

Muslim je naveo hadis o jevrejskom učenjaku u poglavlju Opis Sudnjeg dana, Dženneta i Džehennema, sa sljedećim tekstom:

﴿٣٢٢﴾ بلفظ: «فَقَالَ: «يَا مُحَمَّدُ، - أَوْ يَا أَبَا الْقَاسِمِ - إِنَّ اللَّهَ يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى إصْبَعٍ...»، إِلَى أَنْ قَالَ: «ثُمَّ يَهْزُهُنَّ، وَ يَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ، أَنَا الْمَلِكُ!»»

[322] Učenjak je rekao: - Muhammede! (ili: Ebu el-Kasime!), uistinu će Allah na Sudnjem danu držati nebesa u jednom prstu... - sve do njegovih riječi: - Zatim će ih protresti i reći: - Ja sam Vladar! Ja sam Vladar!

﴿٣٢٣﴾ وَ زَادَ فِي بَعْضِ الرِّوَايَاتِ بَعْدَ قَوْلِهِ: «فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ضَحِكَ، حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ.» - قَالَ: «تَصْدِيقًا لَهُ، تَعَجُّبًا لِمَا قَالَ.»

[323] Osim ove, naveo je Muslim i drugu predaju, u kojoj nije spomenuo: Zatim će ih protresti. Potom je ponovio predaje, koje su slične toj. A u jednoj od predaja dodao je, nakon riječi: Vidio sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., da se zasmijao tako da su mu se vidjeli kutnjaci: Potvrđujući ga i čudeći se onome što je rekao. Nakon toga je Muslim naveo hadis koji prenosi Ebu Hurejre, a koji je sličan hadisu kojeg bilježi El-Buhari, a koji je naveden ovdje.

Naveo je Muslim ovaj hadis putem nekoliko drugih predaja u kojima postoji dodatak. Jedna od njih je prenesena od 'Abdullaha b. Mes'uda. Rekao je on:

﴿٣٢٤﴾ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ عُمَرَ بْنِ حُمْزَةَ عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «يَطْوِي اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - السَّمَوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُهُنَّ بِيَدِهِ الْيُمْنَى، ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟! أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟!»، ثُمَّ يَطْوِي الْأَرْضَ بِشِمَالِهِ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟! أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟!»

[324] Pričao nam je Ebu Bekr b. Šejbe, pričao nam je Ebu Usame, koji je prenio od Omera b. Hamze, a on od Salima b. 'Abdullaha, koji je rekao: - Obavijestio me je 'Abdullah b. Omer, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Smotat će Allah, dž. š., na Sudnjem danu nebesa, a zatim će ih uzeti Svojom Desnicom i reći: - Ja sam Vladar, gdje su oni koji su nepokorni bili? Gdje su oni koji su se oholili? - Zatim će smotati Zemlju Svojom Ljevicom i reći: - Ja sam Vladar! Gdje su oni koji su nepokorni bili? Gdje su oni koji su se oholili?

Takoder, naveo je Muslim:

﴿٣٢٥﴾ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ - يَعْنِي ابْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ - حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مُقْسِمٍ، أَنَّهُ نَظَرَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - كَيْفَ يَمْشِي رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يَأْخُذُ اللَّهُ سَمَوَاتِهِ وَأَرْضِيهِ بِيَدَيْهِ، وَ يَقُولُ: «أَنَا اللَّهُ - وَ يَقْبِضُ أَصَابِعَهُ وَيَسْطُهَا - أَنَا الْمَلِكُ!»، حَتَّى نَظَرْتُ إِلَى الْمِنْبَرِ يَتَحَرَّكُ مِنْ أَسْفَلِ شَيْءٍ مِنْهُ، حَتَّى إِنِّي لَأَقُولُ: «أَسَاقِطٌ هُوَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟»

[325] Pričao nam je Se'id b. Mensur, pričao nam je Jakub (tj. Ibn 'Abdirrahman), pričao nam je Ebu Hazim, koji je prenio od 'Ubejdullaha b. Mukassima da je on posmatrao 'Abdullaha b. Omera, r.a., kako citira Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Uzet će Allah Svoja nebesa i Svoje zemlje rukama, a zatim će reći: - Ja Sam Allah! - Potom je skupio prste, a zatim ih ispružio i uzviknuo: - Ja Sam Vladar! - Tada sam vidio kako se mimber ispod njega trese, tako da sam se pobojavao hoće li se srušiti s Allahovim Poslanikom, s.a.v.s.!

Naveo je Ibn Madždže i drugi hadis, kojeg prenosi Muslim od Ibn Omera, u svome Sunenu, 1.džuz, str.45, poglavlje Ono što negiraju džehmije, čiji tekst je sljedeći:

﴿٣٢٦﴾ عَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَنَّهُ قَالَ: «سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ يَقُولُ: «يَأْخُذُ الْجَبَّارُ سَمَوَاتِهِ وَأَرْضِيهِ بِيَدِهِ - وَ قَبْضَ بِيَدِهِ، فَحَمَلَ يَقْبِضُهَا وَيَبْسُطُهَا ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا الْجَبَّارُ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟! أَيْنَ الْمُكْبَرُونَ؟!»، وَ يَتَمَثَّلُ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ يَسَارِهِ، حَتَّى نَظَرْتُ الْمِنْبَرَ يَتَحَرَّكُ مِنْ أَمْفَلِ شَيْءٍ مِنْهُ، حَتَّى إِنِّي أَقُولُ: «أَسَاقِطُ هُوَ، يَا رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؟»

[326] Preneseno je od Ibn Omera, r.a., da je rekao: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako govori sa mimbera: - Svevišnji će uzeti Svoja nebesa i Svoje zemlje Rukom i stisnut će ih njome. Potom će je ispružiti i reći: - Ja sam Svevišnji! Gdje su oni koji su nepokorni bili? Gdje su oni koji su oholi bili? - Allahov Poslanik, s.a.v.s., demonstrirao je to svojom desnicom i ljevicom, sve dok se mimber ispod njega nije zatresao, a ja mu rekao: Allahov Poslaniče, hoće li se srušiti?

Naveo ga je Ebu Davud u svom Sunenu, u Poglavlju o videnju Gospodara/Lijepa vizija, 4.džuz, str. 183.

﴿٣٢٧﴾ عَنْ ابْنِ عُمَرَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «يَطْوِي اللَّهُ السَّمَوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُهَا بِيَدِهِ الْيُمْنَى، ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟! أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ?!»، ثُمَّ يَطْوِي الْأَرْضِينَ، ثُمَّ يَأْخُذُهَا - قَالَ ابْنُ الْعَلَاءِ - بِيَدِهِ الْأُخْرَى، ثُمَّ يَقُولُ: «أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟! أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ?!»

[327] Prenesene su od Ibn Omera, r.a., riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Allah će na Sudnji dan smotati nebesa, uzeti ih Desnicom i reći: - Ja sam Vladar! Gdje su oni koji su nepokorni bili? Gdje su oni koji su se oholili? - Zatim će sakupiti zemlje i uzeti ih (dodao je Ibn 'Ala:) drugom Rukom, nakon čega će reći: - Ja sam Vladar! Gdje su oni koji su nepokorni bili? Gdje su oni koji su se oholili?

Komentar navedenih hadisa od El-Kastalanija, 7.džuz, str. 320.

Prvo komentar obraćanja jevrejskog učenjaka Vjerovjesniku, s.a.v.s.

U dijelu izjave: *Došao je jedan od jevrejskih učenjaka....* riječ *الخبر* znači „jedan od vjerskih učenjaka jevreja“. Hafiz Ibn Hadžer kaže da nije upoznat s njegovim imenom. Hadis se nastavlja: *do Allahovog Poslanika, s.a.v.s., te mu rekao: - Zaista, mi nalazimo* (u Tevratu) *da će Allah držati nebesa u jednom prstu.* U Knjizi o tevidu kod El-Buharija stoji: *Uistinu će Allah dohvatiti*, gdje je promijenjen glagol *držati* (يَجْعَل). Dalje je učenjak rekao: *i zemlje u jednom prstu, drveće u jednom prstu, vodu i kopno (zemlju) u jednom prstu i sva ostala stvorenja u jednom prstu.* U nekim nushama stoji: *vodu u jednom prstu, i kopno u jednom prstu*, dok se u drugim navodi samo: *i vodu u jednom prstu.*

On će reći: „Ja sam Vladar“, Jedini Koji posjeduje vlast. U nastavku hadisa: *pa se nasmišao Vjerovjesnik, s.a.v.s., tako da su mu se vidjeli kutnjaci*, riječ *نواجذ* je u množini: *njegovi umnjaci* (to su prednji zubi

koji se ukažu prilikom smijeha), *potvrđujući istinitost onoga što je rekao ovaj jevrejski učenjak*. Zatim je Allahov Poslanik, s.a.v.s., proučio: *Oni ne veličaju Allaha onako kako bi Ga trebalo veličati; čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a nebesa će u moći Njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!* (sura Ez-Zuner, 67). Poslanikovo, s.a.v.s., učenje ovog ajeta ukazuje na vjerodostojnost riječi jevrejskog učenjaka, kao što na to ukazuje i njegov smijeh. Ovo je rekao En-Nevevi, a bilježi El-Kastalani.

Predaja u Knjizi o tevhidu, koju prenosi Fudajl b. 'Ijad od Mensura, on od Ibrahima, a on od 'Ubejdeta, koji prenosi od 'Abdullaha, r.a., stoji: *Pa se nasmijao Allahov Poslanik, s.a.v.s., čudeći se onome što je rekao ovaj jevrejski učenjak i slažući se s njim*. Taj hadis je prenio i Et-Tirmizi i utvrdio da je hasen-sahih.

Kod Muslima stoji: *Čudeći se onome što je rekao ovaj jevrejski učenjak, slažući se s njim*.

Kod Ibn Huzejme, u predaji koju Israil prenosi od Mensura, stoji: *Tako da su se vidjeli njegovi očnjaci, slažući se s njim*, a kod Et-Tirmizija, u hadisu kojeg prenosi Ibn 'Abbas, r.a., stoji da je rekao: *Prolazio je neki jevrej pored Vjerovjesnika, s.a.v.s., i upitao: - Što ti kažeš, Ebu el-Kasime, kada Allah dohvati nebesa ovim prstom, i zemlje ovim, i vodu ovim, i planine ovim i sva ostala stvorenja ovim?* Pokazao je Muhammed b. es-Salt Ebu Dža'fer prvo svoj mali prst, a potom i ostale, dok nije došao do palca.

Nakon toga naveo je El-Kastalani, Allah mu se smilovao: - Ovo predstavlja čisti antropomorfizam, na osnovu čega neki ističu da su mu jevreji skloni i da nastoje, u onome što im je objavljeno, ubaciti izraze koji dovode do antropomorfizma, što nije stav muslimana. Ovako je kazao El-Hitabi.

On je utvrdio da ovaj hadis nema samo jedan lanac prenosilaca od 'Abdullaha b. Mes'uda. Tako se u predaji, s lancem prenosilaca od 'Ubejde, ne spominju riječi: *potvrđujući govor tog jevrejskog učenjaka*, te je vjerovatno da je to prenosiočevo mišljenje i pretpostavka. Poslanik, s.a.v.s., nasmijao se tome i začudio zbog neistine koju je taj jevrej iznio, dok je prenosilac pretpostavio da to njegovo čuđenje predstavlja izraz njegovog slaganja s njim, a nije tako.

El-Kastalani je ukazao na El-Hitabijev stav u komentaru hadisa koji se nalazi u Knjizi o tevhidu, u poglavlju Riječi Uzvišenog: *On je Allah, Tvorac, Onaj Koji iz ničega stvara, Onaj Koji svemu oblik daje*

(sura El-Hašr, 24), gdje je navco: - El-Hitabi je spomenuo izraz „prst“ i rekao: - On se ne navodi u Kur'anu, niti u bespogovornom hadisu, a već unaprijed se zna da izraz ruka, kao nešto što se vezuje za Allaha, ne predstavlja doslovno taj ekstremitet, niti njeno postojanje pretpostavlja postojanje prstiju, nego je to prilagođavanje, upotrijebljeno od strane Zakonodavca, koje se ne podešava niti poredi. Moguće da navedeno spominjanje prstiju predstavlja jedno od jevrejskih iskrivljenja, jer su oni skloni antropomorfizmu, dok riječi nekog od prenosilaca *slažući se s njim* (s tim jevrejom) predstavlja stav i pretpostavku prenosioca, s obzirom na to da je ovaj hadis prenesen od ashaba 'Abdullaha b. Mes'uda i drugih, koji nisu spomenuli te riječi o slaganju s jevrejom. Nakon toga, El-Kastalani je u komentaru hadisa iz ovog poglavlja naveo stav El-Kurtubija, izrečenu *El-Mefhemu*: -Poslanikov, s.a.v.s., osmijeh je zbog čuđenja na neznanje jevreja i zato je proučio ajet: *Oni ne veličaju Allaha onako kako bi Ga trebalo veličati; a čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a nebesa će u moći Njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!*

Ovaj lanac prenosilaca je vjerodostojan i provjeren. Dodatak *slažući se s njim* ne igra nikakvu ulogu, jer je to govor prenosioca, koji je neispravan, jer se Poslanik, s.a.v.s., neće složiti s onim što je apsurdno. Opisi koji se odnose na Allaha Uzvišenog su apsurdni, jer, kada bi On imao ruku, prste i udove, onda bi bio kao jedan od nas, a, kada bi bilo tako, onda bi bilo nemoguće da On bude bog. Stoga, jevrejeva izjava predstavlja izmišljotinu i laž.

El-Kastalani dalje navodi da ga neki kritiziraju zbog postojanja predaja u kojima se spominje izraz *prsti*, kako stoji u mnogim hadisima. Tako u jednom, kojeg bilježi Muslim, stoji: *Uistinu, srce svakog insana je između dva prsta Milostivog!* Međutim, ovo ne opovrgava njegov stav, jer je pobio postojanje katij-dokaza (dokaz utemeljen na Kur'anu i mutevatir predajama), koji ne može biti pobijen ničim, a to je postojanje prstiju na Ruci Božijoj.

Stav šejha Ebu 'Amra es-Salaha je da je hadis vjerodostojan, oko čije vjerodostojnosti se slažu i El-Buhari i Muslim, i da je samim tim mutevatir. Stoga ne smije biti odvažnosti da se potcjenjuje pouzdanost prenosioca i odbija pouzdana predaja.

Kada bi slučaj bio suprotan onome što je prenosilac razumio, to bi značilo da se Poslanik, s.a.v.s., složio s ovim jevrejom oko neistine i prešutio njeno opovrgavanje. Bože, sačuvaj!

Ibn Huzejme je žestoko kritizirao onog ko smatra da nevedeni smijeh predstavlja način osporavanja, te kaže sljedeće, nakon što je citirao

ovaj hadis u svom *Sahihu* (Knjiga o tevhidu): - Odobrio je Uzvišeni Allah Svome Vjerovjesniku, s.a.v.s., da njegov Gospodar bude opisan u njegovom prisustvu onim što ne spada u Njegove sifate, pa se on, umjesto osporavanja ovakvog opisa i srdžbe, „zasmijao“, što nikako ne znači da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., opisao Njega ovim sifatom. To je za onoga ko vjeruje u njegovo vjerovjesništvo.

Ovo je navođe El-Kastalani u Knjizi o tevhidu, 10. džuz., str. 388. U Knjizi o tefsiru, nakon što je citirao riječi El-Hitabija i El-Kurtubija u *El-Mefhemu*, rekao je: - Nema sumnje da su ashabi, r.a., bili najbolje upoznati sa sadržajem svoje izjave: *Poslanikov, s.a.v.s., smijeh je predstavljao njegovo slaganje s njim*, a pouzdano je preneseno u sahih hadisu: *Svako srce se nalazi između dva prsta Milostivog!* Navodi ga Muslim.

U hadisu Ibn ‘Abbasa, r.a., stoji da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: *Sinoć mi je došao moj Gospodar u najljepšem obličju...* U njemu dalje stoji: *Pa je stavio Svoju Ruku među moja prsa*, a u predaji od Mu‘aza stoji: *Pa sam Ga vidio kako stavlja Svoju Šaku među moja prsa, pa sam osjetio hladnoću njenih jagodica u mojim grudima*. Ove predaje formiraju jedinstven dokaz o spominjanju izraza *prsti*.

Kako da se kritizira hadis oko čije vjerodostojnosti su jednoglasni El-Buhari i Muslim, kao i drugi, prenoseći ga od prvaka u ispravnosti i pouzdanosti, posebno ako se uzme u obzir da je Ibn es-Salah rekao: - Ono oko čega su El-Buhari i Muslim jednoglasni na stepenu je mutevatira. A kako da Vjerovjesnik čuje opis svoga Uzvišenog Gospodara onim čime nije zadovoljan i da se na to zasmije? - a to kategorički ne opovrgne? Bože sačuvaj da je takav!

Nakon toga je rekao: - Ako se to uzme kao vjerodostojno, onda je on mutešabih, kao što je i Lice, Dvije ruke, Stopalo i Noga, strana; kako se navodi u riječima Uzvišenog: *da čovjek ne bi uzviknuo: „Teško meni, koliko sam samo dužnosti prema Allahu propustio“* (sura Ez-Zumer, 56). Naši učenjaci se razilaze oko toga da li nejasan izraz tumačimo ili njegovo stvarno značenje prepuštamo Allahu Uzvišenom. Uz njihovu saglasnost, naše neznanje o njegovim pojedinostima ne utiče na naše čvrsto vjerovanje u njegovo stvarno značenje.

Stav selefa je da se značenje nejasnih izraza (mutešabih) prepušta Allahu Uzvišenom, što je ispravnije. Stav halefa je da se nejasan izraz tumači, što traži znanje, odnosno iziskuje visok stepen znanja, te tako izraz *prst*, naveden ovdje, tumačimo kao moć, jer je značenje tog izraza u smislu ekstremiteta nemoguće.

Ez-Zamahšeri u svom djelu *El-Keššaf*, nakon što je naveo hadis iz ovog poglavlja, kaže: - „Uistinu, ovdje se nasmijsao najelokventniji Arap (Allahov Poslanik, s.a.v.s.) i začudio zbog toga što to nije nikako drukčije shvatio nego onako kako to razumijevaju znanstvenici i učenjaci stilistike, bez antropomorfističkog predočavanja izraza *držanje*, *prsti*, niti *protresanja*, niti ičega od navedenog, već se njegovo razumijevanje usredotočilo na početku i na kraju na samu bit i suštinu, koja upućuje na Njegovu divnu i prekrasnu Moć (Kudret). Sve to je iz razloga što pred tako veličanstvenim radnjama i djelovanjima ustuknu umovi, smetu se i potpuno zastanu. Dočim, za Njega je to potpuno jednostavno, prosto i sasvim lagahno. Slušalac ih ni na kakav drugi način ne može spoznati, niti shvatiti do li na način ovakvog prezentiranja rečeničkog izraza, u kome dolazi do zamišljanja i maštanja o imaginarnom. U stilistici nećeš pronaći suptilnijeg i preciznijeg poglavlja od ovoga, a nema ništa korisnijeg i lakšeg od nadmetanja u davanju pojašnjenja o mutešabihu, manje jasnim božanskim ajetima u Kur'anu Časnom ili u drugim nebeskim objavama, ili pak u Poslanikovim, s.a.v.s., govorima i izrekama, jer je većina toga, odnosno ono najjistančanije i najveće u njima, imaginacija i zamišljanje na kojima se ogromna većina pokliznula i poskrenula. Razlog njihovog posrtaja nije ništa drugo do manjkavost istraživačkog duha i dubokog analiziranja.

Stoga, neka takvi prime k znanju da u moru istančanih i preciznih nauka postoji znanje koje im, kada bi u njega uspjeli prodrijeti i proniknuti, ne bi bilo skriveno, kao ni to da suština svakog znanja i nauke o njemu ovisi i njega trebaju, te se, na koncu, na njega oslanjaju. Niko u biti ne može odriješiti konce s potpuno zamršenih pitanja, u kojima ima doze nejasnosti, niti može u njih prodrijeti, odvezujući čvorove i kidajući lance i okove s preteških izraza. To se može samo uz pomoć toga znanja. Koliko je samo ajeta iz Kur'ana časnog i izreka i hadisa Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koji su osakaćeni i oskrnavljeni izlišnim i suhoparnim, bijednim i jadnim alegorijskim načinima tumačenja, te izlizanim i otrcanim pokušajima dokučivanja metaforičkog značenja. Ko god to pokušavao shvatiti putem alegorije, on u stilistici liči onome koji nigdje nije dospio, ni tamo ni ovamo. Drugim riječima kazano, takav ne zna kud udara, ni u klin ni u brnaču, niti zna što je pozadi, a što sprijeda.“ Ovdje se završava pasus koga nam prenosi El-Kastalani od Ez-Zamahšerija iz njegovog *El-Keššafa*.

Zatim kaže da je rekao Ibn Furek: - Moguće je da je smisao izraza *prst* u tome da će to biti neko od Njegovih stvorenja. Već ranije smo istakli ono što je naveo El-Kastalani kod komentara ovog hadisa u

Knjizi o tevhidu, a to je: - Ibn Huzejme je žestoko kritizirao svakoga ko smatra da nevedeni smijeh predstavlja način osporavanja od strane Poslanika, s.a.v.s.

Drugo je komentar hadisa, prenesenog od Ebu Hurejre i 'Abdullaha b. Omera kod El-Buharija, Muslima i drugih.

U dijelu izjave: *Sakupit će Allah Zemlju i smotati nebesa Svojom Desnicom*, riječ الطوى (savijanje, motanje) je upotrijebljena u značenju *smotak*, kakvo je savijanje papira. Tako kaže Uzvišeni: *Onoga Dana kada smotamo nebesa, kao što se smota list papira za pisanje* (sura El-Enbija, 104). Istodobno je ta riječ upotrijebljena i u značenju „uništenja“, pa će Arapi reći: „Smotao sam ga svojom sabljom“, što znači: uništio sam ga.

Rekao je El-Kadi: - Označio je Uzvišeni Allah izrazom „uništenje nebesa i Zemlje“ i njihovo nestajanje, kao mjesta prebivališta i boravka potomaka Ademovih. Tako je označio i Svoju Neograničenu Moć, spram koje su sva velika djela beznačajna, mimo koje nema sile, niti moći i spram koje ljudska misao i poimanje, poređenjem i imaginacijom, postaju zbunjeni i smeteni. *Zatim će reći: Ja Sam Vladar! Gdje su vladari Zemlje?* U hadisu kojeg Ibn Omer prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., a kojeg kod sebe bilježi Muslim, stoji: *Smotat će Allah nebesa na Sudnjem danu, a zatim će ih uzeti u Svoju Desnicu i reći: - Ja Sam Vladar! Gdje su oni koji su bili neposlušni? Gdje su oni koji su se oholili?* - *Zatim će smotati Zemlju Svojom Ljevicom i reći: - Ja sam Vladar...* Motanje nebesa i njihovo skupljanje Desnicom i motanje Zemlje Ljevicom predočava kako između onoga što će biti sakupljeno postoji kvantitativna razlika i nejednakost.

Treće je komentar hadisa kojeg prenosi Ibn Omer, a kojeg navode Muslim i Ibn Madždže, a u kojem se spominje mimber, preuzet iz En-Nevevijevog komentara Muslimovog Sahiha, džuz 10, str. 548.

En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, navodi da u predaji stoji: *Ibn Mukasim je gledao Ibn Omera kako oponaša Vjerovjesnika, s.a.v.s., kada je rekao: -Uzet će Allah Svoja nebesa i Zemlju rukama i reći: - Ja Sam Allah! - On je, govoreći to, stiskao i ispružao prste. Reći će Gospodar dalje: - Ja Sam Vladar! - Tada sam vidio da se mimber ispod njega počeo tresti.* Islamski učenjaci samatraju da je smisao riječi *a on je stiskao i ispružao svoje prste* u tome da prikažu da je to činio Vjerovjesnik, s.a.v.s. Upravo zbog toga je Ibn Mukasim naveo Ibn Omerovo oponašanje Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u tome.

Vezivanje pojma *ruke* za Uzvišenog Allaha tumači se kao Moć na koju se aludira, zbog toga što su naša djela proizvod djelovanja ruku,

te nam je to predočeno na način koji mi možemo pojmiti, da nam bude jasnije i sigurnije razumijevanje u dušama. Pojmovi *desnica* i *ljevice* su upotrijebljeni radi upotpunjavanja shvatanja, zbog toga što mi uzimamo i dajemo desnicom ono prema čemu iskazujemo poštovanje, a ljevicom radimo sve drugo, kao i zbog toga što je desna ruka kod nas, obično, ta koja je jača u odnosu na lijevu.

Poznato je da su nebesa prostranija u odnosu na Zemlju, pa vezivanje desnice za njih, a ljevice za Zemlju predstavlja prilagođavanje i metaforu, iako je Uzvišeni Allah Neopisiv time da je određena stvar Njemu lakša u odnosu na drugu, ili teža. Ovo je rezime govora El-Mazurija o ovom hadisu.

Zatim je naveo En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, *da se mimber ispod njega počeo tresti* odozdo prema gore, zbog pokreta Vjerovjesnika, s.a.v.s. O tome je En-Nevevi, Allah mu se smilovao, naveo stav El-Kadija: - Mi vjerujemo u Allaha i Njegove sifate i Njega ni sa čim ne poredimo, niti šta drugo s Njim poredimo. On ničemu nije sličan, On je Onaj Koji sve čuje i sve vidi.

Ono što je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao ispravno je i istinito. Ono što mi spoznamo Allahovom je milošću, a ono što ne shvatimo, vjerujemo u to, a znanje prepuštamo Allahu. Stoga njegov tekst dovodimo u vezu s onim što implicira kao sam govor Arapa, te nakon što isključimo značenja, koja ističu sličnost Allaha, dž.š., s nekim od svojstava Njegovih stvorenja, ni jednom značenju ne dajemo prednost. A Allah najbolje zna!

Jednom riječju kazano, svi sifati koji su sadržani u ajetima i hadisima obavezuju nas da vjerujemo u njih i da budemo uvjereni da njihovo pravo značenje zna samo Uzvišeni Allah, Koji je Izvor nepobitnog znanja. Mi o njima govorimo ili ono što su govorili selefi, a to je da njihovo značenje prepuštamo Uzvišenom Allahu, uz naše čvrsto vjerovanje da je On čist od bilo kakvog nedoličnog opisa, ili ono što su rekli pripadnici halefa a to je njihovo alegorijsko tumačenje i svodenje na značenje koje je dostojno Njegove Uzvišenosti i Veličanstvenosti. A poznato je da stav halefa zahtijeva visok stepen znanja, pa je prihvatljiviji stav selefa, zato što je on sačuvan od mogućnosti pogreške, dok tumačenje Allahovog Govora, ili govora Njegovog Poslanika onim što nije Allahova namjera predstavlja ogroman rizik. Neka nam Uzvišeni Allah pomogne da čvrsto vjerujemo u Njega i Njegove sifate i sačuva nas od zla zablude i pokliznuća, i spasi nas od sumnji, podozrenja i nedoumica. Uslišaj, Gospodaru svjetova!

Poglavlje XXXIV

Hadisi o šefa'atu

EL-BUHARIJINE PREDAJE

*Naveo je ovaj hadis El-Buhari u Knjizi o početku stavravanja, u poglavlju Riječi Allaha Uzvišenog: **Mi smo poslali Nuha narodu njegovu: „Opominji narod svoj prije nego što ga stigne patnja nenasno!”** (sura Nuh, 1), 4.džuz, str.134.*

﴿٣٢٨﴾ حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُبَيْدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَيَّانٍ عَنْ أَبِي زُرْعَةَ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ— رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ— قَالَ: «كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ— صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ— فِي دَعْوَةٍ، فَرَفَعَ إِلَيْهِ الذَّرَّاعُ،— وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ— فَتَهَسَّ مِنْهَا نَهَسَةً، وَقَالَ: «أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، هَلْ تَدْرُونَ بِمِ؟» — «يَجْمَعُ اللَّهُ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَيُنْصِرُهُمُ النَّاطِرُ، وَيُسْمِعُهُمُ الدَّاعِي، وَتَذْنُو الشَّمْسُ، فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ: «أَلَا تَرَوْنَ إِلَى مَا أَنْتُمْ فِيهِ؟ إِلَى مَا بَلَّغَكُمْ؟ أَلَا تَنْظُرُونَ إِلَى مَنْ يَشْفَعُ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ؟»، فَيَقُولُ بَعْضُ النَّاسِ: «أَبُوكُمْ آدَمُ.»، فَيَأْتُونَهُ فَيَقُولُونَ: «يَا آدَمُ، أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ، خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَأَمَرَ الْمَلَائِكَةَ، فَسَجَدُوا لَكَ، وَأَسْكَنْكَ الْجَنَّةَ، أَلَا تَشْفَعُ لَنَا إِلَى رَبِّكَ؟ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ وَمَا بَلَّغْنَا؟»، فَيَقُولُ: «رَبِّي غَضِبَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَا يَغْضَبُ

بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَ نَهَانِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُهُ. نَفْسِي! نَفْسِي! اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي! اذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ!»، فَيَأْتُونَ نُوحًا، فَيَقُولُونَ: «يَا نُوحُ، أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ، وَ سَمَّاكَ اللَّهُ عَبْدًا شَكُورًا، أَمَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى إِلَى مَا بَلَّغْنَا؟ أَلَا تَشْفَعُ لَنَا إِلَى رَبِّكَ؟»، فَيَقُولُ: «رَبِّي غَضِبَ الْيَوْمَ غَضِبًا، لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَ لَا يَغْضَبُ بَعْدَهُ مِثْلَهُ. نَفْسِي! نَفْسِي! انْتَوُوا النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ!»، فَيَأْتُونِي، فَأَسْجُدُ تَحْتَ الْعَرْشِ، فَيَقَالَ: «يَا مُحَمَّدُ، أَرْفَعْ رَأْسَكَ، وَ اشْفَعْ تَشْفَعُ، وَ سَلْ تُعْطَهُ!» - قَالَ مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ: «لَا أَحْفَظُ سَائِرَهُ.»

[328] Pričao nam je Ishak b. Nasr, pričao nam je Muhammed b. 'Ubejd, pričao nam je Ebu Hajjan, koji je prenio od Ebu Zur'e, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: - Bili smo s Vjerovjesnikom, s.a.v.s., pozvani na gozbu. Iznesena mu je prednja noga, koja mu se svidjela i odgrizao je jedan komad. Zatim je rekao: - Ja ću biti predvodnik ljudima na Sudnjem danju. A znate li zašto? Sakupit će Allah sva stvorenja u jednoj dolini, tako da će svi oni jednim pogledom moći biti viđeni i jednim pozivom dozvani. Sunce će se primaknuti, pa će neko od ljudi reći: - Zar ne vidite na čemu smo i što nas je snašlo? Zar nećete tražiti nekog ko će se zauzeti za vas kod Gospodara? - Drugi će reći: - Vaš praotac, Adem! - Svi će doći do njega i reći mu: - Ademe, ti si praotac čovječanstva i Allah te Svojom Rukom stvorio i u tebe od Svog Ruha udahnuo. Naredio je melekima pa su ti sedždu učinili i u Džennetu te nastanio. Zar se nećeš zauzeti za nas kod svoga Gospodara? Zar ne vidiš na čemu smo i što nas je snašlo? - On će odgovoriti: - Moj Gospodar je jako srdit; nikada se prije nije ovako rasrdio, a niti će se poslije ovako rasrditi. On mi je zabranio drvo, a ja sam se o tu zabranu ogriješio. Dušo moja! Dušo moja! Idite nekom drugom! Idite Nuhu! - Oni će otići do Nuha i reći mu: - Nuhu, ti si prvi poslanik stanovnicima Zemlje i Allah te prozvao zahvalnim robom. Zar ne vidiš na čemu smo? Zar ne vidiš što nas je snašlo? Zar se nećeš zauzeti za nas kod svoga Gospodara? - On će odgovoriti: - Danas je

moj Gospodar jako srdit. Nikada se ni prije ni poslije nije ovako rasrdio. Dušo moja! Dušo moja! Idite Vjerovjesniku, s.a.v.s.! - Oni će doći do mene, a ja ću pasti na sedždu ispod Arša. Zatim će biti kazano: - Muhammede, podigni svoju glavu i zauzmi se, tvoje zauzimanje će biti prihvaćeno. I traži, bit će ti dato!

Rekao je Muhammed b. 'Ubejd: „Nisam zapamtio ostatak hadisa.“

El-Kastalanijev komentar hadisa

Ishak b. Nasr iz lanca prenosilaca je *Ishak b. Ibrahim b. Nasr es-Se'adi*. U imenu *Muhammed b. 'Ubejd* riječ عَبِيد je u deminutivu, et-Tanafisi el-Ahdebi el-Kufi. *Ebu Hajjan* je *Jahja b. Se'id b. Hajjan et-Tejmi*. *Ebu Zur'a* je *Herem b. 'Amr el-Bedželi*. U izjavi *Ebu Hurejre, r.a.: Bili smo pozvani na gozbu s Vjerovjesnikom, s.a.v.s.,* riječ زَعُوة je s fethom (ـَ) na dalu (ـِ), a može biti i s kesrom (ـِ) i označava hranu kojom se iskazuje gostoprimitstvo. *Iznešena mu je prednja noga* znači da je primaknuta noga od zaklane životinje, koja mu se je svidjela, jer se ona brzo skuha, najlakša je za želudac i brzo se probavlja, a, uz sve to, ima slastan okus. *On je zagrizao jedan njen komad*, tj. otkinuo je komad zubima, a preneseno je da je odgrizao nešto mesa kutnjacima, te rekao: - *Ja ću biti predvodnik ljudima na Sudnjem danu*. To znači da će biti predvodnik kojem će ljudi hrliti na Sudnjem danu, kako bi otklonio njihovu patnju i spasio ih od nesreće. Posebno je istaknut Sudnji dan, jer je to dan u kojem će njegovo prvenstvo posebno doći do izražaja i u kojem će ga svi priznati. A ako je predvodnik ljudima na Sudnjem danu, onda je još preči da to bude na dunjaluku.

Imperativ: *Ne preferirajte jedne vjerovjesnike u odnosu na druge!* podrazumijeva da se to ne čini mahanisanjem ostalih vjerovjesnika. Ovdje se ničim ne ukazuju na to da se ističe prednost između bilo kog vjerovjesnika mimo njega. Također, smisao može biti i: ne ističite jedne vjerovjesnike u odnosu na druge, s obzirom na samu bit vjerovjesništva, jer je ono test od Allaha, dž.š.. On na taj test stavlja onoga koga hoće od Svojih robova, čuva ga od grijeha i časti Svojom uputom. Stoga nije nespojivo da se istaknu neke druge prednosti, osim vjerovjesništva i poslanstva.

Vjerovjesnik, s.a.v.s., pojasnio je razlog zbog kojeg će se njegovo predvodništvo nad svim ljudima na Sudnjem danu obistiniti, riječima:

Sakupit će Allah sva stvorenja u jednoj dolini (ravnoj i prostranoj), tako da će svi moći biti viđeni jednim pogledom (zbog zaravnjenosti zemlje i nepostojanja pregrada) i jednim pozivom dozvani, jer će čula vida i čula sluha biti pojačana u ovom danu. To kaže Uzvišeni: Ti nisi mario za ovo, pa smo ti skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid. (sura Kaf, 22), kao i: Dan kada će oni čuti istinit glas - to će biti Dan ožvljenja (sura Kaf, 42). Također je rekao: I, netremice gledajući u glasnika i žureći, nevjernici će govoriti: „Ovo je težak dan!“ (sura El-Kamer, 8). To znači: žurit će prema njemu ispruženih vratova. I sunce će se primaknuti ljudima, svojom nesnosnom žegom, te će neko od ljudi reći: „Zar ne vidite na čemu ste i što vas je snašlo?“ Uzvišeni Allah će ih nadahnuti da ovo kažu, zbog velike mudrosti, a to je iznošenje na vidjelo blagodatni šefa'ata za njih i otkrivanje Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., prvenstva, Zar nećete potražiti nekog ko će se zauzeti za vas kod vašeg Gospodaru, kako bi vas On spasio od dugog iščekivanja, proveo polaganje računa i oslobodio od patnje ovoga Dana. A kolika je težina patnje toga Dana, kazuju riječi Uzvišenog: Mi se Gospodara našeg bojimo, onoga Dana kad će lica smrknuta i namrgodena biti (sura Ed-Dehr, 10).

Zatim će ih Uzvišeni Allah nadahnuti da se upute Ademu, a.s., jer će neko uzviknuti: - *Vaš praotac Adem!*, misleći da je on taj koji će se zauzeti kod Gospodara. *Oni će doći do njega i reći mu: - Ademe, ti si praotac čovječanstva*, onaj koji je žalostan zbog onoga što ih muči i brine se o tome da ih izbavi iz nesreće. Nakon toga oni navode blagodati koje mu je Allah Uzvišeni podario i zbog kojih se nadaju da će njegov šefa'at biti prihvaćen. Oni ne čekaju da im se da potrebni odgovor, već mu se nastavljaju obraćati: *Allah te Svojom Rukom stvorio*, t.j. Svojom moći, bez posredstva majke i oca, *i udahnuo je u tebe od Svoga Ruha*, za razliku od ostalih stvorenja, kod kojih se stvaranje odvija tako što Allah naredi meleku zaduženom za matericu da udahne u njih život. *I melekima je naredio pa su ti sedždu učinili*, okrenuti tebi kao Kibli, odajući ti počast. *I u Džennet te nastanio u tvoju čast*, sve dok nisi okusio plod drveta. Kada si to učinio, izveo te je Allah iz Dženneta, iz velike mudrosti.

Vezivanje Ruha za Allaha Uzvišenog predstavlja počast, slavljenje i posebnost. Znanje o biti i o stvaranju toga ruha ima jedino Allah. Oni će pitati Adema: *Pa zar se nećeš zauzeti za nas kod svoga Gospodara? Zar ne vidiš na čemu smo*, u kakvoj smo patnji, *i što nas je snašlo*, kakve su nas nedaće spopale? To predstavlja njihovo preklinjanje Adema, a.s., kako bi to prihvatio i učinio šefa'at za njih. No, on je naveo razlog koji ga sprečava da čini šefa'at za njih: *Moj Gospodar je jako srdit, nikada se prije nije rasrdio*, zbog toga što je život na dunjaluku bio vrijeme odlaganja i iščekivanja za robove, kako bi se povratili Njemu i pokajali se. *Ni poslije se neće rasrditi*, zbog toga što na taj dan pada odluka

Allahovog određenja, kojom će ljudima biti određeno njihovo konačno boravište: jedan dio će u Džennet, a drugi u Džehennem.

Smisao vezivanja srđbe za Uzvišenog Allaha je u tome što ona predstavlja: to je potreba da se učini zlo onome na koga se rasrdio.

En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, smatra da će Uzvišeni Allah tada iznijeti na vidjelo Svoju kaznu i što će jasno pokazati užase, od kojih se ništa slično nije dogodilo ni prije niti će se dogoditi poslije.

A On mi je bio zabranio drvo, tj. da je jedem njegove plodove, *pa sam se o tu zabranu ogriješio*. Zbog toga mi nije omogućeno da predvodim u šefa'atu, nego se nadam da će mi Uzvišeni Allah oprostiti. Povik: *Dušo moja! Dušo moja!* znači da je ona ta kojoj je potrebno izbavljenje.

Uzvišeni Allah je Ademovo kušanje ploda drveta nazvao neposlušnošću, te je rekao: *Tako Adem nije Gospodara svoga poslušao i s puta je skrenuo* (sura Ta Ha, 121), a odmah nakon toga kaže: *Poslije ga je Gospodar njegov izabranikom učinio, pa mu oprostio i na pravi put ga uputio* (sura Ta Ha, 122). U suri El-Bekare On kaže: *I Adem primi neke riječi od Gospodara svoga, pa mu On oprosti; On, doista prima pokajanja, On je milostiv* (sura El-Bekare, 37). Moguće je da su ove riječi, koje je izgovorio Adem, one koje se spominju u suri El-E'araf: *Gospodaru naš - rekoše oni - samo smo sebi krivi i, ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni*. (sura El-E'araf, 23). Stoga će Adem, iako mu je Allah oprostio, odabrao ga i odlikovao poslanstvom, na Sudnjem danu strahovati od Allaha, onako kako Allahovi miljenici strahuju od Allaha Uzvišenog. Zbog toga neće pristupiti zagovorništvu nego će reći: *Dušo moja! Dušo moja!*, pokazujući tako da je ona ta za koju se uistinu treba zauzeti. U pouzdanoj predaji od Se'ida b. Mensura stoje Ademove riječi: *Uistinu, ja sam zgriješio dok sam bio u Džennetu! Ako mi danas oprostiš, to će mi biti dovoljno!*

Teške za razumijevanje su njegove riječi o Nuhu: *prvi poslanik stanovnicima zemlje*, s obzirom na to da je Adem, a.s., poslan svome potomstvu, a tako i Idris i svi oni koji su bili prije Nuha, a.s.

Stoga je neophodno da se to veže za sintagmu *stanovnicima zemlje*, iz čega proizlazi da je on prvi poslanik kojeg je Uzvišeni Allah poslao narodu koji je obožavao kipove, da bi ih iz višeboštva izveo u vjervanje u Jednog Boga. Potomci Adema nisu ti koji su bili prethodnici u višeboštvu, pa se njegovo poslanstvo svodilo samo na pojašnjavanje propisa vjere.

Cjelokupno poslanstvo Nuhovo je bilo do potopa. Poslije toga nije ostao niko do njegova porodica, kao što kaže Uzvišeni: *I samo potomke njegove u životu ostavili* (sura Es-Saffat, 77). Njega opisuje sintagmom *zahvalni rob*, kao onoga koji je stalno obuzet zahvalom Uzvišenom Allahu na Njegovim blagodatima i koji Ga je slavio u svakoj prilici. Upućivanje: *Idite Vjerovjesniku*, znači Muhammedu, s.a.v.s. Poznato je da

ih je Adem uputio Nuhu, Nuh Ibrahimu, Ibrahim Musau, Musa 'Isau, a 'Isa Muhammedu, s.a.v.s., ali je moguće da to ovdje nije spomenuto zbog toga što se nalazi u tekstu kojeg nije zapamtio Muhammed b. 'Ubejd, jedan od prenosilaca. A Allah najbolje zna.

EL-BUHARIJEVI HADISI O ŠEFA'ATU

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi tefsira, sura El-Bekare, poglavlje Riječi Uzvišenog: I pouči On Adema nazivima svih stvari (sura El-Bekare, 31), 6.džuz, str.17-18.

﴿٣٢٩﴾ حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ أَنَسٍ - هُوَ ابْنُ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ، أَيْ الْبُخَارِيُّ، وَقَالَ لِي خَلِيفَةُ: «حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يَجْتَمِعُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَقُولُونَ: «لَوْ أَسْتَشْفَعْنَا إِلَى رَبِّنَا؟!»، فَيَأْتُونَ آدَمَ، فَيَقُولُونَ: «أَنْتَ أَبُو النَّاسِ، خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَ أَسَجَدَ لَكَ مَلَائِكَتُهُ، وَ عَلَّمَكَ أَسْمَاءَ كُلِّ شَيْءٍ، فَاشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّكَ، حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هُنَا!»، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ»، وَ يَذْكُرُ ذَنْبَهُ، فَيَسْتَحِي، «انْتَوُوا نُوحًا، فَإِنَّهُ أَوَّلُ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ»، وَ يَذْكُرُ سُؤَالَ رَبِّهِ مَا لَيْسَ لَهُ بِهِ عِلْمٌ، فَيَسْتَحِي، فَيَقُولُ: «انْتَوُوا خَلِيلَ الرَّحْمَنِ!»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ، انْتَوَا مُوسَى، عَبْدًا كَلَّمَهُ اللَّهُ، وَ أَعْطَاهُ التَّوْرَةَ»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ»، وَ يَذْكُرُ قَتْلَ النَّفْسِ بِغَيْرِ نَفْسٍ، فَيَسْتَحِي مِنْ رَبِّهِ، فَيَقُولُ: «انْتَوَا عِيسَى، عَبْدُ اللَّهِ وَ رَسُولُهُ، وَ كَلِمَةُ اللَّهِ وَ رُوحُهُ»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ، انْتَوَا مُحَمَّدًا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَبْدًا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ»، فَيَأْتُونَنِي، فَأَنْطَلِقُ حَتَّى أَسْتَأْذِنَ عَلَى رَبِّي فَيُؤَذِّنُ فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي وَقَعْتُ سَاجِدًا، فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ يَقَالُ: «ارْفَعْ رَأْسَكَ، وَ سَلْ تَعَطُّهُ، وَ قُلْ يُسْمِعْ، وَ اشفَعْ تُشْفَعُ!»، فَأَرْفَعُ رَأْسِي، فَأَحْمَدُهُ بِتَحْمِيدٍ يُعْلِمُنِي، ثُمَّ أَشْفَعُ، فَيَحْدُ

لِي حَدًّا، فَأَدْخَلَهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَعْوَدُ إِلَيْهِ، فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي مِثْلَهُ، ثُمَّ أَشْفَعُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا،
فَأَدْخَلَهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَعْوَدُ الثَّالِثَةَ، ثُمَّ أَعْوَدُ الرَّابِعَةَ، فَأَقُولُ: «مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ
حَبَّهُ الْقُرْآنُ، وَوَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ.»

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ - أَيْ الْبُخَارِيُّ: («إِلَّا مَنْ حَبَّهُ الْقُرْآنُ») يَعْنِي قَوْلَ اللَّهِ تَعَالَى:
(«خَالِدِينَ فِيهَا.»)

[329] Pričao nam je Muslim b. Ibrahim, pričao nam je Hišam, pričao nam je Katade, koji je prenio od Enesa (sina Malikova), r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s.. Rekao je Ebu 'Abdullah (el-Buhari), a meni Halifa: - Pričao nam je Jezid b. Zurej'a, pričao nam je Se'id, koji je prenio od Katade, a on od Enesa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Sakupit će se vjernici na Sudnjem danu i reći: - Potražimo nekoga ko će se zauzeti za nas kod našeg Gospodara! - Doći će do Adema i reći mu: - Ti si praotac ljudi; stvorio te je Allah Svojom Rukom i sedždu su ti meleki učinili; podučio te je nazivima svih stvari! Učini šefa'at za nas kod svoga Gospodara, kako bismo napustili ovo mjesto! - On će odgovoriti: - Ne mogu vam to učiniti! - Potom je naveo svoj grijeh i postidio se, a zatim će im kazati: - Idite Nuhu! On je prvi poslanik kojeg je Allah poslao stanovnicima zemlje. - Oni će otići Nuhu, a on će im odgovoriti: - Ne mogu vam to učiniti. - On će spomenuti svoje pitanje koje je uputio Gospodaru, a o čemu mu nije dato znanje, pa će se postidjeti, a onda će reći: - Idite prijatelju Allahovom! - Oni će otići do njega, a on će im kazati: - Ne mogu vam to učiniti. Idite Musau, robu s kojim je Allah razgovarao i dao mu Tevrat.! - Oni će otići Musau, a on će im odgovoriti: - Ne mogu vam to učiniti! - On će spomenuti ubistvo nevinog i postidjeti se svoga Gospodara, a onda će im reći: - Idite 'Isau, Allahovom robu i Njegovom poslaniku, Allahovoj riječi i Ruhu Njegovom! - Oni će otići do njega, a on će odgovoriti: - Ne mogu vam to učiniti. Idite Muhammedu, robu kojem je Allah oprostio i prošle i buduće grijeha. - Tada će oni doći meni, a ja ću pohrliti i

moliti Allaha za dozvolu da Ga vidim. On će mi dozvoliti. Kada Ga ugledam, past ću na sedždu i bit ću na njoj koliko On bude htio. Zatim će biti kazano: - Podigni svoju glavu i traži. To će ti biti dato. I kaži, bit ćeš saslušan. I zauzmi se, bit će ti uslišano! - Ja ću podići svoju glavu i zahvaliti Mu onako kako me je On podučio, a zatim ću se zauzeti i On će mi odrediti grupu za koju ću se zauzimati, te ću ih uvesti u Džennet. Potom ću se vratiti do Njega i, kada budem vidio svoga Gospodara, uradit ću isto. Zatim ću se zauzeti i On će mi odrediti grupu za koju ću se zauzimati, te ću ih uvesti u Džennet. Potom ću se vratiti treći put, pa četvrti put i tada ću reći: Neće ostati u Džehennemu niko osim onog koga je Kur'an zarobio i koji će u njemu vječno ostati.

Rekao je Ebu 'Abdullah (tj. El-Buhari): - Dio izjave *osim onog koga je Kur'an zarobio* ima značenje riječi Uzvišenog: **koji će u njemu vječno biti!** (sura El-Bekare, 162).

Komentar 329. hadisa od El-Kastalanija

Prvo, El-Buhari je za ovaj hadis naveo dva lanca prenosilaca, koji se spajaju kod Katade, a koji je prenio od Enesa r.a.

Prvi lanac prenosilaca je: Muslim b. Ibrahim el-Ferahidi el-Basri, kome je pričao Hišam ed-Distiva'i, a njemu Katade, koji je Ibn ed-De'aame.

Drugi je Halifa b. Hijat el-Usfuri el-Basri, na način prisjećanja ili priče, a njemu je pričao Jezid b. Zurej'a Ebu Mu'avija el-Basri, a njemu Se'id, koji je Ibn 'Arube, koji je prenio od Katade, a on od Ebu Hurejre, r.a.

U dijelu hadisa: *Okupit će se vjernici...* dokaz je da će vjernici od ljudi biti ti koji će razmišljati o traženju šefa'ata i oni će ići vjerovjesnicima, a.s.

Riječi *kako bismo napustili ovo mjesto* ukazuju na to da je to šefa'at za dijeljenje pravde. Riječi: *Nisam u stanju da vam to učinim* znače: nisam u poziciji koja bi mi omogućila da učinim šefa'at.

U dijelu hadisa: (...) *pa će spomenuti svoje pitanje, koje je uputio Gospodaru, a o čemu mu znanje nije dato* misli se na riječi u Kur'anu: *Gospodaru moj, sin moj je čeljade moje, a obećanje Tvoje je zaista istinito i Ti si od mudrih najmudriji!* (sura Hud, 45), u značenju: Ti si mi obećao da ćeš spasiti članove moje porodice, a moj sin je jedan od njih. Na to mu Allah odgovara: *O Nuhu, on nije čeljade tvoje* (sura Hud, 46), i poručuje: *Zato Me ne moli za ono što ne znaš* (sura Hud, 46.). Smisao ovih poruka je da se pod porodicom misli na one koji vjeruju i dobra djela čine, a Nuhov sin, zbilja nije vjerovao u objavu i nije dobra djela činio. Naprotiv, on je činio ružna djela, prelazeći svaku mjeru u činjenju jednih te istih ružnih djela. Ili: on je negativan produkt, kako se čita na drugom kira'etu.

Riječi *kome je Allah oprostio i prijašnje i buduće grijehe* aludiraju na Poslanikovu, s.a.v.s., sačuvanost od griješenja (ismet).

U dijelu hadisa: *te će mi On odrediti grupu za koju ću se zauzeti* misli se na pokazivanje grupe za koje će učiniti šefa'at, kao što je: onaj koji je pokvario svoj namaz, koji svoj namaz nije obavljao na vrijeme i sl.

Kod El-Kastalanija stoji da je ostatak hadisa nejasan, s obzirom na ono što se traži, jer je šefa'at za to da bi se oni odmorili od dugog iščekivanja, zbog kojega će osjećati nesnosnu patnju, a ne zbog izvođenja iz Džehennema. Kažimo da je njihov govor o traženju odmora završen riječima: *I On će mi dozvoliti*. A ono što dolazi poslije toga je dodatak, kako smatra El-Keremani.

Rečeno je u djelu *Futuhul-gajb*: - Jedna priča govori o mnogobrojnim događajima, putem različitih izraza i nekoliko stilova, tako da uopće nema oprečnosti - elokventnim govorom i njegovim stilom - skraćeno što je odlika nadnaravnosti, a što zahtijeva vraćanje na zakone (gramatike i raščlanjivanja), raspodjele kratkih tema i spoznaji njihova osnova. Tako, što bude nedostajalo od njegova značenja doda se iz osnova. A Allah najbolje zna.

Naveo je El-Buhari ovaj hadis u Knjizi o oslobađanju robova, poglavlje Opis Dženneta i Džehennema, 8. džuz, str.116.

﴿٣٣٠﴾ حدثنا مسدد، حدثنا أبو عوانة، عن قتادة، عن أنس - هُوَ ابْنُ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَقُولُونَ: «لَوْ اسْتَشْفَعْنَا عَلَى رَبِّنَا، حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا؟!»، فَيَأْتُونَ آدَمَ، فَيَقُولُونَ: «أَنْتَ الَّذِي خَلَقْتَ اللَّهَ بِيَدِهِ، وَ نَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَ أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ، فَاشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّنَا!»، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ.»، وَ يَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ وَ يَقُولُ: «اتَّبَعُوا نُوحًا، أَوَّلَ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللَّهُ.»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ.»، وَ يَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ، «اتَّبَعُوا إِبْرَاهِيمَ، الَّذِي اتَّخَذَهُ اللَّهُ خَلِيلًا.»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ.»، وَ يَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ، «اتَّبَعُوا مُوسَى الَّذِي كَلَّمَهُ اللَّهُ.»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ.»، وَ يَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ، «اتَّبَعُوا عِيسَى.»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَنْتُ هُنَاكُمْ، اتَّبَعُوا مُحَمَّدًا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقَدْ غَفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ.»، فَيَأْتُونِي، فَاسْتَأْذِنَ عَلَيَّ رَبِّي، فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا، فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ، ثُمَّ يُقَالُ: «ارْفَعْ رَأْسَكَ، سَلْ تَعْطَهُ، وَ قُلْ يُسْمِعْ، وَ اشْفَعْ تُشْفَعُ!»، فَارْفَعُ رَأْسِي، فَاتَّخَذَ رَبِّي تَحْمِيدٍ يُعَلِّمُنِي، ثُمَّ أَشْفَعُ، فَيَحْدُثُ لِي حَدًّا، ثُمَّ أَخْرَجَهُمْ مِنَ النَّارِ، وَ أَدْخَلَهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَعُوذُ، فَأَقَعُ سَاجِدًا مِثْلَهُ، فِي الثَّالِثَةِ، أَوْ الرَّابِعَةِ، حَتَّى مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ.»

قَالَ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ الْبُخَارِيُّ - رَحِمَهُ اللَّهُ - : «وَ كَانَ قَتَادَةُ يَقُولُ عِنْدَ هَذَا: «أَيُّ وَحَبٍ عَلَيْهِ الْخُلُودُ.»

[330] Pričao nam je Musedded, pričao nam je Ebu 'Avane, koji je prenio od Katade, a on od Enesa, sina Malikova, r.a., da je rekao Alahov Poslanik, s.a.v.s.: - Sakupit će Allah ljude na Sudnjem danu, kada će oni reći: - Potražimo nekoga ko će se zauzeti za nas kod našeg Gospodara, kako bismo napustili ovo mjesto! - Doći će Adem i obratiti mu se: - Ti si onaj koga je Allah Svojom Rukom stvorio i od Svoga Ruha udahnuo. Naredio je melekima i oni su ti

sedždu učinili. Zauzmi se za nas kod našeg Gospodara! - On će reći: - Nisam vam od pomoći! - Spomenut će svoj grijeh i reći: - Idite Nuhu, prvom poslaniku kojeg je Allah poslao! - Oni će doći do njega, a on će im kazati: - Nisam vam od pomoći! - Tada će spomenuti svoj grijeh i reći: - Idite Ibrahimu kojega je Allah uzeo za Svoga prijatelja! - Oni će doći i do njega, a on će im reći: - Nisam vam od pomoći! - I on će spomenuti svoj grijeh i reći im: - Idite Musau, s kojim je Allah razgovarao! - Oni će doći do njega, a on će reći: - Nisam vam od pomoći! - Spomenut će svoj grijeh i uputiti ih: - Idite 'Isau! - Doći će i do njega, i on će reći: - Nisam vam od pomoći! Idite Muhammedu, s.a.v.s.! Njemu su već oprošteni i raniji i budući grijesi! - Oni će doći meni, a ja ću tražiti od svoga Gospodara da Ga vidim. Kada se to desi, past ću na sedždu i tako ostati koliko On bude htio. Zatim će biti kazano: - Podigni svoju glavu i traži! Bit će ti dato! I govori, bit ćeš saslušan! I zauzmi se, bit će ti udovoljeno! - Zatim ću podići glavu i zahvaliti se svome Gospodaru, onako kako me je podučio, a zatim ću se zauzeti i On će mi odrediti skupinu za koju ću se zauzeti, te ću ih izvaditi iz vatre i uvesti u Džennet. Poslije toga ću se vratiti i pasti na sedždu kao i prvi put. Tako će biti tri puta (ili četiri), sve dok u vatri ne ostane nikoga osim onoga koga je Kur'an zavještio.

Rekao je Ebu 'Abdullah el-Buhari, Allah mu se smilovao: - Katade bi u vezi s ovim govorio: „Onaj koji će u njemu vječno ostati.“

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 9. džuz, str. 317, iz Knjige o oslobađanju robova

Musedded iz lanca prenosilaca je Ibn Muserhed; Ebu 'Avane je Vedah b. 'Abdullah el-Ješkəri, koji je prenio od Katade, a on od Enesa, sina Malikova, r.a. Ova je kazao da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Sakupit će Allah ljude na Sudnjem danu. U hadisu kojeg prenosi Ebu Hu-

rejre, r.a., stoji: *Sakupit će Allah ljude, prve i posljednje u jednoj dolini u kojoj će oni iščekivati poziv i upirati pogled, a sunce će se primaknuti njihovim glavama, tako da će im njegova žega postati nesnosna.*

Tada će reći: *-Potražimo nekoga ko će se zauzeti za nas kod našeg Gospodara.* To traženje nekoga za zauzimanje znači traženje šefa'ata, a riječju لى (da, kako bi) istaknuta je namjera i traženje. Ono ne iziskuje odgovor, ili je on ispušten, tj. *kako bismo bili spašeni* i slično, *kako bismo napustili ovo mjesto.* Ovo čini nedvojbenim da je traženje zauzimanja pomenuto na ovom mjestu zbog dijeljenja pravde i kako bi se okončalo predugo iščekivanje. *Oni će doći Ademu i reći: - Ti si onaj koga je Allah Svojom Rukom stvorio* (Svojom Moći, bez posrednika) *i u tebe, od Svog Ruha, udahnuo, stvarajući ga i udahnujući u tvoje tijelo bez posredstva meleka.*

I melekima je naredio, pa su ti sedždu učinili, iskazujući ti počast. Stoga se zauzmi za nas kod našeg Gospodara! On će reći: - Nisam vam od pomoći, tj. nisam taj koji ima tako visok stepen: predvodništvo u šafa'atu. U izjavi *spomenut će svoj grijeh* misli se na kušanje ploda drveta. On je to rekao ponizno i tražeći izvinjenje za takav odgovor. *Idite Nuhu, prvom poslaniku kojeg je Allah poslao! Oni će otići do njega, a on će reći: - Nisam vam od pomoći! - Spomenut će svoj grijeh:* pitanje koje je uputio svome Gospodaru, a o kojem mu znanje nije dato. *Idite Ibrahimu, kojeg je Allah učinio Svojim prijateljem! Oni će otići do njega, a on će reći: - Nisam vam od pomoći! - Spomenut će svoj grijeh,* a u predaji od Hemama stoji: *Uistinu sam ja slagao tri puta!* Sufjan je dodao svoje riječi: *Ja ću se, evo, razboljeti!* (sura Es-Saffat, 89), zatim njegove riječi: *To je učinio ovaj najveći od njih* (sura El-Enbija, 63) i njegove riječi koje je uputio svojoj ženi: *Obavijesti vladara da si mi ti sestra!* Ovo su tri aluzije, no, s obzirom na to da imaju formu neistine, zbog njih on (Ibrahim) sažalijeva samog sebe.

Rekao je El-Kastalani, Allah mu se smilovao, da je Allah nadahnuo ljude da pitaju Adema i druge vjerovjesnike. Zašto nisu nadahnuti da najprije pitaju Muhammeda, s.a.v.s., mada među njima ima i onih koji su čuli za ovaj hadis? To je zato da bi se potvrdila njegova odličnost i visok položaj nad ostalim stvorenjima. Neka je Allahov blagoslov i mir na njega. Amin!

Naveo je ovaj hadis El-Buhari u Knjizi o oslobađanju robova, poglavlje Sirat džehennemski most, 8. džuz, str. 117 i dalje.

﴿٣٣١﴾ حدثنا أبو اليمان، أخبرنا شعيب، عن الزهري، أخبرني سعيد و عطاء بن يزيد، أن أبا هريرة - رضى الله عنه - أخبرهما، عن النبي - صلى الله عليه و سلم - و قال البخارى - رحمه الله: « و حدثني محمود، حدثنا عبد الرزاق، أخبرنا معمر، عن الزهري، عن عطاء بن يزيد الليثي، عن أبي هريرة - رضى الله عنه - قال - : « قال أناس: «يا رسول الله، هل نرى ربنا يوم القيامة؟»، فقال: «هل تضارون في الشمس، ليس دونها سحاب؟»، قالوا: «لا، يا رسول الله.»، قال: «هل تضارون في القمر ليلة البدر، ليس دونه سحاب؟»، قالوا: «لا، يا رسول الله.»، قال: «فإنكم ترونه يوم القيامة كذلك، يجمع الله الناس، فيقول: «من كان يعبد شئنا فليتبعه!»، فيتبع من كان يعبد الشمس (أى الشمس)، و يتبع من كان يعبد القمر (أى القمر)، و يتبع من كان يعبد الطواغيت (أى الطواغيت)، و تبقى هذه الأمة، فيها منافقوها، فيأتهم الله في غير الصورة التي يعرفون، فيقول: «أنا ربكم.»، فيقولون: «نعوذ بالله منك، هذا مكاننا حتى يأتينا ربنا، فإذا أنا ربنا عرفناه.»، فيأتهم الله في الصورة التي يعرفون، فيقول: «أنا ربكم.»، فيقولون: «أنت ربنا.»، فيتبعونه، و يضرب جسر جهنم.»، قال رسول الله صلى الله عليه و سلم: «فأكون أول من يخرج، و دعاء الرسل يومئذ: «اللهم سلم! سلم!»، و به كلاب مثل شوك السعدان، أما رأيتم شوك السعدان؟»، قالوا: «بلى، يا رسول الله.»، قال: «فإنها مثل شوك السعدان، غير أنها لا يعلم قدر عظمها إلا الله، فتخطف الناس بأعمالهم: فمنهم الموقع بعمله، و منهم المخزول، ثم ينحو، حتى إذا فرغ الله من القضاء بين عباده، و أراد أن يخرج من النار من أراد أن يخرج: ممن كان يشهد أن لا إله إلا الله، أمر الملائكة أن يخرجوهم، فيعرفونهم بعلامة آثار السجود، و حرم الله على النار أن تأكل من ابن آدم أثر السجود، فيخرجونهم قد امتحشوا فيصّب عليهم ماء - يقال له: ماء الحياة، فينبئون نبات الحية في حميل السيل، و يبقى رجل مقبل بوجهه على النار، فيقول: «يا رب، قد قسيتى ريحها، و أحرقتى ذكؤها،

فَاصْرَفْ وَجْهِي عَنِ النَّارِ.»، فَلَا يَزَالُ يَدْعُو اللَّهَ، فَيَقُولُ: «لَعَلَّكَ إِنْ أَعْطَيْتَكَ أَنْ تَسْأَلَنِي غَيْرُهُ؟»، فَيَقُولُ: «لَا، وَ عَزَّتْكَ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرُهُ.»، فَيَصْرِفُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ، ثُمَّ يَقُولُ بَعْدَ ذَلِكَ: «يَا رَبِّ، قَرِّبْنِي إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ.»، فَيَقُولُ: «أَ لَسْتَ قَدْ زَعَمْتَ أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرُهُ؟ وَ يَلِكُ ابْنُ آدَمَ! مَا أَغْدَرَكَ؟!»، فَلَا يَزَالُ يَدْعُو، فَيَقُولُ: «لَعَلِّي إِنْ أَعْطَيْتَكَ ذَلِكَ تَسْأَلَنِي غَيْرُهُ؟!»، فَيَقُولُ: «لَا، وَ عَزَّتْكَ، لَا أَسْأَلُكَ غَيْرُهُ.»، فَيُعْطِي اللَّهَ مِنْ عَهْدٍ وَمَوَائِقَ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرُهُ، فَيَقْرُبُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا رَأَى مَا فِيهَا سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ، ثُمَّ يَقُولُ: «رَبِّ، أَذْخَلْنِي الْجَنَّةَ.»، ثُمَّ يَقُولُ - أَيْ اللَّهَ - : «أَوْ لَيْسَ قَدْ زَعَمْتَ أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرُهُ؟! وَ يَلِكُ يَا ابْنَ آدَمَ! مَا أَغْدَرَكَ؟!»، فَيَقُولُ: «يَا رَبِّ، لَا تَجْعَلْنِي أَشَقَى خَلْقِكَ.»، فَلَا يَزَالُ يَدْعُو حَتَّى يَضْحَكَ - أَيْ اللَّهَ تَعَالَى - فَإِذَا ضَحِكَ مِنْهُ أَدْنَى لَهُ بِالْدُّخُولِ فِيهَا، فَإِذَا دَخَلَ فِيهَا قِيلَ لَهُ: «تَمَنَّ مِنْ كَذَا!»، فَيَتَمَنَّى، ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: «تَمَنَّ مِنْ كَذَا!»، فَيَتَمَنَّى حَتَّى تَنْقَطِعَ بِهِ الْأَمَانِيُّ، فَيَقُولُ لَهُ: «هَذَا لَكَ وَ مِثْلُهُ مَعَهُ.»

قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - : «وَذَلِكَ الرَّجُلُ أَخْرُ أَهْلَ الْجَنَّةِ دُخُولًا.»

قَالَ: «وَأَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ جَالِسٌ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - لَا يَغْيَرُ عَلَيْهِ شَيْئًا مِنْ حَدِيثِهِ، حَتَّى أَنْتَهَى إِلَى قَوْلِهِ: «(هَذَا لَكَ وَ مِثْلُهُ مَعَهُ).»، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: «سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «هَذَا لَكَ وَ عَشْرَةٌ أَمْثَالِهِ.»، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: «حَفِظْتُ: (مِثْلُهُ مَعَهُ).»

[331] Pričao nam je Ebu el-Jeman, obavijestio nas je Šu'ajb, koji je prenio od Ez-Zuhrija da ga je obavijestio Se'id i 'Ata b. Jezid da je Ebu Hurejre, r.a., obavijestio njih dvojicu o onome što je prenio od Vjerovjesnika s.a.v.s.

Rekao je El-Buhari, Allah mu se smilovao, pričao mi je Mahmud, pričao nam je 'Abdurrezzak, da ih je obavijestio Me'amer, koji je prenio od Ez-Zuhrija, a on od 'Ata b. Jezida el-Lejsija, koji je prenio od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: - Ljudi su pitali: - Allahov Poslaniče, hoćemo li vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu? - On je odgovorio: - Naškoditi li vam sunce kada nije iza oblaka? -

Oni su odgovorili odrično. On je dalje pitao: - Naškodi li vam mjesec u noći Bedra, kada nije iza oblaka? - Oni su odgovorili: - Ne, Allahov Poslaniče! - Allahov Poslanik, s.av.s., je kazao: - Uistinu, tako ćete vidjeti Njega na Sudnjem danu. Sakupit će Allah ljude i reći: - Neka svako slijedi ono što je obožavao! - Oni koji su obožavali sunce slijedit će sunce, oni koji su obožavali mjesec slijedit će mjesec i oni koji su obožavali vračeve slijedit će njih. Ostat će sljedbenici ovog ummeta, među kojima će biti i licemjera. Njima će doći Allah u obliku koji oni neće prepoznati i reći: - Ja sam vaš Gospodar! - Oni će odgovoriti: - Allahu se utječemo od tebe! Ostajemo ovdje sve dok nam ne dođe naš Gospodar, a kada nam naš Gospodar dođe mi ćemo Ga prepoznati! - Allah će im doći u obliku kojeg oni prepoznaju i reći: - Ja sam vaš Gospodar! - Oni će odgovoriti: - Ti si naš Gospodar! - Slijedit će Ga, a zatim će biti postavljena ćuprija preko Džehnnema. - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Ja ću biti prvi koji će je preći, a dove ostalih poslanika će biti: - Gospodaru, spasi! Spasi! - Ona će na sebi imati kuke, kao bodlje se'adana (vrsta pustinjskog čička). A jeste li vidjeli bodlje se'adana? - Odgovorit će: - Jesmo, Allahov Poslaniče! - On je nastavio: - One će biti poput bodlji se'adana, s tim što njihovu stvarnu veličinu zna samo Allah. Njima će se grabiti ljudi, prema kakvoći njihovih djela. Nekima će djela biti pogibeljna (bit će uništeni zbog njih). Neki će biti obarani, ali će se uspijevati spasiti i bit će tako sve dok Allah ne završi polaganje računa Svojih robova i ne htjedne izvaditi iz vatre onoga koga On bude htio. Tako će narediti melekima da svakoga ko je svjedočio da nema drugog boga osim Allaha izvedu iz vatre, a bit će prepoznavani po tragovima sedždi. Allah je zabranio vatri da dotiče mjesta na čovječijem tjelu na kojima su tragovi sedžde. Melki će ih izvaditi nakon prženja vatrom i bit će bačena voda na njih, za koju se kaže da je voda života. Potom će izrasti kao biljka iz sjemenke iz naplavka bujice. Ostat će čovjek, koji će licem biti okrenut prema vatri. On će dozivati: - Gospodaru moj, uguši me njen dim i sažeže me

njena žestina! Udalji moje lice od vatre! - On će neprestano dozivati Allaha, sve dok On ne rekne: - Hoćeš li, ako ti to dam, poslije tražiti od Mene nešto drugo? - Čovjek će odgovoriti: - Ne, tako mi Tvoje veličine! Neću tražiti od Tebe poslije ništa drugo! - On će udaljiti čovjekovo lice od vatre, poslije čega će on reći: - Gospodaru moj, primakni me džennetskim vratima! - Gospodar će odgovoriti: - Zar već nisi jamčio da nećeš više ništa tražiti od Mene? Teško tebi, čovječe! Kako si samo prevrtljiv! - No, čovjek neće prestati dozivati, sve dok Gospodar ne rekne: - Sigurno ćeš, ako ti to dam, poslije tražiti od Mene nešto drugo! - Ovaj će odgovoriti: - Ne! Tako mi Tvoje veličine, neću tražiti poslije od Tebe ništa drugo! - Potom će dati čvrstu prisegu Allahu da od Njega neće tražiti ništa drugo, nakon čega ga je On primakao džennetskim vratima. Kada čovjek vidi što se sve u njemu nalazi, zašutjet će onoliko koliko Allah bude htio, a onda će uzviknuti: -Gospodaru moj, uvedi me u Džennet! - Allah će na to reći: - Zar već nisi jamčio da nećeš od Mene tražiti ništa više? Teško tebi, čovječe! Kako si samo prevrtljiv! - Čovjek će reći: - Gospodaru moj, ne učini me najbjednijim Svojim stvorenjem! - Nakon toga neće prestati dozivati, sve dok se Uzvišeni Allah ne nasmije, a potom mu dozvoli da uđe u Džennet. Kada uđe u njega, bit će mu rečeno: - Zaželi nešto od ovoga! - On će zaželjati. Zatim će mu biti kazano: - Zaželi nešto od ovoga! - On će željeti više puta, sve dok želja ne presahne. Tada će mu On reći: - Ovo ti pripada i još toliko.

Ebu Hurejre, r.a., dodao je: - To će biti posljednji čovjek koji će ući u Džennet.

Rekao je El-Buhari: - Ebu Se'id el-Hudri koji je sjedio zajedno s Ebu Hurejrom nije ni u čemu izmijenio njegov govor, osim riječi na kraju: „Ovo ti pripada i još toliko“. Ebu Se'id je potvrdio da je čuo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da kaže: „Ovo ti pripada i još deset puta toliko!“ Ebu Hurejre je na to rekao: „Zapamtio sam: ‘i još toliko!’“

El-Kastalanijev komentar hadisa, 8.džuz, str. 330 i dalje

Pričao nam je Ebu el-Jeman, do kraja lanca, -navео je El-Buhari za ovaj hadis dva lanca prenosilaca do Ebu Hurejre: prvi prenosi Ez-Zuhri od dvojice prenosilaca, Se'ida i 'Ata'a b. Jezida, koji prenose od Ebu Hurejre, r.a., a drugi prenosi Ez-Zuhri samo od 'Ata'a b. Jezida, a on od Ebu Hurejre, r.a.

U dijelu izjave *naškodi li vam*, u riječi نضارون, suglasnik ra' je upotrijebljen bez udvajanja, sa značenjem: da li će vam neko zasmetati ili naškoditi, od riječi الضير (smetnja), a u značenju riječi الضر (šteta), od riječi مضارة u značenju: hoćete li vi kome naškoditi, ili hoće li neko vama naškoditi, prilikom gledanja u sunce ili mjesec, kada nema oblaka, osporavanjem ili uznemiravanjem, ili opovrgavanjem ili prijetvornošću. Preneseno je: *Ometate li jedni druge* gdje je riječ نضاتون od riječi الضم (okupljanje), odnosno ima značenje: gužva. To znači: vi nećete praviti gužvu prilikom gledanja u Njega, kao što ne pravite gužvu prilikom gledanja u sunce i mjesec, zbog toga što je gledanje u to dvoje svima omogućeno s mjesta u kojem se svako od njih nalazi, bez stvaranja gužve.

U dijelu izjave: *Hoće li nekom od vas biti uskraćeno* u riječi نضامون slovo mim (م) je neudvojeno, od riječi الضيم - يضم - ضام u značenju: podložnost, potčinjenost tj.: Niko od vas neće potčiniti drugog u stisci i sporu.

U jednoj od predaja stoji: *Neće vam biti uskraćeno ili nejasno*, gdje je u riječi نضامون umjesto mima (م) upotrijebljeno slovo ha (ه: نضاهون). To znači: neće vam biti nejasno, odnosno niko od vas neće posumnjati prilikom gledanja u Njega, niti će neko od vas drugog u tome ometati, nego ćete biti sigurni da gledate svoga Gospodara.

U jednoj od predaja stoji: *Hoćete li se međusobno nadmetati?* Riječ نمارون znači: hoćete li osporavati jedni druge u tome, ili hoće li nekoga od vas, prilikom gledanja, obuzeti sumnja, što je od riječi المراء (rasprava, nadmetanje) ili المربة (sumnja). A prenosi se i s fethom (ف), a osnov joj je نتمارون pa je ispušteno jedno ta (ت). U predaji kod El-Bejhekija stoji: نتمارون sa dva ta (ت).

U dijelu hadisa *na isti način ćete vidjeti i Njega* harf kaf (ك) u riječi كذلك nije upotrijebljen u funkciji građenja poređenja onoga što se gleda, stoga što Allah nije ničemu sličan, kao što On kaže: *Niko nije kao On!* (sura Eš-Šura, 11). Tu se poredi sigurnost i jasnoća prilikom oba gledanja, odsutnost osporavanja i nepostojanje sumnje u tome.

Smisao toga poređenja je da će to viđenje, bez sumnje, biti stvarno, kao što nema sumnje prilikom gledanja u sunce ili mjesec, kada nije oblačno i kada ih ništa ne zastire.

Riječ الطواغيت (vračevi), koja je množina od riječi طاغوت znači: šejtan i onaj što izrađuje idole, ili svaki tiranin koji ljude poziva da mu robuju.

U dijelu hadisa: *Te će im doći njihov Gospodar...* govor u vezi s *dolaženjem* الاتيان i onime čime se opisuje Gospodar dovodi do dva stava: stava selefa i halefa. Stav selefa po pitanju poređenja je sigurniji, zbog toga što oni vjeruju u to, uz čvrsto ubjeđenje da je Allah Uzvišeni čist od svakog svojstva koje posjeduju stvorenja. Istinski smisao i značenja toga poređenja prepuštaju Allahu, što izražavaju riječima: Allah to najbolje zna! Halef, pak, pobliže objašnjavaju ono što je manje jasno, tako što to tumače na način koji je dostojan Allaha i Njegove veličine, a ne uzimaju doslovno značenje, ako u njemu ima imalo natruhe poređenja stvorenja s Allahom. Tako, oni za dolaženje (الاتيان), navedeno ovdje, kažu da je to Njegovo otkrivanje robovima, kada će Ga oni vidjeti bez oblika i bez ograničenosti mjestom. Upravo je to viđenje ono po kojem će Ga prepoznati vjernici, koji će tada uzviknuti: - Ti si naš Gospodar! - Za viđenje koje će oni poreći El-Kadi 'Ijad smatra vjerovatnim da je u govoru ispušten prvi član genitivne veze (الضاف), tj. doći će im neki od meleka njihovog Gospodara, zbog čega je rekao: *u obliku kojeg oni neće prepoznati*, tj. sa sifatom s kojim oni nisu bili upoznati na dunjaluku. Vjernici će ga poreći, čime će im biti data prednost u odnosu na licemjere, koji su sami za sebe tvrdili da su vjernici, a ujedno će to biti kušnja, karakteristična samo za njih, a i zbog toga što oni neće biti dostojni časti gledanja u Allaha Uzvišenog, kako On kaže: *Uistinu, oni će toga dana od milosti Gospodara svoga zaklonjeni biti* (sura El-Mutafifun, 15). A Vjerovjesnik, s.a.v.s., bit će prvi kojem će biti dozvoljeno da pređe Sirat čupriju.

Citirao je En-Nevevi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, Poslanikove, s.a.v.s., riječi: *Ja i moj ummet ćemo biti prvi kojima će biti dozvoljeno da pređu Sirat čuprije i koji će preko nje preći.*

Riječi iz *Džehennema* će izaći kuke označavaju čivije koje će dohvatiti ljude prema njihovim djelima. Ta djela su strasti i na njih ukazuje hadis: *Džehennem je ogrnut strastima!* Stoga, onaj ko se na dunjaluku prepustio strastima bit će ščepan ovim kandžama, te biti bačen u vatru. Sintagma شوك السعدان (bodlje se'adana) označava vrstu biljke koja ima bodlje, s tim što veličinu kuka (kelalib) zna jedino Uzvišeni Allah. U Njegovim riječima „tako će za neke od njih njihova djela biti pogibeljna“ riječ الموبق je u obliku participa pasivnog (المفعول), što znači: onaj koji će biti uništen zbog svojih djela, a to je nevjernik. „A neki obarani“ (riječ: المحرول obarani) će biti vjernik grijешnik, a značen je riječi المحرول ovdje je: bačen na tle, srušen. Kod Ibn Madždže u merfu' hadisu stoji: *Zatim će biti dozvoljeno da pređu ostali ljudi, pa će muslimani od njih uspjeti. Bit će njima izgrebani, ali će uspjeti, dok će drugi biti zaustavljeni i na glavu bačeni u Džehennem.* A u hadisu kojeg prenosi Ebu Se'id stoji: *Muslimani će uspjeti, a drugi će biti ogrebani njima i u gomilama bacani u Džehennem, sve dok ne prođe i posljednji i bude odvučen.* Riječi: *Nakon što budu sprženi vatrom* znače: spaljeni i pocrnjeli. *Te će na njih biti*

bačena voda - za koju se kaže da je: *voda života* označavaju vodu koja oživljava onoga na koga se izlije, nakon čega će njihova tijela ponovo „izniknuti“, kao što biljka iznikne iz sjemenke. Riječ *الجبة* (sjemenka) označava pustinjsko sjeme, koje iznikne kada se nađe u naplavku bujice. Riječ *الحميل* (naplavak) je ono što nosi bujica sa sobom od nanosa u kojem se nalazi sjeme, koje bude ostavljeno u naplavljenoj dolini i iz kojeg se protokom određenog vremena pojavi biljka. To poređenje je upotrijebljeno zbog brzine izrastanja biljke u takvoj situaciji, kao i njene krhkosti. Dozivanje: *Gospodaru moj, ugušio me je njen dim* jeste: uništio me je njen dim, i *sažegla me njena žestina* znači: njena buktinja i njeno plamsanje i jara njene žege. U Njegovim riječima: *Kako si samo prevrtljiv!* je upotrijebljen glagol čuđenja zbog izdaje i kršenja datog obećanja i njegovog neizvršenja. Za riječi: *Nakon što on bude vidio šta se sve u njemu nalazi* u predaji od Su'ajba stoji: *Nakon što dođe do njegovih vrata i vidi ukrase i krasote koje se u njemu nalaze. Videnje onoga što je u njemu* je moguće zbog toga što su „zidovi“ Dženneta prozirni, te se iz njegove unutrašnjosti vidi ono što je spolja, kao što se i spolja vidi ono što je u njegovoj unutrašnjosti. Smisao „vidjenja“, također, može biti i znanje zbog širenja njegovog prijatnog mirisa i njegovih blještavih svjetiljki, kao što je bio izložen patnjama džehenmeske vatre, dok je bio van njega (El-Kastalani). Njegove riječi: *Zašutjet će onoliko koliko Allah bude htio da šuti* znače da će šutjeti mnogo vremena, čiju duljinu i kraj zna jedino Uzvišeni Allah. Ta šutnja će biti izraz njegovog stida od Uzvišenog Allaha da od Njega traži bilo što nakon što je dao obećanja i prisegne, ali će se on ipak vratiti i zatražiti, jer će će ga nadvladati nada u Allahov oprost, Njegovu dobrotu i milost. Zato će reći: *Gospodaru moj, ne učini me najtužnijim Svojem stvorenjem!* Ovdje se misli na najtužnije stvorenje od onih koji su uvedeni u Džennet i to je uopćavanje kojim se želi istaći posebnost. Stoga je smisao tih riječi da će postati najtužniji ukoliko bude ostao izvan Dženneta, a očito je da će biti najtužniji ukoliko ostane izvan Dženneta, a oni budu u njemu (El-Kastalani). A njegove riječi: („i on Ga neće prestati dozivati sve dok se On ne zasmije“) tj. dok se ne zasmije Allah dž.š. zbog toga, a El-Kastalani je rekao: „To je vezano za Njega na način metafore a tim se misli na zadovoljstvo tj. „sve dok Allah ne bude time zadovoljan“ te nakon što On bude zadovoljan dozvolit će mu ulazak u Džennet.

A njegove riječi: *Bit će mu rečeno: „Zaželi nešto od ovoga...“* znače da će mu Allah Uzvišeni navoditi različite vrste ponuda u kojima će uživati, a on neće prestati tražiti, niti će ih Allah prestati navoditi, sve dok njegova želja ne presahne, tj. dok ne ostane u njegovom srcu nijedan predmet njegove želje. U predaji od Ebu Se'ida el-Hudrija, koju kod sebe bilježi Ahmed stoji: *On će tražiti i željeti toliko vremena koliko traju tri dana na dunjaluku.* Riječi: „Ebu Se'id je sjedio zajedno s Ebu Hurejrom znače da je ovaj hadis Ebu Hurejre prenio od Allaho-

vog Poslanika, s.a.v.s., a slučaj je bio da je Ebu Se'id el-Hudri sjedio i slušao ga od početka do kraja i nije izmijenio ništa od onoga što je čuo, izuzev onoga što je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s.: *To ti pripada i još isto toliko!*, sa značenjem: sve što si zaželio ti pripada i još isto toliko. Rekao mu je Ebu Se'id el-Hudri: - Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kako kaže: *Ovo ti pripada i još deset puta toliko!* Ebu Hurejre mu je odgovorio: „Zapamtio sam: *I uz to još toliko!*“ Ta dva njihova stava objašnjavamo time što je Ebu Hurejre čuo prvi hadis onako kako ga je ispričao. Nakon toga ga je Vjerovjesnik izrekao drugom prilikom onako kako je to od njega prenio Ebu Se'id, s dodatkom da je to blagodat Uzvišenog Allaha o kojoj je on obavijestio Vjerovjesnika, s.a.v.s. A Allah zna najbolje.

Naveo ga je Ebu 'Abdullah El-Buhari u Knjizi o tevhidu, poglavlje Riječi Allaha Uzvišenog: **Onome koga sam Sobom stvorio** (sura Sad, 75), 9. džuz, str. 121 i dalje.

﴿٢٣٢﴾ حدثنا معاذ بن فضالة، حدثنا هشام، عن قتادة، عن أنس - هُوَ ابْنُ مَالِكٍ - رضى الله عنه - أَنَّ النَّبِيَّ - صلى الله عليه وسلم - قَالَ: «يَجْمَعُ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ، فَيَقُولُونَ: «لَوْ اسْتَشْفَعْنَا إِلَى رَبِّنَا، حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا؟!»، فَيَأْتُونَ آدَمَ، فَيَقُولُونَ: «يَا آدَمُ، أَمَا تَرَى النَّاسَ؟ خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَ أَنْجَدَ لَكَ مَلَأَكَتَكَ، وَ عَلَّمَكَ أَسْمَاءَ كُلِّ شَيْءٍ، اسْتَفْعَ لَنَا إِلَى رَبِّنَا، حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا.»، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكَ.»، وَ يَذْكُرُ لَهُمْ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ، «وَ لَكِنْ انْتَوُوا نُوحًا، فَإِنَّهُ أَوَّلُ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ.»، فَيَأْتُونَ نُوحًا، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكَ.»، وَ يَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ، «وَلَكِنْ انْتَوُوا إِبْرَاهِيمَ خَلِيلَ الرَّحْمَنِ.»، فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكَ.»، وَ يَذْكُرُ خَطَايَاهُ الَّتِي أَصَابَهَا، «وَ لَكِنْ انْتَوُوا مُوسَى، عَبْدًا آتَاهُ اللَّهُ التَّوْرَةَ، وَ كَلَّمَهُ تَكْلِيمًا.»، فَيَأْتُونَ مُوسَى، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكَ.»، وَ يَذْكُرُ لَهُمْ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ، «وَ لَكِنْ انْتَوُوا عِيسَى، عَبْدَ اللَّهِ، وَ رَسُولَهُ، وَ كَلِمَتَهُ وَ رُوحَهُ.»، فَيَأْتُونَ عِيسَى، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكَ، وَ لَكِنْ انْتَوُوا مُحَمَّدًا - صلى الله عليه وسلم - عَبْدًا غَفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ.»، فَيَأْتُونَنِي فَأَنْطَلِقُ، فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فَيُؤْذِنُ لِي عَلَيْهِ، فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي وَقَعْتُ سَاجِدًا، فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُنِي، ثُمَّ يُقَالُ لِي: «ارْفَعْ مُحَمَّدًا، وَ قُلْ يُسْمِعُ، وَ سَلْ تُعْطَى، وَ اسْتَغْفِرْ!»، فَأَحْمَدُ رَبِّي بِمَحَامِدِ عَلَمِهَا، ثُمَّ أَسْتَغْفِرُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا، فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَرْجِعُ فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي، وَقَعْتُ سَاجِدًا، فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُنِي، ثُمَّ يُقَالُ لِي: «ارْفَعْ مُحَمَّدًا، وَ قُلْ يُسْمِعُ، وَ سَلْ تُعْطَى، وَ اسْتَغْفِرْ!»، فَأَحْمَدُ رَبِّي بِمَحَامِدِ عَلَمِهَا، ثُمَّ أَسْتَغْفِرُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا، فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَرْجِعُ، فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي وَقَعْتُ سَاجِدًا، فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُنِي، ثُمَّ يُقَالُ لِي: «ارْفَعْ مُحَمَّدًا، وَ قُلْ يُسْمِعُ، وَ سَلْ تُعْطَى، وَ اسْتَغْفِرْ!»، فَأَحْمَدُ رَبِّي بِمَحَامِدِ عَلَمِهَا، ثُمَّ أَسْتَغْفِرُ فَيَحْدُ لِي حَدًّا، فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَرْجِعُ، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ، وَ وَجِبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ.»

قَالَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزُنُّ شَعِيرَةً، ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مِنَ الْخَيْرِ مَا يَزُنُّ بُرَّةً، ثُمَّ يَخْرُجُ مِنَ النَّارِ مَنْ قَالَ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، وَكَانَ فِي قَلْبِهِ مَا يَزُنُّ مِنَ الْخَيْرِ ذَرَّةً.»

[332] Pričao nam je Mu'az b. Fudale, pričao nam je Hišam, koji je prenio od Katadeta, a on od Enesa, sina Malikova, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Sakupit će Allah vjernike na Sudnjem danu, pa će oni reći: - Potražimo nekoga da se zauzme za nas kod našeg Gospodara, kako bismo bili izbačeni iz ove naše situacije! - Doći će Ademu i obratiti mu se: - Ademe, zar ne vidiš šta je ljude zadesilo? Allah te je stvorio Svojom rukom, naredio je melekima da ti sedždu učine i podučio te nazivima svih stvari. Zauzmi se za nas kod našeg Gospodara, kako bi nas izbavio iz ove situacije! - On će odgovoriti: - Nisam vam od pomoći! - Spomenut će im svoj grijeh koji je počinio i uputiti ih: - Nego, idite vi do Nuha! Ta, on je prvi poslanik kojeg je Allah poslao stanovnicima zemlje! - Oni će doći Nuhu, a on će im odgovoriti na molbu: - Nisam vam od pomoći! - Potom će im spomenuti svoj grijeh koji je počinio i kazati: - Idite Ibrahimu, prijatelju Milostivog! - Oni će doći Ibrahimu, a on će reći: - Nisam vam od pomoći! - I on će spomenuti svoje grijehe koje je počinio i uputiti ih: - Idite vi Musau, robu kojem je Allah dao Tevrat i s kim je, licem u lice, razgovarao. - Oni će doći Musau, a on će reći: - Nisam vam od pomoći! - Potom će spomenuti svoj grijeh, koji je počinio i uputiti ih: - Nego, idite 'Isau, Allahovom robu, Njegovom poslaniku, riječi Njegovoj i Njegovom Ruhu! - Oni će doći 'Isau, a on će reći: - Nisam vam od pomoći! Nego, idite vi Muhammedu, s.a.v.s., robu kojem su oprošteni i raniji i budući grijesi! - Oni će doći meni i ja ću krenuti, a zatim zatražiti dopuštenje od svoga Gospodara da Ga vidim. Bit će mi dozvoljeno da Ga vidim. Nakon što budem vidio Gospodara, past ću

na sedždu i tako ostati onoliko koliko On bude htio da ostanem. Zatim će mi biti kazano: - Ustani, Muhammede! I reci! Bit ćeš saslušan! I traži! Bit će ti dato! I zauzmi se! Bit će ti uslišano! - Zahvalit ću svome Gospodaru onako kako me je On podučio, a zatim ću se zauzeti. Bit će mi određen jedan dio, koji ću uvesti u Džennet. Poslije toga ću se vratiti. Kada budem ugledao svoga Gospodara, past ću na sedždu i ostati na njoj koliko Allah bude htio. Zatim će biti kazano: - Ustani, Muhammede! I reci! Bit ćeš saslušan! I traži! Bit će ti dato! I zauzmi se! Bit će ti uslišano! - Zahvalit ću se svome Gospodaru onako kako me On podučio. Nakon toga ću se zauzeti i bit će mi određen jedan dio. Ja ću ih uvesti u Džennet. Poslije toga ću se vratiti, te ću, nakon što budem ugledao svoga Gospodara, pasti na sedždu i ostati na njoj koliko Allah bude htio da ostanem. Zatim će biti kazano: - Ustani, Muhammede! I reci! Bit ćeš saslušan! I traži! Bit će ti dato! I zauzmi se! Bit će ti uslišano! - Ja ću se zahvaliti svome Gospodaru onako kako me On podučio, a nakon toga ću se zauzeti. Potom će mi biti određen jedan dio i ja ću ih uvesti u Džennet. Poslije toga ću se vratiti i reći: Gospodaru moj! Nije ostao u vatri niko osim onog koga je Kur'an osudio na nju i koji će u njoj vječno ostati.

Rekao je Vjerovjesnik, s.a.v.s.: - Izaći će iz vatre onaj ko je govorio: - Nema boga osim Allaha - a u čijem srcu bude bilo dobra koliko je zrno ječma. Zatim će iz vatre izaći onaj ko je govorio: - Nema boga osim Allaha - a u čijem srcu bude bilo dobra koliko je težina pšeničnog zrna. Zatim će iz vatre biti izveden onaj ko je govorio: - Nema boga osim Allaha - a u čijem srcu bude bilo dobra koliko je težina praške.

Komentar hadisa o šefa'atu kojeg prenosi El-Buhari u Knjizi o tevhidu

Njegove riječi: *Sakupit će Allah vjernike na Sudnjem danu ovako* imaju identično značenje riječima u predaji koja se spominje u Knjizi o tefsiru: *Okupit će se vjernici na Sudnjem danu i reći: „Potražimo nekoga da se zauzme za nas...”* Njihov smisao je u riječima koje se nalaze u predaji, navedenoj u Knjizi o oslobođenju robova: *Sakupit će Allah ljude na Sudnjem danu, kada će oni reći: „Potražimo nekoga da se zauzme za nas...”* Smisao svega toga je u tome da će Uzvišeni Allah okupiti ljude na Sudnjem danu: i vjernike i nevjernike. Vjernici će reći: *Potražimo nekoga da se zauzme za nas...* To će učiniti zbog toga što su vjernici ti koji pamet imaju i koji se njome služe u razmišljanju, pa će razmišljati o onome što će biti sredstvo izbavljenja svih ljudi od predugog i mukotrpnog iščekivanja tog dana i sredstvo otpočinjanja konačnog suda. Stoga će trčati do spomenutih vjerovjesnika i tražiti od njih da se zauzmu za njih, kako bi im Allah presudio i tako se oslobodili strahote toga mjesta. Poslanici će im se izvinjavati onim što je spomenuto. Grijesi koji se dovede u vezu s njima izraz su njihove poniznosti. Osim toga, dobra djela pobožnih su loša djela Allahu bliskih, a poznato je da su oni, neka su Allahovi blagoslovi i mir na njih, sačuvani od padanja u zabludu i grijeshnja, što je neophodno, jer su oni određeni kao nosioci emaneta. A to je sačuvanost i njihovih vanjština i nutrina od onoga što je zabranjeno i pokuđeno. Prvo Vjerovjesnikovo, s.a.v.s., traženje da vidi svoga Gospodara je kako bi se tim zauzimanjem omogućilo otpočinjanje konačnog suđenja među robovima i upravo tim zauzimanjem je odlikovan naš vjerovjesnik Muhammed, s.a.v.s. To je počasna deredža koju je Allah obećao Muhammedu, s.a.v.s. Poslije toga, Vjerovjesnik, s.a.v.s., imat će i druga zauzimanja, kao što će ih imati i drugi vjerovjesnici i poslanici mimo njega, neka su Allahovi blagoslovi na sve njih, i to će biti mnogobrojna zauzimanja.

Već su u navedenom hadisu istaknuta Vjerovjesnikova, s.a.v.s., zauzimanja za one koji su govorili: - Nema boga osim Allaha i Muhammed je Njegov poslanik! - On će to činiti kako bi takve izveo iz vatre, pa će mu biti prvo određen dio posebne grupe. To su oni koji u svojim srcima imaju dobra, tj. vjere, onoliko kolika je težina zrna ječma. Zatim će se zauzeti drugi put, kada će mu biti određena geupa čiji će iman biti slabiji od one prve, a to su oni koji u svome srcu budu imali vjere težine zrna pšenice. Zatim će se zauzeti po treći put, kada će mu Allah odrediti dio, grupu u čijim srcima će biti vjere težine praške. Riječ الذرة znači: praška, a to je sićušna praška, ili الذرة - fina prašina koja se vidi samo na sunčevoj svjetlosti. Ovaj hadis pojašnjava odliku našeg vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s., i njegovog ummeta, a u njemu se nalazi i opovr-

gavanje mu'tezilijskog stava o nepostajanju zauzimanja za velike griješnike. Gospodaru naš, učini našeg vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s., našim zagovornikom. Amin!

Rekao je Ebu 'Abdullah el-Buhari, Allah mu se smilovao, u Knjizi o tevidu, u poglavlju Riječi Allaha Uzvišenog: Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati (sura El-Kijame, 22,23), 9. džuz, str.128 i dalje.

﴿٣٣٣﴾ حَدَّثَنَا عَبْدَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا حُسَيْنُ الْجَعْفِيُّ، عَنْ زَائِدَةَ، حَدَّثَنَا بِيَانُ بْنُ بَشَرَ، عَنْ قَيْسِ بْنِ أَبِي حَازِمٍ، حَدَّثَنَا جَرِيرٌ - هُوَ الْبَحْلِيُّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «خَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - لَيْلَةَ الْبَدْرِ، فَقَالَ: «إِنَّكُمْ سَتَرَوْنَ رَبَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، كَمَا تَرَوْنَ هَذَا، لَا تُضَامُونَ فِي رُؤْيَيْهِ.»

[333] Pričao nam je 'Abdet b. 'Abdullah, pričao nam je Husejn el-Džu'fi, koji je prenio od Za'ideta, koji je rekao da je pričao Bejan b. Bišr od Kajsa b. Ebi Hazima da je on prenio ono što je pričao Džerir (a on je el-Bedželi, r.a.): - Izašao je među nas Allahov Poslanik, s.a.v.s., u noći punog mjeseca i rekao: - Uistinu ćete vidjeti vašeg Gospodara na Sudnjem danu kao što vidite ovo (mjesec). Nećete jedni drugima smetati prilikom gledanja u Njega!

Također je El-Buhari, Allah mu se smilovao, zabilježio:

﴿٣٣٤﴾ وَ قَالَ الْبُخَارِيُّ - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى - : « حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ ابْنِ شَهَابٍ، عَنْ عَطَاءِ ابْنِ يَزِيدٍ اللَّيْثِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّاسَ قَالُوا: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟» فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «هَلْ تُضَارُونَ فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ؟»، قَالُوا: «لَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ.» قَالَ: «فَهَلْ تُضَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ؟»، قَالُوا: «لَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ.» قَالَ: «فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ. يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَقُولُ: «مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْهُ!»، فَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الشَّمْسَ - الشَّمْسُ، وَ يَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ - الْقَمَرَ، وَ يَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطُّوَاعِثَ - الطُّوَاعِثَ، وَ

تَبَقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا شَافِعُوهَا» - أَوْ مُنَافِقُوهَا - شَكَ إِبْرَاهِيمَ - أَيْ ابْنَ سَعْدٍ -
«فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ، فَيَقُولُ: «أَنَا رَبُّكُمْ»، فَيَقُولُونَ: «هَذَا مَكَانُنَا، حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا،
فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ»، فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فِي صُورَتِهِ الَّتِي يَعْرِفُونَ، فَيَقُولُ: «أَنَا رَبُّكُمْ»،
فَيَقُولُونَ: «أَنْتَ رَبُّنَا»، فَيَتَّبِعُونَهُ - وَ يُضْرَبُ الصِّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَتَيْ جَهَنَّمَ، فَأَكُونُ
أَنَا وَ أُمِّي أَوَّلَ مَنْ يُجِزُّهَا، وَ لَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ، وَ دَعَوَى الرُّسُلُ يَوْمَئِذٍ:
«اللَّهُمَّ سَلِّمْ! سَلِّمْ!»، وَ فِي جَهَنَّمَ كَلَالِيْبٌ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ
مَا قَدَرُ عَظَمَتِهَا إِلَّا اللَّهُ، تَخْطِفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ: فَمِنْهُمْ الْمُوْبِقُ بِعَمَلِهِ - أَوْ الْمُوْتِقُ
بِعَمَلِهِ - (أَوْ فَمِنْهُمْ الْمُؤْمِنُ بَقِيَ بِعَمَلِهِ - أَوْ الْمُوْبِقُ بِعَمَلِهِ)، وَ مِنْهُمْ الْمُخْزِلُ، أَوْ
الْمُحَازَى، أَوْ نَحْوُهُ، ثُمَّ يَتَحَلَّى -، حَتَّى إِذَا فَرَّغَ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ، وَ أَرَادَ أَنْ
يُخْرِجَ بَرِيحَتَهُ مِنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ لَا يُشْرِكُ
بِاللَّهِ شَيْئًا، مِمَّنْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَرْحَمَهُ، مِمَّنْ يَشْهَدُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، فَيَعْرِفُونَهُمْ فِي النَّارِ بِأَثَرِ
السُّجُودِ، تَأْكُلُ النَّارُ ابْنَ آدَمَ، إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ، فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ اِشْتَحَسُوا،
فَيُصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ، فَيَتَبَثُّونَ تَحْتَهُ، كَمَا تَنْبُثُ الْحَبَّةُ فِي حَيْلِ السَّيْلِ، ثُمَّ يَقْرَعُ اللَّهُ
مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ، وَ يَبْقَى رَجُلٌ مِنْهُمْ مُقْبِلٌ بَوَجهِهِ عَلَى النَّارِ، هُوَ آخِرُ أَهْلِ
النَّارِ دُخُولًا الْجَنَّةِ، فَيَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، أَصْرَفَ وَجْهِي عَنِ النَّارِ، فَإِنَّهُ قَدْ قَشَبَنِي
رِيحُهَا، وَ أَحْرَقَنِي ذِكَاؤُهَا»، فَيَدْعُو اللَّهَ بِمَا شَاءَ أَنْ يَدْعُوهُ، ثُمَّ يَقُولُ اللَّهُ: «هَلْ
عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيْتُكَ ذَلِكَ تَسْأَلَنِي غَيْرَهُ؟»، فَيَقُولُ: «لَا، وَ عَزَّتْكَ لَا أَسْأَلُكَ
غَيْرَهُ»، فَيُعْطِي رَبُّهُ مِنْ عَهْدِهِ وَ مَوَاقِيقَ مَا شَاءَ، فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ، فَإِذَا
أَقْبَلَ عَلَى الْجَنَّةِ وَرَآهَا، سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، قَدْ مَنَى
إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ»، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «أَ لَسْتَ قَدْ أُعْطِيتَ عَهْدُكَ وَ مَوَاقِيقُكَ أَنْ
لَا تَسْأَلَنِي غَيْرَ الَّذِي أُعْطِيتَ أَبَدًا؟! وَ يَلِكُ يَا ابْنَ آدَمَ! مَا أَغْدَرَكَ؟»، فَيَقُولُ:
«أَيُّ رَبِّ»، فَيَدْعُو اللَّهَ حَتَّى يَقُولَ: «هَلْ عَسَيْتَ إِنْ أُعْطِيتَ ذَلِكَ أَنْ تَسْأَلَ
غَيْرَهُ؟»، فَيَقُولُ: «لَا، وَ عَزَّتْكَ، لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهُ»، وَ يُعْطَى مَا شَاءَ مِنْ عَهْدِهِ
وَ مَوَاقِيقَ، فَيَقْدُمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا قَامَ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ انْفَقَهَتْ لَهُ الْجَنَّةُ فَرَأَى مَا
فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ وَ الْمُرُورِ، فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ،

أَدْخَلْنِي الْجَنَّةَ»، فَيَقُولُ اللَّهُ: «أَلَسْتَ قَدْ أُعْطِيتَ عَهْدَكَ وَ مَوَاقِفَكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ مَا أُعْطِيتَ؟! وَيَلِكُ يَا ابْنَ آدَمَ! مَا أَغْدَرَكَ؟»، فَيَقُولُ: «أُنَى رَبِّ، لَا أَكُونُ أَشَقَى خَلْقِكَ»، فَلَا يَزَالُ يَدْعُو حَتَّى يَضْحَكَ اللَّهُ مِنْهُ، فَإِذَا ضَحِكَ مِنْهُ قَالَ لَهُ: «ادْخُلِ الْجَنَّةَ!»، فَإِذَا دَخَلَهَا قَالَ اللَّهُ: «تَمَنَّهُ!»، فَسَأَلَ رَبَّهُ وَ تَمَنَّى، حَتَّى إِنَّ اللَّهَ لَيَذْكُرُهُ وَيَقُولُ لَهُ: «تَمَنَّ كَذَا وَ كَذَا!»، حَتَّى انْقَطَعَتْ بِهِ الْأَمَانِيُّ، قَالَ اللَّهُ: «ذَلِكَ لَكَ وَ مِثْلُهُ مَعَهُ».

قَالَ عَطَاءُ بْنُ زَيْدٍ: «وَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ، لَا يَرُدُّ عَلَيْهِ مِنْ حَدِيثِهِ شَيْئًا، حَتَّى إِذَا حَدَّثَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى قَالَ: («ذَلِكَ لَكَ وَ مِثْلُهُ مَعَهُ».) - ، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ: «وَ عَشْرَةُ أَمْثَالِهِ مَعَهُ»، يَا أَبَا هُرَيْرَةَ!»، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: «مَا حَفِظْتُ إِلَّا قَوْلَهُ: («ذَلِكَ لَكَ وَ مِثْلُهُ مَعَهُ».)»، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ: «أَشْهَدُ أَنِّي حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ: («ذَلِكَ لَكَ وَ عَشْرَةُ أَمْثَالِهِ».)». قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: «فَذَلِكَ الرَّجُلُ آخِرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةَ».

[334] Pričao nam je ‘Abdulaziz b. ‘Abdullah, pričao nam je Ibrahim b. Se’ad, koji je prenio od Ibn Šihaba, ovaj od ‘Ata’a b. Jezida el-Lejsija, a on od Ebu Hurejre, r.a., da su ljudi pitali: - Allahov Poslaniče! Hoćemo li mi vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu? - Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovorio im je: - Da li vi ometate jedni druge prilikom gledanja u Mjesec, kada je pun? - Oni su odgovorili: - Ne, Allahov Poslaniče! - On je dalje pitao: - Da li ometate jedni druge prilikom gledanja u Sunce, kada na nebu nema oblaka? - Oni su odgovorili: - Ne, Allahov Poslaniče! - On je tada rekao: - Na isti način ćete Njega vidjeti. Sakupit će Allah na Sudnjem danu ljude i reći: - Onaj ko je što obožavao neka to sada slijedi! - Oni koji su obožavali sunce slijedit će ga, a oni koji su obožavali mjesec slijedit će mjesec. Oni koji su obožavali vračeve slijedit će njih! Ostat će ovaj ummet, među kojima će biti onih koji će se zauzimati (ili među kojima će biti licemjeri, što je Ibrahimova sumnja, tj. Ibn Se’ada), te će im doći njihov Gospodar i reći im: - Ja sam vaš Gospodar! - Oni će odgovoriti: - Osta.jemo ovdje

dok nam ne dođe naš Gospodar. Kada on dođe, mi ćemo Ga prepoznati! - Nakon toga će im doći Allah u obliku kojeg će prepoznati i reći im: - Ja sam vaš Gospodar! - Oni će odgovoriti: - Ti si naš Gospodar! - I slijedit će Ga. Zatim će biti postavljena Sirat ćuprija između dviju strana Džehennema. Ja i moj ummet ćemo biti prvi koji će je uspješno preći. Tada nikom neće biti dozvoljeno da priča, osim poslanicima, čije će dove tada glasiti: - Gospodaru, spasi! Spasi! - Džehennem će imati kuke, kao bodlje s'adana. Njihovu veličinu ne zna niko osim Allaha. One će dohvatati ljude, uzimajući u obzir kakvoću njihovih djela, pa će tako biti onih koji će propasti zbog svojih djela, koji će biti vezani svojim djelima. Vjernici će preživjeti zbog svojih djela, ili propasti zbog svojih djela. Neki od njih će biti obarani, ili preći i sl. A zatim će se ukazati i tako će biti sve dok Allah ne završi sa suđenjem robovima i ne htjedne da izvede iz vatre Svojom milošću onoga koga On bude htio. Tada će narediti melekima da izvedu iz vatre onoga ko nije pripisivao Allahu druga, a koji će biti od onih kojima Allah bude želio da se smiluje i onih koji su svjedočili da nema boga osim Allaha. Prepoznavat će ih u vatri po tragovima sedždi: vatra će doticati svaki dio čovjekova tijela, osim onih dijelova na kojima budu tragovi sedžde. Vadit će ih iz vatre, nakon što su njome bili spaljeni, a zatim će biti bačena na njih voda života. Ispod nje će rasti kao što klija sjemenka iz naplavka kojeg nanese bujica. Onda će Allah završiti sa suđenjem među robovima, a od njih će ostati čovjek koji će licem biti okrenut vatri i on će biti posljednji stanovnik vatre koji će ući u Džennet. On će reći: - Gospodaru moj, okreni moje lice od vatre. Zaista me je njen dim ugušio i njena žestina me je spalila! - On će dozivati Allaha onim čime On bude htio da Ga doziva, a zatim će Allah reći: - Hoćeš li možda, ako ti Ja to dam, tražiti od Mene nešto drugo? - On će odgovoriti: - Neću. Tako mi Tvoje moći, neću tražiti od Tebe ništa drugo! - Svome Gospodaru će dati obećanja i prisege onako kako On bude htio i On će mu njegovo lice okrenuti od vatre.

Kada bude okrenut Džennetu i kada ga bude vidio, zašutjet će onoliko koliko Allah bude htio da šuti, a onda će reći: - Gospodaru moj, primakni me dženetskim vratima! - Allah će mu reći: - Zar nisi dao svoja obećanja i prisega da od Mene nećeš tražiti ništa više, nakon onoga što sam ti dao? Teško tebi, čovječe! Kako si samo prevrtljiv! - Čovjek će uzviknuti: - Gospodaru moj! - Nastavit će dozivati Allaha, sve dok On ne kaže: - Hoćeš li, ako ti to dam, tražiti nešto drugo? - On će odgovoriti: - Neću! Tako mi Tvoje moći, neću tražiti od Tebe ništa više! - Dat će obećanja i prisega onako kako On bude htio i On će ga primaknuti vratima Dženneta. Kada bude došao do džennetskih vrata, Džennet će mu se jasno predočiti i vidjet će njegove blagodati i ono što se krije u njemu. Potom će zašutjeti onoliko koliko Allah bude htio da šuti, a zatim će reći: - Gospodaru moj, uvedi me u Džennet! - Allah će reći: - Zar već nisi dao obećanja i prisega da nećeš tražiti ništa više od onoga što sam ti već dao? Teško tebi, čovječe! Kako si samo prevrtljiv! - Čovjek će odgovoriti: - Gospodaru moj, ne ostavi me najnesretnijim Svojim stvorenjem! - Potom će neprestano dozivati, sve dok se Allah ne osmijehne zbog toga. Nakon što se osmijehne, reći će mu: - Uđi u Džennet! - Kada uđe u njega, Allah će reći: - Zaželi nešto! - On će tražiti od svoga Gospodara i željeti, a Allah će neprestano ponavljati riječi: - Zaželi ovo, zaželi ono! - To će trajati sve dok njegove želje ne presahnu. Tada će Allah reći: - To ti pripada i uz to još isto toliko!

Rekao je 'Ata b. Jezid: - Ebu Se'id el-Hudri, koji je bio s Ebu Hurejrom, nije dodao na njegov hadis ništa, sve dok Ebu Hurejre nije ispričao da će Allah, Uzvišeni i Slavni, reći: To ti pripada i uz to još toliko! Tada je Ebu Se'id el-Hudri pitao: - Ebu Hurejre, i uz to još deset puta toliko? - Ebu Hurejre je odgovorio: - Zapamtio sam da je rekao: To ti pripada i uz to još isto toliko! Tada je Ebu Se'id el-Hudri dodao: - Zaklinjem se da sam zapamtio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., riječi: To ti pripada i uz to još deset puta toliko! Ebu Hurejre je zaključio: - Taj čovjek je posljednji stanovnik Dženneta, koji će ući u Džennet!

El-Kastalanijev komentar oba hadisa

Predaja: *Izašao je među nas Allahov Poslanik, s.a.v.s., i rekao: - Uistinu ćete vidjeti svoga Gospodara na Sudnjem danu...* upotrebljava se kao dokaz da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., bio taj koji je prvi obavijestio ashabe o „viđenju Allaha“, bez njihova pitanja o tome. U drugim predajama se ističe da su ashabi pitali o viđenju Allaha, a da im je on odgovarao onako kako je odgovarao. Vjerovatno je to zbog toga što se ponavljala situacija, nekada su ga pitali i on je odgovarao, a nekada im je kazivao bez postavljenog pitanja. U tome nema ništa loše. A Allah najbolje zna!

U dijelu izjave: *Vi nećete ometati jedni druge prilikom gledanja u Njega* riječ نَصَامُونَ znači: nećete se tiskati prilikom gledanja u Njega onako kako jedni drugima smetate prilikom velike gužve i kao što je pravite kada gledate u mlađak na početku mjeseca, da biste odredili njegov početak. Međutim, kada nastupi pun mjesec, svaki insan ga može vidjeti s mjesta na kojem se nalazi, zbog toga što je njegovo ukazivanje jasno. Tvrdnja: *Uistinu, vi ćete na isti način Njega vidjeti* znači: vidjet ćete Ga jasno i u potpunosti, bez sumnje, bez napora i bez razilaženja oko sigurnosti u to viđenje. Navedeno poređenje dolazi kao pojašnjenje sigurnosti u viđenje Allaha i nepostojanje sumnje u to. Allah Uzvišeni je čist od poređenja koja imaju stvorenja, jer On nije ničemu sličan i On sve čuje i sve vidi.

U dijelu izjave *a oni koji su obožavali vračeve slijedit će vračeve* riječ الطواغيت je množina od riječi طاغوت, a znači: šejtani ili idoli. U *Sahihu* stoji da riječ الطاغوت znači: vrač, odnosno svaka osoba koja odvodi u zabludu.

Dio hadisa: *I ostal će ovaj ummet označava umet koji se odazvao pozivu u islam, makar samo i svojom vanjštinom. Među njima će biti i oni koji će se za njega zauzeti, ili oni koji su licemjери (sumnja od Ibrahimu).* Riječ شافِعُوها označava one koji će se zauzimati za ovaj umet, ili je rekao: *oni koji su licemjери*. Hfz. Ibn Hadžer smatra da je prva predaja prihvatljivija. A Allah najbolje zna!

Nagovještaj: *pa će im doći Allah* znači da će im se otkriti u drugom obliku od onoga u koji su oni vjerovali dok su bili na dunjaluku. A možda će im doći jedan od Njegovih meleka, što se zaključuje na temelju metafore: - Kaznio je vladar lopova. Zbog toga će oni reći: „*Ostajemo ovdje dok nam ne dode naš Gospodar*“, tj. ti nisi naš Gospodar, jer On ne liči Svojim stvorenjima. Kada nam se naš Gospodar predoči u najuzvišenijem Svom obliku, u kojem je čist od svakog pojavnog oblika, mi ćemo Ga prepoznati: *Pa će im njihov Gospodar doći u obliku koji oni poznaju* podrazumijeva da će im se predočiti Uzvišeni Allah Svojim

prvobitnim svojstvom, po kojem su oni znali za Njega na dunjaluku. To svojstvo je Njegova čistota od svakog pojavnog oblika.

To je obilježje po kojem će prepoznati svog Gospodara, tj. Allah će sam Sobom učiniti da Ga oni prepoznaju i uklonit će sa njihovih očiju koprene. Naveo je u *El-Mesabih* da će to biti u obliku kojeg će oni prepoznati, tj. obilježju kojeg će Uzvišeni Allah učiniti dokazom Svog prepoznavanja i razlikom između Njega i Njegovih stvorenja. Stoga su izrazi dokaz (الدليل) i obilježje (العلامة) obuhvaćeniznačenjem izraza oblik (الصورة) u prenesenom smislu, kao što kažu Arapi: Tvoja stvar je takva. Tvoje riječi naliče tom. A ni djelo ni govor nemaju „oblika“, nego se misli na suštinu djela i govora, što je često u upotrebi u jeziku šerijatskih pravnika, koji će reći: Forma ovog šerijatskog problema je....takva (El-Kastalani).

Dio hadisa *zatim će se ukazati* znači: pojaviti će se. U djelu *El-Feth* stoji: - Moguće je da je riječ بنجلي s ha'om: يخلي sa značenjem: bit će oslobođen od njih, te se to svodi na značenje: *bit će spašen od kuka* (El-Kastalani).

Za riječi: *Sve dok Allah ne završi sa suđenjem robovima*... Ibn el-Munir je kazao: - Kada se izraz *završavanje* (الفرغ) dovodi u vezu s Uzvišenim Allahom, tada se njegovo značenje odnosi na Allahovu odredbu i njeno razrješenje, onako kako je suđeno. Ovdje je njen smisao izvođenje vjernika iz vatre i njihovo uvođenje u Džennet, a ostanak stanovnika vatre u njoj. Posljedica toga je da je značenje riječi: *dok Allah ne završi* tj. sa suđenjem koga će kazniti, kako onome ko je oslobođen Njegove kazne tako i onome ko nije. Stoga se „završavanje“ upotrebljava u smislu *ispitivanja* (المقابلة), iako taj izraz u tekstu nije spomenut.

Sintagma *tragovi sedžde* označava mjesta na čovjekovom tijelu, i to lice, a možda se misli i na svih sedam mjesta na tijelu, kojima se dotiče tlo prilikom sedžde. En-Nevevi to smatra vjerovatnim. Međutim, u predaji koju navodi Muslim, stoji sintagma *dijelovi lica*, što, kao što navodi 'Ijad, ukazuje na to da se riječima *tragovi sedžde* misli isključivo na lice. On dodaje: - Doslovno navedene riječi *dijelovi lica* ukazuju na to da cjelokupno lice neće doticati vatra, kao počast centralnom dijelu tijela u sedždi (El-Kastalani, skraćeno).

U dijelu hadisa: *Kao što proklja sjemenka iz naplavka kojeg nanese bujica*, riječ الحبة označava sjemenje iz pustinje, a حميل السيل je ono što bujica nosi sa sobom, zemlja i slično, a u čemu se nalazi i sjemenje. Ono ostane na obali i iz njega, nakon određenog vremena, iznikne biljka. Ovo porođenje je navedeno da istakne brzinu izrastanja, njegove svježine i ljepote (El-Kastalani).

U rečenici: *Džennet će mu se jasno predočiti*, riječ انْفَقَتْ znači: on će se otkriti i raširiti, te će ovaj čovjek vidjeti šta se sve nalazi u njemu od blagodat i onoga što on krije. Riječ الحبرة je u jednini i označava nagrade, dug život i sl.

U dovi: *Ne učini me najnesretnijim od Tvojih stvorenja* riječ اکونّ je s nunom (ن) za pojačanje, a preneseno je i bez njega, tj. najnesretnijim od sljedbenika tevhida koji čine grupu u koju i on spada. Rekao je Et-Tibi: - On kao da je rekao: - Gospodaru moj, ja sam uistinu dao obećanja i prisege, ali se uzdam u Tvoju plemenitost, Tvoj oprost i Tvoju milost. Ti kažeš: *Ne gubite nadu u Allahovu milost, jer u Allahovu milost nadu gubi samo narod nevjernički* (sura Jusuf, 87). Znao sam da nisam od nevjernika koji su izgubili nadu u Tvoju milost, i žudio sam za Tvojom plemenitošću i Tvojom sveobuhvatnom milošću, pa sam zato to od Tebe tražio. Stoga, kao da je Uzvišeni zadovoljan njime, zbog toga što je rekao, te se osmjehnuo, kao što je rekao: *On će neprestano dozivati, sve dok se Allah ne zasmije*. A Allah najbolje zna!

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o tevhidu, u poglavlju Riječi Allaha Uzvišenog: Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati (sura El-Kijame, 23) 9. džuz, str.129 i dalje.

﴿٣٣٥﴾ حدثنا يحيى بن بكير، حدثنا الليث بن سعد، عن خالد بن يزيد، عن سعيد بن أبي هلال، عن زيد - هو ابن أسلم - عن عطاء بن يسار، عن أبي سعيد الخدري - رضى الله عنه - قال: «قلنا: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟»، قَالَ: «هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ، إِذَا كَانَتْ صَحْوًا؟»، قلنا: «لَا»، قَالَ: «فَإِنَّكُمْ لَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ يَوْمَئِذٍ، إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَيْهِمَا»، ثُمَّ قَالَ: «يُنَادِي مُنَادٌ: «لِيَذْهَبْ كُلُّ قَوْمٍ إِلَى مَا كَانُوا يَعْبُدُونَ!»، فَيَذْهَبُ أَصْحَابُ الصَّلْبِ مَعَ صَلْبِيهِمْ، وَأَصْحَابُ الْأَوْتَانِ مَعَ أَوْتَانِهِمْ، وَأَصْحَابُ كُلِّ آلِهَةٍ مَعَ آلِهَتِهِمْ، حَتَّى يَبْقَى مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ، وَغَبَرَاتٍ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، ثُمَّ يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ تُعْرَضُ كَانَهَا سَرَابٌ، فَيَقَالُ لِلْيَهُودِ: «مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ؟»، قَالُوا: «كُنَّا نَعْبُدُ عَزْرِيْرًا ابْنَ اللَّهِ»، فَيَقَالُ: «كَذَبْتُمْ، لَمْ يَكُنِ اللَّهُ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا. فَمَا تُرِيدُونَ؟»، قَالُوا: «نُرِيدُ أَنْ تَسْقِيَنَا»، فَيَقَالُ: «اشْرَبُوا!»، فَيَتَسَاقَطُونَ فِي جَهَنَّمَ، ثُمَّ يُقَالُ لِلنَّصَارَى: «مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ؟»، فَيَقُولُونَ: «كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ ابْنَ اللَّهِ»، فَيَقَالُ: «كَذَبْتُمْ، لَمْ يَكُنِ اللَّهُ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا. فَمَا تُرِيدُونَ؟»، فَيَقُولُونَ: «نُرِيدُ أَنْ تَسْقِيَنَا»، فَيَقَالُ: «اشْرَبُوا!»، فَيَتَسَاقَطُونَ فِي جَهَنَّمَ، حَتَّى يَبْقَى مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ أَوْ فَاجِرٍ، فَيَقَالُ لَهُمْ: «مَا يَجْبُكُمْ وَقَدْ ذَهَبَ النَّاسُ؟»، فَيَقُولُونَ: «فَارْقَنَاهُمْ وَنَحْنُ أَخَوُجُ مِنْهُ الْيَوْمَ، وَإِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي: «لِيَلْحَقْ كُلُّ قَوْمٍ بِمَا كَانُوا يَعْبُدُونَ!»، وَإِنَّمَا نَنْتَظِرُ رَبَّنَا»، قَالَ: «فَيَأْتِيهِمُ الْجَبَّارُ فِي صُورَةٍ غَيْرِ صُورَتِهِ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا. أَوَّلَ مَرَّةٍ، فَيَقُولُ: «أَنَا رَبُّكُمْ»، فَيَقُولُونَ: «أَنْتَ رَبَّنَا»، فَلَا يُكَلِّمُهُ إِلَّا الْأَنْبِيَاءُ، فَيَقُولُ: «هَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ آيَةٌ تَعْرِفُونَهُ؟»، فَيَقُولُونَ: «السَّاقُ»، فَيَكْشِفُ عَنْ سَاقِهِ، فَيَسْجُدُ لَهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ، وَ يَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ لِلَّهِ رِيَاءً وَ سُمْعَةً، فَيَذْهَبُ كَيْفَمَا يَسْجُدُ، فَيَعُودُ ظَهْرُهُ طَبَقًا وَاحِدًا، ثُمَّ يُؤْتَى بِالْجَمْرِ، فَيُجْعَلُ بَيْنَ ظَهْرَيْنِ جَهَنَّمَ»، قلنا: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا الْجَمْرُ؟»، قَالَ: «مَدْحَضَةٌ مَزَلَّةٌ، عَلَيْهِ خَطَاطِيفٌ وَ كَلَالِيبُ وَ حَصَكَةٌ مُفْلَطَةٌ،

لَهَا شَوْكَةٌ عَفِيقَاءُ تَكُونُ يَنْجِدُ، يُقَالُ لَهَا السَّعْدَانُ، الْمُؤْمِنُ عَلَيْهَا كَالطَّرْفِ، وَكَالْبَرْقِ، وَكَالرَّيْحِ، وَكَأَجَاوِيدِ الْخَلِيلِ وَ الرِّكَابِ: فَتَنَاجٍ مُسَلَّمٌ، وَ نَاجٍ مَخْدُوشٌ، وَ مَكْدُوشٌ فِي نَارِ جَهَنَّمَ، حَتَّى يَمُرَّ آخِرُهُمْ يُنْحَبُ سَخِيًّا، فَمَا أَنْتُمْ بِأَشَدَّ لِي مُنَاشِدَةً فِي الْحَقِّ قَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِ يَوْمَئِذٍ لِلْجَبَّارِ، إِذَا رَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ نَجَوْا فِي إِخْوَانِهِمْ، يَقُولُونَ: «رَبَّنَا إِخْوَانُنَا، كَانُوا يُصَلُّونَ مَعَنَا، وَ يَصُومُونَ مَعَنَا، وَ يَعْمَلُونَ مَعَنَا»، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: «أَذْهَبُوا فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ»، وَ يُخْرِجُ اللَّهُ صُورَهُمْ عَلَى النَّارِ، فَيَأْتُونَهُمْ وَ بَعْضُهُمْ قَدْ غَابَ فِي النَّارِ إِلَى قَدَمِهِ، وَ إِلَى أَنْصَافِ سَاقِيهِ، فَيُخْرِجُونَ مِنْ عَرْقَوَا، ثُمَّ يَعُودُونَ فَيَقُولُ: «أَذْهَبُوا، فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ نِصْفِ دِينَارٍ فَأَخْرِجُوهُ!»، فَيُخْرِجُونَ مِنْ عَرْقَوَا، ثُمَّ يَعُودُونَ، فَيَقُولُ: «أَذْهَبُوا، فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرِجُوهُ!»، فَيُخْرِجُونَ مِنْ عَرْقَوَا.

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: «فَإِنْ لَمْ تُصَدِّقُوا فَأَقْرَءُوا: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَ إِنْ تَكْ حَسَنَةً يَضَاعِفْهَا.)»

«فَيَشْفَعُ النَّبِيُّونَ وَ الْمَلَائِكَةُ وَ الْمُؤْمِنُونَ، فَيَقُولُ الْجَبَّارُ: «بَقِيَتْ شَفَاعَتِي!»، فَيَقْبَضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ، فَيُخْرِجُ أَقْوَامًا قَدْ امْتَحِشُوا، فَيَلْقَوْنَ فِي نَهْرِ بَاقُوَاهِ الْجَنَّةِ، يُقَالُ لَهُ مَاءُ الْحَيَاةِ، فَيَنْبُتُونَ فِي حَافَتَيْهِ، كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حِمْلِ السَّيْلِ، قَدْ رَأَيْتُمُوهَا إِلَى جَانِبِ الصُّخْرَةِ: إِلَى جَانِبِ الشَّجَرَةِ، فَمَا كَانَ إِلَى الشَّمْسِ مِنْهَا كَانَ أَخْضَرَ، وَ مَا كَانَ مِنْهَا إِلَى الظِّلِّ كَانَ أَبْيَضَ، فَيُخْرِجُونَ كَأَنَّهُمْ اللَّوْلُؤُ، فَيُجْعَلُ فِي رِقَابِهِمُ الْخَوَاتِيمُ، فَيَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ، فَيَقُولُ أَهْلُ الْجَنَّةِ: «هَؤُلَاءِ عَتَقَاءُ الرَّحْمَنِ، أَدْخَلَهُمُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ، وَ لَا خَيْرٍ قَدُمُوهُ»، فَيُقَالُ لَهُمْ: «لَكُمْ مَا رَأَيْتُمْ وَ مِثْلُهُ مَعَهُ.»

[335] Pričao nam je Jahja b. Bukejr, pričao nam je El-Lejs b. Se'ad, koji je prenio od Halida b. Jezida, on od Se'ida b. Hilala, on od Zejda, sina Esleme, koji je prenio od 'Ata'a b. Jesara, a on od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je rekao: - Pitali smo: Allahov Poslaniče! Hoćemo li vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu? On je odgovorio: - Smetate li jedan drugome prilikom gledanja u sunce i mjesec, kada

je nebo vedro? - Odgovorili smo odrično. On je dodao: - Zaista, ni tada nećete smetati jedni drugima prilikom gledanja u vašeg Gospodara, kao što ne smetate jedan drugome u gledanju u njih.-

Zatim je rekao: - Pozvat će glasnik: Neka svaki narod slijedi ono čemu je robovao! Sljedbenici krsta će slijediti svoj krst, sljedbenici idola svoje idole, a sljedbenici svakog božanstva svoja božanstva, sve dok ne ostanu oni koji su robovali Allahu, iskreno ili lažno, i pobožni od sljedbenika knjige. Zatim će biti doveden Džehennem, koji će se pokazati kao ogroman oblak, te će biti rečeno jevrejima: - Što ste obožavali? - Oni će odgovoriti: - Obožavali smo 'Uzejra sina Allahovog! - Na to će im biti kazano: - Slagali ste! Allah nije imao supruge niti potomka! Što želite? - Oni će reći: - Želimo da nas napojiš. - Na to će im biti kazano: - Pijte! - Tada će se svi zajedno strovaliti u Džehennem.

Zatim će biti pitani kršćani: - Što ste obožavali? - Oni će odgovoriti: - Obožavali smo 'Isaa, sina Allahova. - Na to će im biti kazano: - Slagali ste! Allah nije imao suprugu niti potomka! Što želite? - Oni će odgovoriti: - Želimo da nas napojiš. - Na to će im biti kazano: - Pijte! - Tada će se svi zajedno strovaliti u Džehennem, sve dok ne ostanu oni koji su robovali Allahu, iskreno ili lažno.

Njima će biti rečeno: - Što vas sprečava da idete za ostalim narodima? - Oni će odgovoriti: - Mi smo ih izbjegavali, a danas imamo najveću potrebu za tim, jer smo čuli glasnika kako poziva svaki narod da slijedi ono čemu je robovao! Zato mi čekamo našeg Gospodara. - Nakon toga će im doći Silni, prvi put u obliku u kojem Ga oni do tada nisu vidjeli, i reći: - Ja sam vaš Gospodar! - Oni će odgovoriti: - Ti jesi naš Gospodar! - S Njime će samo vjerovjesnici razgovarati, pa će pitati: - Ima li između Njega i vas neki znak po kojem ćete Ga prepoznati? - Oni će odgovoriti: - Sak! - On će otkriti Svoj Sak, te će Mu svaki vjernik pasti na sedždu, a ostat će onaj koji je činio sedždu Allahu pretvarajući se i kako bi bio viđen. On će htjeti da učini sedždu, ali će mu se leđa vraćati u početni položaj. Zatim će biti donesen most,

koji će biti postavljen preko Džehennema.

Upitali smo: Allahov Poslaniče, a kakav je to most? On je odgovorio: - To je sklisko mjesto, koje će na sebi imati trnje, kuke i široke bodlje, slične bodljama 'ukajka'a, koji raste u Nedždu, a koje se naziva se'adan. Vjernici će preko njega prelaziti za treptaj oka, drugi kao munja, treći kao vjetar, a jedni kao jahači na trkaćim konjima i jahalicama. Bit će i onih koji će biti izgrebani, ali prijeći će ga, kao i onih koji će biti opečeni vatrom, ali će prijeći, sve dok ne prijeđe i zadnji koji će biti čupan tim kukama, ali će uspjeti. Vaša upornost u traženju od mene da vam objasnim neko vaše pravo se ne može mjeriti sa upornošću vjernika u moljenju Silnog tada kada budu vidjeli da su se oni spasili a njihova braća nisu. Govorit će: - Gospodaru naš, to su braća naša koji su klanjali zajedno s nama i postili zajedno s nama i radili zajedno s nama! - Allah Uzvišeni će reći: - Idite i kod koga god od njih nađete imana veličine koliko jedan dinar vi ga izvedite! - Allah je zabranio vatri da dotiče njihova lica, pa će oni doći do njih, a nekima od njih vatra će doći do stopala, a drugi će biti potopljeni u njoj do pasa, pa će izvaditi one koje budu prepoznali, a zatim će se vratiti i On će reći: - Idite i kod koga nađete imana u njegovom srcu težine koliko je pola dinara izvadite ga! - Izvadit će one koje budu prepoznali, a zatim će se vratiti i On će reći: - Idite i kod koga nađete imana u njegovom srcu težine koliko jedan trun izvadite ga! - Oni će otići i izvaditi onoga koga budu prepoznali.

Ebu Se'id je dodao: - Ako ne vjerujete, onda učite: Allah neće nikome ni trunku nepravde učiniti. Dobro djelo On će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati. (sura En-Nisa, 40). Zauzimat će se vjerovjesnici, meleki i vjernici, a zatim će Silni reći: - Preostalo je Moje zauzimanje! - On će zahvatiti grupu iz vatre i izvesti grupe spržene vatrom, a zatim će biti bačeni u rijeku, koja se nalazi na ulazima u Džennet, za čiju vodu se kaže da je voda života. Iz nje će izlaziti s obje njene strane, kao što proklja

sjemenka iz naplavka bujice, a vidjeli ste da kod sjemenke u pustinjskom predjelu ili predjelu obraslom zelenilom ona njena strana koja je izložena suncu je zelenija, a ona koja je izložena hladu je bjelja. I oni će iz nje izaći kao biseri: na njihovim vratovima bit će načinjeni pečati, te će ući u Džennet. Stanovnici Dženneta će reći: - Ovo su oslobođenici Milostivog. Uveo ih je u Džennet bez ikakva njihova truda ili pripremljena kakva dobra djela. - Zatim će im biti kazano: - Pripada vam ono što vidite i još toliko.

El-Kastalanijev komentar hadisa

Riječi: *Zaista ni tada vi nećete smetati jedni drugima prilikom gledanja u vašeg Gospodara, kao što ne smetate jedan drugome u gledanju u njih* predstavlja govor kojim se pojačava pohvala putem poređenja s onim što je pokudno, a to je stilski izraz. Namjeravano značenje je: Kako god vi ne smetate jedni drugima prilikom gledanja u sunce i mjesec, kada je nebo vedro, isto tako nećete smetati jedni drugima prilikom gledanja u vašeg Gospodara.

U sintagmi *i pobožnjaci od sljedbenika knjige* riječ غُفَرَات označava najbolje od sljedbenika knjige. Ona može biti u nominativu ili u genitivu, čime biva vezana za onoga ko izvršava radnju kod glagola يَفِي (onaj koji je ostao), ili vezana za riječ u genitivu koja dolazi prije nje.

Za pitanje: *Što želite?* u njegovoj predaji iz Knjiga o tefsiru, iz po-glavlja Tumačenje sure En-Nisa, stoji: *Šta je to što želite? Oni će reći: - Žedni smo, Gospodaru, pa nas napoji!* To aludira na pitanje: *Zar niste poricali?* - *Potom će biti sakupljeni u vatri, koja će biti kao ogroman oblak, koja će ih progutati, te će se u grupama u vatru strovaliti.*

Upozorenje: *Slagali ste! Allah nije imao niti suprugu niti potomka* znači: slagali ste da je 'Uzejr sin Allahov i da njemu pripada pravo da mu se robuje. Stoga, vaše robovanje nije bilo ispravno, nego ste bili u očitoj zabludi.

Tekst dijela hadisa: *Pa će im biti kazano: - Što vas sprečava da idete za ostalim svijetom? - Oni će odgovoriti: - Mi smo ih izbjegavali, a da-nas imamo još veću potrebu za tim* sadržan je u suri En-Nisa: *Allah neće nikome ni trunku nepravde učiniti. Dobro djelo On će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati.* Značenje je: Gospodaru naš, mi smo izbjegavali rođake naše i prijatelje naše na dunjaluku, a živjeli smo s njima, iako smo imali potrebu da prekinemo svaki odnos s Tvojim neprija-

teljima. Stoga je *naša potreba* da budemo s njima na dunjaluku veća od naše potrebe za njima danas, samim time što im mi nismo bili prijatelji na dunjaluku, jer smo prezirali ono u što su oni vjerovali. Mi nećemo da budemo njihovi prijatelji na Ahiretu. Stoga mi nemamo nikakve veze sa njima, niti se nadamo da će oni iza sebe ikada kakvu korist ostaviti (skraćeno od El-Kastalanija i od mišljenja vezanih za to).

Već je kazano da se pod *oblikom* u riječima: *pa će im doći Silni u obliku u kojem Ga oni do tada nisu vidjeli* misli na obilježje i dokaz po kojem će Uzvišeni biti prepoznat, ili na Njegov sifit mimo onih u koje su čvrsto vjerovali i po kojima su Ga opisivali.

Rečeno je da riječ *الساق* (potkoljenica) u dijelu hadisa: *Oni će odgovoriti: - Sak! - On će otkriti Svoj Sak*, dolazi u značenju riječi biće (النفس). To znači: pokazat će im se On Svojim Svetim Bićem/Zatom. Ibn 'Abbas, r.a., komentirajući riječi: *Dan kada će On otkriti Sak*, rekao je: - To je moć Allahovog određenja i težine stvari, kao što Arapi kažu: - Rat je pokazao svoje pravo lice, kada postane pretežak. Osnov toga je što čestite žene skrivaju svoja stidna mjesta odjećom i koje, kada im se predoči velika strahota, počnu bježati, otkrivajući (nehotice) svoje potkoljenice, inače pokrivene. To otkrivanje postaje izraz za događaj koji svojom žestinom prelazi svaku granicu i od kojeg duša biva prestravljena.

Ebu Musa el-Eš'ari, r.a, kaže da riječ *الساق* - znači *svjetlo*, ili ono što će biti dosuđeno vjernicima Božanskom naklonošću i dobročinstvom, kao što veli Ibn Furek. Može da znači i milost prema vjernicima, a okrutnost prema drugima, kako je to kazao El-Muhleb (El-Kastalani).

Riječ *الجسر* u dijelu hadisa: *Zatim će biti donesen most* prenesena je i s kesrom (ـ) i s fethom (ـ). To je most koji će biti postavljen preko Džhennema. Sintagma *sklisko mjesto* označava mjesto na kojem se noge spotiču i kližu i na kojem se ne može ostati čvrsto na njima. *Trnje* označava rastinje koje prekriva zemlju i koje ima bodlje kojima se zakača za svakoga ko prođe pored njega. Slične bodlje se prave i od gvožđa.

Široke su one i velike. El-Asme'i kaže: - Širokog vrha i uskog dna. *Slične bodljama 'ukajka'a* znači: savijene. A preneseno je i sa *العقيفة* na oblik *kerime*.

Riječi: *Vjernici će ga prelaziti jedni za treptaj oka...* znače da će biti različita stanja vjernika prilikom prelaska preko Sirat čuprije: jedni će preći preko nje za treptaj oka, drugi brzinom munje, treći brzinom olujnog vjetra, četvrti brzinom jahača na trkaćem konju ili jahalici (devi). Ljudi će prelaziti preko nje, pa će onih koji uspiju biti: netaknutih, izgrebanih, a bit će i onih koji će pasti u džehennemsku vatru. Onaj koji bude zadnji prešao preko mosta, bit će čupan tim kukama, ali će se uspjati oteti.

Riječi: *Vaša upornost u traženju od mene da vam objasnim neko vaše pravo se ne može mjeriti sa upornošću vjernika u moljenju Silnog tada*

kada budu vidjeli da su se oni spasili a njihova braća nisu znače da nije vaše traženje na dunjaluku, vjernici, u odnosu na traženje prava kako bi vam bilo pojašnjeno da ono pripada vama, izraženije u odnosu na vjerničko traženje od Silnog, kako bi spasio njihovu braću vjernike, koji su kažnjeni vatrom. To će se desiti onda kada uvide da su spašeni, a da su njihova braća završila u vatri. Stoga će tražiti od Uzvišenog Allaha da ih spasi, kao što je i njih, te će zavapiti: - *Gospodaru naš, braća naša* - tj. oni su braća naša koji su na dunjaluku klanjali zajedno s nama, postili s nama i zajedno s nama radili raznovrsna dobra djela, pa Te molimo, Gospodaru, da ih spasiš od Vatre Svojom dobrotom, kao što si nas spasio. Nakon toga će im biti kazano: *Idite i kod koga nadete imana u srcu koliko je težina jednog dinara izvedite ga*. Ovdje se kazuje da će Uzvišeni Allah prihvatiti njihovo zauzimanje za njihovu braću i naredit će im da ih izvedu iz vatre tri puta. Prvo, izvest će onog kod koga budu našli imana težine jednog dinara; drugo, izvest će iz vatre onoga kod koga budu našli imana težine koliko pola dinara; i treći, izvest će iz Vatre onoga kod koga bude bilo imana težine koliko jedan trun. A Allah je zabranio vatri da dotiče njihova lica, pa će ih oni prepoznati po izgledu i naći će da su neki od njih propali u vatru do stopala, a drugi do koljena.

A to da će posljednjeg izvesti iz vatre onoga koji će imati imana u svome srcu težine jednog truna potvrdio je Ebu Se'id el-Hudri, r.a.: - Učite, ako želite: *Allah neće nikome ni trunku nepravde učiniti. Dobro djelo On će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati*.

Hadis dokazuje da će djela srca biti predložena kao opipljiva stvar koja ima svoju težinu, po kojoj će se vagati. Stoga će iman biti prepoznavan ako bude težio koliko jedan dinar, zatim pola dinara i, najzad, koliko jedan trun. A Allah najbolje zna.

Najava: *Zatim će se zauzimati vjerovjesnici, meleki i vjernici...* znači da će Uzvišeni Allah, nakon što bude prihvatio zauzimanje od Svojih plemenitih stvorenja, reći: - Preostalo je Moje zauzimanje! - Vezivanje zauzimanja za izvođenje stanovnika vatre iz nje Allahovim emrom predstavlja teško pojmljivu postavku. To znači da se izvođenje od strane Uzvišenog odnosi na one za koje se niko od stvorenja nije zauzeo, a na koje je Vjerovjesnik ukazao riječima: *On će zahvatiti jednu grupu iz vatre*, grupu vjernika koji su bili stavljeni na muke u njoj. To su grupe vjernika koje imaju samo iman i za koje se nikom nije bilo dozvoljeno zauzimati. Njih će Uzvišeni Allah izvesti iz vatre Svojom dobrotom, bez ičijeg zauzimanja.

Izraz: na ulazima (بالأفواه) u dijelu rečenice: *I bit će bačeni u rijeku koja se nalazi na ulazima u Džennet* znači: otvoreni prolazi u unutrašnjost Dženneta. *Izlazit će s obje njene obale* znači s obje njene strane, kao što proklija sjemenka iz taloga kojeg donese bujica, kao što je zemlja i sl. Kada sjemenka dospije na obalu, nakon što se bujica povuče, ona

klija za dan i noć, te je to upoređeno s njom, zbog brzine klijanja i ljepote.

Riječi: *Vidjeli ste da kod sjemenke, u pustinjskom predjelu...* jesu konkretna komparacija s posmatranjem sjemenke, koja se nalazi u pustinji ili ispod drveta. To je i predstavljanje njenoga stanja, kada su nje-ne strane okrenute suncu i hladu, te ona strana koja je okrenuta suncu je zelenija, a ona hladu je bjelja, jer do nje ne dopiru sunčane zrake.

Riječi: *I oni će izaći iz nje kao biseri* znače da će biti čisti, blistavi i bijeli, poput bisera, a zatim će im biti darivan nakit od zlata i sl. koji će biti postavljeni na njihove vratove, kao znak po kojem će biti raspoznavani. Zbog toga će stanovnici Dženneta, kada ih budu vidjeli, reći: *Ovo su oslobođenici Milostivog*. Nakon što uđu u Džennet i vide raznovrsnost i mnogobrojnost onoga što se u njemu nalazi, bit će im kazano: *To što vidite vama pripada i uz to još toliko!* A Allah najbolje zna!

Gospodaru naš, uvedi nas u Džennet Tvojim oprostom i Tvojom milošću. Amin!

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o tevhidu, poglavlje Riječi Alla-ha Uzvišenog: Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati (sura El-Kijame, 23), 9. džuz, str. 131 i dalje.

﴿٢٣٦﴾ و قال حجاج بن منهال، حدثنا همام بن يحيى، حدثنا قتادة، عَن أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يُحْبَسُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُهْمُوا بِذَلِكَ، فَيَقُولُونَ: «لَوْ اسْتَشْفَعْنَا إِلَى رَبِّنَا فَيُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا»، فَيَأْتُونَ آدَمَ، فَيَقُولُونَ: «أَنْتَ آدَمُ، أَبُو النَّاسِ، خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَ أَنْكَكَ جَنَّتَهُ، وَ أَسْجَدَ لَكَ مَلَائِكَتَهُ، وَ عَلَّمَكَ أَسْمَاءَ كُلِّ شَيْءٍ، لَتَشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّكَ حَتَّى يُرِيحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا.»، قَالَ: «فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكُمْ.»، قَالَ: «وَ يَذْكُرُ خَطِيئَتَهَا الَّتِي أَصَابَ: أَكَلَهُ مِنَ الشَّجَرَةِ، وَ قَدْ نُحِيَ عَنْهَا، وَ لَكِنْ ائْتَوْا نُوحًا، أَوَّلَ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ.»، فَيَأْتُونَ نُوحًا، فَيَقُولُونَ: «لَسْتُ هُنَاكُمْ.»، وَ يَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ: سُؤَالَهُ رَبَّهُ بِغَيْرِ عِلْمٍ، وَ لَكِنْ ائْتَوْا خَلِيلَ الرَّحْمَنِ.»، قَالَ: «فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ، فَيَقُولُونَ: «إِنِّي لَسْتُ هُنَاكُمْ.»، وَ يَذْكُرُ ثَلَاثَ كَلِمَاتٍ كَذَبَهُنَّ، وَ لَكِنْ ائْتَوْا مُوسَى عَبْدًا آتَاهُ اللَّهُ التَّوْرَةَ، وَ كَلَّمَهُ وَ قَرَّبَهُ نَجِيًّا.»، قَالَ: «فَيَأْتُونَ مُوسَى، فَيَقُولُونَ: «إِنِّي لَسْتُ هُنَاكُمْ.»، وَ يَذْكُرُ خَطِيئَتَهُ الَّتِي أَصَابَ: قَتْلَهُ النَّفْسِ، وَ لَكِنْ ائْتَوْا عِيسَى، عَبْدَ اللَّهِ وَ رَسُولِهِ، وَ رُوحَ اللَّهِ وَ كَلِمَتِهِ.»، قَالَ: «فَيَأْتُونَ عِيسَى، فَيَقُولُونَ: «لَسْتُ هُنَاكُمْ، وَ لَكِنْ ائْتَوْا مُحَمَّدًا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَبْدًا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ.»، فَيَأْتُونَنِي، فَاسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فِي دَارِهِ، فَيُؤْذَنُ لِي عَلَيْهِ، فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا، فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُنِي، فَيَقُولُ: «ارْفَعْ مُحَمَّدُ، وَ قُلْ يُسْمَعُ، وَ اشْفَعْ تُشْفَعُ، وَ سَلْ تُغْفَلُ!»، قَالَ: «فَارْفَعْ رَأْسِي، فَأَتْنِي عَلَى رَبِّي بِنِشَاءٍ وَ تَحْمِيدٍ يُعْلَمُنِيهِ، ثُمَّ اشْفَعْ فَيَحْدُ لِي حَدًّا، فَأَخْرُجُ، فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ.» قَالَ قَتَادَةُ: «وَ سَمِعْتُهُ أَيْضًا يَقُولُ:

«فَأَخْرُجُ فَأَخْرَجُهُمُ مِنَ النَّارِ، وَ أَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَعُودُ فَاسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي فِي دَارِهِ، فَيُؤْذَنُ لِي عَلَيْهِ، فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا، فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُنِي، ثُمَّ يَقُولُ: «ارْفَعْ مُحَمَّدُ، وَ قُلْ يُسْمَعُ، وَ اشْفَعْ تُشْفَعُ، وَ سَلْ تُغْفَلُ!»، قَالَ: «فَارْفَعْ رَأْسِي،

فَأْتَنِي عَلَى رُبِّي بِنَاءٍ وَ تَحْمِيدٍ يُعَلِّمْنِي. قَالَ: «تُمَّ أَشْفَعُ، فَيَحْدُ لِي حَدًّا، فَأَخْرُجُ، فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ.»

قَالَ قَتَادَةُ: «وَسَمِعْتُهُ أَيْضًا يَقُولُ:

«فَأَخْرُجُ، فَأَخْرُجُهُمْ مِنَ النَّارِ، وَ أَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَعُودُ الثَّالِثَةَ، فَأَسْتَأْذِنُ عَلَى رُبِّي فِي دَارِهِ، فَيُؤْذَنُ لِي عَلَيْهِ، فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا، فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعُنِي، ثُمَّ يَقُولُ: «ارْفَعْ مُحَمَّدَ، وَ قُلْ يَسْمَعُ، وَ اشْفَعْ تَشْفَعُ، وَ سَلْ تُعْطَى!»، قَالَ: «فَارْفَعْ رَأْسِي، فَأَتَنِي عَلَى رُبِّي بِنَاءٍ وَ تَحْمِيدٍ يُعَلِّمْنِي.» قَالَ: «تُمَّ أَشْفَعُ، فَيَحْدُ لِي حَدًّا، فَأَخْرُجُ، فَأَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ.»

قَالَ قَتَادَةُ: «وَسَمِعْتُهُ أَيْضًا يَقُولُ:

«فَأَخْرُجُ، فَأَخْرُجُهُمْ مِنَ النَّارِ، وَ أَدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ، حَتَّى مَا بَقِيَ فِي النَّارِ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ. أَيْ وَجَبَ عَلَيْهِ الْخُلُودُ.» - قَالَا: «تُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: (عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا.)»، قَالَ: «وَهَذَا الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ الَّذِي وَعَدَهُ نَبِيُّكُمْ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.»

[336] Rekao je Hadždžadž b. Minhāl: Pričao nam je Hemmam b. Jahja, pričao nam je Katade, koji je prenio od Enesa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Vjernici će biti zadržani na Sudnjem danu sve dok ne postanu zabrinuti zbog toga. Zatim će se savjetovati: - Potražimo nekoga da se zauzme za nas kod Gospodara, kako bismo bili izbačeni iz ove situacije! - Tako će doći do Adema i reći: - Ti si Adem, praotac čovječanstva, kojega je Allah Svojom rukom stvorio i u Svom Džennetu nastanio. Naredio je melekima da ti sedžu učine i nazivima svih stvari te podučio. Zauzmi se za nas kod Gospodara, kako bi nas spasio iz ove naše situacije! - On će odgovoriti: - Nisam vam od pomoći! - Potom će spomenuti svoj grijeh koji je počinio (kušanje ploda s drveta, što mu je bilo zabranjeno). - Nego, idite do Nuha, prvog vjerovjesnika kojeg je Allah poslao stanovnicima zemlje! - Oni će otići do Nuha, a on će kazati: - Nisam vam od pomoći! - Spomenut će i on

svoj grijeh, koji je počinio (pitanje upućeno Gospodaru o nečemu o čemu nije imao znanja). – Nego, idite vi do prijatelja Milostivog! – Otići će oni tada do Ibrahima, a on će reći: - Zaista vam ja nisam od pomoći! - I on će spomenuti tri slučaja kada je slagao. – Nego, idite do Musaa, roba kojem je Allah dao Tevrat, s kojim je razgovarao i Sebi ga približio! - Oni će otići do Musaa, a on će im kazati: - Zaista vam ja nisam od pomoći! - Tada će i on navesti svoj grijeh kojeg je počinio (ubistvo) i savjetovat će ih: - Nego, idite vi do 'Isaa, Allahovog roba i Njegovog poslanika, Ruha Allahovog i Njegove riječi! - Poslušat će ga i otići do 'Isaa. On će reći: - Nisam vam od pomoći! Idite Muhammedu, s.a.v.s., robu kojem je Allah oprostio i prethodne i kasnije grijeh! - Tada će oni doći meni, a ja ću zatražiti dopuštenje od svoga Gospodara da uđem u Njegovu Kuću. To će mi biti dopušteno, pa ću, kada vidim svoga Gospodara, pasti na sedždu i ostati tako onoliko koliko On bude htio da ostanem. Zatim će reći: - Ustani, Muhammede! Reci, bit ćeš saslušan! Zauzmi se, tvoje zauzimanje će biti prihvaćeno! Traži, bit će ti dato! - Zatim ću podići glavu, pa ću slaviti svoga Gospodara slavom i zahvalom kojom će me On podučiti. Poslije toga ću se zauzimati, pa će mi On odrediti jednu grupu i ja ću je izvesti i uvesti u Džennet. - Rekao je Katade: - Čuo sam ga da je, također, rekao: - Zatim ću izaći i izvesti ih iz vatre i uvesti u Džennet. Nakon toga ću se vratiti i tražiti dopuštenje da vidim svoga Gospodara, što će mi biti dozvoljeno. Kada Ga budem vidio, past ću na sedždu i ostati tako onoliko koliko Allah bude htio da ostanem. Zatim će reći: - Ustani, Muhammede! Govori, bit ćeš saslušan! Zauzmi se, tvoje zauzimanje će biti primljeno! Traži, bit će ti dato! - Podići ću glavu i slaviti svoga Gospodara slavom i zahvalom kojom će me On podučiti, a poslije toga ću se zauzimati. On će mi potom odrediti jednu grupu i ja ću izaći i uvesti ih u Džennet. – Katade je dodao: - Čuo sam ga, također, da je rekao: - Zatim ću izaći i izvesti ih iz vatre i uvesti u Džennet. Zatim ću se vratiti treći put i tražiti dopuštenje da vidim svoga Gospodara, pa će mi

biti dozvoljeno da Ga vidim. Kada Ga budem vidio, past ću na sedždu i ostati tako onoliko koliko On bude htio da ostanem. Zatim će reći: - Ustani, Muhammede! Govori, bit ćeš saslušan! Zauzmi se, tvoje zauzimanje će biti primljeno! Traži, bit će ti dato! - Podići ću glavu i slaviti svoga Gospodar slavom i zahvalom kojom će me On podučiti, poslije čega ću se zauzimati. On će mi odrediti jednu grupu i ja ću izaći i uvesti je u Džennet. Rekao je Katade: - Čuo sam ga, također, da je rekao: - Zatim ću izaći i izvesti ih iz vatre i uvesti u Džennet. Tako će biti sve dok u vatri ne oстане samo onaj koga je Kur'an zavještio, tj. onaj koga će zadesiti vječni boravak u vatri. - Zatim je proučio ovaj ajet: Gospodar tvoj će ti na onome svijetu hvale dostojno mjesto darovati (sura El-Isra, 79). To počasno mjesto je ono koje je On obećao vašem Vjerovjesniku, s.a.v.s.

El-Kastalanijev komentar hadisa

Za prenosioca *Hadždžadž b. Minhala* El-Kastalani ja ustvrdio da je moguće da je on navedeni hadis čuo na predavanjima.

U dijelu rečenice: *Bit će zadržani vjernici na Sudnjem danu, sve dok ne postanu zabrinuti zbog toga* glagol *يُهْمَوْنَ* je prenesen s damom (ـَ) na ja'u (ي) i kesrom (ـِ) na ha'u (ه) od glagola *هَمَمَ* od četvrte vrste, a prenesen je i s fethom (ـِ) na ja'u (ي), a damom (ـَ) na ha'u (ه), od glagola *هَمَمَ* treće vrste, a ima značenje: Svc dok oni ne postanu zabrinuti zbog tog zadržavanja...

Njegovo kušanje ploda s drveta predstavlja zamjenu za njegovu pogrešku ili njeno pojašnjenje. *A što mu je bilo zabranjeno* znači: slučaj je bio da mu je to kušanje bilo zabranjeno, shodno riječima Uzvišenog: *A ti, o Ademe, i žena tvoja u Džennetu stanujte i odakle god hoćete jedite, samo se ovom drvetu ne približujte, da se prema sebi ne ogriješite!* (sura El-E'araf, 19)

Upućivanje na Nuha, a.s.: *I spomenuo je svoj grijeh, koji je počinio kada je pitao svoga Gospodara...* predstavlja pojašnjenje njegovih riječi u ajetu: *Gospodaru moj, sin moj je čeljade moje* (sura Hud, 45). Isti slučaj je i s govorom koji se odnosi na Allahovog prijatelja Ibrahima, a.s.: *I spomenut će tri slučaja kada je slagao*, kao što stoji u predaji. Prvi od njih je: *Ja ću se, evo, razboljeti!* (sura Es-Saffat, 89). Drugi je: *To je*

učinio ovaj najveći od njih (sura El-Enbija, 63), a treći slučaj je vezan za Saru: *Ona je moja sestra*. Sve ovo, u biti, ne predstavlja laž, nego se radi o aluziji. No, s obzirom na to da je to formirano u obliku laži, on strahuje za samog sebe, jer, kako rob doseže više stepene spoznaje svoga Gospodara, sve više osjeća strahopoštovanje prema Njemu.

Riječima: *Zatražit ću od svoga Gospodara dopuštenje da uđem u Njegovu Kuću* iskazuje se želja za ulaskom u Njegov Džennet, koji je pripremljen kao prebivalište za Njegove miljenike. Vezivanje Kuće za Njega je iz počasti (El-Kastalani).

Zapravo, to je isto ono što se kaže za mesdžid: Ovo je Allahova kuća. Također, i Kaba se naziva Bejtullah (Allahova Kuća). Takvo imenovanje predstavlja počast prema tim objektima i kazuje da je ta mjesta On učinio svetim i čistim, baš kao što kaže: *I Ibrahimu i Isma'ilu smo naredili: - Hram Moj očistite za one koji ga budu obilazili, koji budu tu boravili i koji budu molitvu obavljali* (sura El-Bekare, 125).

Dijelom izjave: *Rekao je Katade: - Čuo sam ga da je također rekao...* kazuje se da je Katade prenio od Enesa govor Allahova Poslanika, s.a.v.s.: *Potom ću ja izaći (iz Njegove Kuće) i uvesti ih u Džennet*. Prenio je od Enesa i dodatak na to: *Ja izaći i izvesti ih iz vatre i uvesti ih u Džennet*.

Nadalje, traženje dopuštenja od strane Poslanika, s.a.v.s., predstavlja njegovo traženje dozvole od Gospodara za šefa'at, shodno riječima Uzvišenog: *Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova* (sura El-Bekare, 255)? Upravo zbog toga će Poslanik, s.a.v.s., nakon što mu bude dopušteno, prije svog šefa'ata pasti na sedždu Allahu, veličati Ga i zahvaliti Mu se, čineći, tako, uvod za šefa'at.

Riječima: *On će mi to dozvoliti* kazuje da će mu biti dopušteno prvenstvo u šefa'atu. Tako kaže Uzvišeni: *Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?* Također veli: *A koliko na nebsima ima meleka čije posredovanje nikome neće koristiti, sve dok Allah to ne dozvoli onome kome On hoće i u korist onog kojim je zadovoljan* (sura En-Nedžm, 26).

Riječima: *Osim onoga nad kim će se obistiniti riječi Kur'ana* misli se na osobu koja će zaslužiti vječni boravak u vatri. Takve osobe su nevjernici, za koje je Allah rekao: *U njemu će vječno i zauvijek boraviti* (sura El-Ahzab, 65). Oni nisu od onih koji će biti obuhvaćeni Allahovim oprostom: *Allah sigurno neće oprostiti da Njemu druge smatrate ravnim, a oprostit će kome hoće ono što je manje od toga* (sura En-Nisa, 116). Tada se niko neće osmjeliti da istupi sa šefa'atom za te nevjernike i oni neće imati nikoga ko bi se za njih zauzeo, kako kaže Uzvišeni: *Kada nevjernici ni prisna prijatelja ni posrednika neće imati koji će uslišan biti* (sura El-Gafir, 18). To znači da je šefa'at za njih, u osnovi, beskoristan čak i da se pretpostavi takvo nešto što je nemoguće i da se pojavi neko ko će se za njih zauzeti. To zauzimanje im ne bi bilo korisno, zbog toga

što neće biti primljeno, sve dok ne bude Allahovog izuna za to. Tako je Uzvišeni rekao: *Njima posredovanje posrednika neće biti od koristi* (sura El-Muddessir, 48).

Iz nastavka izjave: *Zatim je proučio ajet zaključujemo da je to učinio Vjerovjesnik, s.a.v.s., koji je zatim rekao: A ovo je počasno mjesto koje je On obećao vašem Vjerovjesniku, s.a.v.s., u riječima: Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati.* (sura El-Isra, 79). Očito je da sve to ukazuje na zauzimanje koje će biti prvo, dok je najznačajniji šefa'at za ljude onaj prilikom početka suđenja stvorenjima, kako bi oni bili spašeni teškoća iščekivanja i njegove duljine. Gospodaru naš, molimo Te da nas učiniš onima koji će biti obuhvaćeni šefa'atom našeg vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s. Amin! I neka je hvala Allahu Gospodaru svjetova!

Naveo ga je El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi o tevhidu, poglavlje Gospodarov, dž.š., razgovor s vjerovjesnicima na Sudnjem danu, 9. džuz, str. 146.

﴿٣٣٧﴾ حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ رَاشِدٍ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ عِيَاشٍ، عَنْ حُمَيْدٍ، قَالَ: «سَمِعْتُ أَنَسًا - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «سَمِعْتُ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، شُفِّعْتُ، فَقُلْتُ: «يَا رَبِّ، ادْخُلِ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ خَرَدَلَةٌ.»، فَيَدْخُلُونَ، ثُمَّ أَقُولُ: «ادْخُلِ الْجَنَّةَ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَذْنَى شَيْءٍ.» - فَقَالَ أَنَسٌ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - : «كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى أَصَابِعِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.»

[337] Pričao nam je Jusuf b. Rašid, pričao nam je Ahmed b. 'Abdullah, pričao nam je Ebu Bekr b. 'Ajjaš, koji je prenio od Humejda da je čuo Enesa, r.a., da je rekao: - Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., kako kaže: - Kada dođe Sudnji dan, moje zauzimanje će biti prihvaćeno i reći ću: Gospodaru moj, uvedi u Džennet onoga ko u svom srcu bude imao imana koliko zrno gorušice. Takvi će ući, a zatim ja ću nastaviti: Uvedi u Džennet onog u čijem srcu bude i najmanji trun imana. - Enes, r.a., dodao je: - Kao da sada gledam u prste Allahovog Poslanika, s.a.v.s.

El-Kastalanijev komentar hadisa

Jusuf b. Rašid je Jusuf b. Musa b. Rašid el-Katan el-Kufi, stanovnik Bagdada. *Ahmed b. 'Abdullah* el-Jerbu'i je onaj od kojeg direktno prenosi El-Buhari u poglavlju o abdestu. *Ebu Bekr b. 'Ajjaš* (عياش) je kari'a i prenosilac Asimovog kira'eta, koji je prenio od Humejda da je rekao: *Čuo sam Enesa, r.a., da je rekao: - Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., kako kaže: - Kada nastupi Sudnji dan, moje zauzimanje će biti prihvaćeno.* Glagol شُفِّعْتُ je u pasivu od infinitiva التَّشْفِيعُ što označava njegovo opunomoćenje da učini šefa'at i ujedno da od njega bude primljen. U jednoj predaji stoji: *Učinit ću šefa'at*, gdje je glagol شُفِّعْتُ u prvoj vrsti i označava vršioca radnje. U izjavi: *Reći ću: Gospodaru moj, uvedi u*

Džennet glagol ادخل dolazi od infinitiva četvrte vrste إدخال. Onog u čijem srcu bude imana koliko zrno gorušice predstavlja težinu imana koliko zrno gorušice. U jednoj predaji stoji da će to reći Allah Uzvišeni, što je poznato i iz ostalih predaja. Oni će ući u Džennet. Zatim ću reći: Gospodaru moj, uvedi u Džennet onoga u čijem srcu bude bilo i najmanji trun imana, a to je potvrda koja je neophodna za ispravnost imana. Enes, r.a., dodao je: Kao da sada gledam prste Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada je smanjio veličinu imana svojim riječima najmanji trun, pokazavši vrhove prstiju. El-Kastalani kaže da u ostatku predaja stoji da će Allah njemu narediti da ih izvede.

U *El-Mustahredžu* Ebu Nu'ajma stoji: Ja ću se zauzeti na Sudnjem danu, pa će mi biti kazano: - Zauzmi se za onoga u čijem srcu bude bilo imana koliko ječmeno zrno. I za onoga u čijem srcu bude bilo imana koliko zrno gorušice. I za onoga u čijem srcu bude bilo koliko trun imana. Ovo predstavlja jedan od razgovora Uzvišenog Gospodara s Vjerovjesnikom, s.a.v.s., a zajedničko im je da Vjerovjesnik, s.a.v.s., prvi pita, a nakon toga mu se daje odgovor. A Allah najbolje zna!

Naveo ga je Ebu 'Abdullah el-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi o tevhidu, poglavlje Gospodarov, dž.š., razgovor na Sudnjem danu s vjerovjesnicima i ostalima, 9. džuz, str. 146.

﴿٣٣٨﴾ حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا مُعْبِدُ بْنُ هِلَالٍ الْعَنَزِيُّ، قَالَ: «اجْتَمَعَ نَاسٌ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ، فَذَهَبْنَا إِلَى أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - وَذَهَبْنَا مَعَنَا بَنَاتُ الْبَنَاتِ إِلَيْهِ، يَسْأَلُهُ لَنَا عَنْ حَدِيثِ الشَّفَاعَةِ، فَإِذَا هُوَ فِي قَصْرِهِ، فَوَاقَفْنَاهُ يُصَلِّي الصُّحَى، فَاسْتَأْذَنَّا، فَأَذِنَ لَنَا وَهُوَ عَلَى فِرَاشِهِ. فَقُلْنَا لِأَيَّتِ: «لَا تَسْأَلُهُ عَنْ شَيْءٍ أَوَّلَ مِنْ حَدِيثِ الشَّفَاعَةِ»، فَقَالَ: «يَا أَبَا خَزْمَةَ، هَؤُلَاءِ إِخْوَانُكَ مِنْ أَهْلِ الْبَصْرَةِ جَاءُوكَ، يَسْأَلُونَكَ عَنْ حَدِيثِ الشَّفَاعَةِ؟» - فَقَالَ: «حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ مَاجَ النَّاسُ بَعْضُهُمْ بَعْضًا، فَيَأْتُونَ آدَمَ، فَيَقُولُونَ: «اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ»، فَيَقُولُ: «لَسْتُ لَهَا وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ يَا إِبْرَاهِيمَ، فَإِنَّهُ خَلِيلُ الرَّحْمَنِ»، فَيَأْتُونَ إِبْرَاهِيمَ، فَيَقُولُ: «لَسْتُ لَهَا، وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُوسَى، فَإِنَّهُ كَلِيمُ اللَّهِ»، فَيَأْتُونَ مُوسَى، فَيَقُولُ: «لَسْتُ لَهَا، وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِعِيسَى، فَإِنَّهُ رُوحُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ»، فَيَأْتُونَ عِيسَى، فَيَقُولُ: «لَسْتُ لَهَا، وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِمُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -»، فَيَأْتُونَنِي، فَأَقُولُ: «أَنَا لَهَا»، فَاسْتَأْذَنَ عَلَى رَبِّي، فَيُؤْذَنُ لِي، وَيُلْهِمُنِي مُحَمَّدٌ أَحْمَدُهُ بِهَا، لَا تَحْضُرُنِي الْآنَ، فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْحَامِدِ، وَآخِرُ لَهُ سَاجِدًا، فَيُقَالُ: «يَا مُحَمَّدُ، ارْزُقْ رَأْسَكَ، وَ قُلْ يُسْمِعْ لَكَ، وَ سَلْ تَعْطُهُ، وَ اشْفَعْ تُشَفِّعَ»، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، أُمْتِي! أُمْتِي!»، فَيَقُولُ: «يَا مُحَمَّدُ، انْطَلِقْ، فَأَخْرِجْ مِنْهَا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ شَعِيرَةٍ مِنْ إِيْمَانٍ»، فَانْطَلِقُ فَأَفْعَلُ، ثُمَّ أَعُودُ، فَأَحْمَدُهُ بِتِلْكَ الْحَامِدِ، ثُمَّ آخِرُ سَاجِدًا، فَيُقَالُ: «يَا مُحَمَّدُ، ارْزُقْ رَأْسَكَ، وَ قُلْ يُسْمِعْ لَكَ، وَ سَلْ تَعْطُهُ، وَ اشْفَعْ تُشَفِّعَ»، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، أُمْتِي! أُمْتِي!»، فَيَقُولُ: «يَا مُحَمَّدُ، ارْزُقْ رَأْسَكَ، وَ قُلْ يُسْمِعْ لَكَ، وَ سَلْ تَعْطُهُ، وَ اشْفَعْ تُشَفِّعَ»، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، أُمْتِي! أُمْتِي!»، فَيَقُولُ: «انْطَلِقْ، فَأَخْرِجْ مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ أَذْنَى أَذْنَى، أَذْنَى مِثْقَالِ حَبَّةٍ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ، فَأَخْرِجْهُ مِنْ

النَّارِ.»، فَأَنْطَلِقُ فَأَفْعَلُ،—

فَلَمَّا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِ أَنَسٍ — رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ — قُلْتُ لِبَعْضِ أَصْحَابِنَا: «لَوْ مَرَرْنَا بِالْحَمْسِ، وَهُوَ مُتَوَارٍ فِي مَنْزِلِ أَبِي خَلِيفَةَ، فَحَدَّثْتَاهُ بِمَا حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ؟»، فَأَتَيْنَاهُ، فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ، فَأَذِنَ لَنَا، فَقُلْنَا لَهُ: «يَا أَبَا سَعِيدٍ، جِئْنَاكَ مِنْ عِنْدِ أَحِيكَ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ، فَلَمْ نَرَ مِثْلَ مَا حَدَّثَنَا فِي الشَّفَاعَةِ؟»، فَقَالَ: «هِيَ!»، فَحَدَّثْتَاهُ بِالْحَدِيثِ، فَأَنْتَهَى إِلَى هَذَا الْمَوْضِعِ، فَقَالَ: «هِيَ!»، فَقُلْنَا لَهُ: «لَمْ يَزِدْ عَلَى هَذَا.»، فَقَالَ: «لَقَدْ حَدَّثَنِي — وَهُوَ جَمِيعٌ — مُنْذُ عَشْرِينَ سَنَةً، فَلَا أَذْرِي، أَمْ نَسِيَ أَمْ كَرِهَ أَنْ تَتَكَلَّمُوا.»، فَقُلْنَا: «يَا أَبَا سَعِيدٍ، فَحَدَّثْنَا.»، فَضَحِكَ، وَقَالَ: «خَلِقِ الْإِنْسَانَ عَجُولًا، مَا ذَكَرْتُهُ إِلَّا وَأَنَا أُرِيدُ أَنْ أُحَدِّثْكُمْ، حَدَّثَنِي كَمَا حَدَّثْتُكُمْ بِهِ، قَالَ: «ثُمَّ أَعُودُ الرَّابِعَةَ، فَأُحَمِّدُهُ بِتِلْكَ الْحَمَادِ، ثُمَّ أَخْرُجُ لَهُ سَاجِدًا، فَيُقَالُ: «يَا مُحَمَّدُ، ارْفَعْ رَأْسَكَ، وَقُلْ يُسْمِعْ، وَ سَلِّ تَعْطَهُ، وَ اشْفَعْ تُشْفَعُ.»، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، ائْذَنْ لِي فِيمَنْ قَالَ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.؟»، فَيَقُولُ: «وِ عِزِّي وَ جَلَالِي، وَ كِبْرِيَانِي وَ عَظَمَتِي، لِأُخْرِجَنَّ مِنْهَا مَنْ قَالَ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.؟!»

[338] Pričao nam je Sulejman b. Harb, pričao nam je Hamnad b. Zejd, pričao nam je Me'abed b. Hilal el-Anezi, koji je rekao: - Jednom smo se okupili mi, stanovnici Basre, pa se uputili Enesu b. Maliku, r.a. Sa sobom smo povelili Sabita el-Bunanija, da ga, u naše ime, pita za hadis o šefa'atu. Bio je u kući. Zatekli smo ga da klanja duha namaz i zatražili dopuštenje da nas primi. On nas je primio na svojoj postelji. Tada smo rekli Sabitu: Nemoj ga pitati ni za što dok ga prvo ne pitaš za hadis o šefa'atu! On je poslušao i upitao: - Ebu Hamza! Evo, došla su ti tvoja braća iz Basre i pitaju te za hadis o šefa'atu. - Ovaj odgovori: - Pričao nam je Muhammed, s.a.v.s.: - Kada nastupi Sudnji dan, ljudi će jedni druge stiskati u gužvi, pa će doći Ademu i obratiti se: - Zauzmi se za nas kod svoga Gospodara! - On će odgovoriti: - Nije mi to omogućeno! Nego, idite do Ibrahima. On je prijatelj Milostivog! - Oni će doći Ibrahimu s istom molbom, a on će kazati: - Nije mi to omogućeno!

Nego, idite vi Musau. On je bez posrednika razgovarao s Allahom! - Oni će doći do Musaa, a on će odgovoriti na molbu: - Nije mi to omogućeno! Idite 'Isau, koji je ruh Allahov i riječ Njegova! - Oni će i njemu otići, a on će im kazati: - Nije mi to omogućeno! Otiđite Muhammedu, s.a.v.s.- Tada će doći meni, a ja ću reći: To je dato meni! Onda ću tražiti dopuštenje od svog Gospodara, a On će mi dozvoliti i nadahnuti me hvalom kojom ću Ga hvaliti, a koja mi je sada nepoznata. Tom hvalom ću mu se zahvaliti i pasti Mu na sedždu. Zatim će biti rečeno: - Muhammede! Podigni svoju glavu i reci; bit ćeš saslušan. I traži; bit će ti dato! I zauzmi se; tvoje zauzimanje će biti primljeno! - Ja ću reći: Gospodaru moj! Moj ummet, moj ummet! On će odgovoriti: - Muhammede! Idi i izvedi iz njega onoga u čijem srcu bude bilo imana koliko zrno ječma! - Ja ću otići i učiniti to, a zatim ću se vratiti i zahvaliti Mu istom hvalom. Zatim ću pasti na sedždu i opet će biti kazano: - Muhammede! Podigni svoju glavu i kaži; bit ćeš saslušan. I traži; bit će ti dato. I zauzmi se; tvoje zauzimanje će biti primljeno! - Tada ću uzviknuti: Gospodaru moj! Moj ummet, moj ummet! On će odgovoriti: - Idi i izvedi iz njega onoga u čijem srcu bude bilo imana koliko trun (ili zrno gorušice)! - Ja ću otići i uraditi to, a nakon toga ću se vratiti i zahvaliti Mu onom zahvalom. Zatim ću Mu pasti na sedždu, a On će reći: - Muhammede! Podigni svoju glavu i reci; bit ćeš saslušan. I traži, bit će ti dato! Zauzmi se i tvoje zauzimanje će biti prihvaćeno! - Ja ću zatražiti: Gospodaru moj! Moj ummet, moj ummet! On će onda reći: - Idi i izvedi iz njega onoga u čijem srcu bude bilo imana manje, još manje, i još manje od zrna gorušice! Izvedi ih iz vatre! - Otići ću i uraditi tako. - Kada smo izašli od Enesa, r.a., rekao sam nekom od naših saputnika: Posjetimo El-Hasana, koji se skrivao u kući Ebu Halife, pa da mu ispričamo ono što je nama ispričao Enes b. Malik. Došli smo do njega i poselamili ga. On nam je dopustio da uđemo, pa smo mu rekli: Ebu Se'ide! Dolazimo ti od tvoga brata Enesa b. Malika. Nismo do sada čuli ništa slično

onome što nam je ispričao o šefa'atu. To je ovo... (pa smo mu ispričali cijeli hadis). On nam reče: - Još! - Na to smo kazali: Nije dodao ništa više! On reče: - Meni je ispričao cijeli prije oko dvadeset godina. Ne znam je li zaboravio ili je prezirao da se vi u to pouzdate. – Zatražili smo: Ebu Se'ide! Ispričaj nam! On se nasmija i reče: - Čovjek je stvoren brzopletim! To sam i spomenuo zbog toga što sam imao namjeru da vam ispričam! I meni je ispričao isto kao i vama, s dodatkom: Poslanik, s.a.v.s., rekao je: - Zatim ću se vratiti četvrti put i zahvaliti Mu istom zahvalom, nakon čega ću Mu pasti na sedždu. Tada će biti kazano: - Muhammede! Podigni svoju glavu i reci; bit ćeš saslušan! I traži; bit će ti dato! I zauzmi se; tvoje će zauzimanje biti primljeno! - Ja ću reći: Gospodaru moj, dozvoli mi da izvedem onoga ko je rekao: Nema boga osim Allaha! On će reći: - Tako Mi Mog ponosa i Moje Veličine, i Mog dostojanstva i Moje Uzvišenosti izvadit ću iz nje onoga ko bude rekao: Nema boga osim Allaha!

El-Kastalanijev komentar hadisa

El-Bunani je shodno Buna'ch **ابن** – robinja Se'ada b. Lueja, koja ga je odgajala, pa je pripisan njoj, a možda i svojoj ženi. Možda je to i uličica u Basri u kojoj je stanovao, pa je i pripisan njoj, te je u njoj čovjek pristupio alimu s pitanjem.

Ljudi će jedni druge stiskati znači da će biti smeteni zbog velikih strahota koje će se desiti tog dana.

El-Kastalani je za dio izjave: *Nego idite Ibrahimu* dodao: - U prethodnom hadisu stoji: *Adem će reći: Idite Nuhu!* U ovome se ne spominje Nuh.

Na to ćemo reći da je moguće da je Adem, a.s., rekao: *Idite Nuhu! Ili Ibrahimu!* Većina predaja se ograničava samo na Nuha, zbog toga što je on bio poslat prije Ibrahima, ili je moguće da je u nekim od ovih predaja ispušteno navođenje Nuha zaboravom. A Allah najbolje zna!

U riječima: *Zatražit ću dopuštenje od svog Gospodara* misli se na dopuštenje za predvođenje općeg šefa'ata, kojeg je On obećao. To je šefa'at za otpočinjanje suđenja robovima, a tekst o tome je ispušten.

U Musnedu El-Bezara stoji da će *Poslanik, s.a.v.s., reći: „Gospodaru moj, otpočni suđenje stvorenjima!* Nakon toga će svaki narod slijediti ono čemu je robovao, bit će doveden Džehennem, djela će biti izvagana i listovi će se otvoriti. Zatim će biti postavljena Sirat čuprija, kao i druge patnje koje će se zbiti na Danu suđenja, a veliki grijешnici će ući u vatru.

Nakon toga on pojašnjava svoja druga zauzimanja i kaže: *Moj Gospodar će me nadahnuti hvalom, kojom ću Ga hvaliti, a koju sada ne znam.* Njegove riječi: *manje, i još manje, i još manje* u pojedinim nushama se navode dvaput, a kod El-Kešmejhena tri puta. El-Kastalani smatra da je značaj ponavljanja u isticanju male količine koja predstavlja krajnju granicu neznatnosti imana, a to je potvrda. Dio *izvesti ću ih iz nje* u predaji Ebu Zerra glasi: *izvesti iz vatre*, a ovaj dio rečenice se ponavlja na tri mjesta. *Posjetimo El-Hasana El-Basrija, koji se skrivao u kući Ebu Halife* tj. koji se skrivao u kući Ebu Halife et-Ta'ija el-Basrija, strahujući od El-Hadždžadža b. Jusufa es-Sekafija.

Na kraju hadisa: *Izvest ću iz nje onoga ko je rekao: - Nema boga osim Allaha!* podrazumijeva se i dodatak da je Muhammed Allahov poslanik. Kod Muslima stoji: *Dozvoli mi da izvedem onoga koji je rekao: - Nema boga osim Allaha! - On će reći: - Nemaš dozvolu za to, ali, tako Mi Moje časti i Moga ponosa, Moje Uzvišenosti i Moje svemoći, uistinu ću Ja izvesti onoga ko je rekao: - Nema boga osim Allaha!* To znači da to izvođenje ne pripada tebi, nego ću Ja to učiniti iz poštovanja prema Svome Imenu i iz počasti prema Svojoj Jednoći.

Smisao ove izjave je da će izveden iz vatre biti i onaj koji izgovori: - *Nema boga osim Allaha!* - Uslov je da to potvrdi svojim srcem. Stoga neće izaći munafik koji to izgovori jezikom a ne potvrdi srcem. Zbog toga je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Najsretniji ljudi od mog šefa'ata na Kijametskom danu bit će oni koji su izgovarali: *Nema boga osim Allaha*, iskreno i srcem vjerujući, ili u svojoj duši. - Posebnost šefa'ata Allaha Uzvišenog jeste da se on odnosi na onoga koji to izgovori iskreno, pa makar to ne slijedila i njegova potvrda činjenjem dobrih djela, dok onaj na koga se odnosi Vjerovjesnikov, s.a.v.s., šefa'at jeste onaj koji tu svoju izjavu potvrdi činjenjem dobra. To je navedeno u djelu *Šerhul-muškat*. A Allah najbolje zna!

DRUGO

Ovo su predaje hadisa o šefa'atu iz Muslimovog Sahiha

Iz poglavlja Dokazi da će vjernici na Ahiretu gledati u svoga Uzvišenog i Slavnog Gospodara, poglavlje na str.105, a hadis na str.107, 2.džuz, El-Kastalani

﴿٣٣٩﴾ حدثنا زهير بن حرب، حدثنا يعقوب بن إبراهيم، حدثنا أبي، عن ابن شهاب، عن عطاء بن يزيد الليثي، أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَخْبَرَهُ أَنَّ نَاسًا قَالُوا لِرَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟»، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «هَلْ تَضَارُونَ - (أَوْ هَلْ تَضَامُونَ) - فِي الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ؟»، قَالُوا : «لَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ.»، قَالَ : «هَلْ تَضَارُونَ فِي الشَّمْسِ لَيْسَ دُونَهَا سَحَابٌ؟»، قَالُوا : «لَا.»، قَالَ : «فَإِنَّكُمْ تَرَوْنَهُ كَذَلِكَ. يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَقُولُ : «مَنْ كَانَ يَعْبُدُ شَيْئًا فَلْيَتَّبِعْهُ!»، فَيَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الشَّمْسَ - الشَّمْسَ، وَ يَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الْقَمَرَ - الْقَمَرَ، وَ يَتَّبِعُ مَنْ كَانَ يَعْبُدُ الطَّوَاغِيتَ - الطَّوَاغِيتَ، وَ تَبْقَى هَذِهِ الْأُمَّةُ فِيهَا مُنَافِقُوهَا فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى، فِي صُورَةٍ غَيْرِ صُورَتِهِ الَّتِي يَعْرِفُونَ، فَيَقُولُ : «أَنَا رَبُّكُمْ.»، فَيَقُولُونَ : «نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ، هَذَا مَكَانُنَا، حَتَّى يَأْتِيَنَا رَبُّنَا، فَإِذَا جَاءَ رَبُّنَا عَرَفْنَاهُ.»، فَيَأْتِيهِمُ اللَّهُ فِي صُورَتِهِ الَّتِي يَعْرِفُونَ، فَيَقُولُ : «أَنَا رَبُّكُمْ.»، فَيَقُولُونَ : «أَنْتَ رَبُّنَا.»، فَيَتَّبِعُونَهُ - وَ يَضْرِبُ الصَّرَاطُ بَيْنَ ظَهْرَي جَهَنَّمَ، فَأَكُونُ أَنَا وَ أُمْنَى أَوَّلُ مَنْ يُخْرِجُ، وَ لَا يَتَكَلَّمُ يَوْمَئِذٍ إِلَّا الرُّسُلُ، وَ دَعَا الرُّسُلُ يَوْمَئِذٍ : «اللَّهُمَّ سَلِّمْ! سَلِّمْ!»، وَ فِي جَهَنَّمَ كَلَالِيبٌ مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، هَلْ رَأَيْتُمْ شَوْكَ السَّعْدَانِ؟»، قَالُوا : «نَعَمْ، يَا رَسُولَ اللَّهِ.»، قَالَ : «فَإِنَّهَا مِثْلُ شَوْكِ السَّعْدَانِ، غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَعْلَمُ مَا قَدَرُ عَظَمَتِهَا إِلَّا اللَّهُ، تَخْطِفُ النَّاسَ بِأَعْمَالِهِمْ، فَمِنْهُمْ الْمُؤْمِنُ بَقِيَ بِعَمَلِهِ، وَ مِنْهُمْ الْمُحَازِي حَتَّى يَنْجَى، - حَتَّى إِذَا فَرَعَ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ، وَ أَرَادَ أَنْ يُخْرِجَ بَرَحْمَتِهِ مَنْ أَرَادَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ، أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ مَنْ كَانَ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، فَمَنْ أَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَرْحَمَهُ، فَمَنْ يَقُولُ : « لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»، فَيَعْرِفُونَهُمْ فِي النَّارِ، وَ يَعْرِفُونَهُمْ بِأَثَرِ

السُّجُودِ، تَأْكُلُ النَّارُ مِنْ ابْنِ آدَمَ، إِلَّا أَثَرَ السُّجُودِ، حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرَ السُّجُودِ، فَيُخْرِجُونَ مِنَ النَّارِ قَدْ امْتَحِنُوا، فَيُصَبُّ عَلَيْهِمْ مَاءُ الْحَيَاةِ، فَيَنْبُتُونَ مِنْهُ، كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حِمْلِ السَّيْلِ، ثُمَّ يَفْرُغُ اللَّهُ مِنَ الْقَضَاءِ بَيْنَ الْعِبَادِ، وَ يَقْبَلُ رَجُلٌ مُقْبِلٌ بِوَجْهِهِ عَلَى النَّارِ، وَهُوَ آخِرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولاً الْجَنَّةِ، فَيَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، أَصْرَفَ وَجْهِي عَنِ النَّارِ، فَإِنَّهُ قَدْ قَشَبَنِي رِيحُهَا، وَ أَخْرَقَنِي ذُكَاؤُهَا»، فَيَدْعُو اللَّهَ مَا شَاءَ أَنْ يَدْعُوهُ، ثُمَّ يُقَالَ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَ تَعَالَى: «هَلْ عَسَيْتَ إِنْ فَعَلْتَ ذَلِكَ بَلَكَ أَنْ تَسْأَلَنِي غَيْرَهُ؟»، فَيَقُولُ: «لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهُ»، فَيُعْطِي رَبُّهُ مِنْ عَهْدِهِ وَ مَوَائِقِ مَا شَاءَ اللَّهُ، فَيَصْرِفُ اللَّهُ وَجْهَهُ عَنِ النَّارِ، فَإِذَا أَقْبَلَ عَلَى الْجَنَّةِ وَرَآهَا، سَكَتَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، قَدَّمَنِي إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ»، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ عَهْدُكَ وَ مَوَائِقُكَ لَا تَسْأَلُنِي غَيْرَ الَّذِي أُعْطَيْتُكَ؟! وَ يَلْكَ يَا ابْنَ آدَمَ! مَا أَغْدَرْتُكَ؟»، فَيَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ»، وَ يَدْعُو اللَّهَ حَتَّى يَقُولَ لَهُ: «فَهَلْ عَسَيْتَ إِنْ أُعْطَيْتُكَ ذَلِكَ أَنْ تَسْأَلَ غَيْرَهُ؟»، فَيَقُولُ: «لَا، وَ عَزَّتْكَ»، وَ يُعْطِي رَبُّهُ مَا شَاءَ مِنْ عَهْدِهِ وَ مَوَائِقِ، فَيَقْدُمُهُ إِلَى بَابِ الْجَنَّةِ، فَإِذَا قَامَ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ انْفَقَهَتْ لَهُ الْجَنَّةُ فَرَأَى مَا فِيهَا مِنَ الْخَيْرِ وَ السُّرُورِ، فَيَسْكُتُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَسْكُتَ، ثُمَّ يَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، أَذْخَلَنِي الْجَنَّةَ»، فَيَقُولُ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لَهُ: «أَلَيْسَ قَدْ أُعْطِيتَ عَهْدُكَ وَ مَوَائِقُكَ أَنْ لَا تَسْأَلَ غَيْرَ مَا أُعْطِيتَ؟! وَ يَلْكَ يَا ابْنَ آدَمَ! مَا أَغْدَرْتُكَ؟»، فَيَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، لَا أَكُونُ أَشْقَى خَلْقِكَ»، فَلَا يَزَالُ يَدْعُو اللَّهَ حَتَّى يَضْحَكُ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ - مِنْهُ، فَإِذَا ضَحِكَ اللَّهُ مِنْهُ قَالَ: «ادْخُلِ الْجَنَّةَ!»، فَإِذَا دَخَلَهَا قَالَ اللَّهُ لَهُ: «تَمَنَّهُ!»، فَيَسْأَلُ رَبُّهُ وَ يَتَمَنَّى، حَتَّى إِنَّ اللَّهَ لَيَذْكُرُهُ مِنْ كَذَا وَ كَذَا، حَتَّى إِذَا انْقَطَعَتْ بِهِ الْأَمَانُ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: «ذَلِكَ لَكَ وَ مِثْلُهُ مَعَهُ».

قَالَ عَطَاءُ بْنُ يَزِيدَ: «وَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - لَا يَرُدُّ عَلَيْهِ مِنْ حَدِيثِهِ شَيْئًا، حَتَّى إِذَا حَدَّثَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ قَالَ لِذَلِكَ الرَّجُلِ: «وَ مِثْلُهُ مَعَهُ.» - ، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: «وَ عَشْرَةُ أَمْثَالِهِ مَعَهُ»، يَا أَبَا هُرَيْرَةَ!، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: «مَا حَفِظْتُ إِلَّا قَوْلَهُ: «ذَلِكَ لَكَ وَ مِثْلُهُ مَعَهُ.»»، قَالَ أَبُو سَعِيدٍ:

«أَشْهَدُ أَنِّي حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَوْلُهُ: «ذَلِكَ لَكَ وَ عَشْرَةٌ أَمْثَالَهُ.» قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: «فَذَلِكَ الرَّجُلُ آخِرُ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةَ.»

[339] Pričao nam je Zuhejr b. Harb, pričao nam je Ja'kub b. Ibrahim, pričao nam je moj otac, koji je prenio od Ibn Šihaba, a on od 'Ataa b. Jezida el-Lejsija da je Ebu Hurejre, r.a., prenio da su neki ljudi, jednom prilikom, pitali Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Allahov Poslaniče, hoćemo li mi vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu? - On je odgovorio: - Škodi li vam (zar se razilazite oko) gledanje u mjesec tokom noći punog mjeseca? - Oni su odgovorili odrično. On je dalje pitao: - Škodi li vam gledanje u sunce, u danu u kojem na nebu nema oblaka? - Oni odgovoriše: - Ne! - On tada reče: - Zaista ćete Ga vidjeti na isti način. Allah će sakupiti ljude na Sudnjem danu i pozvati ih: - Ko je čemu robovao, neka to sada slijedi! - Onaj što je obožavao sunce, slijedit će ga; onaj što je obožavao mjesec, slijedit će ga; a onaj što je obožavao šejtane slijedit će ih. Ostat će sljedbenici ovog ummeta, među kojima će biti i munafika. Doći će im Allah, Uzvišeni i Slavni, u Svom obliku, u kojem Ga oni neće prepoznati i reći: - Ja Sam vaš Gospodar! - Oni će odgovoriti: - Allahu se utječemo od tebe! Ne idemo odavde dok nam ne dođe naš Gospodar, a kada nam On dođe mi ćemo Ga prepoznati! - Zatim će im doći Allah u Svom obliku u kojem će Ga prepoznati i reći: - Ja sam vaš Gospodar! - Oni će odgovoriti: - Ti jesi naš Gospodar! - Zatim će Ga slijediti. Nakon toga će biti postavljena Sirat čuprija, s jedne na drugu stranu Džehennema i ja i moj ummet ćemo biti prvi koji će je uspjati preći. Toga Dana nikom neće biti dozvoljeno da se obraća, osim poslanicima, a njihove dove će glasiti: - Gospodaru moj, spasi! Spasi! - Iz Džehennema će izlaziti kuke, kao što su bodlje se'adana. Jeste li vidjeli bodlje se'adana? - Oni su odgovorili potvrdno, a on je nastavio: - One će biti poput bodlji se'adana, ali njihovu veličinu i snagu zna jedino Allah.

Hvatat će ljude, shodno njihovim djelima. Tako će vjernik među njima biti sačuvan zbog onoga što je radio, a bit će i onih koji će se spoticati, ali uspjeti. To će trajati sve dok Allah ne završi s presuđivanjem stvorenjima i ne htjedne da izvede iz vatre, Svojom milošću, one koje bude htio. On će narediti melekima da izvedu iz vatre onoga što nije pripisivao Allahu nikakva sudruga, kojem Allah bude htio da se smiluje i što je posvjedočio: Nema boga osim Allaha! Oni će ih prepoznavati u Džehennemu po tragovima sedždi (na tijelima). Džehennemska vatra će progutati sve tijelo čovjeka, osim tragova sedžde. Allah je zabranio vatri da dotiče tragove sedždi. Tako će oni biti izvedeni iz vatre nakon što su njom bili sprženi i bit će izlivena na njih voda života, ispod koje će iznići kao što sjemenka iznikne iz naplavka bujice.

Nakon toga će Allah završiti presuđivanje stvorenjima i ostat će jedan čovjek koji će svojim licem biti okrenut vatri. To će biti posljednji stanovnik Dženneta, koji će ući u njega. On će reći: - Gospodaru moj, okreni moje lice od vatre: njen dim me guši i njena jara me prži. - On će dozivati Allaha onako kako to Allah bude htio, a zatim će Uzvišeni i Slavni Allah reći: - Zaklinješ li se da, ako ti to dam, od Mene više ništa nećeš tražiti? - On će odgovoriti: - Neću tražiti od Tebe ništa više! - I dat će svome Gospodaru čvrsta obećanja i prisega onako kako to Allah bude htio, te će Allah okrenuti njegovo lice od vatre. Kada bude okrenut Džennetu i ugleda ga, šutjet će onoliko vremena koliko Allah bude htio, a zatim će reći: - Gospodaru moj, primakni me vratima Dženneta. - Allah će mu odgovoriti: - Zar Mi nisi dao čvrsta obećanja i prisegne da od Mene, više od onoga što sam ti dao, nećeš tražiti? Teško tebi, čovječe! Kako si samo prevrtljiv! - Čovjek će odgovoriti: - Gospodaru moj... - Dozivat će neprestano Allaha, sve dok mu On ne kaže: - Zaklinješ li se da, ako ti to dam, od Mene više ništa mimo toga nećeš tražiti? - Čovjek će odgovoriti: - Neću, tako mi Tvoje Moći! - On će dati svome Gospodaru ono što On bude htio, obećanja i prisega, te će

ga On primaknuti vratima Dženneta.

Kada stane pred vrata Dženneta, on će mu se otvoriti, te će vidjeti kakva sve dobra i uživanja se u njemu nalaze. I šutjet će onoliko vremena koliko Allah bude htio da šuti. Zatim će reći: - Gospodaru moj, uvedi me u Džennet! - Na to će mu Allah, Uzvišeni i Slavni, odgovoriti: - Zar nisi dao svoja obećanja i prisega da od Mene nećeš tražiti ništa više od onoga što sam ti dao? Teško tebi, čovječe! Kako si samo prevrtljiv! - Čovjek će reći: - Gospodaru moj, ne želim biti najnesretnije Tvoje stvorenje! - Nakon toga neće prestati dozivati Allaha, sve dok mu se On ne nasmije i ne rekne mu: - Uđi u Džennet! - Kada uđe u njega, Allah će mu reći: - Zaželi! - On će zamoliti od svoga Gospodara i tražiti, a Allah će mu skretati pažnju na ovo i ono, sve dok kod njega želje ne presahnu. Tada će mu Allah reći: - Sve to ti pripada i uz to još toliko!

‘Ata b. Jezid kaže: - Ebu Se'id, r.a., nije ništa dodao na hadis Ebu Hurejre, r.a., sve dok on nije naveo da će Allah reći tom čovjeku: - I uz to još toliko! - Ebu Se'id je upitao: - Ebu Hurejre, i još deset puta toliko? - Ebu Hurejre je odgovorio: - Ja sam samo zapamtio njegove riječi: - To ti pripada i uz to još toliko! - Ebu Se'id je dodao: - Svjedočim da sam zasigurno zapamtio od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., njegove riječi: - To ti pripada i uz to još deset puta toliko! - Ebu Hurejre, r.a., rekao je: - To je posljednji stanovnik Dženneta, koji će u njega ući!

Objašnjenje nejasnih i nepoznatih izraza u Muslimovom hadisu

Preuzeto iz Komnetara Muslimove zbirke od imama En-Nevevija, 2.džuz, str.108

Imam En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, za pitanje: *Škodi li vam gledanje u mjesec u noći Bedra* kaže da u drugoj predaji stoji: *Smetate li jedni drugima. A preneseno je i: Stvarate li gužvu...*, gdje

je upotrijebljen glagol نَصَّارُونَ sa i bez tešdida (ـَ), koji ima značenje: Stvarate li gužvu među sobom prilikom gledanja i posmatranja, svojim mnoštvom, odnosno sprečavate li jedni drugima viđenje, gledanje, posmatranje i sl., zbog njegove skrivenosti, kao što to činite početkom mjeseca?

Značenje glagola نَصَّارُونَ bez tešdida je: donosi li vam štetu gledanje u njega, odnosno sljepilo?

Prenesceno je i: *Smetate li jedni drugima نَصَّامُونَ* s tešdidom (ـُ) na mimu (م) i bez njega. Ako je s tešdidom (ـُ), onda je s fethom (ـِ) na ta'u (ت), a ako je bez tešdida (ـَ) onda je s damom (ـِ) na ta'u (ت). S tešdidom (ـُ) ima značenje: Sprečavate li jedni druge, ili lijepo postupate jedni prema drugima, sa ciljem da ga vidite? Značenje bez tešdida (ـَ) (نَضَامُونَ) je: Donosi li vam to poteškoću, odnosno muku i napor?

Rekao je El-Kadi 'Ijad, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - U vezi s tim, pojedini jezičari navode: نَصَّارُونَ ili نَضَامُونَ.

Ovim 'Ijad ukazuje na to da se, i suprotno ovom stanovištu, ova dva glagola upotrebljavaju i s damom (ـِ) na ta'u (ت), bez obzira na to da li bili s tešdidom (ـُ) ili bez njega. Sve ovo ima vjerodostojno vanjsko značenje. U predaji kod El-Buharija stoji: *Ne škodi vam, odnosno: Ne smetate jedni drugima*, gdje postoji sumnja, a značenje je: On (mjesec) vam je jasan i vi ne sumnjate u njega, pa ne ometate jedni druge prilikom gledanja u njega. A Allah najbolje zna!

Poređenje: *Zaista ćete Ga vidjeti na isti način* ističe njihovu očitost i iščeznuće sumnje, teškoće i proturječnosti.

Riječ šejtani طواغيت predstavlja množinu od riječi šejtan طاغوت i El-Lejsi, Ebu 'Ubejde i El-Kesai, kao i velika većina jezičara, smatraju da ona predstavlja sve ono čemu se robuje mimo Uzvišenom Allahu.

Rekao je Ibn 'Abbas r.a., Mekatil i El-Kelbi da se riječ šejtan الطاغوت može tumačiti i doslovno (šejtan: الشيطان) i prenesceno, kao: kumiri/idoli (الأصنام). El-Vahidi je rekao da ona može biti i u jednini i u množini, i ženskog i muškog roda, kao što kaže Allah Uzvišeni: *Žele da im se pred šejtanom sudi, a naredeno im je da ne vjeruju u njega* (sura En-Nisa, 60). Ovdje je upotrijebljena u jednini, a u množini u ajetu: *A onima koji ne vjeruju - zaštitnici su šejtani i oni ih odvođe sa svjetla u tmine* (sura El-Bekare, 257). U ženskom rodu je u riječima: *Za one koji izbjegavaju da se kumirima klanjažu* (sura Ez-Zumer, 17). El-Vahidi kaže da je isti slučaj s imenima planeta: upotrebljavaju se i za jedninu i za množinu.

Za licemjere iz dijela hadisa: *I ostal će sljedbenici ovog ummeta u kojem će biti i licemjeri* islamski učenjaci smatraju da će oni ostati u društvu vjernika. I na dunjaluku su bili prikriveni među njima, pa će

to biti i na Ahiretu. Oponašat će ih i pomiješati se s njima; slijediti ih i ići za njihovim nurom, sve dok ne bude između njih postavljen zid, koji će imati prolaz. Oni koji budu unutar njega bit će u milosti, a one koji ostanu van čekat će patnja, te će od njih otići nur vjernika. Pojedini islamski učenjaci navode: - To su oni koji će biti otjerani od Poslanikova izvora i kojima će biti kazano: - Odbijte! Odbijte! A Allah najbolje zna!

En-Nevevi navodi da za riječi: *Ukazat će im se Allah u obliku u kojem Ga oni neće prepoznati* sve do: *te će Ga oni slijediti*, kao i općenito kada su u pitanju hadisi i ajeti u kojima se navode Allahovi sifati, među islamskim učenjacima postoje dvije grupe mišljenja. Jedna od njih, a čini je većina selefa ili gotovo svi, o njihovom značenju ne raspravlja. Oni kažu: - Naša je obaveza da vjerujemo u njih, čvrsto uvjereni da se njihovo značenje veže za veličanstvo Allaha Uzvišenog i Njegovu slavu, uz naše čvrsto ubjedenje da Uzvišeni Allah nije ni jednoj stvari sličan i da je On lišen tjelesnosti i promjenjivosti, kao i potčinjenosti mjestu. I čist je od svih osobina svega stvorenog. - Ovaj stav zastupa većina islamskih teologa i prihvaćen je od većine onih koji su pouzdani, pa je on ispravniji. Druga grupa, a to su islamski teolozi, ističe da se oni tumače na prikladan način, s obzirom na to na što se odnose. Oni dozvoljavaju tumačenje onome ko je stručnjak za to, dobar poznavalac arapskog jezika i autoritet u temeljnim i sporednim vjerskim znanostima i koji neprestano izučava nauke. Tako se, u skladu s ovim shvatanjem, za govor Poslanika, s.a.v.s., *te će im doći njihov Gospodar u obliku...* kaže: - Riječ الانبىاء (dolazak) izraz je kojim se ističe njihovo gledanje u Njega, zbog toga što je običaj da onaj ko je odsutan ne može biti viđen od drugog, izuzev da dođe i pojavi se. Stoga su izrazi الانبىاء (doći) i المحيى (ići) upotrijebljeni u prenesenom smislu za gledanje. Kaže se da je dolazak (الانبىاء) djelo Allaha, dž.š. A kaže se i da je smisao izraza da će im Allah doći u tome da će im doći jedan od Njegovih meleka.

El-Kadi 'Ijad, Uzvišeni Allah mu se smilovao, ovo stanovište izjednačava sa značenjem hadisa. On kaže: - Pojava meleka koji će doći u obliku kojeg će oni poreći, bit će centralni događaj kojem će se pokoriti i melk i stvorenje. A možda riječi: *Doći će im Allah u obliku* znače da će im Allah predočiti lik kojeg imaju neki od Njegovih meleka ili Njegovih stvorenja, koji ničim ne odgovara nijednom Njegovom sifatu, a sve to kako bi ih iskušao. To je posljednji ispit za vjernike. Oni će, nakon što im se taj melek ili taj lik predstavi kao njihov gospodar, na njemu prepoznati obilježja stvorenja, pa će ga zanijekati i spoznati da on nije njihov gospodar, tražeći utočište kod Allaha od njega.

U najavi: *Zatim će im Allah doći u obliku u kojem će Ga prepoznati* riječ oblik (الصورة) jeste sifat/atribut/svojstvo (الصفة), što znači da će im se Allah, dž.š., otkriti sifatom kojeg će oni poznavati i prepoznati, jer su Ga spoznavali njime, iako Ga prethodno nisu vidjeli. To je zbog toga što će vidjeti da On nijednom od Njegovih stvorenja ni u jednoj stvari nije sličan i zbog toga što su već prije znali da On ni u jednoj stvari nije sličan Svojim stvorenjima, pa će znati da je On njihov Gospodar i to će i potvrditi riječima. Izraz *oblik* je upotrijebljen u smislu *sifata/atributa/svojstva*, zbog sličnosti između ta dva izraza, kao i zbog homogenosti govora, jer mu prethodi spominjanje riječi *oblik*. Njihove riječi: *Utječemo se Allahu od tebe* znače da se oni utječu Allahu zbog toga što su na njemu prepoznali osobine stvorenja.

Riječi *zatim će Ga slijediti* imaju značenje: slijedit će Njegovu naredbu da idu u Džennet, ili da slijede Njegove meleke, koji će ih odvesti u Džennet. A Allah najbolje zna!

Riječi: *Bit će postavljena sirat ćuprija s jedne na drugu stranu Džehennema* znače da će most biti pružen preko cijelog Džehennema.

U ovome je jasan dokaz postojanja sirat-ćuprije, a i stav sljedbenika Istine je da ona postoji, kao što je to bio i stav cijelog selefa. Ona prestavlja most preko Džehennema, preko kojeg će svi ljudi prelaziti, tako da će ga vjernici uspjeti preći, shodno svojim halovima, tj. stepenima, dok će ostali biti bacani u Džehennem. Allah Uzvišeni nas sačuvao od njega, Svojom milošću, dobrostivošću i plemenitošću! Amin!

Najava da će *dove poslušnika tada biti*: - *Gospodaru naš, spasi! Spasi!* - označava njihovu potpunu brigu i milost za stvorenja. U ovim riječima se iznosi i to da su dove vezane za tačno određena vremena, tako da će u svakom vremenu slijediti ono što mu odgovara.

U dijelu hadisa: *A iz Džehennema će izlaziti kuke kao što su bodlje se'adana* riječ الكلاب (kuke) je množina od riječi كلب (kuka). To je željezo čiji je vrh povijen i kojim se trga meso. Autor djela *El-Metali'* kaže: - To je drveno koplje koje na svom vrhu ima željeznu kuku, a može biti i cijelo od željeza. Naziva se još i كلاب -. Sama riječ السعدان je biljka koja ima velike bodlje, poput trnja, sa svih strana.

U izjavi: *koje će dohvatati ljude shodno onome što su radili* glagol (يخطف/خطف) dolazi na oblik علم-يعلم, a može doći i na oblik ضرب-يضرِب. Prvi oblik je ispravniji, tj. one će dohvatati ljude shodno njihovim ružnim postupcima koje su činili, ili će ih dohvatati shodno težini njihovih djela. A Allah najbolje zna!

Za riječi: *Tako će vjernik od njih biti sačuvan zbog onoga što je radio* El-Kadi 'Ijad, Allah mu se smilovao, kaže: - Ovaj dio hadisa je prenesen na tri načina. Prvi je: *vjernik će biti sačuvan zbog onoga što je radio*; drugi: *onaj koji će biti siguran zbog onog što je radio* i treći je: *koji će propasti*, zbog onoga što je radio. U pojedinim predajama stoji: *oboren*, t.j. isječen kukama, kao što se kaže: *خرضت* (iskomadano je meso kada je isječeno), a kaže se i *خرضت* (oboren), u značenju *srušen*. U predaji kod El-Buharija stoji dodatak: *koji će se spoticati*, t.j. onaj koji je na rubu propasti i iznemoglosti.

Vanjsko značenje najave: *Džehenemska vatra će progutati sve tijelo čovjeka, osim tragova sedžde*, ukazuje na to da džehennemska vatra neće doticati ni jedan od sedam tragova sedžde na tijelu, što je i stanovište pojedinih islamskih učenjaka kojem se suprostavlja El-Kadi 'Ijad. On kaže: - Pod tragovima sedžde se misli samo na čelo. A Allah najbolje zna!

Riječi: *Džennet će mu se otvoriti* znače: pokazat će se i biti na raspolaganju. Za njegove riječi: *Sve dok mu se Allah ne nasmije*, kazali su islamski učenjaci: - Nasmijao mu se Allah predstavlja Njegovo zadovoljstvo s onim što je učinio njegov rob i Njegovu ljubav prema njemu i pokazivanje Svoje blagodati prema njemu kao i udovoljavanje njegovom traženju. A Allah najbolje zna!

A Allah će mu skretati pažnju na ovo i ono ima značenje da će mu On reći: Zaželi ovu stvar i ovu... te je imenom ukazivao na stvari koje treba poželjeti (En-Nevevi u kometaru Muslimove zbirke).

Ostale predaje hadisa o šefa'atu od Muslima

﴿٣٤٠﴾ قال: وحدثنا محمد بن رافع، حدثنا عبد الرزاق، أخبرنا معمر، عن همام بن منبه، قال: «هَذَا مَا حَدَّثَنَا أَبُو هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَذَكَرَ أَحَادِيثَ، مِنْهَا: وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ أَدْنَى مَقْعَدٍ أَحَدِكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ أَنْ يَقُولَ لَهُ: «تَمَنَّ!»، فَيَتَمَنَّى، وَ يَقُولُ لَهُ: «هَلْ تَمَنَيْتَ؟»، فَيَقُولُ: «نَعَمْ.»، فَيَقُولُ لَهُ: «فَإِنَّ لَكَ مَا تَمَنَيْتَ، وَ مِثْلَهُ مَعَهُ.»

[340] Pričao nam je Muhammed b. Rafi', pričao nam je 'Abdurrezzak, a obavijestio nas je Me'amer, koji je prenio od Hemmama b. Munebbiha, da je rekao: - Ovo nam je ispričao Ebu Hurejre, r.a., koji je prenio od Allahovog Poslnika, s.a.v.s., nakon čega on navodi nekoliko hadisa. Jedan od njih je:

Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Uistinu, najniži stepen kojeg će neko od vas imati u Džennetu jeste da mu bude kazano: - Zaželi! - On će željeti i željeti, pa će mu On reći: Jesi li izrazio svoje želje? - On će potvrdno odgovoriti. Nakon toga će mu On reći: Ono što si želio ti pripada i uz to još toliko!

﴿٣٤١﴾ حدثني سويد بن سعيد، حدثني حفص بن ميسرة، عن زيد بن أسلم، عن عطاء بن يسار، عن أبي سعيد الخدري - رضى الله عنه - أَنَّ نَاسًا فِي زَمَنِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالُوا: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟»، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «نَعَمْ.»، قَالَ: «هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ بِالظَّهِيرَةِ صَحْوًا لَيْسَ مَعَهَا سَحَابٌ؟ وَ هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةً الْبَدْرِ صَحْوًا، لَيْسَ فِيهَا سَحَابٌ؟»، قَالُوا: «لَا، يَا رَسُولَ اللَّهِ.»، قَالَ: «مَا تُضَارُونَ

فِي رُؤْيَةِ اللَّهِ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - إِلَّا كَمَا تُضَارُّونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا. إِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ: «لَتَتَّبِعَ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ!»، فَلَا يَبْقَى أَحَدٌ كَانَ يَعْبُدُ غَيْرَ اللَّهِ: مِنَ الْأَصْنَامِ وَالْأَنْصَابِ إِلَّا يَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ، حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ: مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ، وَغَيْرِ أَهْلِ الْكِتَابِ، فَتُدْعَى الْيَهُودُ، فَيَقَالُ لَهُمْ: «مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ؟»، قَالُوا: «نَعْبُدُ عَزِيرًا ابْنَ اللَّهِ»، فَيَقَالُ: «كَذَبْتُمْ، مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ! فَمَاذَا تَبْعُونَ؟»، قَالُوا: «عَطَشْنَا يَا رَبَّنَا فَاسْقِنَا»، فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ، «أَلَا تَرُدُّونَ؟»، فَيُحْشَرُونَ إِلَى النَّارِ، كَانَهَا سَرَابٌ، يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا، فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ. ثُمَّ تُدْعَى النَّصَارَى، فَيَقَالُ لَهُمْ: «مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ؟»، قَالُوا: «كُنَّا نَعْبُدُ الْمَسِيحَ ابْنَ اللَّهِ»، فَيَقَالُ لَهُمْ: «كَذَبْتُمْ، مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ صَاحِبَةٍ وَلَا وَلَدٍ»، فَيَقَالُ لَهُمْ: «مَاذَا تَبْعُونَ؟»، فَيَقُولُونَ: «عَطَشْنَا يَا رَبَّنَا، فَاسْقِنَا»، قَالَ: «فَيُشَارُ إِلَيْهِمْ: «أَلَا تَرُدُّونَ؟»، فَيُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ، كَانَهَا سَرَابٌ يَحْطِمُ بَعْضُهَا بَعْضًا، فَيَتَسَاقَطُونَ فِي النَّارِ، حَتَّى إِذَا لَمْ يَبْقَ إِلَّا مَنْ كَانَ يَعْبُدُ اللَّهَ مِنْ بَرٍّ وَفَاجِرٍ. أَتَاهُمْ رَبُّ الْعَالَمِينَ - سُبحَانَهُ وَتَعَالَى - فِي أَذْنَى صُورَةٍ مِنَ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا، قَالَ: «فَمَاذَا تَنْتَظِرُونَ؟ تَتَّبِعُ كُلُّ أُمَّةٍ مَا كَانَتْ تَعْبُدُ»، قَالُوا: «يَا رَبَّنَا، فَارْقِنَا النَّاسَ فِي الدُّنْيَا أَفْقَرُ مَا كُنَّا إِلَيْهِمْ، وَلَمْ نَصَاحِبْهُمْ»، فَيَقُولُ: «أَنَا رُكْبُمْ»، فَيَقُولُونَ: «نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْكَ، لَا نُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا» - مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا - حَتَّى إِنَّ بَعْضَهُمْ لَيَكَادُ أَنْ يَنْقَلِبَ، فَيَقُولُ: «هَلْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ آيَةٌ، فَتَعْرِفُونَهُ بِهَا؟»، فَيَقُولُونَ: «نَعَمْ»، فَيَكْشِفُ عَنْ سَاقٍ، فَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ لِلَّهِ مِنْ تَلْقَاءِ نَفْسِهِ، إِلَّا أَذَّنَ اللَّهُ لَهُ بِالسُّجُودِ، وَلَا يَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ اتِّقَاءً وَرِيَاءً، إِلَّا جَعَلَ اللَّهُ ظَهْرَهُ طَبَقَةً وَاحِدَةً، كُلَّمَا أَرَادَ أَنْ يَسْجُدَ خَرَّ عَلَى قَفَاءٍ، ثُمَّ يَرْفَعُونَ رُءُوسَهُمْ، وَقَدْ تَحَوَّلَ فِي صُورَتِهِ الَّتِي رَأَوْهُ فِيهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ، فَقَالَ: «أَنَا رُكْبُمْ»، فَيَقُولُونَ: «أَنْتَ رَبَّنَا»، ثُمَّ يَضْرِبُ الْجَنَرُ عَلَى جَهَنَّمَ، وَتَحِلُّ الشَّفَاعَةُ، وَ يَقُولُونَ: «اللَّهُمَّ سَلِّمْ! سَلِّمْ!»، قِيلَ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَ مَا الْجَنَرُ؟»، قَالَ: «دَحْضُ مَرْكَةٍ، فِيهِ خَطَاطِيفٌ وَكَتَالِيبٌ، وَ حَسَكَةٌ تَكُونُ بِنَحْدِهَا شَوْيْكَةٌ يُقَالُ لَهَا السَّعْدَانُ، فَيَمُرُّ الْمُؤْمِنُونَ: كَطَرَفِ الْعَيْنِ، وَكَالْبَرَقِ، وَكَالرَّيْحِ، وَكَالطَّيْرِ، وَكَأَجَاوِيدِ الْحَيْلِ وَ الرِّجَابِ. فَتَنَاجِ

مُسَلَّمٌ، وَتُخَدَّشُ مُرْسَلٌ، وَتُكْدَّشُ فِي نَارِ جَهَنَّمَ، حَتَّى إِذَا خَلَصَ الْمُؤْمِنُونَ مِنَ النَّارِ - فَوَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا مِنْ أَحَدٍ مِنْكُمْ بِأَشَدَّ مُنَاشِدَةً لِلَّهِ فِي اسْتِغْفَاءِ الْحَقِّ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِلَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ فِي النَّارِ، يَقُولُونَ: «رَبَّنَا، كَانُوا يَصُومُونَ مَعَنَا، وَ يُصَلُّونَ وَ يُحْجُونَ»، فَيُقَالُ لَهُمْ: «أَخْرِجُوا مَنْ عَرَفْتُمْ!»، فَتُحَرَّمُ صُورُهُمْ عَلَى النَّارِ، فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا، قَدْ أَخَذَتِ النَّارُ إِلَى نِصْفِ سَاقِيهِ، وَ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، ثُمَّ يَقُولُونَ: «رَبَّنَا، مَا بَقِيَ فِيهَا أَحَدٌ مِمَّنْ أَمَرْتَنَا بِهِ»، فَيَقُولُ: «ارْجِعُوا، فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ، فَأَخْرِجُوهُ»، فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا، ثُمَّ يَقُولُونَ: «رَبَّنَا، لَمْ نَذَرْ فِيهَا أَحَدًا مِمَّنْ أَمَرْتَنَا»، ثُمَّ يَقُولُ: «ارْجِعُوا، فَمَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ نِصْفِ دِينَارٍ مِنْ خَيْرٍ، فَأَخْرِجُوهُ»، فَيُخْرِجُونَ خَلْقًا كَثِيرًا، ثُمَّ يَقُولُونَ: «رَبَّنَا، لَمْ نَذَرْ فِيهَا خَيْرًا».

وَ كَانَ أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ يَقُولُ: «إِنْ لَمْ تُصَدِّقُونِي بِهَذَا الْحَدِيثِ، فَاقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ حَسَنَةً يضاعفها، وَ يُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا﴾» -

فَيَقُولُ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ: «شَفَعَتِ الْمَلَائِكَةُ، وَ شَفَعَ النَّبِيُّونَ، وَ شَفَعَ الْمُؤْمِنُونَ، وَ لَمْ يَبْقَ إِلَّا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ»، فَيَقْبِضُ قَبْضَةً مِنَ النَّارِ فَيَخْرِجُ مِنْهَا قَوْمًا لَمْ يَعْمَلُوا خَيْرًا قَطُّ، قَدْ عَادُوا حُمَاً، فَيُلْقِيهِمْ فِي نَهْرٍ فِي أَفْوَاهِ الْجَنَّةِ، يُقَالُ لَهُ: «نَهْرُ الْحَيَاةِ»، فَيُخْرِجُونَ كَمَا تَخْرُجُ الْحَيَّةُ فِي حِيلِ السَّبِيلِ، أَلَّا تَرَوْنَهَا تَكُونُ إِلَى الْحَجَرِ - أَوْ الشَّجَرِ، مَا يَكُونُ إِلَى الشَّمْسِ أَضْيَفُ وَ أَخْيَضُ، وَ مَا يَكُونُ إِلَى الظِّلِّ يَكُونُ أَبْيَضُ، فَقَالُوا: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، كَأَنَّكَ كُنْتَ تَرْغَى بِالْبَادِيَةِ»، قَالَ: «فَيُخْرِجُونَ كَاللُّؤْلُؤِ، فِي رِقَابِهِمُ الْخَوَاتِمَ، يَعْرِفُهُمْ أَهْلُ الْجَنَّةِ: «هَؤُلَاءِ عُتَقَاءُ اللَّهِ، الَّذِينَ أَدْخَلَهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ، وَ لَا خَيْرَ قَدَمُوهُ»، ثُمَّ يَقُولُ: «ادْخُلُوا الْجَنَّةَ، فَمَا رَأَيْتُمُوهُ فَهُوَ لَكُمْ»، فَيَقُولُونَ: «رَبَّنَا، أُعْطِينَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ»، فَيُقَالُ: «لَكُمْ عِنْدِي أَفْضَلُ مِنْ هَذَا»، فَيَقُولُونَ: «يَا رَبَّنَا، أَيْ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ هَذَا؟!»، فَيَقُولُ: «رِضَايَ، فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا».

وَرَأَدِي رِوَايَةً: «بِغَيْرِ عَمَلٍ عَمِلُوهُ، وَلَا قَدَمٍ قَدَمُوهُ»، فَيُقَالُ لَهُمْ: «لَكُمْ مَا رَأَيْتُمْ، وَمِثْلُ مَعَهُ».

[341] Pričao nam je Suvejd b. Se'id, pričao mi je Hafs b. Mejsera, koji je prenio od Zejda b. Eslema, on od 'Ataa b. Jesara, a on od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., kako su ljudi jednom upitali Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Allahov Poslaniče, hoćemo li mi vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu? - On im je odgovorio: - Da! - Potom je nastavio: - Smetate li jedan drugom prilikom gledanje u sunce, kada je ono u zenitu, a nebo bez oblaka? Ili, smetate li jedan drugom prilikom gledanje u mjesec, u noći kada je on pun, a nebo bez oblaka? - Oni su odgovorili: - Ne, Allahov Poslaniče! - On reče: - Nećete tako smetati ni prilikom gledanje u vašeg Gospodara, Uzvišenog i Slavnog, isto kao što niste ometali jedni druge kada ste gledali u jedno od dva nebeska tijela.

Kada nastupi Sudnji dan, mujezin će povikati: - Neka svaki narod slijedi ono čemu je robovao! - Neće ostati niko ko je robovao nekom drugom mimo Allahu, kipovima i idolima, a da neće biti bačen u vatru. Ostat će samo oni koji su robovali Allahu, i bogobojazni i razvratnici od njih, i minuli sljedbenici knjige.

Tako će biti pozvani jevreji i bit će pitani: - Kome ste robovali? - Oni će odgovoriti: - Robovali smo 'Uzejru, sinu Allahovom. - Na to će im biti kazano: - Slagali ste! Allah nije uzeo Sebi ni suprugu ni potomka! Što želite? - Oni će odgovoriti: - Žedni smo, Gospodaru naš! Žeđ nam utoli! - Bit će im dat znak: - Zar se nećete približiti? - Oni će se sakupiti oko vatre džehennemske, koja će im se prikazati prijatnom i od koje će svi odjednom ostarjeti, pa će se svi u Džehennem baciti.

Zatim će biti pozvani kršćani i bit će pitani: - Kome ste robovali? - Oni će odgovoriti: - Robovali smo 'Isau, sinu Allahovom. - Na to će im biti kazano: - Slagali ste! Allah nije uzeo Sebi ni suprugu ni potomka! - Bit će upitani: - Što želite? - Oni će odgovoriti: - Gospodaru naš, žedni smo. Žeđ nam utoli! - Potom će im biti dat znak: - Zar se ne želite primaći? - Oni će se sakupiti oko džehennemske vatre, koja će im se pričiniti kao fatamorgana, od koje će

svi odjednom ostarjeti i svi se u Džehennem baciti.

Tako će ostati samo oni što su robovali Allahu, kao i bogobojažni i razvratnici od njih. Njima će doći Gospodar svjetova, Uzvišeni i Slavni, u najnepoznatijem obliku po kojem su Ga oni bili poimali i reći: - Što vi čekate? Svaki narod je otišao za onim čemu je robovao. - Oni će odgovoriti: - Gospodaru naš, odvajali smo se od ljudi na dunjaluku, osim kada smo bili primorani na to i nismo se s njima družili. - On će im reći: - Ja sam vaš Gospodar! - Oni će odgovoriti: - Allahu se utječemo od Tebe! Mi Allahu ne smatramo nikoga ravnim. - To će iskazati dva ili tri puta, toliko da se gotovo neki od njih neće početi kolebati, na što će On reći: - Ima li neki znak između vas i Nega po kojem biste Ga prepoznali? - Oni će odgovoriti potvrdno. On će otkriti Svoj Sak i neće ostati niko ko je činio sedždu Allahu dobrovoljno, a da mu Allah neće dopustiti da je učini tada. Neće ostati ni onaj što je činio sedždu iz straha od ljudi i iz potrebe da bi bio viđen, a da mu Allah neće u njegovim leđima učiniti kičnu nesavitljivom, pa će, kadgod bude htio učiniti sedždu, pasti na svoj potiljak. Nakon toga će podići svoje glave, a On će biti u Svom obliku u kojem su Ga prvi put vidjeli i reći će: - Ja sam vaš Gospodar! - Oni će uskliknuti: - Ti si naš Gospodar!

Zatim će biti postavljen most preko Džehennema i nastupit će vrijeme šefa'ata. Zagovornici će govoriti: - Gospodaru naš, spasi! Spasi! - Bilo je rečeno: - Allahov Poslaniče, kakav je to most? - On je odgovorio: - To je jako sklisko mjesto, na kojem će biti kandže i kuke, i bodlje poput onih u biljke u Nedždu, koja na sebi ima sitno trnje, a koja se zove se'adan. Prelazit će ga vjernici, jedni za treptaj oka, jedni brzinom munje, jedni kao vjetar, jedni kao ptica, a jedni kao vješti jahači na konjima i drugim jahalicama. Oni će sretno preći, a bit će i onih koji će preći razderani i onih koji će sastrugane kože završiti u vatri Džehennema. Vjernici će se spasiti od vatre. Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, nijedno vaše preklinjanje Allaha kod traženja pravde ne može se porediti s ustrajnošću preklinjanja

Allaha na Sudnjem danu od strane vjernika za njihovu braću koji će završiti u vatri. Oni će moliti: - Gospodaru naš, oni su postili zajedno s nama, i klanjali i hadž obavili zajedno s nama. - Na to će im biti kazano: - Izvedite sve one koje budete prepoznali! - Vatri će biti zabranjeno da dotiče njihova lica, te će oni izvesti mnoga stvorenja. Neke od njih će vatra zahvatiti do pola potkoljenica, a neke do koljena. Nakon toga će oni reći: - Gospodaru naš, nije ostao u njoj niko od onih za koje si nam naredio da ih izvedemo. - On će reći: - Vratite se! Kod koga u srcu nađete dobra koliko jedan dinar vi ga izvedite! - Oni će izvesti mnoga stvorenja, a zatim reći: - Gospodaru naš, nismo našli u njoj više nikog od onih za koje si nam naredio da ih izvedemo. - Zatim će On reći: - Vratite se i kod koga nađete u srcu dobra koliko pola dinara izvedite ga! - Oni će izvesti mnoga stvorenja i nakon toga reći: - Gospodaru naš, nismo u njoj našli više nikakava dobra.

Ebu Se'id el-Hudri je rekao: - Ako mi ne vjerujete u ovo što pričam, onda proučite, ako želite: Allah neće nikome ni trunku nepravde učiniti. Dobro djelo On će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati (sura En-Nisa, 40)

Zatim će reći Uzvišeni Allah: - Učinili su šefa'at meleki, vjerovjesnici i vjernici i preostao je jedino još šefa'at Najmilostivijeg Milosnika! - On će zahvatiti Rukom jednu skupinu iz vatre i izvadit će iz nje one koji nisu učinili nikakva dobra, koji su već postali ugljenisani, te će ih baciti u rijeku, koja se nalazi na ulazima u Džennet, a za koju se kaže da je rijeka života. Oni će izaći iz nje, kao što sjemenka isklija iz naplavka bujice. Zar je niste vidjeli ispod kamena ili drveta, kako je njena strana, koja je okrenuta suncu, blijeda i zelena, a ona koja se nalazi u hladu bjelja?

Ashabi su rekli: - Allahov Poslaniče, ti kao da si pustinjски pastir! - On nastavi: - I oni će izaći iz nje. Poput bisera, na svojim vratovima će imati biljege po kojima će ih stanovnici Dženneta prepoznati: - Ovo su oslobođenici Allahovi, koje je Allah u Džennet uveo a da nisu ikakva djela uradili,

niti ikakva dobra pripremili. - Zatim će On reći: - Uđite u Džennet i ono što od njega budete vidjeli pripast će vam. - Oni će odgovoriti: - Gospodaru naš, dao si nam ono što nijednom stvorenju nisi dao. - Tada će biti kazano: - Vama kod Mene pripada nešto bolje od toga. - Oni će upitati: - Gospodaru naš, koja je to stvar bolja od ovoga što smo dobili? - On će odgovoriti: - Moje zadovoljstvo, poslije kojeg se na vas nikada više neću rasrditi! - On je u predaji dodao: - Nisu nikakvo djelo učinili i nisu ništa za Ahiret pripremili. Bit će im kazano: - Ono što vidite pripada vam. I uz to još toliko!

Komentar hadisa iz En-Nevevijeovog komentara Muslimovog Sahiha

Riječi: *Neće vam škoditi gledanje u Allaha, Uzvišenog i Slavnog, kao što vam ne škodi gledanje u jedno od njih dvoga* imaju značenje: Uopće vam neće škoditi gledanje u Allaha, kao što vam ne škodi gledanje u jedno od njih dvoje u to vrijeme.

U nabrajanju: *i bogobojazni, i razvratnik od njih, i minuli sljedbenici knjige* riječ البر (bogobojazni) označava: onaj koji je pokoran; riječ الفاجر (razvratnik) znači: veliki griješnik; a riječ غبر (minuli sljedbenici knjige) označava njihove pretke u vjeri.

Riječima: *koja će im se prikazati kao fatamorgana od koje će sve i jedan ostarjeti* kazuje se da će nevjernici doći do džehennemske vatre veoma žedni, te da će misliti da je to voda. Bacit će se u nju i od nje će svi ostarjeti, zbog njene žestine.

U opisu: *u najnepoznatijem obliku po kojem su Ga oni poimali* riječ الصورة (oblik) ima značenje riječi الصفة (sifat/atribut/svojstvo), a riječ راوها (poimanje) ima značenje po kojem su vjernici poznavali Uzvišenog Allaha na dunjaluku tako da On nije ni jednoj stvari sličan. Kada budu vidjeli Njegov sifat/atribut/svojstvo, po kojem Ga nisu poznavali dotad, zatražit će zbog toga utočište kod Allaha Uzvišenog i reći: - Mi ne smatramo nijednu stvar Allahu ravnom - dva ili tri puta.

Ibn 'Abbas, r.a., kao i većina jezičara, smatra da riječ الساق (sak) u dijelu izjave: *On će otkriti Svoj Sak*, u ovome kontekstu, ima značenje riječi الشدة (moć), što znači da će On pokazati moć i strahotu tog događaja. To je poput primjera kojeg Arapi upotrebljavaju u bezizlaznim

situacijama i teškim nedaćama, kada kažu: - Rat je pokazao svoje pravo lice! - Suština toga primjera jeste u tome što se čovjek, kada zapadne u bezizlaznu situaciju i kada ga zadesi velika nedaća, ozbiljno prihvati posla i pokaže svoje pravo lice, zbog svoje zabrinutosti.

Obje riječi u sintagmi *sklisko mjesto* نَحْص (sklisko) i مَرَّة (sklisko mjesto) imaju isto značenje: to je mjesto na kojem se noge spotiču i klišu i na kojem je jako teško održati se na nogama. Tako je, recimo, sunce skliznulo (مَضَتْ) od zenita ka zapadu.

Bodlje (الْحَسَك) je oštro trnje.

Riječima: *I oni će sretno preći, a bit će i onih koji će preći razderani i onih koji će sastrugane kože završiti u vatri* Džehennema kazuje se da će ih biti tri skupine, i to: skupina koja će sretno preći, bez ikakve neugodnosti; skupina onih koji će biti izgrebani, ali će se spasiti i uspjeti i skupina onih koji će biti obarani, vučeni i bacani u vatru.

Imam En-Nevevi, r.a., kaže da su Njegove riječi *traženje da vam bude dato ono na što polažete pravo* iz dijela hadisa: *Tako mi Onoga ko upravlja mojim životom, nijedno vaše preklinjanje Allaha, prilikom traženja da vam bude dato ono na što polažete pravo, ne može se porediti s ustrajnošću preklinjanja, na Sudnjem danu, Allaha od strane vjernika za njihovu braću koja će biti u vatri* zapisane na nekoliko načina: jedan je: استنباء; drugi je: استنشاء; treći je: استيفاء i četvrti: استنفااء. On kaže: - Sve predaje koje smo spomenuli su vjerodostojne i svaka od njih ima ispravno značenje, dok u predaji koju prenosi Jahja b. Bukejr od El-Lejsa stoji: *Vaše preklinjanje za pravo koje vam je pripalo je slabije u odnosu na preklinjanje Boga, Uzvišenog i Svetog, od strane vjernika, tada, kada budu vidjeli da su se spasili, za njihovu braću i upravo ova predaja, otkriva pravo značenje toga preklinjanja*. Tako je značenje prve i druge predaje: Uistinu, kada se pred vama na dunjaluku ispriječi krupan problem, koji vas u potpunosti preokupira, i zamolite Allaha Uzvišenog da vam ga riješi, i preklinjete Ga, kako bi vam u tome bilo udovoljeno, i to činite svom svojom snagom, takvo vaše preklinjanje je slabije u odnosu na preklinjanje Allaha Uzvišenog od strane vjernika kada se budu zauzimali za svoju braću u vatri.

Treća i četvrta predaja imaju značenje: Nijedno vaše preklinjanje Allaha na dunjaluku, kojim tražite da udovolji vašem pravu koje vam pripada, ili vaše konstantno traženje da vam se ono namiri u potpunosti od vašeg neprijatelja i uzme od onoga ko vam je nepravdu učinio, nije izraženije od preklinjanja Allaha Uzvišenog od strane vjernika prilikom zauzimanja za njihovu braću, koja će na Sudnjem danu završiti u vatri.

Riječima: *On će zahvatiti jednu skupinu iz vatre* označava se to da će On skupiti jednu grupu ljudi koji su stavljeni na muke u vatru i izvaditi ih iz nje. To je skupina koja nije na dunjaluku načinila nikakvo dobro djelo.

Riječi *koji su se već pretvorili u pepeo, te će biti bačeni...* znače: koji su već postali pepeo. Riječ حمم (pepeo) množina je od riječi حممة i znači *ugljenisan*. Riječ النهر (rijeka) spominje se u časnom Kur'anu, gdje Uzvišeni kaže: *Oni koji su se Allaha bojali bit će u džennetskim baščama i pored rijeka* (sura Er-Rahman, 54). Riječ الأفواه (ulazi) množina je od riječi فؤفة i predstavlja nepravilnu množinu po čuvenju kod Arapa, bez pravila. Tako, počeci ulice i rijeke predstavljaju mjesta odakle ona nastaju. Rekao je autor *El-Metali'a*: - Kao da se hadisom misli na početak prolaza koji vode u Džennet i njegove perivoje.

Rečenica: *Ona njena strana koja je okrenuta suncu je blijeda i zelena* potpuna je. Riječ ما predstavlja subjekat, čiji je predikat riječ اصيفر koja je u nominativu, te rečenica glasi: Ono od nje što je okrenuto u pravcu sunca je blijede i zelenije, dok izraz ابيض (bjelje), upotrijebljen u drugoj rečenici, je predikat u akuzativu drugog glagola (يكون), dok glagol يكون u prethodnoj rečenici nosi u sebi i imenicu i predikat rečenice خبر البتدا, što su njegove riječi: *A ona koja se nalazi u hladu je bjelja*.

Pitanjem: *Allahov Poslaniče, ti kao da si pustinjaški pastir?*, ističe se Vjerovjesnikova, s.a.v.s., vještina detaljnog opisivanja biljke, koja obitava u pustinji, ravna onoj pastira u pustinji.

Za dio hadisa: *I oni će izaći iz nje poput bisera, a na svojim vratovima će imati biljege* autor djela *Et-Tahrir* smatra da je značenje riječi الخوايم (biljezi), koja je ovdje upotrijebljena: predmeti koji će biti okačeni o njihove vratove, a koji će biti njihov znak po kojem će se prepoznavati. Poređenje njihove čistote i finoće tena s biserima, u pogledu ljepote i blistavosti, služi da bi se istaklo uklanjanje vidljivih tragova vatre s njihovog tijela. A Allah najbolje zna!

Riječima: *Ovo su oslobođenici Allahovi!*, označit će stanovnici Dženneta one koji su bili u vatri, pa ih je Allah Uzvišeni iz nje izveo, bez ičijeg zauzimanja za njih. *Ovo su oslobođenici Allahovi između onih koji su završili u vatri, koje je Allah uveo u Džennet, a nisu nikakvo djelo uradili i ikakvo dobro djelo pripremili*. To znači: naprotiv, Allah će ih uvesti u Džennet samo zbog imana, a da nisu učinili nikakvo drugo dobro djelo.

U drugoj predaji: *niti su išta prethodno pripremili* riječ القدم ima značenje: dobro djelo, kao što je preneseno u drugim predajama.

Riječima: *I ono što od njega budete vidjeli pripast će vam* kazuje se: sve ono što vam pogled obuhvati pripada vam u vlasništvo i na uživanje, a neće vidjeti ništa osim onoga što im bude dosuđeno.

U izjavi: *Gospodaru naš, dao si nam ono što nisi dao nikome od stvorenja* misli se na stvorenja koja nisu ušla u Džennet nego su ostala u vatri. Kada su u pitanju stanovnici Dženneta, koji su u njega ušli prije njih, ono što je dato njima bolje je od onoga što je dato ovima. A možda

su to oni rekli shodno svom uvjerenju, nastalom onda kada su vidjeli ono što im je On dao.

Kada čuju riječi: *Vama kod Mene pripada nešto bolje od toga...* bit će začuđeni da postoji opipljiva stvar koja je bolja od onoga što je njima dato, pa će im Allah pojasniti da je Njegovo zadovoljstvo koje im je obećao i dao bolje od toga. Nema sumnje da je Allahovo zadovoljstvo najveća nagrada, kako On kaže: *A i malo naklonosti Allahove veće je od svega toga; to će, doista, uspjeh veliki biti!* (sura Et-Tevbe, 72) A Allah najbolje zna!

Rekao je imam Muslim u poglavlju Dokaz šefa'ata i izvođenja iz vatre onih koji budu vjerovali u Jednog Boga, 2. džuz, str.128:

﴿٣٤٢﴾ حَدَّثَنِي هَارُونُ بْنُ سَعِيدٍ الْأَيْلِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ وَهْبٍ، أَخْبَرَنِي مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ عَمْرِو بْنِ يَحْيَى بْنِ عِمَارَةَ، قَالَ: «أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ سَعِيدِ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يُدْخِلُ اللَّهُ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، يَدْخِلُ مَنْ يَشَاءُ بِرَحْمَتِهِ، وَ يَدْخِلُ أَهْلَ النَّارِ - النَّارَ - ثُمَّ يَقُولُ: «انظُرُوا مَنْ وَجَدْتُمْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ، فَأَخْرِجُوهُ!»، فَيُخْرِجُونَ مِنْهَا حُمَمًا، قَدْ امْتَحَنُوا، فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ - أَوْ الْحَيَا، فَيَسْبِقُونَ فِيهِ، كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ إِلَى جَانِبِ السَّيْلِ، أَلَمْ تَرَوْهَا كَيْفَ تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً.»

[342] Pričao mi je Harun b. Se'id el-Ejli, pričao nam je 'Abdullah b. Vehb, obavijestio me je Malik b. Enes, koji je prenio od 'Amra b. Jahje b. 'Imareta, da je rekao: - Obavijestio me je moj otac, koji je prenio od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Uvest će Allah stanovnike Dženneta u Džennet, i to onoga koga On bude htio Svojom milošću, a uvest će i stanovnike vatre u vatru, a zatim će reći: -Pogledajte i kod koga nađete u njegovom srcu imana težine koliko jedno zрно gorušice vi ga izvedite! - Oni će iznijeti iz nje ugljenisana tijela vatrom prženih, pa će ih baciti u rijeku života (ili plodnosti). Iz nje će izaći kao što isklja sjemenka iz naplavka bujice. Zar niste vidjeli kako ona isklja blijeda i povijena?

Komentar hadisa o šefa'atu iz Muslimovog Sahiha, str.342, iz En-Nevevijevo komentara

Imam En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u poglavlju Dokaz šefa'ata i izvođenja iz vatre onih koju budu vjerovali u Jednog Boga, citira El-Kadi 'Ijada, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Stav Ehlus-

sunneta je da je šefa'at moguć po principima razuma, a vadžib po principu Šeri'ata, temeljeći to na riječima Uzvišenog: *Toga Dana će biti od koristi posredovanje samo onoga kome Milostivi dopusti i dozvoli da se za nekoga govori* (sura TaHa, 109), kao i riječima Uzvišenog: *I oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati* (sura El-Enbija, 28) i sl. To se temelji i na Poslanikovim, s.a.v.s., hadisima i vjerodostojno prenesenim predajama koje dostižu stepen mutevatira od prve generacije muslimana, koje potvrđuju vjerodostojnost šefa'ata na Ahiretu i to da će on biti u korist vjernika grijешnika. Uz to, sve skupine i halefa i selefa od pripadnika Ehlu-sunneta su na tom stanovištu. Suprotan stav imaju haridžije i pojedine mu'tezile, za čije se stavove veže vječni boravak grijешnika u vatri, a za što, kao dokaz, navode riječi Uzvišenog: *Njima posredovanje posrednika neće biti od koristi* (sura El-Muddessir, 48) i: *Kada nevjernici ni prisna prijatelja ni posrednika neće imati koji će uslišan biti* (sura El-Mu'min, 18). Međutim, ovo su ajeti koji govore o nevjernicima. Kada je u pitanju njihovo tumačenje hadisa koji govore o šefa'atu, po kojima se oni odnose na šefa'at za veće deredže u Džennetu, ono je pogrešno, jer tekstovi hadisa u zbirkama, kao i na drugim mjestima, jasno ukazuju na neispravnost njihovog stava i na izvođenje onih koji budu zaslužili boravak u vatri, svakako, izuzimajući navjernike i one koji su Allahu Uzvišenom pripisivali sudruga. Uz to, postoji pet vrsta šefa'ata:

1. Prvi je isključivo vezan za našeg vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s., a to je šefa'at za započinjanje Allahovog suđenja, kao i za oslobađanje od patnje dugog stajanja i za brzo svođenje računa.
2. Drugi je šefa'at za ulazak u Džennet skupine bez polaganja računa, i ovaj šefa'at je, također, isključivo vezan za našeg Vjerovjesnika, s.a.v.s. Navodi ga Muslim, Allah Uzvišeni mu se smilovao.
3. Treći je šefa'at za one koji budu zaslužili boravak u Džehennemu, te će se za njih zauzeti naš Vjerovjesnik, s.a.v.s., kao i iskreni robovi Njegovi kojima dozvoli.
4. Četvrti je šefa'at za grijешnike koji budu ušli u vatru. U tom kontekstu su preneseni hadisi koji govore o njihovom izvođenju iz vatre posredstvom šefa'ata našeg vjerovjesnika Muhammeda, s.a.v.s., meleka i njihove braće, iskrenih vjernika, a zatim će Allah Uzvišeni izvesti iz vatre svakog onog ko je rekao: لا اله الا الله (Nema boga osim Allaha!), kao što je preneseno u hadisu: *U njemu, Džehennemu, neće ostati niko osim kafira/nevjernika*.
5. Peti je šefa'at za povećanje deredža u Džennetu za njegove stanovnike. Upravo ovu vrstu šefa'ata mu'tezile ne osporavaju, kao

što ne osporavaju ni šefa'at na Dan proživljenja.

El-Kadi 'Ijad kaže da se već zna, putem mnogobrojnih predaja, za traženje Vjerovjesnikovog, s.a.v.s., šefa'ata od strane ashaba, r.a., i njihova žudnja za njim. Shodno tome, ne bi trebalo obraćati pažnju na riječi onoga što kaže da je pokuđeno da insan traži od Allaha Uzvišenog šefa'at Muhammeda, s.a.v.s., jer je on isključivo rezerviran za grijешnike i jer postoji kako bi se olakšalo polaganje računa i povećale deredže. Uz to, svako razumom obdaren je svjestan da je nesavršen i da ima potrebu za oprostom, jer se ne oslanja na svoja djela i osjeća strah da i sam ne postane od onih koji su propali.

Umjesto riječi: *života ili plodnosti* u predajama, osim Malikove, stoji samo *života*, gdje ne postoji sumnja, dok se riječ الحيا (plodnost) završava na kratki elif, a označava kišu koja je tako nazvana, jer oživljava zemlju. Zbog toga će njome biti oživljeni oni koji su u džehennemskoj vatri sprženi i koja će im ponovo podariti ljepotu.

Riječima: *Zar je niste vidjeli..* odvraća im pažnju na njihovu blijedu boju, kao što je slučaj s biljkama, kao i na ono što ih čini krhkima.

Naveo ga je imam Muslim u istom poglavlju, str.131, 2.džuz:

﴿٣٤٣﴾ حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ الْجَهْضِيُّ، حَدَّثَنَا بَشَرٌ - يَعْنِي ابْنَ مِفْضَلٍ - عَنْ أَبِي مُسْلِمَةَ، عَنْ أَبِي نَضْلَةَ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَّا أَهْلُ النَّارِ الَّذِينَ هُمْ أَهْلُهَا، فَإِنَّهُمْ لَا يَمُوتُونَ فِيهَا وَلَا يَحْيَوْنَ، وَلَكِنْ نَاسٌ أَصَابَتْهُمْ النَّارُ بِذُنُوبِهِمْ» - أَوْ قَالَ: «بِخَطَايَاهُمْ» - فَأَمَاتَهُمْ إِمَاتَةً، حَتَّى إِذَا كَانُوا فَحْمًا، أُذِنَ بِالشَّفَاعَةِ، فَجِئَ بِهِمْ ضَبَائِرٌ، ضَبَائِرٌ، فَبُتُّوا عَلَى أَنْهَارِ الْجَنَّةِ، ثُمَّ قِيلَ: «يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، أَفِيضُوا عَلَيْهِمْ!»، فَيَنْبُتُونَ نَبَاتِ الْجَنَّةِ، تَكُونُ فِي حِمِلِ السَّيْلِ.»، فَقَالَ رَجُلٌ: «كَأَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَدْ كَانَ بِالْبَادِيَةِ.»

[343] Rekao je imam Muslim, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Pričalo mi je Nasr b. 'Ali el-Džehdami, pričao nam je Bišr, tj. b. Mufeddal, koji je prenio od Ebu Mesleme, on od Ebu Nadla, a on od Ebu Se'ida, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Stanovnici vatre, koji će u njoj završiti, neće ni umrijeti ni živjeti u njoj nego će ih vatra pržiti onako kako su grijeshili (ili je rekao: kakvi su im grijesi bili) te će osjećati smrtnu patnju sve dok ne postanu ugljenisani. Tada će biti dozvoljeno zauzimanje, pa će ih dovoditi u skupinama i prosipati u džennetske rijeke. Zatim će biti kazano: - Stanovnici Dženneta, prospite po njima vodu! - Oni će izniknuti kao sjemenka biljke koja iznikne iz naplavka bujice. - Neko od prisutnih je rekao: - Kao da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio u pustinji.

Komentar hadisa iz En-Nevevijevo komentara Muslimovog Sahiha

Riječi: *Stanovnici vatre koji će u njoj završiti, neće u njoj ni umrijeti ni živjeti* znače da nevjernici, koji će biti stanovnici Džehennema i kojima

će biti određeno da vječno borave u njemu, neće nikada umrijeti niti će živjeti u njemu na način da će od tog života imati bilo kakve koristi. Oni u njemu neće osjetiti nikakvo osvježanje, kao što kaže Uzvišeni: *Oni neće biti na smrt osuđeni, i neće umrijeti, i neće im se patnja u njemu ublažiti – eto tako ćemo svakog nevjernika kazniti* (sura Fatir, 36). On, također, kaže: *U njoj neće ni umrijeti ni živjeti* (sura El-E'ala, 13). Ovo podržava stav sljedbenika islama da će uživanje stanovnika Dženneta biti vječno i da će patnja stanovnika Džehennema, koji će u njemu vječno boraviti, biti neprekidna.

Riječi: *Ljude će vatra pržiti onako kako su grijeshili (ili je rekao: kakvi su im grijesi bili)* znače da će griješne vjernike Allah Uzvišeni usmrtniti nakon što budu stavljeni na muke neko vrijeme, koje On bude odredio. Ta smrt je stvarna i zajedno s njom će sva osjetila odumrijeti, a njihove muke će biti na osnovu toga kakvi su bili njihovi grijesi. Zatim će biti usmrćeni, a nakon toga zatočeni u vatri, bez osjetila određeno vrijeme, a čije trajanje zna jedino Uzvišeni Allah. Zatim će biti izvedeni iz vatre mrtvi, nakon što su postali ugljenisani, te će biti donošeni u gomilama, tj. u skupinama pomiješani. Preneseno je i: ضبارات gdje navedena riječ predstavlja množinu od riječi ضبارة, koja dolazi i s fethom (ـَ) na dadu (ض) i s kesrom (ـِ), a El-Hervi je navodi samo s kesrom (ـِ), dok je riječ الضبائر samo s fethom (ـَ), tj. zatim će biti izvedeni iz vatre mrtvi, nakon što su postali pepeo, i bit će bačeni u džennetske rijeke. Na njih će se izliti voda života, nakon koje će oživjeti i izrast će kao što isklija sjemenka iz naplavka bujice (kada je u pitanju brzina njenog klijanja i njene krhkosti). Ona, zbog svoje krhkosti, izniče blijeda i povijena. Nakon toga će se njihova snaga povećati i oni će se uputiti ka svojim prebivalištima i njihovo formiranje će biti upotpunjeno.

Na ovo upućuje doslovan tekst hadisa, kao i njegovo značenje. A El-Kadi 'Ijad, Allah Uzvišeni mu se smilovao, ovaj hadis shvata na dva načina: po prvome, to će biti istinska smrt, a, po drugome, u hadisu se ne misli na pravu smrt, nego će njihova osjetila biti oduzeta. On je i pretpostavio da bi njihova bol mogla biti i umanjena.

Rekao je En-Nevevi: - Prednost se daje naprijed rečenom. A Allah najbolje zna! Prethodno je izneseno značenje teksta hadisa: *Kao da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., bio u pustinji*, što je slično pretpostavci: *Kao da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., živio u pustinji i vidio klijanje sjemenke iz naplavka bujice u dolini, kao i da ona izniče blijeda i povijena. A Allah najbolje zna!*

Također, naveo ga je imam Muslim, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u istom poglavlju, str.133:

﴿٣٤٤﴾ حَدَّثَنَا عُمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَ إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الْحَنْظَلِيُّ، كِلَاهُمَا عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ عُمَانُ: «حَدَّثَنَا جَرِيرٌ عَنْ مَنْصُورٍ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ عُبَيْدَةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «إِنِّي لَأَعْلَمُ آخِرَ أَهْلِ النَّارِ خُرُوجًا مِنْهَا، وَ آخِرَ أَهْلِ الْجَنَّةِ دُخُولًا الْجَنَّةَ: رَجُلٌ يُخْرَجُ مِنَ النَّارِ حَيًّا، فَيَقُولُ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَ تَعَالَى - لَهُ: «اذْهَبْ، فَادْخُلِ الْجَنَّةَ!»، قَالَ: «فَيَأْتِيهَا، فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلَأَى، فَيَرْجِعُ، فَيَقُولُ: «يَا رَبِّ، وَجَدْتُهَا مَلَأَى..»، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «اذْهَبْ، فَادْخُلِ الْجَنَّةَ!»، قَالَ: «فَيَأْتِيهَا، فَيُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهَا مَلَأَى، فَيَرْجِعُ، فَيَقُولُ: «يَا رَبِّ، وَجَدْتُهَا مَلَأَى..»، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «اذْهَبْ، فَادْخُلِ الْجَنَّةَ، فَإِنَّ لَكَ مِثْلَ الدُّنْيَا وَ عَشْرَةَ أَمْثَالِهَا!» - أَوْ: «إِنَّ لَكَ عَشْرَةَ أَمْثَالِ الدُّنْيَا» -، قَالَ: «فَيَقُولُ: «أَتَسْخَرُ مِنِّي - أَوْ أَتَضَحَكُ مِنِّي - وَ أَنْتَ الْمَلِكُ!؟»، - قَالَ: «لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - ضَحِكَ، حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ، قَالَ: «فَكَانَ يُقَالُ: «ذَاكَ أَذْنَى أَهْلِ الْجَنَّةِ مَنْزِلَةً.»

[344] Pričao nam je 'Usman b. Ebi Šejbe i Ishak b. Ibrahim el-Hanzali, a obojica prenose od Džerira. 'Usman je rekao da je Džerir prenio od Mensura, on od Ibrahima, on od 'Ubejdeta, a on od 'Abdullaha b. Mes'uda, r.a., riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Uistinu, znam posljednjeg stanovnika vatre, koji će izaći iz nje, i posljednjeg stanovnika Dženneta, koji će ući u Džennet: to je čovjek koji će izaći iz vatre četveronoške, pa će mu Allah, Uzvišeni i Slavni, reći: - Idi i uđi u Džennet! - Čovjek će doći do njega i pričinit će mu se da je pun. Potom će se vratiti i reći: - Gospodaru moj, našao sam ga punog. - Allah će mu reći: - Idi i uđi u Džennet! - Čovjek će doći do njega i pričinit će mu se da je pun. Potom će se vratiti i reći: - Gospodaru moj, našao sam ga punog. - Allah će mu reći: - Idi i uđi u Džennet! Pripada ti od njega koliki je dunjaluk i još deset puta toliko (ili: pripada ti onoliko koliko je deset dunjaluka). -

Čovjek će se začuditi: - Zar sa mnoom šalu zbijaš (ili: Zar me ismijavaš), a Ti si Vladar Najveći? - Ibn Mes'ud kaže da je tada vidio da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., nasmijao toliko da su se ukazali njegovi umnjaci. Dodao je da je bilo kazano: - To je najniži stepen kojeg će neko od stanovnika Dženneta imati u njemu.

﴿٣٤٥﴾ وَ فِي رَوَايَةٍ أُخْرَى عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ مِثْلَ ذَلِكَ، إِلَّا أَنَّهُ قَالَ: «رَجُلٌ يَخْرُجُ مِنْهَا زَحْفًا، فَيُقَالُ لَهُ: «انْطَلِقْ، فَادْخُلِ الْجَنَّةَ!»، فَيَذْهَبُ فَيَدْخُلُ الْجَنَّةَ، فَيَجِدُ النَّاسَ قَدْ أَخَذُوا الْمَنَازِلَ، فَيُقَالُ لَهُ: «أَتَذْكُرُ الزَّمَانَ الَّذِي كُنْتَ فِيهِ؟»، فَيَقُولُ: «نَعَمْ»، فَيُقَالُ لَهُ: «تَمَنَّ!»، فَيَتَمَنَّى، فَيَقُولُ لَهُ: «لَكَ الَّذِي تَمَنَيْتَ، وَ عَشْرَةُ أَضْعَافِ الدُّنْيَا!»، قَالَ: «فَيَقُولُ: «تَمَحَّرْ بِي وَ أَنْتَ الْمَلِكُ!»، قَالَ: «فَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ — صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ — ضَحِكَ حَتَّى بَدَتْ نَوَاجِذُهُ.»

[345] U drugoj predaji od Ibn Mes'uda stoji isto kao i u prethodnoj, osim što je u njoj rekao: - Čovjeku, koji će izaći iz njega pužući, bit će kazano: - Idi i uđi u Džennet! - On će otići i ući u Džennet i naći će kako su ljudu već zauzeli svoja mjesta u njemu. Tada će mu biti kazano: - Sječaš li se vremena u kojem si živio? On će odgovoriti potvrdno, na što će mu se kazati: - Traži! - On će zatražiti, nakon čega će mu biti kazano: - Pripada ti ono što si tražio i uz to još onoliko koliko je deset dunjaluka. - Čovjek će reći: - Zar me ismijavaš, a Ti si Vladar Najveći? - Ibn Mes'ud kaže: - Tada sam vidio da se Allahov Poslanik, s.a.v.s., nasmijao toliko da su mu se vidjeli umnjaci.

En-Nevevijevev komentar oba prethodna hadisa

Iz dijela izjave: *Čovjek koji će izaći iz njega četveronoške* (u drugoj predaji stoji: *pužući*) jezičari izvode riječ puzanje (الْحَبْو), koja znači: idenje na obje ruke i obje noge. Često za nju kažu i „na obje ruke i na koljenima“, a nerijetko i „na svojim rukama sjedeći“. Ibn Durejd i drugi za gmizanje (الزحف) kažu: - To je kretanje na stražnjici, pomažući se leđima i prsima. - Iz navedenoga proizlazi da su riječi puzanje (الْحَبْو) i gmizanje (الزحف) sinonimi, ili da imaju slično značenje, a da njihova međusobna različitost počiva na različitosti stanja onoga koji puže, odnosno onoga koji gmiže. A Allah najbolje zna!

Pitanje: *Zar sa mnom šalu zbijaš?* (ili: *Zar me ismijavaš...*) predstavlja sumnju prenosioca. Predaja u kojoj stoji: *Zar me ismijavaš?* znači: Zar sa mnom šalu zbijaš?, zbog toga što onaj koji se šali ismijava onog na čiji račun se šali, pa je riječ „ismijavati“ došla na mjesto riječi „šalu zbijati“, u prenesenom smislu. Za značenje pitanja: *Zar sa mnom šalu zbijaš?*, koje je ovdje spomenuto, vezana su tri stava. Prvi je da je čovjek izašao iz vatre zbog onoga što proizlazi iz konteksta hadisa, a što njegov tekst ne sadrži. Čovjek je više puta čvrsto obećao Allahu da neće tražiti od Njega ništa više od onoga što je već tražio, da bi to svoje obećanje iznevjerio. Kao rezultat toga njegovog iznevjeravanja obećanja, došlo je ismijavanje, pa je, kao odmazda za podsmijeh, došlo izrugivanje. Tako je nastalo pitanje: *Zar sa mnom šalu zbijaš?*, tj: Zar me kažnjavaš zbog nade?

Drugi stav podrazumijeva negiranje ismijavanja, koje je nedopustivo vezati za Allaha Uzvišenog. Stoga navedeno pitanje ima sljedeći smisao: Znam da mi se Ti ne izruguješ, jer si Ti Gospodar svjetova. Istinito je to što si mi dao, ali mi je čudno da mi to daješ a ja nisam stanovnik Dženneta.

Treći stav iznosi El-Kadi 'Ijad, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Ovo pitanje je poteklo od čovjeka koji nije bio u stanju kontrolirati ono što govori, jer ga je obuzela radost. On je obznanio ono što mu je prvo palo napamet. Kako nije mogao kontrolirati svoj jezik, zbog čuđenja i sreće, izrekao je to što je izrekao, ne držeći do stvarnog značenja izrečenog. Tako je postupio, jer je takav govor uobičajan u razgovorima između stvorenja na dunjaluku. Na to se odnose riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s., o čovjeku, koji se neće moći suzdržati u naletu sreće, pa će reći: *Ti si moj rob, a ja sam tvoj gospodar!* A Allah zna najbolje.

Zatim je En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao rekao: - Znaj da se navedeno pitanje navodi u nekoliko predaja i vjerodostojno je.

Kaže se: - Šalio sam se s njim (سَخِرْتُ مِنْهُ), - a i: - Ismijavao sam ga (سَخِرْتُ بِهِ). Prva izjava je ispravnija, jer se i u Kur'anu časnom tako navodi: *Ako se vi rugate nama - govorio je on - rugat ćemo se i mi vama,*

onako kako se vi rugate (sura Hud, 48). I drugi iskaz je ispravan, zbog čega pojedini islamski učenjaci ističu: - Taj izraz dolazi s prilogom ba (ب) s namjerom da se iskaže isto značenje. To je kao da kaže: Zar mi se rugaš? (انها بي) A Allah najbolje zna.

U rečenici: *Vidio sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da se smije tako da su mu se ukazali umnjaci* riječ النواجذ je u množini. Ebu el-'Abbas S'alebi, kao i većina jezičara i poznavalaca nejasnoća u hadisu, smatra da ta riječ ovdje ima značenje: očnjaci (الانياب). Rečeno je i to da riječ „umnjaci“ ovdje ima značenje prednjih zuba, koji se ukažu prilikom smijeha. Rečeno je i da se po tom riječju misli na „umnjake“. U tom značenju se ova riječ u jeziku najčešće i upotrebljava, ali je kod većine islamskih učenjaka ispravno ono što smo prethodno iznijeli. Na ovome se temelji dozvola za smijanje i stav da to nije mekruh u pojedinim situacijama. Smijeh nije vezan za određenu životnu dob i dozvoljen je ako se njime ne prelaze uobičajene granice, kao što je ovdje slučaj. A Allah najbolje zna.

U jednoj predaji stoji: *Allah Uzvišeni će mu reći: - Idi i udi u Džennet. Pripada ti onoliko koliki je dunjaluk i deset puta toliko.* U drugoj predaji stoji: *Pripada ti sve ono što poželiš i još deset dunjaluka.* Ove dvije predaje imaju isto značenje tako što jedna drugu pojašnjavaju. Tako, riječ الضعف (ista količina) ima značenje riječi البس (jednako). I lingvisti smatraju da riječ الضعف ima značenje: المثل.

U drugoj predaji kod Muslima stoji: *Uzvišeni Allah će reći: - Hoće li ti biti dovoljno da ti dam dunjaluk i uz to još isto toliko?* U drugoj predaji stoji: *Hoćeš li biti zadovoljan da ti pripadne isto ono što je posjedovao neko od vladara na dunjaluku? On će odgovoriti: - Zadovoljan sam, Gospodaru! - Gospodar će kazati: - To ti pripada, i još toliko, i još toliko, i još toliko, i još toliko, i još toliko! - On će peti put reći: - Zadovoljan sam, Gospodaru! - Na to će On reći: - To ti pripada, i uz to još deset puta toliko!* Imam En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, smatra da ove dvije predaje ne proturiječe prvim dvama. Smisao prve predaje je u obećanju da će mu *pripasti dunjaluk i još isto toliko*. To će potom biti povećavano, sve dok ne bude upotpunjeno sa deset puta toliko, kako je pojašnjeno u posljednjoj predaji. A kada je u pitanju posljednja predaja, to se odnosi na vlast nekog od vladara na dunjaluku, koja ne obuhvata cio dunjaluk, nego samo vlast na jednom njegovom dijelu. Uz to, među vladarima ima onih čija se vlast proteže na veći dio dunjaluka, a ima i onih čija vlast se proteže na manji njegov dio, te će ovom čovjeku biti dato pet puta onoliko koliko iznosi vlast nekog od vladara dunjaluka, što sveukupno obuhvata cio dunjaluk. Zatim će mu biti kazano: *Pripada ti deset puta onoliko*, čime se značenje ove predaje svodi na značenje prethodnih. Allahu zahvala pripada i On je Najznatiji.

Nastavak hadisa o šefa'atu i posljednjem čovjeku koji će ući u Džennet

Iz Muslimovog Sahiha

Rekao je imam Muslim, Uzvišeni Allah mu se smilovao:

﴿٣٤٦﴾ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «أَخِيرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ رَجُلٌ، فَهُوَ يَمْشِي مَرَّةً، وَ يَكُوبُ مَرَّةً، وَ تَنْفَعُهُ النَّارُ مَرَّةً، فَإِذَا مَا جَاوَزَهَا التَّفَتَ إِلَيْهَا، فَقَالَ: «تَبَارَكَ الَّذِي نَجَّيَنِي مِنْكَ، لَقَدْ أَعْطَانِي اللَّهُ شَيْئًا مَا أَعْطَاهُ أَحَدًا مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ»، فَتَرَفَّعَ لَهُ الشَّجَرَةُ، فَيَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، أَذِنَنِي مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ، فَلَا تَسْطَلْ بِظِلِّهَا، وَ أَشْرَبْ مِنْ مَائِهَا»، فَيَقُولُ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ - : «يَا ابْنَ آدَمَ، لَعَلِّي إِنْ أَعْطَيْتُكَهَا سَأَلْتَنِي غَيْرَهَا؟»، فَيَقُولُ : «لَا، يَا رَبِّ»، وَ يُعَاهِدُهُ أَنْ لَا يَسْأَلَهُ غَيْرَهُ - وَ رَبُّهُ تَعَالَى يَغْدُرُهُ، لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ، فَيُذِنِيهِ مِنْهَا فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا، وَ يَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا، ثُمَّ تَرَفَّعَ لَهُ شَجَرَةٌ، هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأُولَى، فَيَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، أَذِنَنِي مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ، لِأَشْرَبَ مِنْ مَائِهَا، وَ أَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا، لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا»، فَيَقُولُ : «يَا ابْنَ آدَمَ، أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا؟»، فَيَقُولُ: «لَعَلِّي إِنْ أَذِنْتُكَ مِنْهَا، تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا؟»، وَ رَبُّهُ تَعَالَى يَغْدُرُهُ، لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ فَيُذِنِيهِ مِنْهَا، فَيَسْتَظِلُّ بِظِلِّهَا، وَ يَشْرَبُ مِنْ مَائِهَا، ثُمَّ تَرَفَّعَ لَهُ شَجَرَةٌ عِنْدَ بَابِ الْجَنَّةِ، هِيَ أَحْسَنُ مِنَ الْأَوَّلَيْنِ، فَيَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، أَذِنَنِي مِنَ الشَّجَرَةِ، لِأَسْتَظِلَّ بِظِلِّهَا، وَ أَشْرَبَ مِنْ مَائِهَا، لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا»، فَيَقُولُ: «يَا ابْنَ آدَمَ، أَلَمْ تُعَاهِدْنِي أَنْ لَا تَسْأَلَنِي غَيْرَهَا؟»، قَالَ: «بَلَى، يَا رَبِّ، هَذِهِ لَا أَسْأَلُكَ غَيْرَهَا»، وَ رَبُّهُ تَعَالَى يَغْدُرُهُ، لِأَنَّهُ يَرَى مَا لَا صَبْرَ لَهُ عَلَيْهِ، فَيُذِنِيهِ مِنْهَا، فَإِذَا أَدْنَاهُ مِنْهَا فَيَسْمَعُ أَصْوَاتَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، فَيَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، أَذْخَلَيْتُهَا»، فَيَقُولُ: يَا ابْنَ آدَمَ، مَا يَضُرُّنِي مِنْكَ؟ أَمْ يَرْضِيكَ أَنْ أَعْطَيْتُكَ الدُّنْيَا وَ مِثْلَهَا مَعَهَا؟»، فَيَقُولُ: «أَيُّ رَبِّ، أَ تَسْتَهْزِئُ مِنِّي وَ أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟!»

– فَضَحَكَ ابْنُ مَرْعُودٍ – رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ – فَقَالَ: «أَلَا تَسْأَلُونِي مِمَّ أَضَحَكَ؟»،
 قَالُوا: «مِمَّ تَضَحُّ؟»، قَالَ: «هَكَذَا ضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ –،
 فَقَالُوا: «مِمَّ تَضَحُّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟»، قَالَ: «مِنْ ضَحِكِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، حِينَ قَالَ:
 «أَتَسْتَهْزِئُ مِنِّي وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ؟»
 فَيَقُولُ: «إِنِّي لَا أَسْتَهْزِئُ مِنْكَ، وَلَكِنِّي عَلَى مَا أَشَاءُ قَادِرٌ».
 وَ فِي بَعْضِ الرِّوَايَاتِ زِيَادَةٌ:

(«تَمَّ يَدْخُلُ بَيْتُهُ، فَتَدْخُلُ عَلَيْهِ زَوْجَتَاهُ مِنَ الْحُورِ الْعِينِ، فَتَقُولَانِ لَهُ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 أَحْيَاكَ لَنَا، وَ أَحْيَانَا لَكَ»، قَالَ: «فَيَقُولُ: «مَا أُعْطِيَ أَحَدٌ مِثْلَ مَا أُعْطِيَْتُ!»

[346] Pričao nam je Ebu Bekr b. Šejbete, pričao nam je Hammad b. Seleme, pričao nam je Sabit, koji je prenio od Enesa, a on od Ibn Mes'uda, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Posljednji koji će ući u Džennet je čovjek koji će se, idući, neprestano spoticati i čije će lice, zbog blizine vatre Džehennema, pocrnjeti. On će, prolazeći pored nje, okrenuti se prema njoj i reći: - Slavan neka je Onaj Koji me je sačuvao od tebe! Allah mi je dao ono što nikome ni prije ni poslije mene nije dao! - Tada će mu biti podignuto drvo i on će reći: - Gospodaru moj, primakni me ovome drvetu, kako bih se njegovim hladom zaklonio i kako bih se njegovom vodom okrijepio! – Allah, dž.š., reći će: - Potomče Ademov, možda ćeš ti, ako ti Ja to dam, od Mene tražiti nešto drugo? - On će odgovoriti: - Neću, Gospodaru moj! - Tada će dati čvrsto obećanje da od Njega neće tražiti ništa više i njegov Gospodar Uzvišeni će mu oprostiti, jer On zna da se nije mogao suzdržati u tome. Potom će ga primaknuti drvetu i on će se njegovim hladom zakloniti i njegovom vodom okrijepiti. Zatim će mu biti podignuto drvo koje će biti ljepše od onog prvog, a on će zatražiti: - Gospodaru moj, primakni me onome drvetu, kako bih se njegovom vodom okrijepio i njegovim hladom zaklonio! Neću od Tebe ništa više tražiti! - Gospodar će odgovoriti: - Potomče Ademov, zar Mi nisi čvrsto obećao

da nećeš tražiti od Mene ništa više od onoga što sam ti već dao? Možda ćeš, ako te primaknem onom drvetu, tražiti od Mene nešto drugo! - Gospodar Uzvišeni će mu oprostiti, jer zna da se čovjek nije mogao suzdržati u tome i primaknut će ga tom drvetu. Čovjek će se njegovim hladom zakloniti i njegovom vodom okrijepiti. Zatim će mu biti podignuto drvo kod džennetskih vrata, ljepše od prva dva. Čovjek će reći: - Gospodaru moj, primakni me onom drvetu da bih se njegovim hladom zaklonio i njegovom vodom okrijepio. Neću od Tebe ništa više tražiti! - Allah će reći: - Potomče Ademov, zar Mi nisi čvrsto obećao da od Mene nećeš ništa više tražiti? - On će odgovoriti: - Svakako, Gospodaru moj, ali mimo ovog od Tebe više ništa neću tražiti! - Gospodar Uzvišeni će mu oprostiti, jer zna da se nije mogao suzdržati u tome i primaknut će ga tom drvetu. Nakon što ga On bude primakao i bude čuo glasove stanovnika Dženneta, reći će: - Gospodaru moj, uvedi me u njega! - On će kazati: - Potomče Ademov, kako da te se kutarišem? Hoćeš li biti zadovoljan ako ti dam dunjaluk i uz to još isto toliko! - Čovjek će kazati: - Gospodaru moj, zar sa mnom šalu zbijaš, a Ti si Gospodar svjetova? - Ibn Mes'ud, r.a., nasmijao se i dodao: - Zar me nećete pitati zašto sam se nasmijao? - Prisutni su pitali: - Zašto si se nasmijao? - On reče: - Ovako se nasmijao Allahov Poslanik, s.a.v.s. - Oni su dalje pitali: - Zašto se nasmijao Allahov Poslanik, s.a.v.s.? - On odgovori: - Zato što se nasmijao Gospodar svjetova, kada je ovaj čovjek rekao: - Zar sa mnom šalu zbijaš, a Ti si Gospodar svjetova? - On će reći: - Zaista se Ja ne šalim s tobom nego činim ono što hoću!

Dovdje je navedena većina predaja koje spominje imam Muslim u svome Sahihu. Mimo toga su ostale mnogobrojne predaje, koje nisam naveo, jer ih većina ne sadrži veće razlike u odnosu na one koje sam već ovdje naveo. Zbog toga sam smatrao da je ovo dovoljno. Napominjem da većina spomenutih predaja sadrže u sebi dodatke ili razlike u načinu pripovijedanja, kojeg nijedna nije lišena i to je razlog njihove mnogobrojnosti. U jednoj predaji postoji razlika, koju ranije nisam naveo, a koju je neophodno navesti ovdje:

- Rekao je: - Zatim će ući u svoje džennetske odaje, u koje će ući njegove dvije hurije, koje će mu kazati: - Hvala Allahu, Koji te oživio za nas i nas oživio za tebe! - Čovjek će tada reći: - Nikome nije dato ni slično onome što je meni dato!

En-Nevevijevev komentar hadisa

Imam En-Nevevi, Allah mu se smilovao, za dio izjave: *Koji će hodati, spotičući se i čije će lice od vatre pocrnjeti*, rekao je: - Kada je u pitanju riječ **بكبو** (spoticao se), ona ima značenje: past će na lice, dok sintagma **تسفعه النار** (od vatre pocrnjeti) znači: ona će mu dohvatiti lice i ono će od nje pocrnjeti, pa će na njemu ostati ružni tragovi.

Konstrukcija *On zna da se čovjek nije mogao suzdržati na tome* znači da je On znao u kakvom se stanju nalazi ovaj čovjek i da se neće moći zadržati na dostignutoj želji. Zbog toga mu je Uzvišeni Allah oprostio što se ponovo zaklinjao i davao prisegę. Rekao je En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Njihovo značenje je: zbog toga što je vidio blagodat za koju se nije mogao suzdržati, tj. za koju se nije mogao suzdržati da je ne zatraži. Stoga je onaj ko je to vidio ovaj čovjek. A Allah najbolje zna.

Pitanjem: *Potomče Ademov, kako da te se kutarišem?* pita Gospodar: što je to nakon čega ćeš prestati tražiti od Mene? Jeczičari vele da je riječ **الضري** s fethom (ض) na sadu (ص) i sukunom (ـ) na ra'u (ر) i da ima značenje riječi **القطع** (presijecanje, prekidanje, prekid). U predajama mimo Muslimovih je preneseno: *Šta će te to spasiti od Mene?* Ibrahim el-Harbi smatra da je to ispravno, a odbacuje predaju koja se navodi u Muslimovom Sahihu. Imam En-Nevevi je opovrgao to mišljenje i ustvrdio da su obje predaje vjerodostojne. To je stoga što onaj koji pita ne prestaje sa svojim pitanjem, sve dok se od njega ne zatraži da prekine. Značenje je: Koja je to stvar kojom ćeš zadovoljan biti i koja će prekinuti tvoje traženje od Mene? A Allah najbolje zna!

Za dio izjave: *Zašto se nasmijao Allahov Poslanik, s.a.v.s.? On reče: - Zato što se nasmijao Gospodar svjetova*, imam En-Nevevi kaže: - Već prije smo istakli da je značenje izraza **الضحك** (smijeh, osmijeh), kada se veže za Uzvišenog Allaha, zadovoljstvo, milost i namjera da se učini dobro onome na koga On bude htio da se smiluje od Svojih robova. A Allah najbolje zna.

En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, za najavu: *Ući će mu dvije hurije i reći: - Hvala Allahu Koji te je oživio za nas, a nas oživio za tebe!*, kaže: - Ovako je potvrđeno u predajama i izvorima: **زوجناه** s ta'om (ت) i

predstavlja dvojину od riječi زوجة sa spojenom ličnom zamjenicom • na kraju. To je jezički ispravno i rašireno u upotrebi, kao što je slučaj s arapskim pjesničkim bejtovima, a tako navode i Ibn es-Sukejt i većina jezičara.

U najavi: *njih dvije će reći* مَقُولَانِ je s ta'om (ت), koji označava ženski rod i vokaliziran je ovako. Neki to osuđuju i govore da je pogrešno, te kažu da se dvojina ženskog roda piše s ja'om (ي), a to je moduliranje ili način govora u kojem nema nikakve štete i koji je dozvoljen i prisutan i u Kur'anu. Kaže Allah, dž.š.: *Kada dva krila vaša gotovo nisu uzmakla* (sura Ali Imran, 122). Rekao je Uzvišeni: *A malo podalje od njih ugleda dvije ženske koje su je od vode odbijale* (sura El-Kasas, 23), a rekao je Uzvišeni i: *Allah brani da se ravnoteža nebesa i Zemlje poremeti* (sura El-Fatir, 41). Također je rekao Uzvišeni: *U kojima će biti dva izvora, koja će teći* (sura Er-Rahman, 50). Izjava: *Hvala Allahu Koji te je oživio za nas i nas oživio za tebe*, ima značenje: Koji te je stvorio za nas i nas stvorio za tebe i sastavio nas zajedno u ovoj kući vječne sreće! A Allah najbolje zna.

TREĆE

Hadisi o šefa'atu iz En-Nesaijevog Sunena

Iz poglavlja Povećanje imana, 8. džuz, str. 112-113.

﴿٣٤٧﴾ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: - «مَا مُجَادَلَةٌ أَحَدُكُمْ فِي الْحَقِّ يَكُونُ لَهُ فِي الدُّنْيَا، بِأَشَدِّ مُجَادَلَةٍ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِرَبِّهِمْ فِي إِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ أُدْخِلُوا النَّارَ.»، قَالَ: «يَقُولُونَ: «رَبَّنَا، إِخْوَانُنَا كَانُوا يُصَلُّونَ مَعَنَا، وَ يَصُومُونَ مَعَنَا، وَ يَحُجُّونَ مَعَنَا، فَأَدْخَلْتَهُمُ النَّارَ.»، قَالَ: «يَقُولُ: «اذْهَبُوا، فَأَخْرِجُوا مَنْ عَرَفْتُمْ مِنْهُمْ.»، قَالَ: «فَيَأْتُونَهُمْ، فَيَعْرِفُونَهُمْ بِصُورِهِمْ: فَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ النَّارُ إِلَى أَنْصَافِ سَاقَيْهِ، وَ مِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ إِلَى كَعْبَيْهِ، فَيُخْرِجُونَهُمْ، فَيَقُولُونَ: «رَبَّنَا قَدْ أَخْرَجْنَا مَنْ أَمَرْتَنَا.»، قَالَ: «وَ يَقُولُ: «أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزَنُّ دِينَارٍ مِنَ الْإِيمَانِ.»، ثُمَّ قَالَ: «مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزَنُّ نَصْفِ دِينَارٍ.»، حَتَّى يَقُولُ: «مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزَنُّ ذَرَّةٍ.», - قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: «فَمَنْ لَمْ يَصِدَّقْ فَلْيَقْرَأْ هَذِهِ الْآيَةَ: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَ يَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ... إِلَى عَظِيمًا.))»

[347] Od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., prenosi se izjava Allahovog poslanika, s.a.v.s.: - Zalaganje nekog od vas za pravo koje mu na dunjaluku pripada ne može se svojom žestinom porediti sa zalaganjem vjernika kod njihovog Gospodara za njihovu braću koja će biti uvedena u vatru. Oni će vapiti: - Gospodaru naš, naša braća su zajedno s nama klanjala, i postila zajedno s nama, i hadž su obavili zajedno s nama, a Ti si ih uveo u Džehennem. - On će reći: - Idite i izvedite od njih onog koga budete prepoznali! - Oni će doći do njih i prepoznat će ih po licima. Kod nekih će vatra džehennemska dosežati do pola koljena, a nekima do njihovih članaka. Izvest će ih i reći: - Gospodaru naš, izveli smo onog kojeg si nam naredio! - Tada će On reći: - Izvedite svakog onog u čijem srcu bude bilo imana koliko teži jedan dinar! - Zatim će reći: - Izvedite i onog u čijem srcu bude bilo imana koliko teži pola dinara! - Na kraju će

im kazati: - Izvedite i onog u čijem srcu bude bilo imana koliko jedan trun!- Rekao je Ibn Se'id: - Ko ne vjeruje da je to istina neka prouči ajet: Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostiti će manje grijehove od toga, kome On hoće. A onaj ko drugog smatra Allahu ravnim čini, izmišljajući laž, grijeh veliki (sura En-Nisa, 48).

Komentar hadisa o šefa'atu iz En-Nesaijevog Sunena

Riječi: *Zalaganje nekog od vas za pravo koje mu na dunjaluku pripada se svojom žestinom ne može porediti sa zalaganjem vjernika kod Gospodara za svoju braću koja će biti uvedena u vatru* imaju značenje: čovjek se na dunjaluku, kada mu pripadne određeno pravo, a nakon što mu je ono precizirano i jasno predloženo, mora za njega boriti i suprostavljati se suprotnoj strani, sve dok to pravo ne ostvari. Tako će se vjernici, nakon što budu spašeni od džehennemske vatre, a njihova braća vjernici ostanu u vatri, kod svog Gospodara boriti za njih. Zapravo, oni će tražiti od Njega da se smiluje na njihovu braću i izvede ih iz vatre, onako kako se smilovao njima, spašavajući ih vatre, zbog njihovog imana. Tada će reći: - Gospodru naš, ovo su braća naša koji su bili vjernici, kao i mi, i koji su izvršavali ruknove islama, zajedno s nama: i klanjali, i postili zajedno s nama, i hadždž obavili zajedno s nama. Gospodaru naš, Tvoja milost obuhvata svaku stvar, pa se smiluj ovoj našoj braći! - Prema tome, nije borba vjernika za neko njegovo pravo na dunjaluku, kako bi ga ostvario na račun onoga ko ga je prisvojio, izraženija od borbe vjernika kod Gospodara za braću vjernike. Te dvije borbe su ili identične, ili je borba vjernika za braću izraženija i jača od borbe za ostvarivanje nekog od prava na dunjaluku. U tome je pojašnjenje za veličinu dobrostivosti Allaha Uzvišenog: On je dao nadu vjernicima da traže od Njega izbavljenje iz vatre za braću vjernike. Oni se ne bi usudili da to čine prije nego što bi bili sigurni da su vrata milosti otvorena, kao i da je dozvola da se zauzimaju za svoju braću nesumnjiva. Uzvišeni kaže: *Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegova?* (sura El-Bekare, 255) Također, ovo ukazuje na veliku samilost među vjernicima: oni koji su spašeni osjećaju samilost prema braći vjernicima koji nisu. Molimo te, naš Gospodaru, da daš da se za nas zauzme Tvoj vjerovjesnik Muhammed, s.a.v.s., i da budeš nama zadovoljan. Amin!

Allah najbolje zna.

ČETVRTO

Hadisi o šefa'atu iz Et-Tirmizijevog Sahiha

Iz poglavlja Hadisi o šefa'atu, 2. džuz, str.70 i dalje

﴿٣٤٨﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «أَتَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بِلَحْمٍ، فَرَفَعَ إِلَيْهِ الذَّرَاعُ، فَأَكَلَهُ - وَكَانَتْ تُعْجِبُهُ - فَهَسَ مِنْهَا نَهْسَةً، ثُمَّ قَالَ: «أَنَا سَيِّدُ النَّاسِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، هَلْ تَدْرُونَ لِمَ ذَاكَ؟ يَجْمَعُ اللَّهُ النَّاسَ، الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَيُسْمِعُهُمُ الدَّاعِيَ، وَ يَنْفُذُهُمُ الْبَصَرَ، وَ تَذْنُو الشَّمْسُ مِنْهُمْ، قَبْلَ أَنْ يَبْلُغَ النَّاسُ مِنَ الْغَمِّ وَالْكَرْبِ مَا لَا يَطِيقُونَ، وَ لَا يَحْتَمِلُونَ، فَيَقُولُ النَّاسُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: «أَلَا تَرَوْنَ مَا قَدْ بَلَغَكُمْ؟ أَلَا تَنْظُرُونَ مَنْ يَشْفَعُ لَكُمْ إِلَى رَبِّكُمْ؟»، فَيَقُولُ النَّاسُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: «عَلَيْكُمْ بِآدَمَ!»، فَيَأْتُونَ آدَمَ، فَيَقُولُونَ: «أَنْتَ أَبُو الْبَشَرِ، خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَ نَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَ أَمَرَ الْمَلَائِكَةَ فَسَجَدُوا لَكَ، اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ! أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَغْنَا؟»، فَيَقُولُ لَهُمْ آدَمُ: «إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا، لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَ لَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَ إِنَّهُ قَدْ نَهَاَنِي عَنِ الشَّجَرَةِ فَعَصَيْتُهُ. نَفْسِي! نَفْسِي! اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي! اذْهَبُوا إِلَى نُوحٍ»، فَيَأْتُونَ نُوحًا، فَيَقُولُونَ: «يَا نُوحُ، أَنْتَ أَوَّلُ الرُّسُلِ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ، وَ قَدْ سَمَّاكَ اللَّهُ عَبْدًا شَكُورًا. اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟ أَلَا تَرَى إِلَى مَا قَدْ بَلَغْنَا؟»، فَيَقُولُ لَهُمْ نُوحٌ: «إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا، لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَ لَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَ إِنَّهُ قَدْ كَانَتْ لِي دَعْوَةٌ دَعَوْتُهَا عَلَى قَوْمِي. نَفْسِي! نَفْسِي! اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي. اذْهَبُوا إِلَى إِبْرَاهِيمَ»، فَيَأْتُونَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ، فَيَقُولُونَ: «يَا إِبْرَاهِيمُ، أَنْتَ نَبِيُّ اللَّهِ وَ خَلِيلُهُ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ. اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ! أَلَا تَرَى إِلَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟»، فَيَقُولُ: «إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا، لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَ لَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَ إِنِّي قَدْ كَذَبْتُ ثَلَاثَ كَذَبَاتٍ - فَذَكَّرَهُنَّ أَبُو حَيَّانَ فِي الْحَدِيثِ - نَفْسِي! نَفْسِي! نَفْسِي! اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي. اذْهَبُوا إِلَى مُوسَى»، فَيَأْتُونَ مُوسَى، فَيَقُولُونَ: «يَا مُوسَى، أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ، فَضَّلَكَ اللَّهُ

بِرَسُولِهِ وَبِكَلَامِهِ عَلَى الْبَشَرِ. اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟»،
فَيَقُولُ: «إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا، لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ
بَعْدَهُ مِثْلَهُ، وَإِنِّي قَدْ قَتَلْتُ نَفْسًا، لَمْ أَوْمَرْ بِقَتْلِهَا. نَفْسِي! نَفْسِي! نَفْسِي!
اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي. اذْهَبُوا إِلَى عَيْسَى»، فَيَأْتُونَ عَيْسَى، فَيَقُولُونَ: «يَا عَيْسَى،
أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ، وَكَلَّمْتَ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ.
اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟»، فَيَقُولُ عَيْسَى: «إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ
الْيَوْمَ غَضَبًا، لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ مِثْلَهُ، وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ مِثْلَهُ». - وَلَمْ يَذْكُرْ ذَنْبًا
- «نَفْسِي! نَفْسِي! نَفْسِي! اذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي. اذْهَبُوا إِلَى مُحَمَّدٍ - صلى الله
عليه وسلم-!». قَالَ: «فَيَأْتُونَ مُحَمَّدًا، فَيَقُولُونَ: «يَا مُحَمَّدُ، أَنْتَ رَسُولُ اللَّهِ، وَ
خَاتَمُ الْأَنْبِيَاءِ، وَقَدْ غَفِرَ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ، اشْفَعْ لَنَا إِلَى رَبِّكَ، أَلَا
تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ؟»، فَأَنْطَلِقُ فَآتَيْتُ تَحْتَ الْعَرْشِ، فَأَخَرْتُ سَاجِدًا لِرَبِّي، ثُمَّ يَفْتَحُ اللَّهُ
عَلَيَّ مِنْ حَمَامِدِهِ، وَحُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِ شَيْئًا، لَمْ يَفْتَحْهُ عَلَى أَحَدٍ قَبْلِي، ثُمَّ يُقَالُ:
«يَا مُحَمَّدُ، ارْفَعْ رَأْسَكَ، سَلْ تَعْطَهُ، وَاشْفَعْ تُشَفِّعْ!»، فَأَرْفَعُ رَأْسِي، فَأَقُولُ: «يَا
رَبِّ، أُمِّتِي! يَا رَبِّ، أُمِّتِي! يَا رَبِّ، أُمِّتِي!»، فَيَقُولُ: «يَا مُحَمَّدُ، ادْخُلْ مِنْ أَمْتِكَ
مِنْ حِسَابِ عَلَيْهِ، مِنَ الْبَابِ الْأَيْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ!»، وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا
سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ.»، ثُمَّ قَالَ: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ
مِصَارِيعِ الْجَنَّةِ، كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَحَجْرٍ، وَكَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبُصْرَى.»

[348] Od Ebu Hurejre, r.a., prenosi se da je rekao: - Izneseno je pred Allahovog Poslanika, s.a.v.s., meso. Ponuđena mu je prednja natkoljenica, koju je prihvatio i počeo jesti. Nju je najviše volio. Odgrizao je jedan zalogaž, a zatim rekao: - Ja ću biti predvodnik ljudi na Sudnjem danu. Znete li zašto ću to biti? Sakupit će Allah ljude, i one prije i one poslije, na jednom mjestu, s kojeg će svi moći čuti onoga koji će pozivati i na kojem će svi jednim pogledom biti obuhvaćeni. Sunce će im se primaći i ljude će pogoditi velika sparina i patnja, iz koje se neće moći izbaviti, niti će je moći podnijeti. Jedni drugima će govoriti: - Zar ne vidite

šta nas je snašlo! Zar nećete potražiti nekoga da se za vas zauzme kod vašeg Gospodara? - Ljudi će jedni drugima govoriti: - Idite Ademu! - Doći će do Adema i obratiti mu se: - Ti si praotac čovječanstva, stvorio te je Allah Svojom Rukom i u tebe od Svog Ruha udahnuo. Naredio je da ti Meleki sedždu učine. Zauzmi se za nas kod svog Gospodara! Zar ne vidiš na čemu smo? Zar ne vidiš što nas je snašlo? - Adem će im odgovoriti: - Zaista je moj Gospodar danas toliko srdit da se ni prije ni poslije nije tako rasrdio. On mi je bio zabranio drvo, pa sam se ogriješio o to. Dušo moja! Dušo moja! Idite nekom drugom! Idite Nuhu! - Oni će otići do Nuha i kazati mu: - Nuhu, ti si prvi poslanik koji je poslan stanovnicima Zemlje i Allah te je prozvao zahvalnim robom. Zauzmi se za nas kod svog Gospodara! Zar ne vidiš na čemu smo? Zar ne vidiš što nas je snašlo? - Nuh će im odgovoriti: - Zaista je moj Gospodar danas toliko srdit da se ni prije ni poslije nije tako rasrdio. Dao mi je dovu, a ja sam je potrošio protiv svog naroda. Dušo moja! Dušo moja! Dušo moja! Idite nekom drugom! Idite Ibrahimu! - Oni će otići Ibrahimu i reći mu: - Ibrahimе, ti si Allahov vjerovjesnik i prijatelj Njegov, jedan od stanovnika zemlje. Zauzmi se za nas kod svoga Gospodara! Zar ne vidiš na čemu smo? - On će reći: - Zaista je moj Gospodar danas toliko srdit da se ni prije ni poslije nije tako rasrdio. Ja sam već slagao tri puta (navedene su te laži u hadisu Ebu Hajjana). Dušo moja! Dušo moja! Dušo moja! Idite nekom drugom! Idite Musau! - Oni će otići do Musaa i obratiti mu se: - Musa, ti si Allahov poslanik. Odlikovao te je Allah Svojom objavom i Svojim govorom u odnosu na ostale ljude. Zauzmi se za nas kod svoga Gospodara! Zar ne vidiš na čemu smo? - On će odgovoriti: - Zaista je moj Gospodar danas toliko srdit, da se ni prije ni poslije nije tako rasrdio. Zaista sam ja ubio čovjeka čije mi ubistvo nije bilo naređeno. Dušo moja! Dušo moja! Dušo moja! Idite nekom drugom! Idite 'Isau! - Oni će otići do 'Isaa i kazati mu: - Isa, ti si Allahov poslanik i Njegova Riječ, koju je On udahnuo u Merjem i Ruh Njegov. Ljudima si u bešici

govorio. Zauzmi se za nas kod svoga Gospodara! Zar ne vidiš na čemu smo? – 'Isa će odgovoriti: - Zaista je moj Gospodar danas toliko srdit da se ni prije ni poslije nije tako rasrdio. - On neće navesti svoj grijeh, ali će zavapiti: - Dušo moja! Dušo moja! Dušo moja! Idite nekom drugom! Idite Muhammedu, s.a.v.s. - Oni će otići Muhammedu i reći mu: - Muhammede, ti si Allahov poslanik i pečat svim poslanicima. Već su ti oprošteni i prijašnji i kasniji grijesi. Zauzmi se za nas kod svoga Gospodara! Zar ne vidiš na čemu smo? - Ja ću krenuti i stići do ispod Arša. Ničice ću pasti mome Gospodaru na sedždu. On će mi tada otkriti kako da Ga hvalim najljepšom zahvalom, koju prije mene nije nikom otkrio, a zatim će biti kazano: - Muhammede! Podigni glavu i traži. Dat će ti se! I zauzimaj se! Tvoje zauzimanje će prihvaćeno biti! - Podići ću glavu i reći: Gospodaru moj, moj ummet! Gospodaru moj, moj ummet! Gospodaru moj, moj ummet! On će kazati: - Muhammede! Uvedi u Džennet na desna vrata onog od svog ummeta koji neće polagati računa! Ostali ulaze pravo na sva ostala džennetska vrata. - Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, između dva krila džennetske kapije razdaljina je koliko između Meke i Humjera i između Meke i Busre.

Rekao je Et-Tirmizi: „Hadis je hasen-sahih.“

Komentar Et-Tirmizijevog hadisa o šefa'atu

Konstrukcija *na jednom mjestu* navodi se u *El-Kamusu*: Riječ الصعب je: prašnja zemlja ili sloj zemlje ili puta.

U *El-Kamusu* za najavu: *bit će obuhvaćeni jednim pogledom* stoji da riječ نفهم (bili su obuhvaćeni) znači: prešao je preko njih i ostavio ih iza sebe, kao da je prošao kroz njih. To znači da će biti obuhvaćeni pogledom koji će biti usmjeren na njih.

U ovoj predaji Nuh, a.s., odgovorio je tražiocima šefa'ata riječima: *On mi je dao dovu, a ja sam je potrošio protiv svog naroda.* U ostalim, ranije navedenim predajama, on je rekao: *Tražio sam od svog Gospodara*

ono o čemu mi nije dato znanje. Možda je spomenuo oba slučaja zajedno, pa je svaki prenosilac skratio predaju na ono što je prenio, s tim da nije poricao ono što pomene drugi. A Allah najbolje zna.

Ebu Hajjan je jedan od prenosilaca kod Et-Tirmizija.

PETO

Hadis o šefa'atu iz Sunena imama Ibn Madždže

Iz prvog džuza, poglavlje O imanu, str.16.

﴿٣٤٩﴾ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِذَا خَلَصَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ مِنَ النَّارِ وَ آمَنُوا - فَمَا مُجَادَلَةٌ أَحَدِكُمْ لِصَاحِبِهِ فِي الْحَقِّ يَكُونُ لَهُ فِي الدُّنْيَا - أَشَدَّ مُجَادَلَةً مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لِرَبِّهِمْ فِي إِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ أَذْخَلُوا النَّارَ»، قَالَ: «يَقُولُونَ: «رَبَّنَا، إِخْوَانُنَا كَانُوا يُصَلُّونَ مَعَنَا، وَ يَصُومُونَ مَعَنَا، وَ يَحُجُّونَ مَعَنَا، فَأَدْخَلْتَهُمُ النَّارَ»، فَيَقُولُ: «اذْهَبُوا، فَأَخْرِجُوا مَنْ عَرَفْتُمْ مِنْهُمْ!»، فَيَأْتُونَهُمْ فَيَعْرِفُونَهُمْ بِصُورِهِمْ، لَا تَأْكُلُ النَّارُ صُورَهُمْ، فَمِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ النَّارُ إِلَى أَنْصَافِ سَاقَيْهِ، وَ مِنْهُمْ مَنْ أَخَذَتْهُ إِلَى كَعْبَتَيْهِ، فَيَخْرِجُونَهُمْ، فَيَقُولُونَ: «رَبَّنَا، قَدْ أَخْرَجْنَا مَنْ قَدْ أَمَرْتَنَا»، ثُمَّ يَقُولُ: «أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزَنٌ دِينَارٍ مِنَ الْإِيمَانِ!»، ثُمَّ «مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ وَزَنٌ نِصْفِ دِينَارٍ!»، ثُمَّ «مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَلُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ!»

قَالَ أَبُو سَعِيدٍ: «فَمَنْ لَمْ يُصَدِّقْ هَذَا، فَلْيَقْرَأْ: (إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ وَ إِنَّ تَكْ حَسَةً يُضَاعَفُهَا وَ يُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ أَجْرًا عَظِيمًا).»

[349] Od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., prenosi se da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Nakon što Allah spasi vjernike od vatre i oni budu sigurni od nje, borba nekog od vas s njegovim vladarem za pravo koje mu pripada na dunjaluku nije ni približna svojom žestinom borbi tih vjernika kod njihovog Gospodara za njihovu braću, odvedenu u džehennemsku vatru. - On nastavi: - Oni će reći: - Gospodaru naš, ovu su naša braća koji su zajedno s nama klanjali, i zajedno s nama postili, i zajedno s nama hadždž obavili. Ti si ih uveo u džehennemsku vatru! - On će kazati: - Idite i izvedite svakog koga prepoznate! - Oni će otići do njih i prepoznati ih po njihovim licima, jer vatra neće dotaći njihova lica. Nekima će ona dosežati do

polovine potkoljenica, a nekima do članaka. Izvest će ih i reći: - Gospodaru naš, izveli smo one za koje si nam naredio! - Nakon toga će On reći: - Izvedite svakoga ko u svom srcu bude imao imana težine makar koliko jedan dinar!- Potom: - Izvedite i onoga koji u svome srcu bude imao imana težine koliko pola dinara! – Na koncu: - Izvedite svakoga ko u svom srcu bude imao imana težine koliko zrno gorušice!

Rekao je Ebu Se'id: - Ko ne vjeruje u istinost ovih riječi neka prouči: *Allah neće nikome ni trunku nepravde učiniti. Dobro djelo On će umnogostručiti i još od Sebe nagradu veliku dati* (sura En-Nisa, 40).

Komentar Ibn Madždžinog hadisa o šefa'atu

Vanjsko značenje riječi *i prepoznati ih po njihovim licima*, jer vatra neće dotaći njihova lica jeste: vatra neće doticati cijelo lice, jer ono predstavlja čovjekov lik. Također, ona neće doticati ni dijelove tijela na kojima ostaju tragovi sedždi, a jedan od tih dijelova je i čelo. Uzvišeni Allah je cijelo lice blagoslovio i vatra ga neće pržiti, jer se ono cijelo pokorava Uzvišenom Allahu, kada Mu čini sedždu. U Muslimovoj predaji stoji: *Uistinu će skupine biti izvedene iz vatre spržene, osim predjela njihovih lica*. En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, kaže da je riječ *predio* upotrijebljena u množini i da obuhvata dijelove lica.

Ovaj hadis, kojeg prenosi Ibn Madždže, samo potvrđuje da će izgled cijelog lica ostati netaknut. A Allah najbolje zna!

Drugi hadis o šefa'atu kod Ibn Madždže

Naveo ga je Ibn Madždže u 2.džuzu, str.302-303

﴿٣٥٠﴾ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يَجْتَمِعُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يُلْهَمُونَ - أَوْ يَهْمُونَ - شِكُّ مِنْ سَعِيدٍ - يَقُولُونَ: «لَوْ تَشَفَّعْنَا إِلَى رَبِّنَا، فَأَرَّاحَنَا مِنْ مَكَانِنَا؟!»، فَيَأْتُونَ آدَمَ، فَيَقُولُونَ: «أَنْتَ آدَمُ، أَبُو النَّاسِ، خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَ أَسْجَدَ لَكَ مَلَائِكَتُهُ، فَاشْفَعْ لَنَا عِنْدَ رَبِّكَ، يُرْحَنَا مِنْ مَكَانِنَا هَذَا!»، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكُمْ»، فَيَذْكُرُ وَ يَشْكُو إِلَيْهِمْ ذَنْبَهُ الَّذِي أَصَابَ، فَيَسْتَحْيِي مِنْ ذَلِكَ، «وَ لَكِنْ انْتَوُوا نُوحًا، فَإِنَّهُ أَوَّلُ رَسُولٍ بَعَثَهُ اللَّهُ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ!»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكُمْ»، فَيَذْكُرُ سُؤْلَهُ رَبَّهُ مَا لَيْسَ لَهُ بِهِ عِلْمٌ، وَ يَسْتَحْيِي مِنْ ذَلِكَ، «وَ لَكِنْ انْتَوُوا خَلِيلَ الرَّحْمَنِ، إِبْرَاهِيمَ!»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكُمْ، وَ لَكِنْ انْتَوُوا مُوسَى عَبْدًا كَلَّمَهُ اللَّهُ، وَ أَعْطَاهُ التَّوْرَةَ»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكُمْ»، وَ يَذْكُرُ قَتْلَهُ النَّفْسِ بِغَيْرِ النَّفْسِ، «وَ لَكِنْ انْتَوُوا عِيسَى، عَبْدَ اللَّهِ وَ رَسُولَهُ، وَ كَلِمَةَ اللَّهِ وَ رُوحَهُ»، فَيَأْتُونَهُ، فَيَقُولُ: «لَسْتُ هُنَاكُمْ، وَ لَكِنْ انْتَوُوا مُحَمَّدًا - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَبْدًا غَفَرَ اللَّهُ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ وَ مَا تَأَخَّرَ»، قَالَ: «فَيَأْتُونَ، فَأَنْطَلِقُ، فَأَمْشِي بَيْنَ السَّمَاطَيْنِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ (السَّمَاطُ، بِكسر سين : الصف من الناس) فَاِسْتَأْذِنُ عَلَى رَبِّي، فَيُؤْذَنُ لِي، فَإِذَا رَأَيْتُهُ وَقَعْتُ سَاجِدًا، فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعَنِي، ثُمَّ يُقَالُ: «ارْفَعْ يَا مُحَمَّدُ، وَ قُلْ تَسْمَعُ، وَ سَلْ تُعْطَى، وَ اشفَعْ تُشْفَعْ!»، فَأَحْمَدُهُ بِتَحْمِيدٍ يُعْلَمُنِيهِ، ثُمَّ أَشْفَعُ، فَيَحْدُ لِي حَدًّا، فَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَعُودُ الثَّانِيَةَ، فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعَنِي، ثُمَّ يُقَالُ لِي: «ارْفَعْ مُحَمَّدُ، قُلْ تَسْمَعُ، وَ سَلْ تُعْطَى، وَ اشفَعْ تُشْفَعْ!»، فَأَرْفَعُ رَأْسِي، فَأَحْمَدُهُ بِتَحْمِيدٍ يُعْلَمُنِيهِ، ثُمَّ أَشْفَعُ، فَيَحْدُ لِي حَدًّا، فَيَدْخُلُهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَعُودُ الثَّلَاثَةَ، فَإِذَا رَأَيْتُ رَبِّي وَقَعْتُ سَاجِدًا فَيَدْعُنِي مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَدْعَنِي، ثُمَّ يُقَالُ: «ارْفَعْ مُحَمَّدُ، قُلْ تَسْمَعُ، وَ سَلْ تُعْطَى، وَ اشفَعْ تُشْفَعْ!»، فَأَرْفَعُ رَأْسِي، فَأَحْمَدُهُ بِتَحْمِيدٍ يُعْلَمُنِيهِ، ثُمَّ أَشْفَعُ،

فَيُحَدِّثُ لِي حَدًّا، فَيُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ، ثُمَّ أَعُوذُ الرَّابِعَةَ، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، مَا بَقِيَ إِلَّا مَنْ حَبَسَهُ الْقُرْآنُ».

[350] Prenosi se od Enesa b. Malika, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Na Sudnjem danu će se okupiti vjernici i bit će nadahnuti (ili zaokupljeni - sumnja od Se'ida). Reći će: - Potražimo nekoga ko će se za nas zauzeti kod našeg Gospodara, kako bi nas izbavio iz ove naše pozicije! - Otići će do Adema i obratiti mu se: - Ti si, Ademe, praotac čovječanstva. Stvorio te je Allah Svojom Rukom i sedždu su ti učinili Njegovi meleki. Zauzmi se za nas kod svoga Gospodara, kako bi nas On izbavio iz ovoga našeg stanja! - On će im odgovoriti: - Nisam vam od pomoći! - Onda će im spomenuti i pojadati se za svoj grijeh, koji je počinio i postidjet će se toga. - Nego, idite do Nuha. Zaista je on prvi poslanik kojeg je Allah poslao stanovnicima Zemlje! - uputit će ih. Oni će potom otići do njega, a on će reći: - Nisam vam od pomoći! - Spomenut će i on svoje pitanje, kojeg je uputio Gospodaru, a o čemu mu znanje nije bilo dato i postidjet će se zbog toga. Uputit će ih: - Nego, idite do prijatelja Milostivog, Ibrahima! - Oni će otići do njega, a on će im kazati: - Nisam vam od pomoći! Nego, idite do Musaa, roba s kojim je Allah razgovarao i kojem je Tevrat dao! - Oni će poslušati i otići do njega, a on će reći: - Nisam vam od pomoći! - Spomenut će ubistvo nevine osobe, koje je izvršio. Onda će ih savjetovati: - Nego, idite do 'Isaa, Allahovog roba i Njegovog poslanika, Allahove Riječi i Njegovog Ruha! - Oni će otići do njega, a on će kazati: - Nisam vam od pomoći! Nego, idite do Muhammeda, s.a.v.s., roba kojem je Allah oprostio i prijašnje i kasnije njegove grijehe! - Oni će tada doći do mene. Ja ću se uputiti i proći između dva reda vjernika i tražit ću dopuštenje od svog Gospodara da Ga vidim. On će mi dozvoliti, a, kada Ga budem vidio, past ću na sedždu i tako ostati onoliko koliko Allah bude htio. Zatim će biti kazano: - Muhammede, podigni se i reci, bit ćeš saslušan.

I traži, bit će ti to dato. I zauzmi se, tvoje zauzimanje će prihvaćeno biti! - Tada ću Mu zahvaliti zahvalom kojoj će me On podučiti, a zatim ću se zauzimati. Bit će mi određena jedna skupina i oni će biti uvedeni u Džennet. Zatim ću se vratiti drugi put. Kada budem vidio svoga Gospodara, past ću na sedždu i tako ću ostati onoliko koliko On bude htio. Zatim će mi biti kazano: - Muhammede, podigni se i reci, bit ćeš saslušan. I traži, to će ti biti dato. I zauzmi se, tvoje zauzimanje će prihvaćeno biti! - Na to ću podići svoju glavu i zahvaliti Mu zahvalom kojoj će me On podučiti i zauzimat ću se, te će mi biti određena jedna skupina i oni će biti uvedeni u Džennet. Zatim ću se vratiti treći put. I tada ću, kada budem vidio svoga Gospodara, pasti na sedždu i ostati tako onoliko koliko On bude htio. Potom će mi biti kazano: - Podigni se, Muhammede! Reci i bit ćeš saslušan! Traži i to će ti biti dato! I zauzmi se, tvoje zauzimanje će prihvaćeno biti! - Na to ću podići glavu i zahvaliti Mu se zahvalom kojoj će me On podučiti. Onda ću se zauzimati i bit će mi određena jedna skupina. Oni će biti uvedeni u Džennet, a ja ću se vratiti četvrti put i reći: Gospodaru moj, ostao je samo onaj koga je Kur'an zavještio!

Pojašnjenje

Za ovaj hadis je već naprijed naveden komentar nejasnih pojmova, pa nema potrebe ponavljati ga. A Allah najbolje zna!

Napomena u vezi s ponavljanjem hadisa o šefa'atu:

Učenjaci hadisa su saglasni da je u navođenju hadisa o šefa'atu dokaz da je on sahih, te njegovo ponavljanje dostiže stepen mutevatira i stoga biva adekvatan odgovor u pobijanju onog ko pobija i poriče šefa'at.

Poglavlje XXXV

Hadisi o stajanju roba pred njegovim Gospodarom na Sudnjem danu (i ispitivanje vjerovjesnika o dostavljanju objave)

HADIS

Stajanje roba pred njegovim Gospodarom na Sudnjem danu

Iz El-Buharijinog Sahiha, Knjiga o zekatu, poglavlje Sadaka prije odbijanja ili vraćanja, 2. džuz, str.109.

﴿٣٥١﴾ حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو عَاصِمٍ النَّبِيلُ، أَخْبَرَنَا سَعْدَانُ بْنُ بَشَرَ، حَدَّثَنَا أَبُو بَجَاهِدٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ خَلِيفَةَ الطَّائِي، قَالَ: «سَمِعْتُ عَدِيَّ بْنَ حَاتِمٍ

– رَضِيَ اللهُ عَنْهُ – يَقُولُ: «كُنْتُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ – فَجَاءَهُ رَجُلَانِ: أَحَدُهُمَا يَشْكُو الْعَيْلَةَ، وَالْآخَرُ يَشْكُو قَطْعَ السَّبِيلِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ – صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَمَّا قَطْعُ السَّبِيلِ، فَإِنَّهُ لَا يَأْتِي عَلَيْكَ إِلَّا قَلِيلٌ، حَتَّى تَخْرُجَ الْعِيرُ إِلَى مَكَّةَ بِغَيْرِ خَفِيرٍ، وَأَمَّا الْعَيْلَةُ، فَإِنَّ السَّاعَةَ لَا تَقُومُ حَتَّى يَطُوفَ أَحَدُكُمْ بِصَدَقَتِهِ، لَا يَجِدُ مَنْ يَقْبَلُهَا مِنْهُ، ثُمَّ لَيَقْفِرَنَّ أَحَدُكُمْ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ، لَيْسَ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ حِجَابٌ، وَلَا تَرْجَمَانِ يُتَرَجَمَ لَهُ، ثُمَّ لَيَقُولَنَّ لَهُ: «أَلَمْ أُوتِكَ مَالًا؟»، فَلَيَقُولَنَّ: «بَلَى»، ثُمَّ لَيَقُولَنَّ: «أَلَمْ أُرْسِلْ إِلَيْكَ رَسُولًا؟»، فَلَيَقُولَنَّ: «بَلَى»، فَيَنْظُرُ عَنْ يَمِينِهِ، فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ، ثُمَّ يَنْظُرُ عَنْ شِمَالِهِ، فَلَا يَرَى إِلَّا النَّارَ، فَلَيَقْفِرَنَّ أَحَدُكُمْ النَّارَ، وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَبِكَلِمَةٍ طَيِّبَةٍ!»

[351] Pričao nam je ‘Abdullah b. Muhammed, pričao nam je Ebu ‘Asim en-Nebil, obavijestio nas je Se‘adan b. Bišr, pričao nam je Ebu Mudžahid, pričao nam je Muhill b. Halife et-Ta’i, koji je rekao: - Čuo sam ‘Adija b. Hatima, r.a., da je rekao: - Bio sam kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada su mu došla dva čovjeka. Jedan od njih se žalio na siromaštvo, a drugi na razbojništvo na putu. Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao je: - U pogledu razbojništva, za vrlo kratko vrijeme ćeš doživjeti da karavane iz Meke izlaze bez čuvara. A u pogledu siromaštva, zaista Sudnji dan neće nastupiti dok neko od vas ne bude kružio tražeći kome da udijeli svoju milostinju, a neće naći nikoga ko bi mu je primio. Svaki od vas će zasigurno stati pred svog Gospodara, kada između njih neće biti zastora, niti posrednika koji će tumačiti. Tada će On pitati: - Zar ti nisam podario imetak? - Čovjek će odgovoriti: - Jesi! - Zatim će ga On pitati: - Zar ti nisam poslao poslanika? - Pitani će odgovoriti: - Jesi! - Tada će on pogledati desno i neće vidjeti ništa osim vatre. Pogledat će i lijevo i neće vidjeti ništa osim vatre. Stoga, neka se svako od vas čuva vatre, makar s pola hurme. Ako to ne nađe, onda barem lijepom riječju!

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o početku stvaranja, u poglavlju Obilježja vjerovjesništva u islamu.

﴿٣٥٢﴾ حدثني محمد بن الحكم، أخبرنا النضر، أخبرنا إسرائيل، أخبرنا سعد الطائي، أخبرنا محل بن خليفة، عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاطَمٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «بَيْنَا أَنَا عِنْدَ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - إِذْ أَتَاهُ رَجُلٌ، فَشَكَا إِلَيْهِ الْفَاقَةَ، ثُمَّ أَتَاهُ الْآخَرُ، فَشَكَا إِلَيْهِ قَطْعَ السَّبِيلِ، فَقَالَ: «يَا عَدِيُّ، هَلْ رَأَيْتَ الْحَيْرَةَ؟»، قُلْتُ: «لَمْ أَرَهَا، وَ قَدْ أُبْنِيتُ عَنْهَا.»، قَالَ: «فَإِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ، لَتَرَيْنَ الظَّعِينَةَ تَرْجُلُ مِنْ الْحَيْرَةِ حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ، لَا تَخَافُ أَحَدًا، إِلَّا اللَّهَ.»، قُلْتُ: «فِيمَا بَيْنِي وَ بَيْنَ نَفْسِي: «فَأَيْنَ دُعَاؤُ طَيِّءِ الَّذِينَ سَعَرُوا الْبِلَادَ؟» - « وَ لَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ، لَتَفْتَتِحَنَّ كُنُوزَ كِسْرَى.»، قُلْتُ: «كِسْرَى بْنُ هُرْمُزٍ؟»، قَالَ: «كِسْرَى بْنُ هُرْمُزٍ، وَ لَئِنْ طَالَتْ بِكَ حَيَاةٌ، لَتَرَيْنَ الرَّجُلَ، يُخْرِجُ مِلءَ كَفِّهِ، مِنْ ذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ، يُطْلُبُ مَنْ يَقْبَلُهُ مِنْهُ، فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُهُ مِنْهُ، وَ لَيَلْقَيْنَ اللَّهَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ يَلْقَاهُ، وَ لَيْسَ بَيْنَهُ وَ بَيْنَهُ تَرْجُمَانٌ يَرْجِمُهُ لَهُ، فَلَيَقُولَنَّ لَهُ: «أَلَمْ أَبْعَثْ إِلَيْكَ رَسُولًا، فَيُلْفِكَ؟»، فَيَقُولُ: «بَلَى.»، فَيَقُولُ: «أَلَمْ أُعْطِكَ مَالًا وَ وَلَدًا، وَ أَفْضَلَ عَلَيْكَ؟»، فَيَقُولُ: «بَلَى.»، فَيَنْظُرُ عَنْ بَيْنِهِ، فَلَا تَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ، وَ يَنْظُرُ عَنْ يَسَارِهِ، فَلَا تَرَى إِلَّا جَهَنَّمَ.» - قَالَ عَدِيُّ: «سَمِعْتُ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «اتَّقُوا النَّارَ، وَ لَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ، فَإِنْ لَمْ تَجِدْ شِقَّ تَمْرَةٍ فَبِكَلِمَةِ طَيِّبَةٍ!»

قال عدى - رضى الله عنه - : «فَرَأَيْتُ الظَّعِينَةَ تَرْجُلُ مِنَ الْحَيْرَةِ، حَتَّى تَطُوفَ بِالْكَعْبَةِ، لَا تَخَافُ إِلَّا اللَّهَ، وَ كُنْتُ فِيْمَنْ افْتَتَحَ كُنُوزَ كِسْرَى بْنِ هُرْمُزٍ، وَ لَئِنْ طَالَتْ بِكُمْ حَيَاةٌ، لَتَرَوُنَّ مَا قَالَ النَّبِيُّ - أَبُو الْقَاسِمِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «يُخْرِجُ مِلءَ كَفِّهِ.»

[352] Pričao nam je Muhammed b. Hakem, obavijestio nas je En-Nadr, obavijestio nas je Israil, obavijestio nas je Se'ad et-Ta'i, obavijestio nas je Muhill b. Halife, koji je prenio od 'Adija b. Hatima, r.a., da je rekao: - Bio sam

kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., kada mu je došao neki čovjek i požalio se na neimaštinu. Potom je došao drugi i požalio se na razbojništvo na putu. On je upitao: - 'Adij, jesi li vidio Hiru? - Odgovorio sam da nisam, iako sam o njoj obaviješten. On reče: - Ako poživiš, vidjet ćeš ženu u nosiljci, koja će putovati iz Hira, sve dok ne stigne do Kabe, kako bi je tavafila, i neće se plašiti nikoga osim Allaha. - Na to sam pomislio: Gdje će nestati opaki razbojnici, koji gradove pustoše? I, ako poživiš, uistinu ćete otvoriti Kistrine riznice! Na moje pitanje: Kisre b. Hurmuza?, on odgovori: Da, Kisre b. Hurmuza. I, ako poživiš, vidjet ćeš čovjeka kako vadi punu šaku, zlata ili srebra, tražeći nekoga da to primi od njega, a neće naći nikoga ko bi to uzeo. I srest će svoga Gospodara neko od vas. Na Dan kada Ga bude sreo, neće imati prevodioca između sebe i Njega da mu prevodi. Tada će ga On pitati: - Zar ti nisam poslao poslanika koji ti je dostavio objavu? - On će odgovoriti: - Jesi! - On će upitati: - Zar ti nisam dao imetak i porod i bereket ti dao? - Čovjek će odgovoriti: - Jesi! - Pogledat će desno od sebe i neće vidjeti ništa osim Džehennema. Zatim će pogledati lijevo od sebe i neće vidjeti ništa osim Džehennema. Rekao je 'Adij: - Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., kako kaže: - Čuvajte se vatre džehennemske, makar s pola hurme. Ako ni to ne nađete, onda barem lijepom riječju!

Rekao je 'Adij, r.a.: - Vidio sam ženu u nosiljci, koja je išla iz Hire, sve dok nije došla do Kabe, kako bi je tavafila i koja se nije bojala nikoga osim Allaha. Bio sam i s onima koji su osvojili riznice Kisre b. Hurmuza. Ako poživate, vidjet ćete ono o čemu je govorio Vjerovjesnik Ebu el-Kasim, s.a.v.s., da će doći vrijeme kada će čovjek izvući punu šaku.

El-Kastalanijev komentar oba hadisa

Riječ **الغَبْلَة** znači: siromaštvo, a riječi **القطع السبيل** znače **القطع الطريق** razbojništvo na putu, kojim grupa ljudi čini zlo, koja pustoši mjesta

življenja, kako bi uzela novac, ubila nekoga, ili kako bi zastrašila ljude, oslanjajući se na moć i oružje i oglašujući se o pozive u pomoć. Riječ **العبير** znači: deva koja nosi namirnice, hranu i drugo što je potrebno na putovanju.

Dio izjave: *Pred njegovim Gospodarom, kada između njega i njegovog Gospodara neće biti zastora, niti prevodioca* ima preneseni smisao, zbog toga što Uzvišeni Allah nije ničim okružen niti Ga prekriva zastor. On je skriven od naših pogleda koprenom, koja se nalazi na očima, zbog nemogućnosti da Ga pojмимо na dunjaluku. Na Ahiretu će ona biti skinuta i očni vid će biti povećan, na što ukazuju riječi Uzvišenog: *Ti nisi mario za ovo, pa smo ti skinuli koprenu tvoju; danas ti je oštar vid* (sura Kaf, 22). Hira predstavlja grad koji je bio u rukama Arapa, a pod vlašću Perzijanaca. Riječ **دعاري** znači: razbojništvo na putu, razbojnici koji spaljuju gradove, donose u njih svako zlo, potpiruju vatru. U obećanju *uistinu ćete otvoriti Kistrine riznice* glagol **افتتح** označava vršio radnje (fa'ila), dok u formi: *uistinu će biti otvorene Kistrine riznice* glagol **فتح** označava da je vršilac radnje nepoznat. Riječ **الطعنة** znači: žena u nosiljci. *A ako poživate, uistinu ćete vidjeti...* znači: tada će neko od vas izvaditi punu šaku zlata ili srebra i neće naći nikoga ko bi to od njega primio. Tada će, naime, siromaštvo iščeznuti. Rečeno je da će to biti u vrijeme 'Isaa, a.s. El-Bejheki je potpuno siguran da se to desilo u vrijeme Omera b. 'Abdulaziza, r.a., shodno kazivanju Omera b. Esida b. 'Abdurrahmana b. Zejda b. el-Hattaba: - U vezi s vladavinom Omera b. 'Abdulaziza tokom trideset mjeseci, tako mi Allaha, nije umro sve dok se nije pojavio čovjek koji nam je donio ogroman imetak i rekao: - Podijelite ovo tamo gdje nađete sirotinje! - Nije se prestalo tražiti, sve dok mu sav njegov imetak nije vraćen. Sjećali smo se kako smo sve učinili da uradimo onako kako je on tražio, ali nismo našli nekoga ko bi ga primio, kada je Omer svijet već učinio materijalno neovisnim. Ovo prenosi El-Bejheki, a to je i potvrda onoga što se navodi u 'Adijevom hadisu. A Allah najbolje zna.

HADIS

Vjernik će biti primaknut svome Gospodaru tako da će ga On staviti pod Svoje okrilje

Navodi ga El-Buhari u Knjizi o tefsiru, Sura Hud, 6. džuz, str. 74.

﴿٣٥٣﴾ حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ وَهَشَامٌ، قَالَا: «حَدَّثَنَا قَتَادَةُ، عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُحْزَرٍ، قَالَ: «بَيْنَا ابْنُ عُمَرَ يَطُوفُ، إِذْ عَرَضَ لَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: «يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ - أَوْ قَالَ: «يَا ابْنَ عُمَرَ، هَلْ سَمِعْتَ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فِي التَّحْوِي؟»، فَقَالَ: «سَمِعْتُ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ: «يَذْنِبُ الْمُؤْمِنُ مِنْ رَبِّهِ - وَ قَالَ هَشَامٌ: «يَذْنِبُ الْمُؤْمِنُ (أَيُّ مِنْ رَبِّهِ) حَتَّى يَضَعَ عَلَيْهِ كَنَفَهُ، فَيَقَرُّهُ بِذُنُوبِهِ،: «تَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا؟»، يَقُولُ: «أَعْرِفُ»، يَقُولُ: «رَبِّ، أَعْرِفُ». - مَرَّتَيْنِ، فَيَقُولُ: «سَتَرْتَهَا فِي الدُّنْيَا، وَ أَغْفَرُهَا لَكَ الْيَوْمَ»، ثُمَّ تَطْوِي صَحِيفَةَ حَسَنَاتِهِ، وَ أَمَّا الْآخَرُونَ - أَوِ الْكُفَّارُ - فَيُنَادَى عَلَى رُءُوسِ الْأَشْهَادِ: «هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ.»»

[353] Pričao nam je Museddaded, pričao nam je Jezid b. Zurej'a, pričao nam je Se'id i Hišam, koji su rekli: - Pričao nam je Katade, koji je prenio od Safvana b. Muhrizu, da je rekao: - Bili smo s Ibn Omerom na tavafu, kada nam je prišao neki čovjek i upitao: - Ebu 'Abdurahmane (ili sine Omerov)! Jesi li čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., da govori o tajnom razgovoru? - Odmah je nastavio: - Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., kako kaže: - Vjernik će biti primaknut (Hišam je rekao: - Vjernik će se primaknuti) svome Gospodaru, tako da će ga On staviti pod Svoje okrilje i primorati ga da prizna svoje grijehe. Pitat će ga: - Priznaješ li ovaj grijeh? - Vjernik će odgovoriti: - Priznajem. Gospodaru moj, priznajem! - Allah će reći: - Prikrio sam ti ih na dunjaluku, a danas sam ti ih oprostio! - Zatim će biti zatvorena knjiga njegovih dobrih djela. Protiv ostalih (tj. nevjernika) svjedočit će riječi: Ovi su izmišljali laži

o Gospodaru svome! Neka Allahovo prokletstvo stigne mnogobošce (sura Hud, 18).

Rekao je El-Kastalani, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Također, ovaj hadis je El-Buhari naveo u Knjizi o zulumu, Knjizi o edebu i Knjizi o tevhidu. Muslim ga navodi u Knjizi o pokajanju, En-Nesai u Knjizi o tefsiru i Knjizi o oslobađanju robova, a Ibn Madždže u Knjizi o sunetu.

El-Kastalanijev komentar hadisa iz Knjige o zulumu, 4. džuz, str.254, kao i iz Knjige o tefsiru Sure Hud, 7. džuz, str. 171.

Rekao je El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao: *Pričali su nam Musedded, koji je sin Muserheda, Jezid b. Zurej'a, Seid i Hišam (Seid b. Ebi 'Urube i Hišam b. Ebi 'Abd ed-Distivani) i Katade b. De'ame, koji je prenio od Safvana b. Muhriza da je rekao: - Bili smo s Ibn Omerom ('Abdullah sin Omera b. el-Hattaba, r.a.) u tavafu oko Kabe kada mu je prišao neki čovjek. U Knjizi o zulumu stoji tekst: Išao sam s Ibn Omerom, r.a., držeći ga za ruku, kada mu je prišao neki čovjek i upitao: - Ebu 'Abdurrahmane (ili: Sine Omerov)! Jesi li čuo od Vjerovjesnika, s.a.v.s., nešto o tajnom razgovoru, tj. što je on rekao za tajni razgovor, koji će se desiti na Kijametskom danu između Allaha Uzvišenog i vjernika, prilikom polaganja računa. U Knjizi o zulumu stoji tekst: Kako si čuo Vjerovjesnika, s.a.v.s., da govori o tajnom razgovoru? On je odgovorio: Čuo sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., kako kaže: - Vjernik će biti primaknut svome Gospodaru. Hišam je u svojoj predaji naveo: - Vjernik će se primaknuti svome Gospodaru.*

U Knjizi o zulumu stoji: *Uistinu će Allah primaći vjernika, tj. približiti ga i staviti ga pod Svoje okrilje.* Riječ **كف** znači: na Svoju stranu, a obje riječi: i prikućivanje (**الدنو**) i prsa/strana (**الحنف**) predstavljaju metaforu i imaju značenje: zaštita i milost, što znači: On će ga zaštititi od onih koji još nisu polagali račun, kako im njegove mahane ne bi bile otkrivene. *Prisilit će ga da prizna svoje grijehe, riječima: Priznajesh li ove grijehe? Rob će odgovoriti: Gospodaru moj, priznajem! Priznajem!*

Uzvišeni Allah će mu reći: - *Skrio sam ti ih na dunjaluku, a danas sam ti ih oprostio.* - *Zatim će biti zatvorena knjiga njegovih dobrih djela, a u drugoj predaji stoji: Zatim će On zatvoriti knjigu njegovih dobrih djela.* Konstrukcija: *a protiv ostalih ili nevjernika jeste sumnja prenosioca.* U predaji u Knjizi o zulumu stoji: *Protiv nevjernika i munafika, ili munafika će svjedočiti riječi: - Ovi su izmišljali laži o Gospodaru svome! Neka Allahovo prokletstvo stigne mnogobošce.*

U hadisu se nalazi dokaz da će Allah sačuvati na Ahiretu onoga što nije javno griješio na dunjaluku, što će rezultirati zaštitom Uzvišenog Allaha. Onaj, pak, što je javno i očito griješio nije dostojan da bude sačuvan od Allaha na Ahiretu. U predaji u Knjizi o zulumu stoji: *Sve dok ga ne prisili da prizna svoje grijehe i on u sebi pomisli da je propao.* Gospodaru naš, molimo te da nam prekriješ mahane naše i na dunjaluku i na Ahiretu, ljubavlju Svojom i dobrotom Svojom, o Plemeniti! Amin!

HADIS

Srest će rob svoga Gospodara na Sudnjem danu, a On će ga upitati: „Hej ti, zar nisam bio darežljiv prema tebi...”

Naveo ga je imam Muslim u svome Sahihu, u Knjizi o zuhdu, 10. džuz, str. 342.

﴿٣٥٤﴾ حدثنا محمد بن أبي عمر، حدثنا سفيان، عن سهيل بن أبي صالح، عن أبيه، عن أبي هريرة - رضى الله عنه - قال: « قالوا: « يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَلْ تَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ » قَالَ: « هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ فِي الظُّهَيْرَةِ، لَيْسَتْ فِي سَحَابَةٍ؟ » قَالُوا: « لَا. » قَالَ: « فَهَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ فِي سَحَابَةٍ؟ » قَالُوا: « لَا. » قَالَ: « وَ الَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ، إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا. » قَالَ: « فَيَلْقَى الْعَبْدَ، فَيَقُولُ: « أَيْ فُلٍ، أَلَمْ أَكْرَمَكَ؟ وَ أَسَوَّدَكَ، وَأَزَوَّجَكَ، وَ أَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَ الْإِبِلَ، وَ أَذْرَكَ تَرَأْسَ، وَ تَرْبَعٍ؟! » فَيَقُولُ: « بَلَى. » فَيَقُولُ: « أَ فَظَنَنْتَ أَنَّكَ مُلَاقِي؟ » فَيَقُولُ: « لَا. » فَيَقُولُ: « فَإِنِّي أَنَسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي. » ثُمَّ يَلْقَى الثَّانِي، فَيَقُولُ: « أَيْ فُلٍ، أَلَمْ أَكْرَمَكَ، وَ أَسَوَّدَكَ، وَ أَزَوَّجَكَ، وَ أَسَخَّرَ لَكَ الْخَيْلَ وَ الْإِبِلَ؟! وَ أَذْرَكَ تَرَأْسَ، وَ تَرْبَعٍ؟! » فَيَقُولُ: « بَلَى، أَيْ رَبِّ. » فَيَقُولُ: « أَ فَظَنَنْتَ أَنَّكَ مُلَاقِي؟! » فَيَقُولُ: « لَا. » فَيَقُولُ: « فَإِنِّي أَنَسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي. » ثُمَّ يَلْقَى الثَّالِثَ، فَيَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، فَيَقُولُ: « يَا رَبِّ، آمَنْتُ بِكَ وَ بَكْتَابِكَ، وَ بَرُسُلِكَ، وَ صَلَّيْتُ وَ صُمْتُ وَ تَصَدَّقْتُ، وَ بَشَنَى بِخَيْرِ مَا اسْتَطَاعَ. » فَيَقُولُ: « هَهُنَا إِذَا! » قَالَ: « ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: « الْآنَ نَبْعَثُ شَاهِدَنَا عَلَيْكَ! » وَ يَتَفَكَّرُ فِي نَفْسِهِ: « مَنْ ذَا الَّذِي يَشْهَدُ عَلَيَّ؟ » فَيَخْتِمُ عَلَى فِيهِ، وَ يُقَالُ لِفَحْدِهِ وَ لَحْمِهِ وَ عِظَامِهِ: « انْطَقِي! » فَتَنْطِقُ فَحْدَهُ، وَ لَحْمُهُ وَ عِظَامُهُ بِعَمَلِهِ، وَ ذَلِكَ لِيَعْدِرَ مِنْ نَفْسِهِ، وَ ذَلِكَ الْمُنَافِقُ، وَ ذَلِكَ الَّذِي يَسْخَطُ اللَّهُ عَلَيْهِ. »

[354] Pričao nam je Muhammed b. Ebi Omer, pričao nam je Sufjan, koji je prenio od Suhejla b. Ebi Saliha, on od svoga oca, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao: - Upitali su ashabi: - Allahov Poslaniče, hoćemo li mi vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu? - On je odgovorio: - Smetate li jedni drugima, kada posmatrate sunce u zenitu, kada je nebo bez oblaka? - Oni su odgovorili odrično, a on dalje upita: - A smetate li jedni drugima kada posmatrate mjesec u noći punog mjeseca, kada na nebu nema oblaka? - Oni su opet odrično odgovorili, a on je kazao. - Tako mi Onoga Koji upravlja mojim životom, vi nećete smetati jedni drugim prilikom gledanja u vašeg Gospodara isto onako kako ne smetate kada posmatrate jedno od to dvoje. On će sresti roba i reći mu: - Hej ti, zar prema tebi nisam plemenit bio? I oženio te! I za poglavara te postavio! I potčinio ti konje i deve! I dopustio ti da budeš namjesnik i da uzimaš četvrtinu! - Čovjek će odgovoriti potvrdno, a On će nastaviti: - Jesi li mislio da ćeš proživljen biti? - Upitani će odgovoriti da nije, a On će reći: - Ja sam te danas zaboravio kao što si ti Mene zaboravio.

Zatim će proživjeti drugoga i reći mu: - Zar prema tebi nisam bio darežljiv? I oženio te! I za poglavara te postavio! I potčinio ti konje i deve! I dopustio ti da budeš namjesnik i da uzimaš četvrtinu! - Ovaj će odgovoriti: - Jesi, Gospodaru moj. Zatim će On reći: - Jesi li mislio da ćeš proživljen biti? - Upitani će odgovoriti da nije, a On će mu reći: - Ja sam te danas zaboravio, kao što si ti Mene zaboravio.

Zatim će proživjeti trećeg i kazati mu isto. Čovjek će odgovoriti: - Gospodaru moj, ja sam vjerovao u Tebe, i u Tvoje knjige, i u Tvoje poslanike, i klanjao sam i postio i milostinju udjeljivao, i još sam dobra činio koliko god sam mogao. - Gospodar će reći: A, tako dakle! Sad ćemo protiv tebe izvesti Naše svjedoke! - Čovjek će pomisliti: - Ko je taj koji će svjedočiti protiv mene? - Usta će mu biti zapečaćena, a bit će naređeno njegovim stegnima, njegovom mesu i njegovim kostima: - Progovorite! - Progovorit će njegova stegna, meso i kosti o onome što je radio, tako

da se protiv sebe neće moći opravdati. To će biti licemjer, onaj na koga se Allah rasrdio.

Prenosi ga Muslim od Enesa b. Malika, r.a., i kaže:

﴿٣٥٥﴾ حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ النَّصْرِ بْنِ أَبِي النَّصْرِ، حَدَّثَنَا أَبُو النَّصْرِ هَاشِمُ بْنُ أَبِي الْقَاسِمِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ الْأَشْجَعِيُّ، عَنْ سَفْيَانَ الثَّوْرِيِّ، عَنْ عُبَيْدِ الْمَكْتَبِ، عَنْ فَضِيلٍ عَنِ الشَّعْبِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَضَحَكْتُ، فَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مِمَّ أَضْحَكُ؟»، قُلْنَا: «اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ»، قَالَ: «مِنْ مُحَاظَةِ الْعَبْدِ رَبَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - يَقُولُ: «يَا رَبِّ، أَلَمْ تُجِرْنِي مِنَ الظُّلْمِ؟»، قَالَ: «يَقُولُ: «بَلَى»، قَالَ: «فَيَقُولُ: «فَأَنَّى لَا أُجِيرُ عَلَى نَفْسِي إِلَّا شَاهِدًا مِنِّي.»، قَالَ: «فَيَقُولُ: «كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ شَهِيدًا، وَبِالْكَرَامِ الْكَاتِبِينَ شُهَدَاءَ.»، قَالَ: «فَيُخْتَمَ عَلَى فِيهِ، فَيُقَالُ لَأَرْكَانِهِ: «انْطَلِقِي!»، قَالَ: «فَتَنْطَلِقُ بِأَعْمَالِهِ.»، قَالَ: «ثُمَّ يُخَلَّى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَلَامِ.»، قَالَ: «فَيَقُولُ: «بُعْدًا لَكُنَّ وَ سُحْقًا، فَعَنَكُنَّ كُنْتُ أَنَا ضَلُّ!»

[355] Pričao nam je Ebu Bekr b. en-Nadr b. Ebi en-Nadr, pričao nam je Ebu en-Nadr Hašim b. Ebi el-Kasim, pričao nam je 'Ubejdullah el-Ešdže'i, koji je prenio od Sufjana es-Sevrija, on od 'Ubejdulmekteba, on od Fudajla, on od Eš-Še'abija, a on od Enesa b. Malika, r.a., da je rekao: - Bili smo kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., kada se on nasmejao i upitao: - Zna li zašto sam se zasmijao? - Odgovorili smo: - Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju. - On tada reče: - Zbog razgovora jednog roba s njegovim Gospodarom. Rob se obratio: - Gospodaru moj, zar me nećeš zaštititi zuluma? - On će odgovoriti potvrdno, a rob će reći: - Uistinu, ja neću priznati da protiv mene svjedoči iko osim mene samog! - Na to će On reći: - Dovoljno ti je što ćeš protiv sebe danas imati svjedoka i što će protiv tebe svjedočiti plemeniti pisari! - Zatim će biti zapečaćena njegova usta

i bit će naređeno njegovim udovima: - Progovorite! - Oni će govoriti o onome šta je on radio. Nakon toga će mu biti dopušteno da govori, a on će reći: - Dalje s njima, daleko bili! A ja se za vas zalagao!

Naveo ga je Et-Tirmizi u svome Džami'u, prenoseći od Ebu Hurejre i Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., a njegov tekst je kraći u odnosu na dvije Muslimove predaje, koje su prethodno navedene.

﴿٣٥٦﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، وَ أَبِي سَعِيدٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَا: « قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «يُؤْتَى بِالْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ سَمْعًا وَ بَصَرًا، وَ مَالًا وَ وَلَدًا، وَ سَخَّرْتُ لَكَ الْأَنْعَامَ، وَ الْحَرْثَ، وَ تَرَكْتُكَ تَرَأْسًا وَ تَرْبَعًا! فَكُنْتَ تَظُنُّ أَنَّكَ مُلَاقٍ يَوْمَكَ هَذَا؟!»، قَالَ: «فَيَقُولُ: لَا.»، فَيَقُولُ لَهُ: «الْيَوْمَ أَنْسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي!»

[356] Prenosi se od Ebu Hurejre i Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da su kazali: - Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Bit će doveden rob na Sudnjem danu, kojega će Allah upitati: - Zar ti nisam dao i sluh, i vid, i imetak, i potomstvo, i potčinio ti stoku i zemlju, i ostavio te da upravljaš i četvrtinu ubireš? Jesi li mislio da ćeš danas proživljen biti? – Rob će odrično odgovoriti, a zatim će mu On reći: - Danas sam te Ja zaboravio, kao što si ti Mene bio zaboravio!

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi: „Hadis je sahih-garib.“

En-Nevevijeve komentar oba hadisa iz Muslimovog Sahiha

Obećanje: Vi nećete smetati jedni drugima prilikom gledanja u vašeg Gospodara isto onako kako ne smetate kada posmatrate jedno od dvoje

nebeskih tijela, znači: vidjet ćete vašeg Gospodara zasigurno, bez ikakva mučenja u tome, kao što se ne mučite kada posmatrate sunce na nebu bez oblaka, ili kada posmatrate mjesec u noći punog mjeseca, kada je nebo bez oblaka.

Riječima: *Pa će biti proživljen rob* najavljuje se da će Allah proživjeti roba, pa će mu reći: *Hej ti, reci*, tj. o čovječe, forma za njegovo ime, u kojoj je riječ *قُلْ* s damom (ـُ) na fa'u (ف) i sukunom (ـْ) na lamu (ل). To je forma skraćivanja riječi, bez nekog posebnog objašnjenja i pravila. Kažu da je to narječje, sa značenjem *فلان* (neko). Prenio je El-Kadi 'Ijad.

Pitanjima: *Zar prema tebi nisam plemenit bio? I za poglavara te postavio?* kazuje se da je rob vlast nad drugima imao. Dodatak: *I oženio te znači*: počastio te suprugom, koju sam ti stvorio, da bi uz nju smiraj našao i između vas ljubav i milost uspostavio. *I konje i deve ti potčinio i dao ti* (ostavio te da) *i učinio te vodom*, da budeš poglavar naroda i njihov vođa, *i da uzimaš četvrtinu*. U jednoj predaji stoji: *I dao ti da se naslađuješ*.

En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, kaže da se pod uzimanjem četvrtine misli na praksu u džahilijetu, kada je četvrtina uzimana kao plijen. Kaže se *رَبْعُهُمْ* uzeo sam im četvrtinu, tj. uzeo sam četvrtinu njihove imovine, čime dolazimo do značenja tih riječi: *Zar te nisam učinio vladarem kojem se pokorava?*

El-Kadi je, nakon priče koju sam spomenuo, zaključio da to ima značenje: Ostavio sam te spokojnog tako da nemaš potrebe za nevoljom i poteškoćom, zbog njihovih riječi: - Imaj naklonosti prema sebi, tj. blago postupaj prema sebi. Značenje riječi: *da se naslađuješ* jeste: da u blagostanju živiš. Rečeno je: - da se razveseliš. - A rečeno je i: - Da živiš u blagostanju.

Rečenica: *Zaistu Sam te Ja danas zaboravio kao što si ti Mene bio zaboravio* znači: uskraćujem ti Svoju milost, kao što si ti uskraćivao pokornost Meni i ostavljam te bez pomoći i milosti, kao što si ti ostavljao pokornost Meni, bez razmišljanja o njoj.

Riječi koje se nalaze u prvom hadisu: *Pa će mu Allah Uzvišeni reći*: - *Tako, dakle!* znače da će Uzvišeni Allah to reći robu koji je smatrao da je vjerovao u Allaha, Njegove knjige i Njegove poslanike, da je klanjao i postio, milostinju udjeljivao i sve ostalo što je kazao, a lažac je u svemu tome, koji će misliti da će mu njegova laž biti od pomoći na taj dan. To je licemjer za čije osobine Uzvišeni Allah kaže: *Na Dan u koji ih Allah sve oživi, oni će se Njemu zaklinjati, kao što se vama zaklinjate, misleći da će im to nešto koristiti. Oni su, doista, pravi lažljivci* (sura El-Mudžadele, 18). Allah će zbog ovih njegovih osobina reći: *Tako,*

dakle! To znači: Stani tu, da protiv tebe posvjedoče tvoji udovi, kada si pokuđena djela činio. *Allah će mu reći: - Sada ćemo protiv tebe svjedoka izvesti, pa će se on zamisliti, u sebi govoreći: - Ko je taj što će protiv mene svjedočiti?* On ne zna da se radi o njegovim udovima. *Srce će mu zapečaćeno biti*, tj. njegova usta će ukočena postati, pa neće moći govoriti. *I njegovi udovi će posvjedočiti ono što je on radio*, a to je ono što kaže Uzvišeni: *Danas ćemo im usta zapečatiti, njihove ruke će Nam govoriti, a noge njihove će o onome što su radile svjedočiti* (sura Ja Sin, 65). *To je licemjer na kojeg će se Allah rasrditi*, pa će on reći svojim udovima: *Dalje sa njima! Daleko bili!*, tj. daleko od Allahove milosti, a daleko bili predstavlja intenziviranje prezira. *Za vas sam se trudio* znači: poricao sam zbog toga što sam se borio za njih, a oni svjedoče protiv mene! Vi ste izloženi patnji. Međutim, Allah, Koji je svemu dao da progovori, dat će im moć govora. Allaha molimo da prekrije naše mahane i da nam naše grijehе oprosti i da nas u Džennet uvede Svojom dobrotom i velikodušnošću! Amin.

HADIS

Bit će doveden potomak Ademov na Sudnjem danu i postavljen pred Allaha

Naveo ga je Et-Tirmizi u svome Džami'u: Hadisi o dešavanjima na Sudnjem danu, 2.džuz, str.69.

﴿٣٥٧﴾ عَنْ أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يُجَاءُ بِابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، كَأَنَّهُ بَدَجٌ، فَيُوقَفُ بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ، فَيَقُولُ اللَّهُ لَهُ: «أَعْطَيْتَكَ وَخَوَّلْتُكَ، وَأَنْعَمْتُ عَلَيْكَ، فَمَاذَا صَنَعْتَ؟!»، فَيَقُولُ: «يَا رَبِّ، جَمَعْتُهُ وَثَمَرْتُهُ، فَتَرَكْتُهُ أَكْثَرَ مَا كَانَ. فَارْجِعْنِي آتَكَ بِهِ.»، فَإِذَا عَبْدٌ لَمْ يُقَدِّمْ خَيْرًا، - فَيُنْضَى بِهِ إِلَى النَّارِ.»

[357] Prenosi se od Enesa, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Bit će doveden potomak Ademov na Sudnjem danu, koji će biti kao janje. On će biti postavljen pred Allaha i Allah će mu reći: - Dao sam ti imetak, i za Svog upravitelja te postavio, i blagodat ti Svoju podario. Što si uradio s tim? - On će odgovoriti: - Gospodaru moj, sakupljao sam ga, umnožavao i ostavio iza sebe više nego što sam imao. Povrati me pa ću Ti ga donijeti. - Ako rob nije pripremio nikakva dobra, tada će biti odnešen u džehennemsku vatru.

Rekao je Et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smislio, u opisu ovog hadisa: Ovaj hadis je prenesen preko više prenosilaca od Hasana. Jedan od prenosilaca kaže da on nije u lancu hadisa, a Isma'il b. Muslim je jedan od ljudi u lancu ovog hadisa i on je prenio od Hasana. To ovaj hadis čini slabim, zbog njegovog lošeg pamćenja.

Komentar

U *El-Kamusu* se za riječ البذج iz dijela izjave: *koji će biti kao janje*, kaže da ima značenje *mladunče ovce*, kao što je jare od koze. Množina ima oblik بذجان. Hadis je dokaz da robu imetak neće ništa koristiti kod Allaha, ako nije, od onoga što je posjedovao, ništa pripremio za Ahireta. Rekao je Uzvišeni: *Mi vas na skorbu patnju upozoravamo, na Dan u kome će čovjek djela ruku svojih vidjeti, a nevjernik uzviknuti: - Da sam, bogdo, zemlja ostao!* (sura En-Nebe, 40). Razumom obdarenom je jasno da neće imati koristi od mnogobrojnosti onoga što je sakupio nego će se radovati dobrom djelu kojeg je pripremio. I kajati će se, a od tog kajanja neće biti nikakve fajde, kako kaže Uzvišeni: *Kad nekom od njih smrt dođe, on uzvikne: - Gospodaru moj, povрати me* (sura El-Mu'minun, 99). Allah nam pomogao da činimo djela za Ahireta! Amin.

HADIS

Koga Kur'an i spominjanje Mene odvrte da od Mene traži...

Naveo ga je Et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao prije poglavlja o Tefsiru Kur'ana, 2.džuz, str.152:

﴿٣٥٨﴾ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «يَقُولُ الرَّبُّ - عَزَّ وَجَلَّ: «مَنْ شَغَلَهُ الْقُرْآنُ وَذَكَرَنِي عَنْ مَسْأَلَتِي، أَعْطَيْتُهُ أَفْضَلَ مَا أُعْطِيَ السَّائِلِينَ!»، وَفَضْلُ كَلَامِ اللَّهِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ.»

[358] Prenesene su od Ebu Seida el-Hudrija, r.a., riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Rekao je Gospodar, dž.š: - Koga Kur'an i spominjanje Mene odvrte od traženja od Mene dat ću mu ono što je bolje od onoga što dajem onima koji traže! -A vrijednost Allahovog govora u odnosu na sav ostali govor je kao vrijednost Allaha u odnosu na Njegova stvorenja.

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: „Hadis je hasen-garib.“

HADIS

Pitanje Nuhu, a.s.: „Jesi li dostavio?“

Naveo ga je El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi o vjerovjesnicima, a.s., u poglavlju: Mi smo poslali Nuha narodu njegovu: “Opominji narod svoj prije nego što ga stigne patnja nesnosna!” (sura Nuh, 1), 4.džuz, str.134, a sa komentarom od El-Kastalanija, 5.džuz, str.338.

﴿٣٥٩﴾ حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ زِيَادٍ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «يَجِيءُ نُوحٌ وَأُمَّتُهُ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: «هَلْ بَلَغْتَ؟»، فَيَقُولُ: «نَعَمْ، يَا رَبِّ.»، فَيَقُولُ لَأُمَّتِهِ: «هَلْ بَلَّغْتُمْ؟»، فَيَقُولُونَ: «لَا، مَا جَاءَنَا مِنْ نَبِيٍّ.»، فَيَقُولُ لِنُوحٍ: «مَنْ يَشْهَدُ لَكَ؟»، فَيَقُولُ: «مُحَمَّدٌ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَأُمَّتُهُ.»، فَنَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ، وَهُوَ قَوْلُهُ جَلَّ ذِكْرُهُ: («وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ.») - والوسط : العدل.

[359] Pričao nam je Musa b. Isma'il, pričao nam je 'Abdulvahid b. Zejjad, pričao nam je El-E'ameš, koji je prenio od Ebu Saliha, a on od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Doći će Nuh i njegov ummet, kada će Allah Uzvišeni upitati: - Jesi li dostavio? - On će odgovoriti: - Jesam, Gospodaru moj. - Zatim će On upitati njegov ummet: - Je li vam on dostavio? - Oni će odgovoriti: - Nije! Nije nam došao nikakav vjerovjesnik. - Zatim će On reći Nuhu: - Ko će posvjedočiti u tvoju korist? - On će odgovoriti: - Muhammed, s.a.v.s., i njegov ummet. - Tada ćemo mi posvjedočiti da je on dostavio objavu, riječima Silnog, u kojima ga spominje: I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu, da budete svjedoci protiv ostalih ljudi i da Poslanik bude protiv vas svjedok (sura El-Bekare, 143). Ovdje riječ الوسط ima značenje riječi العدل (pravda).

Takoder, naveo ga je El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilova, u Knjizi o tefsiru sure El-Bekare, 6.džuz, str.31, koji je sličan ovdje navedenom.

Et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, ga je naveo s tekstom približno istim, takoder, od Ebu Se'ida el-Hudrija, u kojem kaže:

﴿٣٦٠﴾ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ: «مَّا أَتَانَا مِنْ نَذِيرٍ، وَ مَا أَتَانَا مِنْ أَحَدٍ»، فَيَقَالُ: «مَنْ شَهِدُوكَ؟»...إلى آخره.

[360] Oni će odgovoriti: - Nije nam dolazio opominjač, niti nam je iko dolazio! - Zatim će biti kazano: - Ko su tvoji svjedoci? Itd.

Et-Tirmizi je rekao: „Hadis je hasen-sahih.“

Naveo ga je Ibn Madždže u poglavlju Odlike Muhammedovog, s.a.v.s., ummeta, 2. džuz, str. 297:

﴿٣٦١﴾ عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «يَجِيءُ النَّبِيُّ - وَمَعَهُ الرَّجُلَانِ، وَ يَجِيءُ النَّبِيُّ - وَمَعَهُ الثَّلَاثَةُ، وَ أَكْثَرُ مِنْ ذَلِكَ وَ أَقَلُّ، فَيَقَالُ لَهُ: «هَلْ بَلَغْتَ قَوْمَكَ؟»، فَيَقُولُ: «نَعَمْ»، فَيَدْعَى قَوْمَهُ، فَيَقَالُ: «هَلْ بَلَغْتُمْ؟»، فَيَقُولُونَ: «لَا»، فَيَقَالُ: «مَنْ شَهِدَ لَكَ؟»، فَيَقُولُ: «مُحَمَّدٌ وَ أُمَّتُهُ»، فَيَدْعَى أُمَّةَ مُحَمَّدٍ، فَيَقَالُ: «هَلْ بَلَغَ هَذَا؟»، فَيَقُولُونَ: «نَعَمْ»، فَيَقُولُ: «وَ مَا عَلِمْتُمْ بِذَلِكَ؟»، فَيَقُولُونَ: «أَخْبَرَنَا نَبِينَا بِذَلِكَ، أَنَّ الرُّسُلَ قَدْ بَلَغُوا، فَصَدَّقْنَاهُ»، قَالَ: «فَذَلِكُمْ قَوْلُهُ تَعَالَى: ((وَ كَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَ يَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا.))»

[361] Preneseno je od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Doći će jedan od vjerovjesnika, a s njime samo dva čovjeka. Doći će i vjerovjesnik s kojim će biti samo tri čovjeka. A bit će i više od toga i manje od toga. Nakon toga će biti pitani: - Jesi li dostavio objavu svome narodu? – On će odgovoriti potvrdno, nakon čega će Gospodar pozvati njegov narod i pitati ih: - Je li vam dostavljena objava? - Oni će odgovoriti odrično, a on će biti pitan: - Ko će posvjedočiti u tvoju korist? – Odgovorit će: - Muhammed i njegov ummet. - Zatim će biti pozvan Muhammedov ummet i bit će kazano: - Je li ovaj dostavio objavu? - Njegovi pripadnici će odgovoriti potvrdno. Gospodar će tada pitati: - A kako vi to znate? - Oni će odgovoriti: - Obavijestio nas je naš vjerovjesnik o tome da su poslanici svoje objave dostavili a mi smo mu povjerovali. - To su riječi Uzvišenog o vama: I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu da budete svjedoci protiv ostalih ljudi (sura El-Bekare, 143).

Komentar

Riječ *sredina* (الوسط) ima značenje: العدل (pravda). Kazao je El-Kastalani, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Ovo je tekst iz hadisa koji nije sadržan u njemu. A hadis kojeg navodi Ibn Madždže upućuje na to da se pitanje: *Jesi li dostavio objavu svome narodu* neće odnositi samo na Nuha, a.s. Naprotiv, ono će biti upućeno svim vjerovjesnicima, odnosno poslanicima, kao i njihovim narodima. Tako će narodi poricati, a vjerovjesnici tražiti svjedočenje Muhammeda, s.a.v.s., i njegovog ummeta. Muhammedov, s.a.v.s., ummet će posvjedočiti: *I tako smo od vas stvorili pravednu zajednicu, da budete svjedoci protiv ostalih ljudi, i da Poslanik bude protiv vas svjedok*, tj. bit će svjedok svjedočenju svoga ummeta, potvrđujući da su oni pravedni svjedoci. Neka Allah nagradi našeg Vjerovjesnika najboljom nagradom kojom jedan vjerovjesnik može biti nagrađen od svog ummeta. Amin. I da ga Allah učini našim zagovornikom na Dan sudnji. Amin. I neka je hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

Džennet je zabranjen nevjernicima i oni nikakve koristi od rodbine svoje neće imati

HADIS

Srest će Ibrahim, a.s., Azera na Sudnjem danu

Navodi ga *El-Buhari*, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u *Knjizi o početku stvaranja, poglavlje: Riječi Uzvišenog: A Ibrahima je Allah uzeo za prijatelja (sura En-Nisa, 125), 4.džuz, str.139:*

﴿٣٦٢﴾ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ: «أَخْبَرَنِي أَخِي عَبْدُ الْحَمِيدِ، عَنْ ابْنِ أَبِي ذئْبٍ، عَنْ سَعِيدِ الْمَقْبُرِيِّ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يَلْقَى إِبْرَاهِيمُ أَبَاهُ أَرْزَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَعَلَى وَجْهِهِ أَرْزَ قَتَرَةٍ وَغَبَرَةٍ، فَيَقُولُ لَهُ إِبْرَاهِيمُ: «أَلَمْ أَقُلْ لَكَ: «لَا تَعْصِنِي؟»، فَيَقُولُ أَبُوهُ: «فَالْيَوْمَ لَا أَغْصِيكَ.»، فَيَقُولُ إِبْرَاهِيمُ: «يَا رَبِّ، إِنَّكَ وَعَدْتَنِي أَنْ لَا تُخْزِيَنِي يَوْمَ يُنْعَوْنَ، وَ أَيْ خِزْيٍ أَخْزَى مِنْ أَبِي الْأَبْعَدِ؟»، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: «إِنِّي حَرَمْتُ الْجَنَّةَ عَلَى الْكَافِرِينَ.»، ثُمَّ يُقَالُ: «يَا إِبْرَاهِيمُ، مَا تَحْتَ رِجْلِكَ؟»، فَيَنْظُرُ، فَإِذَا هُوَ بِدِيحٍ مُلْتَطِحٍ، فَيُؤْخَذُ بِقَوَائِمِهِ، فَيُلْقَى فِي النَّارِ.»

[362] Pričao nam je Isma'il b. 'Abdullah koji je rekao: - Obavijestio me je brat 'Abdulhamida, koji je prenio od sina Ebu Zi'ba, on od Se'ida el-Makburija, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Srest će Ibrahim svog oca Azera na Sudnjem danu, a njegovo lice će biti prekriveno prašinom i katranom. Ibrahim će ga upitati: - Zar ti nisam govorio: Ne suprostavljaj mi se! - Otac će mu odgovoriti: - Danas ti se neću suprostavljati! - Ibrahim će potom reći: - Gospodaru moj, uistinu si mi Ti obećao da me nećeš osramotiti na Dan proživljenja, a zar ima veće sramote od oca koji je daleko? - Uzvišeni Allah će odgovoriti: - Zaista sam zabranio Džennet nevjernicima! - Zatim će biti kazano: - Ibrahime, što ti je to pored noge? - On će pogledati i vidjeti da pored njega stoji zamazan

kosmati mužjak hijene, koji će biti uzet za šape i bačen u džehennemsku vatru.

Naveo ga je El-Buhari, također, u Knjizi tefsira, sure Eš-Šu'ara', 6.džuz, str.111, s kraćim tekstom, a s komentarem od El-Kastalanija u 7. džuzu, na str.378.

El-Kastalanijev komentar hadisa, 5.džuz, str. 343

Isma'il b. 'Abdullah je sin Ebu Uvejsa el-Esbahija, sina sestre imama Malika, a njegov brat je 'Abdulhumejd Ebu Bekr El-E'eši b. Ebi Uvejs. A sin Ebu Zi'ba je Muhammed b. 'Abdurrahman. Se'id b. Ebi Se'id el-Makburi je prenio od Ebu Hurejre, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: Srest će Ibrahim,a.s., svog oca Azera na Sudnjem danu, a njegovo lice će prekrivati crnilo i prašina (crnilo kao garež), te će mu Ibrahim, a.s., reći: - Zar ti nisam govorio: Nemoj mi se suprotstavljati! Time on ukazuje na riječi Uzvišenog: O oče moj, meni dolazi znanje, a ne tebi; zato mene slijedi, i ja ću te na pravi put uputiti. O oče moj, ne klanjaj se šejtanu, šejtan je Milostivome uvijek neposlušan (sura Merjem, 43,44). Njegov otac će odgovoriti: Danas ti se neću suprotstavljati. Zatim će Ibrahim, a.s., reći: - Gospodaru moj, uistinu si mi obećao da me nećeš osramotiti na Dan proživljenja. On je molio to što je molio, a nije ostao u molbi svome Gospodaru nesretan, pa se nadao odgovoru. A zar ima veće sramote od oca koji je zalutao od Allahove milosti, stoga što je griješnik daleko od Allahove milosti, a nevjernik još dalje. Tako kaže Uzvišeni: Milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine (sura El-E'araf, 56). Allah će Ibrahimu, a.s., reći: Uistinu sam zabranio Džennet nevjernicima! To znači: pošto je tvoj otac nevjernik, njemu je Džennet zabranjen. Zatim će biti kazano: - Ibrahimе, što ti je to pored noge? To pitanje služi da bi on skrenuo pogled s Azera. U rečenici: Pogledat će i vidjeti da pored njega stoji zamazan kosmati mužjak hijene riječ الذئب znači: hijena koja ima dugu dlaku; zamazan krvlju ili izmetom, koji izlazi iz njega. Takav će biti uzet za šape i bačen u džehennemsku vatru. U predaji kod Ibn el-Munzira stoji: Nakon što ga on bude vidio takvog, odreći će ga se i reći: - Ti nisi moj otac! Mudrost je u tome što će se on preobraziti u hijenu, a ne u drugu životinju. Hijena je najgluplja životinja. Jedna od njenih gluposti je to što ne primjećuje ono što bi moralo da izazove oprez kod nje. Samim time, i Azer nije prihvatio iskren savjet od čovjeka koji je bio najbrižniji prema njemu, zbog čega je upoređen s njome. Uz to, hadis iznosi dokaz da od počasti koju ima

dijete neće roditelji imati nikakve koristi, ako nisu bili muslimani, i, obratno, kao što je slučaj s Nuhom, a.s., i njegovim sinom. A Allah najbolje zna!

HADIS

Bit će kazano stanovniku Džehennema koji će imati najblažu kaznu u njemu

Naveo ga je El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi o početku stvaranja, poglavlje Stvaranje Adema, 4. džuz, str. 134, s komentarom El-Kastalanija, u 5. džuzu, na str. 324:

﴿٣٦٣﴾ حَدَّثَنَا قَيْسُ بْنُ حَفْصٍ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَنَسٍ يَرْفَعُهُ: «إِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - يَقُولُ لَأَهْلُونَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا: «لَوْ أَنَّ لَكَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ، كُنْتَ تَفْتَدِي بِهِ؟»، قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: «فَقَدْ سَأَلْتُكَ مَا هُوَ أَهْوَنُ مِنْ ذَلِكَ وَأَنْتَ فِي صُلْبِ آدَمَ: «أَنْ لَا تَشْرِكَ بِي!»، فَأَبَيْتَ.»

[363] Pričao nam je Kajs b. Hafs, pričao nam je Halid b. el-Haris, pričao nam je Šu'be, koji je prenio od Ebu 'Imrana el-Dževnija, a on od Enesa, koji prenosi od Poslanika, s.a.v.s.: - Uistinu će Allah, dž.š., reći stanovniku Džehennema koji će u njemu biti najblaže kažnjen: - Da sada imaš sve ono što se nalazi na zemlji, bi li to žrtvovao? - On će odgovoriti potvrdno, a Allah će mu reći: - Ja sam od tebe tražio i manje od toga, dok si još bio u kičmi Ademovoj, da Mi ne pripisuješ sudruga! Ali, ti si to odbio.

Naveo ga je, također, El-Buhari u poglavlju Opis Dženneta i Džehennema, knjiga O oslobađanju robova, s El-Kastalanijevim komentarom, 9. džuz, str. 321:

﴿٣٦٤﴾ حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ يَسَارٍ، حَدَّثَنَا غَنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ - أَيْ الْجَوْنِيِّ - قَالَ: «سَمِعْتُ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى لَأَهْلُونَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «لَوْ أَنَّ لَكَ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ أَكُنْتَ تَفْتَدِي بِهِ؟»، فَيَقُولُ: «نَعَمْ»، فَيَقُولُ:

«أَرَدْتُ مِنْكَ أَهْوَنَ مِنْ هَذَا، وَأَنْتَ فِي صُلْبِ آدَمَ: «أَنْ لَا تُشْرِكَ بِي شَيْئًا!»، فَأَبَيْتَ أَنْ لَا تُشْرِكَ بِي.»

[364] Pričao nam je Muhammed b. Beššar, pričao nam je Gunder, pričao nam je Šu'be, koji je prenio od Ebu 'Imrana, tj. El-Dževnija, da je rekao: - Čuo sam Enesa b. Malika, r.a., kako prenosi riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Reći će Uzvišeni Allah na Sudnjem danu stanovniku Džehennema, koji će u njemu biti najblaže kažnjen: - Da sada imaš sve ono što se nalazi na zemlji, da li bi to sada žrtvovao? - Čovjek će odgovoriti da bi, a On će mu kazati: - Htio sam od tebe i manje od toga, dok si još bio u kičmi Ademovoj, da Mi ne pripisuješ sudruga! Ti si odbio da mi širk ne činiš!

Naveo ga je imam Muslim, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi o isкупima, 10.džuz, str.264:

﴿٢٦٥﴾ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ الْعَنْبَرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي عِمْرَانَ الْجَوْنِيِّ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يَقُولُ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - لِأَهْوَنَ أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا: «لَوْ كَانَتْ لَكَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا، أَكُنْتَ مُفْتَدِيًا بِهَا؟»، فَيَقُولُ: «نَعَمْ»، فَيَقُولُ: «قَدْ أَرَدْتُ مِنْكَ مَا هُوَ أَهْوَنُ مِنْ هَذَا، وَأَنْتَ فِي صُلْبِ آدَمَ: «أَنْ لَا تُشْرِكَ بِي أَحِبَّهُ». قَالَ: «وَلَا أَدْخِلَكَ النَّارَ، فَأَبَيْتَ إِلَّا الشَّرَّ.»

[365] Pričao nam je 'Ubejdullah b. Mu'az el-Anberi, pričao nam je moj otac, pričao nam je Šu'be, koji je prenio od Ebu 'Imrana el-Dževnija, a on od Enesa b. Malika, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Reći će Allah, Uzvišeni i Slavni, stanovniku Džehennema, koji će u njemu biti najblaže kažnjen: - Da sada imaš sve ono što se nalazi na zemlji, bi li to danas žrtvovao? Čovjek će potvrdno

odgovoriti, a On će mu reći: - Ja sam od tebe htio i manje od toga, dok si još u kičmi Ademovoj bio: da Mi ne pripisuješ sudruga! I ne bih te uveo u Vatru, ali si ti odbio da mi širk ne činiš.

Takoder, naveo ga je Muslim putem drugog lanca prenosilaca od Enesa b. Malika, r.a.:

﴿٣٦٦﴾ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يُقَالُ لِلْكَافِرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: «أَرَأَيْتَ لَوْ كَانَ لَكَ مِلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا، أَكُنْتَ تَفْتَدِي بِهِ؟»، فَيَقُولُ: «نَعَمْ.»، فَيُقَالُ لَهُ: «قَدْ سُئِلْتَ أَيْسَرَ مِنْ ذَلِكَ.»

[366] Od Enesa b. Malika se prenosi da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Bit će kazano nevjernku na Sudnjem danu: - Vidiš, kada bi ti imao zlata koliko je zemlja teška, da li bi ga danas žrtvovao? - On će reći da bi, a zatim će mu biti kazano: - Od tebe je bilo traženo i lakše od toga!

A u drugoj njegovoj predaji stoji:

﴿٣٦٧﴾ وَ فِي رَوِيَةِ أُخْرَى لَهُ: «كَذَبْتُ، قَدْ سُئِلْتُ مَا هُوَ أَيْسَرُ مِنْ ذَلِكَ.»

[367] Lažeš! Od tebe je bilo traženo i lakše od toga!

Komentar hadisa preuzet iz En-Nevevijevo komentara Muslimovog Sahiha

Rekao je En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Značenje riječi, koje se nalaze u prvoj Muslimovoj predaji اريد منك *htio sam od tebe*

jeste: طلبت منك *tražio sam od tebe* i امرتك *naredio sam ti*. U ostale dvije predaje upotrijebljen je izraz: *Od tebe je bilo traženo i lakše od toga سئلت*. Neophodno je zato uzeti značenje izraza *htio* u smislu *tražio* za sve predaje, zbog toga što je, po shvatanju sljedbenika islama, nemoguće da Uzvišeni Allah nešto hoće, a da se to ne ostvari. Stav sljedbenika islama je da je Allah Uzvišeni za svako stvorenje želio i dobro koje oni učine i zlo. Prvo je iman (vjerovanje), a drugo kufr (nevjerovanje). Stoga je Uzvišeni želio da vjernici vjeruju, kao što je želio da nevjernici ne vjeruju. Mu'tezile smatraju da je On želio da nevjernici vjeruju, a nije želio da oni ne vjeruju, Uzvišen neka je Allah od ovakvog njihovog neispravnog mišljenja. Iz ovakvog njihovog stava proizlazi da u Vlasti Uzvišenog postoji nemoć i da se u njoj dešava ono što On ne želi!

Značenje hadisa smo već pojasnili. Izjava: *Lažeš!* svojim vanjskim značenjem ukazuje na moguće pitanje: Kada bismo te vratili na dunjaluk i ti imao sve ono što se nalazi na njemu, bi li sve to žrtvovao? Čovjek će odgovoriti potvrdno. Nakon toga će mu biti kazano: *Lažeš! Od tebe je bilo traženo i lakše od toga, pa si to odbio uraditi*. U tome je značenje riječi Uzvišenog: *A kada bi i bili povraćeni, opet bi nastavili da rade ono što im je bilo zabranjeno* (sura El-En'am, 28). Ovo tumačenje je neophodno kako bi se značenje hadisa usaglasilo s riječima Uzvišenog: *Kad bi mnogobošci imali sve što je na Zemlji, i još toliko, na Sudnjem danu oni bi sve to dali da bi se teške patnje iskupili* (sura Ez-Zumer, 47), tj. kada bi oni sve to imali na Sudnjem danu i kada bi im bilo omogućeno da to žrtvuju, kako bi se spasili, oni bi to učinili.

Hadis u sebi nosi dokaz da je čovjeku dozvoljeno da kaže: *Reći će Allah*, dok pojedini pripadnici ranijih generacija to negiraju i kažu: - Nije dozvoljeno reći: *Reći će Allah*, nego bi trebalo reći: *Rekao je Allah*. Već ranije smo istakli slabost ovog stava i pojasnili ispravnost dozvole. Tako je govorila većina islamskih učenjaka, i od ranijih i od kasnijih generacija, a tako se navodi i u Kur'anu časnom, u riječima Uzvišenog: *A Allah istinu govori i na pravi put izvodi*. (sura El-Ahzab, 4). A i u El-Buharijinom i u Muslimovom Sahihu se navode mnogobrojni hadisi u kojima se ovaj izraz ovako upotrebljava. A Allah najbolje zna!

El-Kastalani u 5.džuzu, na str.324, kaže da se u riječima *koji ga prenosi od njega* misli na Vjerovjesnika, s.a.v.s. Riječi *to žrtvovao* znače: da bi se spasio od onoga što ga je snašlo, daje sve što posjeduje. U izjavi: *Tražio sam od tebe još lakše od toga* misli se na trenutak kada je prihvatao zavjet, pa je to odbio, kada ga je Uzvišeni na dunjaluk poslao, da Mu širk ne čini.

Poglavlje XXXVI

Rasprava između Dženneta i Džehennema i optužba Džehennema

HADIS

Raspravljali su se Džennet i Džehennem

Naveo ga je El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi tefsira, sura Kaf, 6. džuz, str.138:

﴿٣٦٨﴾ حدثنا عبد الله بن محمد، حدثنا عبد الرزاق، أخبرنا معمر، عن همام، عن
أبي هريرة - رضى الله عنه - قال: «قَالَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَى عَلِيٍّ وَسَلَّمَ - : «تَحَاجَّتِ
الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَقَالَتِ النَّارُ: «أُوْثِرْتُ بِالْمُتَكَبِّرِينَ، وَ الْمُتَجَبِّرِينَ»، وَقَالَتِ الْجَنَّةُ:
«مَا لِي، لَا يَدْخُلْنِي إِلَّا ضِعْفَاءُ النَّاسِ وَ سَقَطُهُمْ؟!»، قَالَ اللَّهُ - تَبَارَكَ وَ تَعَالَى -
لِلْجَنَّةِ: «أَنْتِ رَحِمَتِي، أَرْحَمُ بِكَ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي.»، وَ قَالَ لِلنَّارِ: «إِنَّمَا
أَنْتِ عَذَابِي، أُعَذِّبُ بِكَ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي.»، وَ لِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهُمَا مَلُؤْمًا،
فَأَمَّا النَّارُ فَلَا تَمْتَلِي حَتَّى يَضَعَ رِجْلَهُ، فَتَقُولُ: «قَطِ! قَطِ! قَطِ!»، فَهَذَا تَمْتَلِي، وَ

يُزَوَّى بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ، وَلَا يَظْلُمُ اللَّهُ - عَزَّ وَجَلَّ - مِنْ خَلْقِهِ أَحَدًا، وَأَمَّا الْجَنَّةُ، فَإِنَّ اللَّهَ - عَزَّ وَجَلَّ - يُنْشِئُ اللَّهُ لَهَا خَلْقًا.

[368] Pričao nam je ‘Abdullah b. Muhammed, pričao nam je ‘Abdurrazik, obavijestio nas je Me’amer, koji je prenio od Hemmama, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao Vjerovjesnik, s.a.v.s.: - Razgovarali su Džennet i Džehennem, pa Džehennem reče: - Ja sam počašćen silnicima i oholima! - Džennet odgovori: - Šta će meni ostati? Ja ću ugostiti samo najslabije od ljudi i one koji su poniženi! - Tada je Allah, Uzvišeni i Slavni, rekao Džennetu: - Ti si Moja milost. Tobom ću se smilovati onome kome Ja budem htio od Svojih robova! - Potom se obratio Džehennemu: - Ti si Moja srdžba. Tobom ću kazniti koga budem htio od Svojih robova! - Svakom od njih će pripasti količina kojom će biti napunjeni. Džehennem se neće napuniti, sve dok On ne stavi Svoju nogu na njega, a on ne rekne: - Dosta! Dosta! Dosta! - Tada će se napuniti, a njegovi stanovnici će jedni druge gniječiti. Allah, dž.š., neće nijednom Svom stvorenju nepravdu učiniti. A Džennetu će dodijeliti mnoga stvorenja.

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o tevhidu, poglavlje O riječima Allaha Uzvišenog: Milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine (sura El-E'araf, 56), 9.džuz, str. 134.

﴿٣٦٩﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «اِخْتَصَمَتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ إِلَى رَحْمَةٍ، فَقَالَتِ الْجَنَّةُ: «يَا رَبِّ، مَا لَهَا، لَا يَدْخُلُهَا إِلَّا ضَعَفَاءُ النَّاسِ وَسَقَطُهُمْ؟»، وَقَالَتِ النَّارُ: - يَعْنِي - «أَوْتَرْتُ بِالْمُتَكَبِّرِينَ.»، فَقَالَ اللَّهُ - تَعَالَى - لِلْجَنَّةِ: «أَنْتِ رَحِمَتِي.»، وَقَالَ لِلنَّارِ: «أَنْتِ عَذَابِي، أَصِيبُ بِكَ مِنْ أَشَاءَ، وَ لِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْكُمَا مَلُؤُهَا.»، قَالَ: «فَأَمَّا الْجَنَّةُ، فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِنْ خَلْقِهِ أَحَدًا، وَأَنَّهُ يُنْشِئُ لِلنَّارِ مَنْ يَشَاءُ، فَيُلْقَوْنَ فِيهَا فَتَقُولُ: «هَلْ مِنْ

مَزِيدٌ؟!»، - ثَلَاثًا - حَتَّى يَضَعَ فِيهَا قَدَمَهُ، فَتَمْتَلِئُ، وَ يُرَدُّ بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ، وَ تَقُولُ: «قَطَا قَطَا قَطَا!»

[369] Ebu Hurejre, r.a., prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Međusobno su se prepirali Džennet i Džehennem pred Gospodarom. Džennet je rekao: - Gospodaru moj, što će njemu pripasti? U njega će ući samo najslabiji i poniženi! - Džehennem je rekao: - Ja sam pojačšen silnicima! - Tada je Allah Uzvišeni rekao Džennetu: - Ti si Moja milost! - Džehennemu se obratio riječima: - Ti si Moja srdžba! S tobom ću na muke staviti onoga koga budem htio. A svakog od vas ću zasigurno napuniti njegovom skupinom. - U pogledu Dženneta, Allah zasigurno neće ni prema jednome Svom stvorenju nepravedan biti. On će zasigurno u Džehennem mnoge baciti, one koje bude htio, a Džehennem će pitati: - Ima li još? - Tri puta će to činiti, dok On ne stavi Svoju nogu na njega. Tada će biti napunjen i njegovi stanovnici će jedni druge gurati. Tada će reći: - Dosta! Dosta! Dosta!

Naveo je ovaj hadis Muslim u svome Sahihu, u poglavlju Džehennem, neka nas Allah Uzvišeni sačuva od njega. Naveo ga je putem mnogobrojnih predaja od Ebu Hurejre, r.a.

﴿٣٧٠﴾ «وَقَالَتِ الْجَنَّةُ: «فَمَا لِي، لَا يَدْخُلْنِي إِلَّا ضِعْفَاءُ النَّاسِ وَ سَقَطُهُمْ، وَ عَجَزُهُمْ.»، وَ قَالَ فِيهَا: «وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْكُمْ مَلُوْهَا.»»

[370] Ova predaja je ista kao i prva kod El-Buharije, navedena u poglavlju Tefsir sure Kaf. U njoj je dodatak: Džennet je rekao: - A što će meni pripasti? U mene će ući samo najslabiji ljudi i oni od njih koji su poniženi i starci! Rekao je i: - Svakome od vas će pripasti njegova skupina!

﴿٣٧١﴾ («اُحْتَجَّتِ الْجَنَّةُ وَ النَّارُ.»)

[371] Druga predaja je identična prvoj, s tim što je u njoj on rekao: - Međusobno su se pravdali Džehennem i Džennet.

﴿٣٧٢﴾ («وَقَالَتِ الْجَنَّةُ: «فَمَا لِي، لَا يَدْخُلُنِي إِلَّا ضِعْفَاءُ النَّاسِ، وَ سَقَطُهُمْ، وَ غَرَّتُهُمْ.»)

[372] Treća predaja glasi: Preneseno je od Ebu Hurejre nekoliko hadisa, a u jednom od njih stoji: - Rekao je Džennet: - Što će meni pripasti? U mene će ući samo najslabiji ljudi i oni od njih koji su poniženi i gladni... - Ostatak je identičan kao u ostale dvije predaje.

﴿٣٧٣﴾ («وَلِكُلِّكُمْ مِلْوُهَا.»)

[373] Četvrta predaja je od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a. identična je Ebu Hurejrinom hadisu, u kojem se kaže: - Svakom od vas će pripasti njegova skupina! - Osim toga, u toj predaji nije spomenut neki drugi dodatak.

Zatim ga je Muslim, Allah Uzvišeni mu se smilovao, naveo s lancem prenosilaca do Enesa b. Malika, r.a.:

﴿٣٧٤﴾ عَنْ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ اللَّه - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «لَا تَزَالُ جَهَنَّمُ تَقُولُ: «هَلْ مِنْ مَزِيدٍ؟»، حَتَّى يَضَعَ

فِيهَا رَبُّ الْعِزَّةِ - تَبَارَكَ وَتَعَالَى - قَدَمَهُ، فَتَقُولُ: «قَطُّ! قَطُّ، وَعِزَّتِكَ!»، وَ يُزَوَّى
بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ.»

[374] Preneseno je od Katadeta da je rekao: Pričao nam je Enes b. Malik, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Džehennem neće prestati govoriti: - Ima li još? - sve dok na njega Svoju nogu ne stavi Gospodar moći, Uzvišeni i Slavni. Tada će se on stisnuti i povikati: - Dosta! Dosta! Tako Ti Tvoje moći!

Naveo ga je, također, od Enesa b. Malika, r.a.:

﴿٣٧٥﴾ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنَّهُ قَالَ: «لَا تَزَالُ جَهَنَّمُ يُلْقَى فِيهَا، وَ تَقُولُ: «هَلْ مِنْ مَزِيدٍ؟!»، حَتَّى يَضَعَ رَبُّ الْعِزَّةِ فِيهَا قَدَمَهُ، فَيَنْزَوِي بِعَظْمِهَا إِلَى بَعْضٍ، وَ تَقُولُ: «قَطُّ! قَطُّ، بِعِزَّتِكَ وَ كَرَمِكَ!»، وَ لَا يَزَالُ فِي الْجَنَّةِ فَضْلٌ، حَتَّى يُنْشِئَ اللَّهُ لَهَا خَلْقًا، فَيُسْكِنُهُمْ فَضْلَ الْجَنَّةِ.»

[375] Preneseno je od Enesa b. Malika, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Neprestano će stvorenja biti bacana u Džehennem i on će govoriti: - Ima li još? - sve dok Gospodar moći u njega ne stavi Svoju nogu. Tada će se stisnuti i reći: - Dosta! Dosta! Tako Ti Tvoje moći i Plemenitosti Tvoje! - Milost u Džennetu neće prestajati sve dok Allah bude htio da u njega uvodi stvorenja koja će nastaniti u dženetskom izobilju.

Također, Muslim u jednoj od svojih predaja bilježi:

﴿٣٧٦﴾ عَنْ أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ:
«يَبْقَى مِنَ الْجَنَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَبْقَى، حَتَّى يُنْشِئَ اللَّهُ لَهَا خَلْقًا مِمَّا يَشَاءُ.»

[376] Preneseno je od Enesa, r.a., koji je prenio do Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Iz Dženneta će izostati samo onaj za koga Allah bude htio da izostane, sve dok Allah ne stvori za njega stvorenja koja On bude želio.

Naveo je ovaj hadis Et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u poglavlju Rasprava između Dženneta i Džehennema:

﴿٣٧٧﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «اِخْتَجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَقَالَتِ الْجَنَّةُ: «يَدْخُلْنِي الضُّعَفَاءُ وَالْمَسَاكِينُ.»، وَقَالَتِ النَّارُ: «يَدْخُلْنِي الْجَبَّارُونَ وَالْمُتَكَبِّرُونَ.»، فَقَالَ لِلنَّارِ: «أَنْتِ عَذَابِي، أَنْتِ قَمِيصِي بِكَ مِنْ شَيْءٍ.»، وَقَالَ لِلْجَنَّةِ: «أَنْتِ رَحْمَتِي، أَرْحَمُ بِكَ مِنْ شَيْءٍ.»

[377] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Međusobno su se pravdali jedan drugome Džennet i Džehennem, pa je Džennet rekao: - U mene će ući slabi i siromašni! - Džehennem je odgovorio: - U mene će ući oholi i silnici! - Gospodar je rekao Džehennemu: - Ti si Moja srdžba i tobom ću kazniti onoga koga budem htio! - Džennetu reče: - Ti si Moja milost. Tobom ću se smilovati onome kome Ja budem htio!

El-Kastalanijev komentar hadisa
od Buharija, 7.džuz, str.354

Pričao nam je 'Abdullah b. Muhammed el-Musnedi, 'Abdurezzak b. Hemmam, Me'amer b. Rašid Hemmam b. Munebbih: Raspravljali su Džennet i Džehennem, tj. svađali su se govornim jezikom (a u toine

nema smetnje, shodno svemoći Allaha Uzvišenog) ili nijemim govorom. *Džehennem* je rekao: - Počastit ću. To je glagol اثرت s damom (أ) na hemzetu (I), kojim je obrazovan pasiv (meʿul), sa značenjem: Odabrao sam za sebe *ohole i silnike*. Obje riječi predstavljaju sinonime, tako da druga dolazi da pojača značenje prethodne. Riječ النكبر (oholi) ima značenje i riječi النظم (hvalisavci onim što nemaju), a النجبر (silnici) ima značenje: onaj koji sprečava da se s njim uspostavi bilo kakva veza, ili onaj koji ne poštuje prava slabih i poniženih.

Džennet je rekao: - *Što će meni ostati? U mene će ući samo najslabiji od ljudi*, za koje se niko nije brinuo zbog njihova siromaštva, i *poniženi*. Potonji su oni koje ljudi preziru, bijednici u očima ljudi, jer su ponizni svome Gospodaru i Njemu pokorni. *Allah, Uzvišeni i Slavi, rekao je Džennetu*: - *Ti si Moja milost!* Nazvao ga je Milošću zbog toga što će njime pokazati rezultat Svoje milosti, kao što je rekao: *Tobom ću se smilovati onome kome budem htio od Mojih robova!* Osim toga, milost Allaha Uzvišenog je jedan od Njegovih sifata, koji je neodvojiv od Njega. *Džehennem* je rekao: - *Uistinu si ti srdžba!* - U nushi stoji: *Moja srdžba عذابي kojom ću kazniti onoga koga budem htio od Svojih robova!* U nushi stoji: *Svakom od vas pripada njegova skupina.*

Džehennem se neće napuniti sve dok On ne stavi Svoju nogu u njega, a u Muslimovoj predaji stoji: *Sve dok Allah ne stavi Svoju nogu*. Ibn Furek ne odobrava upotrebu izraza *Svoju nogu* (رجله) i kaže: - Ovaj izraz nije vjerodostojan. - A Ibn el-Dževzi je rekao: - Taj izraz predstavlja pogrešku nekog od prenosilaca. - Stav njih dvojice pobijaju dvije vjerodostojne predaje u kojima je upotrijebljen taj izraz i pojašnjavaju ga kao الجماعة, tj. stavit će u njega skupinu, dodjeljujući je na način posebnosti. Rekao je on, čuvajući sunet i oživljavajući ga: - Izrazi: *stopalo* i *noga*, spomenuti u ovom hadisu, predstavljaju sifate Allahove, koji su daleko od toga da se prilagođavaju i porede. Stoga je vjerovanje u njih obaveza, a sustezanje od upuštanja u njihova unutrašnja značenja vadžib. Ko je na putu upute korača njima putem pokornosti, a onaj ko se upušta u traženje unutrašnjeg značenja skreće s pravog puta. Ko ih poriče nevjernik je, a onaj ko ih prilagođava je nesiguran. *Niko nije kao On!* (sura Eš-Šura, 11) *A on*, tj. *Džehennem*, kada On stavi u njega Svoju nogu, reći će: *Dosta! Dosta! Dosta!* U predaji od Ebu Zerra stoji: *Samo dva puta i tek tada će se on napuniti i stijesniti*, tj. izmiješat će se i pritisnuti one u njemu i On za njega više neće stvoriti nijedno stvorenje. *A Allah, dž.š., nikom od Svojih stvorenja neće nepravdu učiniti*, tj. neće mu nanijeti zlo. *Za Džennet će Allah stvoriti stvorenja*, one koji nisu nikakva dobra učinili, sve dok se ne

napuni, stoga što nagrada nije zasnovana na prethodno urađenom djelu. A u hadisu Enesa, kojeg navodi Muslim, a koji je merfu', stoji: *Izostat će iz Dženneta onaj za koga Allah bude htio, a zatim će On stvoriti za njega stvorenja koja bude htio*. U jednoj od njegovih predaja stoji: *A milost u Džennetu neće prestajati sve dok Allah bude htio da u njega uvodi stvorenja koja će nastaniti u džennetskom izobilju* (El-Kastalani, Knjiga o tefsiru, 7. džuz, str.355). El-Kastalani je u komentaru hadisa iz Knjige o tevhidu, poglavlje *Milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine* (sura El-E'araf, 56), 10.džuz, str.413, rekao: *Raspravljali su se Džennet i Džehennem pred njihovim Gospodarom Uzvišenim*, a to predstavlja metaforu kojom se ukazuje na njihovo stanje koje je upoređeno sa svadom, ili se uistinu radi o prepirci na način da je Allah njima podario život i nadahnuo ih govoru. A Allah najbolje zna.

Rekao je Ebu 'Abbas el-Kurtubi: - Moguće da je Allah stvorio taj razgovor o onome o čemu je On želio između pojedinih dijelova Dženneta i Džehennema, jer zdrav razum ne uvjetuje da glas mora proizvoditi biće koje je živo. A ako uzmemo da taj uvjet postoji, onda je moguće da je Uzvišeni Allah stvorio pojedine njihove dijelove živim, tako da je anorgansko postalo živo, posebno kada se ima u vidu da su pojedini mufessiri riječi Uzvišenog: *A samo onaj svijet je život* (sura El-Ankebut, 64) protumačili stavom da je sve što se nalazi u Džennetu živo. Moguće je da će taj razgovor biti vođen putem gestikulacija. Prvo mišljenje je, ipak, ispravnije.

Njihovo prepiranje predstavlja njihovo hvalisanje onima koji će ih nastanjivati. Tako, Džehennem smatra da, time što će u njega biti bačeni velikani od ljudi, ima prednost kod Allaha u odnosu na Džennet. Džennet, pak, smatra da, time što će biti utočište Allahovim miljenicima ima prednost kod Allaha u odnosu na Džehennem. *Džennet će reći: - Što će njemu ostati?* Vanjsko značenje pitanja zahtijeva da kaže: *Što će meni ostati?* Međutim, on je to rekao na način da tim pitanjem skrene pažnju. *U njega će ući samo najslabiji od ljudi i oni od njih koji su poniženi*, tj. slabi i poniženi u očima ljudi, zato što su ponizni svome Gospodaru i Njemu pokorni. *Allah će reći*, odgovarajući im obojici i pokazujući im da je On dao prednost jednome od njih u odnosu na drugog shodno tome ko će ih nastanjivati, što je pripisao Svojoj volji: *Džennetu: Ti si Moja milost!* Džehennemu je rekao: - *Ti si Moja srdžba! Tobom ću kazniti onoga koga Ja budem htio, a svako od vas ću zasigurno napuniti!* U pogledu Dženneta, pa Allah nijednom Svome stvorenju neće nepravdu učiniti, a za vatru će odrediti onoga koga On bude htio od Svojih stvorenja. *Oni će biti bacani u njega, a on će govoriti: - Ima li*

još? - tri puta, sve dok On ne stavi u njega Svoje stopalo! To predstavlja Njegovo sprečavanje i smirivanje, kao što se kaže: - Stavio sam ga pod svoju nogu (vlast). I: Stavio sam ga pod svoje stopalo (kontrolu)! Tek tada će se on napuniti i oni će početi stiskati jedni druge, a on će reći: - Dosta! Dosta! Dosta! – Trostruko ponavljanje je u funkciji pojačanja intenziteta, t.j.: Dosta mi je! Hadis, koji je prethodno naveden u Knjizi tefsira, sure Kaf, različit je od ovog ovdje, jer je u njemu rekao: *Džehennem će se napuniti, a Allah ni jednom od Svojih stvorenja neće nepravdu učiniti. A Džennetu će Allah odrediti stvorenja koja On bude htio!* Isto ovako se navodi i u Muslimovom Sahihu, gdje stoji: *A Džennetu će Allah odrediti ona stvorenja koja On bude htio!* Islamski učenjaci su rekli: - Onaj koji je ovo prenio je premetnuo redoslijed riječi. Dok Ibn el-Kajjim odlučno tvrdi da je prenosilac pogriješio, potvrđujući to da je Uzvišen Allah obznanio da će Džehennem biti napunjen Iblisom i onima koji su ga slijedili, t.j. riječima Uzvišenog: *Napunit ću, zaista, Džehennem džinovima i ljudima - zajedno* (sura Hud, 119). Također, tome se protivio i El-Belkini, a to potvrđuju Poslanikovim, s.a.v.s., riječima: *Uistinu, tvoj Gospodar neće nikome nepravdu učiniti!*

Ebu el-Hasan el-Kabesi je rekao: - Poznato je da će Allah stvoriti stvorenja za Dženneta. Ali, nije mi poznato ni iz jednog hadisa da će On stvoriti stvorenja za Džehennema, osim iz ovog hadisa. Dokazujemo to time da kažnjavanje onog ko nije griješio nije spojivo i ne priliči Allahovoj dobrostivosti, za razliku od nagrađivanja onog ko nije bio pokoran.

El-Belkini smatra da svođenje njegovog značenja na to da će kamenje biti bacano u vatru je bliže od svođenja njegovog značenja na to da će pravednici biti kažnjeni, a da nisu počinili nikakav grijeh.

Rečeno je u djelu *El-Feth*: - Moguće je da će to biti pravednici, ali oni u njemu neće biti kažnjeni, kao što je slučaj sa čuvarima Džehennema, koji će nadgledati kažnjavanje onih koji su vatru zaslužili. A ako se uzme, kao vjerovatno, da je smisao riječi **الانشاء** (stvoriti) *otpočinjanje* uvođenja u Džehennem, upotreba izraza *stvaranje* u značenju *otpočinjanje uvođenja* znači: određivanje ulaska. No, riječ *stvaranje* nema značenje *početak stvaranja*, čemu su dokaz riječi: *Oni će biti bačeni u njega, a on će reći: - Ima li još!?* (El-Kastalani).

Komentar Muslimovih hadisa *koji je preuzet iz En-Nevevijeovog komentara, 10.džuz, str.297.*

Rekao je on, Uzvišeni Allah mu se smilovao: - Hadis: *Raspravljali su međusobno Džennet i Džehennem...* svodi se na svoje vanjsko značenje, tako da je Allah Uzvišeni i Džennetu i Džehennemu podario svijest, kojom su dobili razboritost, da se međusobno raspravljaju. Iz toga, međutim, ne proizlazi da su tu svijest dobili za vječnost.

U riječima: *Džennet će reći: - A što će meni ostati? U mene će ući samo najslabiji ljudi i oni koji su ponižavani i starci* misli se na one koji su ostarjeli, sustežući se od dunjaluka, njegove vlasti, sjaja i bogatstva. Ponižavani su najslabiji bijednici među ljudima. U predaji Muhammeda b. Rafi'a stoji: *U mene će ući najslabiji ljudi i gladni*. Tako je ovaj hadis prenesen na tri načina, koje je navođio El-Kadi, a oni se nalaze u nushi. Prvi od njih je غرثهم (gladni). El-Kadi kaže da je ovo predaja većine naših učitelja. Riječ البله znači: nemarni, koji nemaju ništa, a riječ الغرث znači: glad. Drugi način je العجزهم - starci. Ovaj izraz je već prije pojašnjen. Treći je غرنهم. Upotreba ovog izraza je najčešća u našim mjestima. Značenje riječi البله jeste: nemarni, koji nemaju sklonosti dunjalučkim poslovima, što je u skladu s drugim hadisom, koji glasi: *Najviše stanovnika Dženneta će činiti oni koji ne umiju s dunjalukom!*

El-Kadi kaže da su to siromašni i prosti ljudi vjernici, koji nisu raspravljali o sunnetu, te među njih nije ušla smutnja/fitna koji nisu zapali u novotariju/bida' i sl. Oni su čvrstog imana i ispravnog vjerovanja, čine najveći broj vjernika i činit će najveći broj stanovnika Dženneta. Arifi, i učenjaci praktičari, i dobročinitelji i isposnici čine manjinu i oni će nastanjivati najviše perivoje u Džennetu.

Rečeno je da se značenje riječi الضعفاء - slabi, koja je upotrijebljena u ovome hadisu, može dovesti u vezu sa značenjem drugog hadisa, koji glasi: *Svaki stanovnik Dženneta će biti onaj koji je bio slab i potlačen*, koji je Allahu Uzvišenom poslušan i koji je svoju dušu Allahu Uzvišenom pokorio, za razliku od oholog i silnika.

U najavi: *Tek tada će on reći: - Dosta! Dosta!*, riječ فط je sa suknom (ـ) na ta'u (ط), a može biti i s kesrom (ـ), sa ili bez nunacije.

Za predaju: *A on se neće napuniti sve dok Allah, Uzvišeni i Slavni, ne stavi na njega Svoju nogu* u predaji koja je navedena poslije stoji: *Džehennem će neprestano govoriti: Ima li još? - sve dok u njega Gospodar moći, Uzvišeni i Slavni, ne stavi Svoje stopalo. Tada će on*

reći: - *Dosta! Dosta!* U prvoj predaji stoji: *On će staviti Svoje stopalo na njega*. Ovaj hadis spada u poznatu skupinu hadisa u kojima se spominju sifati Uzvišenog, a već je u više navrata istaknuto razilaženja među islamskim učenjacima oko njihovog tumačenja. Ta razilaženja se svode na nekoliko stanovišta:

- Jedno od njih je stanovište većine prvih generacija muslimana, kao i skupine islamskih teologa, koje se svodi na to da se o njihovom tumačenju ne polemizira. Naprotiv, mi vjerujemo da je to istina na načini kako to Uzišeni Allah želi, kao i da oni imaju značenje koje je tome prikladno, dok njihovo vanjsko značenje nije i ono željeno.

- Drugo predstavlja stanovište većine mutekellimuna, a svodi se na to da se oni tumače na način koji im je prikladan. Međutim, oni se u tumačenju ovog hadisa razilaze. Tako kažu da je smisao riječi القدم (stopalo), koja je ovdje upotrijebljena: المنقدم, čija je upotreba u jeziku raširena, pa je njeno značenje: Sve dok Allah, Uzvišeni i Slavni, ne stavi u njega one koje je pripremio da će biti od stanovnika vatre.

Rekli su El-Mazuri i El-Kadi: - Ovo je tumačenje Nadra b. Šumejla, a njemu slično je i tumačenje Ibn 'Arabija. Po drugome, riječju القدم (stopalo) misli se na stopalo nekog od stvorenja, pa se spojena lična zamjenica na riječi قدمه (stopalo) vraća na to stvorenje.

- Treće je mišljenje, po kojem je moguće da je neko od stvorenja prozvano ovim imenom. O predaji: *Sve dok Allah u njega ne stavi Svoju nogu* imam Ebu Bekr b. Furek sa sigurnošću tvrdi da ona nije vjerodostojna kod hadiskih učenjaka. Međutim, prenio ju je Muslim, kao i drugi, i ona je vjerodostojna, a njeno tumačenje se svodi na jedno od naprijed navedenih stanovišta.

Moguće je da je smisao riječi الرجل (noga) u značenju skupina ljudi, kao što se kaže „noga skakavaca“, kada se hoće ukazati na njihov roj.

Prema El-Kadiju, najočitije je tumačenje da je to narod koji zaslužuje Džehennem i koji je za njega stvoren. Neki smatraju da je neophodno odvojiti njegov stil od vanjskog značenja, kako bi se oformio odlučujući dokaz za apsurdnost vezivanja tjelesnosti za Uzvišenog Allaha. A Allah najbolje zna!

Gospodaru naš, molimo Te da nas spasiš od džehennemske vatre i uvedeš nas u Džennet Svojom dobrostivošću i milošću, sa čestitima i dopustiš nam da uživamo u gledanju Tvog plemenitog Lica! Uslišaj, Gospodaru svjetova! I neka je Allahov blagoslov i spas na našeg sejjida Muhammeda, njegovu porodicu i njegove ashabe.

HADIS

Požalio se Džehennem svome Gospodaru

Naveo ga je El-Buhari, Allah mu se smilovao, u Knjizi o početku stvaranja, poglavlje Opis Džehennema, 4. džuz, str. 140.

﴿٣٧٨﴾ حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ: «حَدَّثَنِي أَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، أَنَّهُ سَمِعَ أَبَا هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - يَقُولُ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «اشْتَكَيْتَ النَّارَ إِلَى رَبِّهَا، فَقَالَتْ: «رَبِّ، أَكَلْتُ بَعْضَ بَعْضًا»، فَأَذِنَ لَهَا بِتَفْسِيخِ: نَفْسٍ فِي الشَّتَاءِ، وَ نَفْسٍ فِي الصَّيْفِ، فَأَشَدَّ مَا يَجِدُونَ مِنَ الْحَرِّ، وَ أَشَدَّ مَا يَجِدُونَ مِنَ الزَّمْهِيرِ.»

[378] Pričao nam je Ebu el-Jeman, obavijestio nas je Su'ajb, koji je prenio od Ez-Zuhrija, koji je rekao da mu je pričao Ebu Seleme b. 'Abdurrahman, koji je čuo Ebu Hurejru, r.a., kako citira riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Požalio se Džehennem svome Gospodaru i rekao: - Gospodaru moj, sam sebe jedem! - On mu je dozvolio da ima dva uzdaha, jedan ljeti, a drugi zimi. To je najveća sparina koju osjetite ljeti i najveća hladnoća koju osjetite zimi.

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 5.džuz, str.288

Požalio se Džehennem svome Gospodaru znači da će se požaliti stvarnim artikulisanim govorom, kojeg će Allah Uzvišeni stvoriti i podariti Džehennemu. A možda se radi o prenesenom smislu, s nijemim govorom, koji će iz svoje neobuzdanosti jesti sam sebe, i reći: *Gospodaru moj, sam sebe uništavam! Allah mu je dozvolio da ima dva uzdaha.* El-Bejdavi riječ النفس svodi na aluziju, dok je drugi svode na njeno stvarno značenje: to je zrak koji izlazi iz unutrašnjosti njegova tijela, pa u njega ulazi čisti: *uzdah u ljetu i izdah u zimi.* On bez prekida mijenja prirodu: *i to je najveća sparina koju osjetite u ljeti* (u drugoj predaji stoji: *tokom*

ljeta) i najveća hladnoća koju osjetite tokom zime, tj. sve to je od tih udahnjivanja. A Onaj Koji je stvorio prostranstva od leda i vatre je u stanju stvoriti hladnoću od džehennemske vatre (El-Kastalani). A Allah najbolje zna.

Poglavlje XXXVII

O Vjerovjesnikovom, s.a.v.s., izvoru (havdu)

Hadis o Vjerovjesnikovom, s.a.v.s., izvoru je naveo El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u poglavlju Vjerovjesnikov, s.a.v.s., izvor, 7. džuz, str. 119.

﴿٣٧٩﴾ حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ عَلِيٍّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ الْمَغِيرَةِ، قَالَ: «سَمِعْتُ أَبَا وَائِلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «أَنَا فَرَطُكُمْ عَلَى الْحَوْضِ، وَلَيُرْفَعَنَّ مَعِيَ رَجُلٌ مِنْكُمْ، ثُمَّ لَيُخَلَّجَنَّ دُونِي، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، أَصْحَابِي.»، فَيُقَالُ: «إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَخَذُوا بِغَدَاكَ؟!»

[379] Pričao nam je ‘Amr b. ‘Ali, pričao nam je Muhammed b. Dže’afer, pričao nam je Šu’be, koji je prenio da je El-Mugire rekao: - Čuo sam Ebu Vaila, koji je prenio od ‘Abdullaha, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Ja ću vas predvoditi do izvora havd. Neki će biti odvojeni

od mene, a zatim i odstranjeni. Ja ću reći: Gospodaru moj, to su moji ashabi! Bit će mi kazano: - Zaista, ti ne znaš što su oni radili poslije tebe!

Naveo je ovaj hadis El-Buhari putem drugog lanca prenosilaca od Huzejfe, r.a., koji ga je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s. Muslim ga je prenio lancem od Husajna, koji je prenio od Ebu Vaila, a on od Huzejfe, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s.

Takoder, naveo ga je El-Buhari s lancem prenosilaca koji doseže do Enesa b. Malika, r.a., koji ga je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s.:

﴿٣٨٠﴾ حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «لَيَرَدَنَّ عَلَيَّ نَاسٌ مِنْ أَصْحَابِي الْخَوْضَ حَتَّى إِذَا عَرَفْتُهُمْ اخْتَلَجُوا دُونِي، فَأَقُولُ: «أَصْحَابِي!»، فَيَقُولُ: «لَا تَذَرِي مَا أَخَذْتُوا بِعَدْلِكَ!»

[380] Pričao nam je Muslim b. Ibrahim, pričao nam je Vuhejb, pričao nam je 'Abdulaziz, koji je prenio od Enesa b. Malika, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Pratit će me jedna skupina mojih ashaba do izvora havd, koje ću prepoznati. Zatim će oni biti ostranjeni od mene, a ja ću povikati: Ashabi moji! Gospodar će odgovoriti: - Uistinu, ti ne znaš što su oni radili poslije tebe!

Naveo je ovaj hadis Muslim u poglavlju o vrlinama (El-Kastalani).

Takoder, naveo ga je i Buhari, čiji se lanac prenosilaca veže za Sehla b. S'ada, r.a., koji ga je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s.:

﴿٣٨١﴾ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَطَرٍ، حَدَّثَنَا أَبُو حَازِمٍ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: «إِنِّي فَطَرْتُكُمْ عَلَى الْخَوْضِ، مَنْ مَرَّ عَلَى شَرِبَ، وَ مَنْ شَرِبَ لَمْ يَظْمَأْ أَبَدًا، لِيَرِدَنَّ عَلَيَّ أَقْوَامٌ، أَعْرِفُهُمْ وَ يَعْرِفُونِي، ثُمَّ يُحَالُ بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ.»

قَالَ أَبُو حَازِمٍ: «فَسَمِعَی الثُّعْمَانُ بْنُ أَبِي عِيَّاشٍ، فَقَالَ: «هَكَذَا سَمِعْتُ مِنْ سَهْلٍ؟»، فَقُلْتُ: «نَعَمْ.»، قَالَ: «أَشْهَدُ عَلَى أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - لَسَمِعْتُهُ، وَ هُوَ يَزِيدُ فِيهَا:

«فَأَقُولُ: «إِنَّهُمْ مِنِّي.»، فَيَقَالُ: «إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَخَذْتُوا بَعْدَكَ.»، فَأَقُولُ: «سُحْقًا! سُحْقًا! لِمَنْ غَيْرِ بَعْدِي!»»

[381] Pričao nam je Se'id b. Ebi Merjem, pričao nam je Muhammed b. Mutarrif, pričao nam je Ebu Hazim, koji je prenio od Sehla b. S'ada, r.a., riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Uistinu ću vas ja predvoditi do izvora havd. Ko dođe do mene napit će se sa njega, a ko se napije s njega nikada više poslije toga neće osjetiti žeđ. Zatim će od mene biti odvracene skupine koje ću prepoznati, a i koji će mene prepoznati, pa će između mene i njih svaki prolaz biti zatvoren.

Ebu Hazim kaže: - Tada mi se obratio Nu'aman b. Ebi 'Ijaš, riječima: - Ovako si čuo od Sehla? - Odgovorio sam potvrdno, a on nastavi: - Svjedočim da sam slušao Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., koji je ovdje dodao: - Zatim ću ja reći: Zaista su oni moji sljedbenici? Bit će kazano: - Uistinu, ti ne znaš što su oni radili poslije tebe! - Onda ću ja reći: Dalje! Dalje s onim ko je mijenjao poslije mene!

Takoder, naveo ga je El-Buhari s lancem prenosilaca do Ebu Hurejre, r.a., koji ga je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s.:

﴿٣٨٢﴾ و قال أحمد بن شبيب بن سعيد الحبلى، حدثنا أبى، عن يونس، عن ابن شهاب، عن سعيد بن المسيب، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رضى الله عنه - أَنَّهُ كَانَ يُحَدِّثُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - قَالَ: «يَرُدُّ عَلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ رَهْطٌ مِنْ أَصْحَابِي، فَيُخْلَوْنَ عَنِ الْخَوْضِ، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، أَصْحَابِي»، فَيَقُولُ: «إِنَّكَ لَا عِلْمَ لَكَ بِمَا أَخَذْتُمْ بَعْدَكَ. إِنَّهُمْ ارْتَدُّوا عَلَى أَذْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى.»

وَقَالَ شُعَيْبُ بْنُ الرَّهْزِيِّ: «كَانَ أَبُو هُرَيْرَةَ - رضى الله عنه - يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ - صلى الله عليه وسلم - («فَيُخْلَوْنَ») - وَ قَالَ عَقِيلٌ - أَيْ عَنِ الرَّهْزِيِّ: («فَيُخْلَوْنَ»)

[382] Rekao je Ahmed b. Šebib b. Se'id el-Habeti: - Pričao nam je moj otac, koji je prenio od Junusa, on od Ibn Šihaba, a on od Se'ida b. el-Musiba, koji je prenio do Ebu Hurejre, r.a., da je Allahovog Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Na Sudnjem danu će me pratiti skupina mojih ashaba, koji će biti odstranjeni od izvora havd. Ja ću tada upitati: Gospodaru moj, oni su moji ashabi? On će dogovoriti: - Uistinu, tebi nije dato znanje o onome što su oni radili poslije tebe! Oni su se vratili svojim ranijim paganskim običajima!

Rekao je Šu'ajb, prenoseći od Ez-Zuhrija: - Ebu Hurejre, r.a., pričao je da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., upotrijebio rečeničku konstrukciju bit će odstranjeni sa. 'Ukajl je, prenoseći od Ez-Zuhrija, upotrijebio sljedeću konstrukciju: bit će otjerani sa.

Također ga je naveo El-Buhari od Ebu Hurejre, r.a., s tekstom dužim od ovog:

﴿٣٨٣﴾ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ الْحَزَامِيُّ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا هَلَالٌ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رضى الله عنه - عَنِ النَّبِيِّ - صلى الله عليه وسلم - قَالَ: «بَيْنَا أَنَا قَائِمٌ، فَإِذَا زُمْرَةٌ، حَتَّى إِذَا عَرَفْتُهُمْ، خَرَجَ رَجُلٌ

مِنْ بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: «هَلُمَّ!»، فَقُلْتُ: «أَيْنَ؟»، قَالَ: «إِلَى النَّارِ، وَاللَّهِ...»،
 قُلْتُ: «وَمَا شَأْنُهُمْ؟»، قَالَ: «إِنَّهُمْ ارْتَدُّوا بِعَدَاكَ عَلَى أَذْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى...»،
 ثُمَّ إِذَا زُمْرَةٌ، حَتَّى إِذَا عَرَفْتَهُمْ، خَرَجَ رَجُلٌ بَيْنِي وَ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: «هَلُمَّ!»، قُلْتُ:
 «أَيْنَ؟»، قَالَ: «إِلَى النَّارِ، وَاللَّهِ!»، قُلْتُ: «مَا شَأْنُهُمْ؟»، قَالَ: «إِنَّهُمْ ارْتَدُّوا
 بِعَدَاكَ عَلَى أَذْبَارِهِمُ الْقَهْقَرَى...»، فَلَا أَرَاهُ يَخْلُصُ مِنْهُمْ إِلَّا مِثْلَ هَمَلِ النَّعَمِ...»

[383] Pričao nam je Ibrahim b. el-Munzir el-Hizami, pričao mi je Muhammed b. Fulejh, pričao nam je moj otac, pričao nam je Hilal, koji je prenio od 'Ataa b. Jesara, koji je prenio od Ebu Hurejre, r.a., a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Kada budem proživljen, doći će jedna skupina do mene, koju ću prepoznati. Između nas će izaći jedan čovjek i povikati: - Dalje! - Pitat ću ga: Kuda? On će odgovoriti: - Tako mi Allaha, u vatru džehennemsku. - Pitat ću ga: A što su oni uradili? On će odgovoriti: - Zaista su oni napustili vjeru poslije tebe i okrenuli se svome ranijem načinu života! - Zatim će doći druga skupina, koju ću prepoznati, pa će između nas izaći jedan čovjek i povikati: - Dalje! - Pitat ću ga kuda, a on će odgovoriti: - Tako mi Allaha, u vatru džehennemsku. - Upitat ću: A što su oni uradili? On će odgovoriti: - Zaista su oni napustili vjeru poslije tebe i okrenuli se svome ranijem načinu života! - Potom sam vidio da je do havda došlo ljudi kao što je odlutalih devčadi.

Naveo ga je El-Buhari, takoder, s lancem prenosilaca od Esme bintu Ebu Bekr es-Siddik, r.a., u istom poglavlju, 9.džuz, str.343:

﴿٣٨٤﴾ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي مَرْيَمَ، عَنْ نَافِعِ بْنِ عُمَرَ - أَيْ ابْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْجُمَحِيِّ - قَالَ: «حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مَلِيكَةَ، عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَتْ: «قَالَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنِّي عَلَى الْحَوْضِ، حَتَّى

أَنْظِرْ مَنْ يَرُدُّ عَلَيَّ مِنْكُمْ ، وَ سَيُؤَخِّدُ نَاسٌ مِنْ دُونِي، فَأَقُولُ: «يَا رَبِّ، مَنِي وَ مِنْ أُمَّتِي.»، فَيَقَالُ: «هَلْ شَعَرْتَ مَا عَمَلُوا بَعْدَكَ؟ وَ اللَّهُ، مَا بَرَحُوا يَرْجِعُونَ عَلَيَّ أَعْقَابَهُمْ.»، فَكَانَ ابْنُ أَبِي مُائِكَةَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ إِنَّا نَعُوذُ بِكَ أَنْ نَرْجِعَ عَلَيَّ أَعْقَابَنَا، أَوْ نُفْتَنَ عَنْ دِينِنَا.»
(أَعْقَابُكُمْ تَنْكِصُونَ: تَرْجِعُونَ إِلَى الْعَقَبِ)

[384] Pričao nam je Se'id b. Ebi Merjem, koji je prenio od Nafi'a b. Omera (sina 'Abdullaha el-Džemhija) da je rekao: - Pričao mi je Ibn Ebu Mulejke, koji je prenio od Esme, kćerke Ebu Bekra, r.a., da je citirala riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Uistinu ću biti na izvoru havd, sve dok ne vidim one od vas koji će me slijediti. Nekim će biti onemogućeno da dođu do mene. Tada ću reći: Gospodaru moj, oni su moji sljedebnici i od mog ummeta! Potom će mi biti kazano: - Da li ti je poznato ono što su oni uradili poslije tebe? Tako mi Allaha, oni su se neprestano vraćali svojim ranijim stopama!

Ibn Ebu Mulejke je rekao: - Gospodaru naš, molimo Te da nam utočište kod Sebe daš od toga da se svojim ranijim stopama vratimo ili da zalutamo od svoje vjere!

Vratili ste se svojim ranijim stopama; ima značenje: vratili ste se svojim ranijim običajima.

Komentar hadisa o izvoru havd El-Kastalanijev komentar El-Buharijinih predaja

U komentaru Ibn Mes'uda, r.a., stoji da riječi: *Ja ću vas predvodi do izvor havd* znače: ići ću ispred vas do njega, kako bih ga pripremio za vas. Riječ **الفرط** (onaj koji prvi stigne) označava onoga koji predvodi one koji idu na vodu, kako bi im pripremio izvor. Blago li se onima koji dođu do njega. Allah Uzvišeni učinio da budemo od njih Svojom

plemenitošću, a ne da nas kazni, jer On je uistinu Onaj Koji je plemenit i Koji je mnogo darežljiv.

U ovom hadisu je i radosna vijest za Muhammedov ummet, povećao mu Allah ugled njime. Amin!

U nastavku hadisa: *I zaista će od vas biti odvojeni ljudi koje ću svojim očima vidjeti* لام (J) dolazi radi obrazovanja zakletve, a vršilac glagolske radnje je nepoznat i na sebi ima fethu (ـَ), zbog toga što je s njim spojen nun (ن) koji dolazi radi pojačanja značenja. Riječ *ljudi* predstavlja نائب فاعل tj. izaći će ljudi koje će on svojim očima vidjeti

Koji će zatim biti odvedeni od mene znači: istrguniti i odvučeni od mene. *Reći ću: Gospodaru moj, oni su moji ashabi*, tj. iz mog ummeta, *pa će biti kazano:- Uistinu, ti ne znaš što su oni uradili poslije tebe*, tj. napustili su islam, ili postali veliki grijешnici.

Drugi komentar hadisa prenosi Enes b. Malik, r.a.: Riječi *sljedit će me* su od glagola ورد (sljediti) *skupina ljudi od mojih ashaba*, koji su iz mog ummeta, *do izvora havd. Nakon što ih budem prepoznao, oni će biti odvedeni*, tj. bit će odvojeni i odstranjeni grubo od mene (iz moje blizine). *Uzviknut ću: Oni su moji ashabi*, a u drugoj predaji stoji: *Oni su moji mili ashabi*. Upotrijebljen je ovdje deminutiv, kako bi se istakla njihova malobrojnost. *On će reći: - Ti ne znaš što su oni uradili poslije tebe*, čineći velike grijehe, što je razlog njihovog odbijanja i zabrane da piju s izvora havd. A Allah najbolje zna!

Treći komentar hadisa prenosi Sehl b. S'ad, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: *Ja ću vas predvoditi do izvora havd, a ko dođe do mene napit će se s njega*. To znači: Ko bude u mogućnosti da dođe do mene napit će se s njega, a u drugoj predaji glagol *napit će se* (يشرب) stoji u budućem vremenu. Ibn Ebu 'Asim je dodao: *A ko bude otjeran s njega nikada se više neće do njega vratiti*.

Za dio hadisa: Ko se napije s njega nikada više neće osjetiti žed, a bit će odbijene skupine ljudi, koje ću prepoznati i koje će mene prepoznati u jednoj od predaja stoji: *I oni će mene prepoznati, a zatim će između mene i njih biti zatvoren svaki prolaz*. Rekao je Ebu Hazim, koji je jedan od prenosilaca hadisa: *Dozvao me je En-Nu'man b. Ebi 'Ijaš i pitao: - Ovak o si čuo od Sehla? Ispušteno je upitno hemze. Odgovorio sam: Da. En-Nu'man je onda rekao: - Svjedočim da sam čuo od Se'ida el-Hudrija, r.a., da je na ovom mjestu dodao (prenoseći od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao): Reći ću: Uistinu su oni moji sljedbenici*, tj. oni kojima je svaki prilaz do mene zatvoren, oni su iz mog umeta, *pa će biti kazano: - Ti, uistinu, ne znaš što su oni uradili poslije tebe* od velikih grijeha,

koji su proizveli njihovo odbijanje i udaljavanje od izvora havd. *Tada ću reći: Dalje! Dalje!* tj. daleko bio, a ponavljanje dolazi radi pojačanja značenja. *S onim ko je mijenjao poslije mene* znači: ko je promijenio svoju vjeru, jer to nije rečeno onima koji su grijешnici, nego nevjernici: *Dalje! Dalje!* On će se za njih zauzimati i brinuti isto onako kako je Poslanik, s.a.v.s., blag i milostiv prema vjernicima, dao Allah da se njegovim šefa'atom okoristimo. Amin! A Allah najbolje zna!

Četvrto je komentar prvog hadisa, kojeg prenosi Ebu Hurejre, r.a. U njegovim riječima: *Slijedit će me na Sudnjem danu jedna skupina mojih ashaba* riječ الرهط obuhvata skupinu od deset do četrdeset osoba. *Neki će biti udaljeni* znači: bit će udaljeni, otjerani i vraćeni s izvora havd. U drugoj predaji stoji: *Bit će im zatvoren put*, tj. bit će protjerani od izvora havd. *Reći ću: Gospodaru moj, oni su ashabi moji!* Allah Uzvišeni će odgovoriti: *Zaista, tebi nije dato znanje o onome što su oni učinili poslije tebe! Oni su vjeru napustili i stopama svojim ranijim se vratili!* Riječ الفهري (vraćanje) završava se na dugo „a“ u infinitivu, zbog glagla koji mijenja njeno značenje. To je kao da kažeš: - Nastavio sam sjediti, u značenju vratio sam se onome što sam prije radio, što predstavlja vraćanje na staro. Tako, to je kao da si se vratio nazad, što se podrazumijeva pod ovom imenicom. A Ibn el-Esir je rekao: - Riječ الفهري (vraćanje) znači koraćanje natraške, bez okrećanja lica u pravcu u kojem se koraća.

Rečeno je da ta riječ dolazi od oblika الفهر (nasilje). A El-Ezheri je rekao da znači napuštanje, odricanje od onog što su bili.

Peto je komentar drugog dužeg hadisa od Ebu Hurejre, r.a. *Dok sam spavao i sanjao izvor havd, vidio sam skupinu* tj. skup ljudi. El-Kastalani smatra da je moguće da ova predaja ukazuje na to da je sve to vidio u snu i da je to ono što će se desiti na Sudnjem danu, s obzirom na to da snovi vjerovjesnika spadaju u objavu. *Tada ću ih prepoznati, pa će izaći čovjek*, tj. melek u liku čovjeka, koji će biti zadužen za to između mene i njih i reći im: - *Dodite* (požurite), *pa ću ja upitati: Kuda ih vodiš? On će reći: Vodim ih, tako mi Allaha, u džehennemsku vatru!* Ovdje imamo izgovaranje و, kojim se obrazuje zakletva, *Rekao sam mu: A što su oni uradili da ih vodiš u vatru? On (melek) reče: - Uistinu su oni poslije tebe napustili vjeru i okrenuli se svojim ranijim običajima*, što predstavlja vraćanje na staro. *Zatim je došla skupina koju sam prepoznao te je između mene i njih izašao čovjek i pozvao: - Dodite* (tj. požurite)! *Upitao sam kuda, a on reče: - U džehennemsku vatru, tako mi Allaha!* - *Pitao sam: A što su oni uradili? On odgovori: - Uistinu su oni poslije tebe napustili vjeru, te se okrenuli svojim ranijim običajima!*

Nisam vidio da je ijedan od njih, koji su krenuli prema havdu i približili mu se, odvrćeni od njega. S njima je zamijenjena riječ od njih.

Osim kao odlutale deve misli se na deve koje izgubljene tumačaju. Jednina od riječi همل je هامل je to deva koja nema pastira. To se ne kaže za sitnu stoku. To znači da će onih koji će se spasiti biti jako malo, kao što je malo stoke koja je bez pastira. Na osnovu toga se može primjetiti da će njih biti dvije skupine: nevjernici i veliki grijешnici.

Šesto je komentar hadisa kojeg prenosi Esma, kćerka Ebu Bekra es-Siddika, r.a., od Vjerovjesnika, s.a.v.s.: *Uistinu ću biti na izvoru havd na Sudnjem danu, sve dok ne vidim (ne budem vidio) ko će me od vas slijediti. Nekim ljudima će biti onemogućeno da dođu do mene (da mi se približe). Tada ću reći: Gospodaru moj, oni su moji sljedbenici i iz mog ummeta.* Ove riječi imaju općenitije značenje od riječi u drugim predajama: *Oni su moji mili ashabi, odnosno: Oni su moji ashabi. Tada će biti kazano: - Da li ti je poznato (da li znaš) ono što su oni radili poslije tebe? Tako mi Allaha, oni se nisu prestali (neprestano su se) vraćati svojim ranijim paganskim običajima (napuštati islam).*

A Ibn Ebi Mulejke (prenosilac od Esme) je rekao: *Gospodaru naš, molimo Te da nas sačuvaš od vraćanja našm ranijim paganskim običajima ili: da se odrekemo svoje vjere!*

Rekao je El-Kastalani, Uzvišeni Allah mu se smilova: - U ovim riječima je išaret da je vraćanje paganskim običajima isto što i nepokornost, koja je, sama po sebi, iskušenje, pa je zbog toga traženje utočišta od oboga neophodno. A Allah najbolje zna! Ovo su rasprave vezane za izvor havd od El-Kastalanija, 9.džuz, str.335, a koje smo spomenuli zbog njihove važnosti i kako bi time korist bila potpuna, a Allah je Onaj od koga se pomoć traži.

Rečeno je u djelu *Es-Sihah*: Izvor/havd ima nepravilnu množinu: الحياض i الأحواض, a u četvrtoj vrsti أحوض ima značenje: napraviti (sebi) bazen, izvor (vode). U vrsti استحوض الماء ima značenje: nakupiti vodu u bazenu; a riječ المحوض s tešdidom (ـ) na vavu (و) ima značenje: opkop oko drveta za natapanje, koji se pravi za palme, kako bi bile natapane.

A Ibn Karkul je rekao: - Havd-pojilo nastaje tamo gdje se ustali voda, odnosno gdje se ona nakuplja, kako bi je pile deve. Postoje razilaženja oko Poslanikovog, s.a.v.s., izvora havd: sa li se nalazi prije Sirat ćuprije ili poslije nje?

Ebu el-Hasan el-Kabesi je rekao: - Ispravno je da se havd nalazi prije Sirat ćuprije.

El-Kadi 'Ijad u svom djelu *Et-Tezkire* smatra da značenje to iziskuje, jer će ljudi iz svojih kaburova izaći žedni. Kao dokaz za to ističe

sadržaj hadisa kojeg navodi El-Buhari, a prenosi Ebu Hurejre, r.a., od Vjerovjesnika, s.a.v.s.: *Ja ću biti kod izvora havd, te će se pojaviti skupina koju ću prepoznati. Između njih i mene će izaći čovjek i pozvati: - Dodite! - Ja ću upitati: Kuda?, a on će odgovoriti: - U džehennemsku vatru, tako mi Allaha!*

El-Kurtubi je rekao: - Ovaj hadis ukazuje na to da će izvor havd biti prilikom proživljenja, a prije prelaska Sirat ćuprije, jer je Sirat ćuprija veliki most koji se mora preći. Ko ga uspješno pređe sačuvao se od džehenneske vatre.

Drugi misle da je havd poslije Sirat ćuprije. I sam El-Buhari navodi hadise o havdu nakon hadisa o šefa'atu i poslije uspostavljanja mizana, smatrajući da tako treba. Na to ukazuje i tekst hadisa, kojeg navodi Et-Tirmizi, a koji se prenosi od Enesa: *Tražio sam od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da se zauzme za mene, a on je odgovorio: - Uradit ću to. Pitao sam ga gdje ću ga tražiti, a on reče: - Najprije me potraži kod Sirat ćuprije. Na moje pitanje: A ako te ne sretnem?, on reče: - Onda ću biti kod mizana. Dalje sam pitao: A ako te ni tamo ne sretnem? Tada mi reče: - Onda ću biti kod izvora havd.*

A to podupire i vanjsko značenje Poslanikovih, s.a.v.s., riječi, koje se nalaze u hadisu o izvoru havd. To su: *A ko se napije s njega, nikada više neće žeđ osjetiti.* To je zbog toga što one ukazuju na to da će to pijenje biti poslije polaganja računa i nakon izbavljenja od džehennemske vatre, jer je vanjsko značenje najave da nikada neće osjetiti žeđ u tome da neće biti stavljen na muke u džehennemskoj vatri. Onda je rekao: - A što se tiče hadisa kojeg prenosi Ebu Hurejre, r.a., kojim oni dokazuju da je havd prije Sirat ćuprije, kažemo da je neophodno uzeti kao vjerovatno da će oni prići izvoru havd tako da će ga vidjeti. Nakon što ga budu vidjeli, bit će otjerani od njega u džehennemsku vatru prije nego li se spasu od tegoba koje će ih zadesiti prilikom prelaska Sirat ćuprije. Stoga to treba podrobno razmotriti.

Reći ćemo da smo to već podrobno razmotrili i došli do zaključka da takav stav nije održiv, kada ga suprostavimo zdravom razumu. Naime, hadis Ebu Hurejre, r.a., jasno ukazuje na to da će to biti na Dan proživljenja, kada će Vjerovjesnik, s.a.v.s., stajati na izvoru havd i kada će ga iznenada ova skupina slijediti, kako bi se napili s izvora. Između njega i njih će izaći čovjek, pa će prolaz između njih i izvora biti zatvoren. Stoga je tumačenje koje je ranije navedeno daleko od ispravnog.

Kada je u pitanju odobrenje, izrečeno u dijelu hadisa koji govori o opisu izvora havd: *A ko se napije s njega nikad više neće žeđ osjetiti*, to ne potvrđuje navedeni stav, jer se time jasno ukazuje na to da će to biti na Dan proživljenja, a prije prelaska preko Sirat ćuprije, kao i da će pijenje s njega biti da bi se otklonila prevelika žeđ koja će se pojaviti kod stvorenja na Dan proživljenja, kao i odsustva žeđi poslije toga kako bi to bio znak spašavanja od džehennemske vatre. A ako bi on bio nakon prelaska Sirat ćuprije u Džennetu, onda od njega ne bi bilo nikakve koristi, jer u Džennetu nema osjećaja žeđi. S druge strane, veliku potrebu da utoli žeđ s njega imat će stvorenja na Dan proživljenja, pa onaj ko se tada napije s njega više nikada neće žeđ osjetiti, niti će biti stavljen na muke u vatri i bit će spašen muka Sirat ćuprije.

Kada je u pitanju tumačenje vezano za hadis Ebu Hurejre, r.a., po kojem će ljudi prilaziti izvoru kada budu bili na Sirat ćupriji, a zatim bacani u vatru, takvo tumačenje nije palo naum nikome ko se bavi detaljnim izučavanjem nauke.

U ovom hadisu se spominje dijalog: *Upitao sam: Kuda? On je odgovorio: - U vatru! - Potom je kazano: - Uistinu, ti ne znaš što su oni učinili poslije tebe!* No, očito je da će se to desiti na Dan proživljenja, a prije prelaska Sirat ćuprije. A Allah najbolje zna.

El-Kastalani dalje navodi stav autora djela *Et-Tezkire*: - Sasvim je jasno da Poslanik, s.a.v.s., ima dva izvora: jedan će biti postavljen na Danu proživljenja, a prije prelaska Sirat ćuprije, a drugi u Džennetu. Oba su u Džennetu i oba se zovu Kevser. – El-Kastalani je dodao na to: - Kevser je rijeka u Džennetu, čija se voda izljeva u izvor, a i za havd se veže naziv kevser, budući da se on puni iz njega.

U hadisu Ebu Zerra, kojeg bilježi Muslim, stoji: *Izvor havd se puni dvjema rijekama iz Dženneta*.

Kazano je da je Sirat ćuprija most koji se nadvija nad Džehennemom i koji se nalazi između Dženneta i zemlje proživljenja. Ukoliko bi havd bio na njemu, onda bi se dotoku vode iz kevsera ispriječila džehennemska vatra. A Allah zna najbolje.

Reći ćemo da ovakav komentar nije primjeren, zbog toga što se njime buduća dešavanja na Ahiretu ravnaju po dešavanjima na dunjaluku, kao što stoji: Džehennemska vatra će se ispriječiti između vode iz kevsera, koji je u Džennetu, i izvora havd. To predstavlja poređenje nevidljivog svijeta, čije je jedino ishodište čuvenje, s vidljivim svijetom. To je govor o pitanjima koje razum nije u stanju pojmiti i čije je jedino ishodište, kako je već naprijed kazano, čuvenje, jer niko sa sigurnošću ne zna

mjesto Džehennema, pa da može tvrditi da je između vode kevsera i havda.

Uz to, kako smo već naveli, izvor havd iziskuje, sam po sebi, potrebu da bude na Dan proživljenja, kako bi ljudi njime utolili veliku žeđ. To će se desiti na Danu proživljenja ili u Džehennemu, jer će stanovnici Džehennema biti „spriječeni“ na način da će biti lišeni svega onoga što bi od njih moglo otkloniti žeđ, kako Allah Uzvišeni kaže: *I stanovnici vatre dozivat će stanovike Dženneta: - Prolijte na nas vode ili nešto od onoga čime vas je Allah obdario! - Oni će odgovoriti: - Allah je to dvoje nevjernicima zabranio* (sura El-E'araf, 50).

Kada su u pitanju stanovnici Dženneta, oni će uživati najveće blagodati i pit će zapečaćena pića iz čaša. Također će piti iz čaša, čije će piće biti od eukaliptusa, kao i čaša čije će piće biti od zendžebila (čistog neopijajućeg vina). Stoga, nema drugog mjesta na Ahiretu u kojem bi vjernik imao potrebu da utoli žeđ, osim kada bude u zemlji proživljenja. A Allah najbolje zna.

Ovo je zaključak do kojeg se dolazi naučnim istraživanjem. Ukoliko se to prepusti nauci i razumu, međutim, već je objašnjeno da u tome nema drugog ishodišta osim čuvenja i da je to čuvenje potvrđeno hadisom Ebu Hurejre, kao i drugim. A Allah najbolje zna.

Dodatak vezan za izvor havd

Ovdje ćemo navesti hadise koje bilježi El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u poglavlju Opis Dženneta. Tamo je naveo hadise koji opisuju izvor havd:

- Preneseno je, s lancem prenosilaca do Ibn Omera, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., riječi: - Udaljenost između vas i izvora havd je kao udaljenost između Džerbe i Ezruha. Ime جُرْنَاء je za oblast u Šamu, tj. u Siriji, dok je جَرْنُ također, oblast u Šamu, odnosno u Jordanu. Značenje ovog hadisa je pojašnjeno predajom koju prenosi Ed-Dijai el-Makdisi od Ebu Hurejre, r.a., a koja se veže za Poslanika, s.a.v.s., u kojoj se spominje izvor havd i u kojoj on (Poslanik, s.a.v.s.) kaže: - Njegova veličina je kao razdaljina između vas i Džerbe i Ezruha. - Preneseno je i: - On je sa svih strana isti.
- Navco je El-Buhari od 'Abdullaha b. 'Amra b. el-'Asa, r.a., hadis Vjerovjesnika, s.a.v.s.: - Obilazak mog havda traje mjesec dana,

a njegova voda je bjelja od mlijeka i njegov miris je ugodniji od mirisa miska. Na njemu ima vrčeva koliko zvijezda na nebu i ko se sa njega napije nikada više neće osjetiti žeđ. - U predaji kod Ibn Ebu cd-Dunjaa, koji je prenio od En-Nuvasa b. Sem'ana, a koja se veže za Poslanika, s.a.v.s., stoji: - Prvi ko do njega dođe napojit će sve žedne. Hadise o izvoru havd, koje je naveo El-Buhari, također navodi i Muslim u svome Sahihu.

- Naveo je El-Buhari da prenosi Enes b. Malik, r.a., riječi Allahovog Poslanika, s.a.v.s.: - Zaista je veličina mog havda kao razdaljina između Ejle i San'a i na njemu se nalazili toliki broj ibrika koliko je zvijezda na nebu. Ime **الْبَيْت** je za nekadašnji grad Umaru, sagrađen na obali Crvenog mora od strane Šama, što je danas ruševina kroz koju prolaze hadžije iz Egipta, koja se nalazi s njihove lijeve strane. Tu se nalazi planinski prevoj, poznat kod Egipćana kao Halidžul-Akabe, planinski prevoj u Umari.
- Naveo je El-Buhari, također od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Mjesto između moje kuće i mog mimbera je jedna od džennetskih bašči, a moj mimber će biti na mom havdu. - To znači: moj mimber dunjalučki će na Sudnjem danu biti na mom havdu. A možda je namjera da se istakne da će Poslanik, s.a.v.s., imati drugi mimber na Sudnjem danu, koji će biti postavljen na njegovom havdu, a na kojem će on stajati i dozivati ljude da se dođu napiti s izvora havd. A Allah najbolje zna! Navedeni hadis je El-Buhari naveo na kraju Knjige o namazu, a Muslim ga je naveo u svome Sahihu u Knjizi o hadžu.
- Također, El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, naveo je hadis kojeg prenosi 'Ukbe b. 'Amir b. 'Isa b. Ebi el-Esvd el-Džuheni, r.a.: - Vjerovjesnik, s.a.v.s., izašao je jednog dana (u Beki'u, mezarje u Medini) i klanjao dženazu namaz jednom od stanovnika toga mezarja. Zatim se uputio i ispeo na mimber (želeći se oprostiti i od živih i od mrtvih) i rekao: - Ja ću vas predvoditi (na Sudnjem danu) i bit ću svjedok protiv vas. Uistinu, tako mi Allaha, kao da sad gledam svoj havd. Dati su mi ključevi zemaljskih riznica (ili: ključevi dunjaluka). Tako mi Allaha, ja se ne plašim za vas da ćete nakon mene činiti širk, nego se plašim da ćete međusobno nered na njoj činiti, da ćete se nadmetati za dunjaluk, pa se početi međusobno ubijati na njemu.
- Naveo je El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, hadis koji se prenosi od Ma'beda b. Halida, koji je čuo Harisa b. Vehba, r.a., kako kaže: - Slušao sam Vjerovjesnika, s.a.v.s., kada je spomenuo havd i rekao: - Kolika je udaljenost između Meke i San'ae (u drugoj njegovoj predaji stoji da je El-Mustevred jedan od prenosilaca): -

Zar nisi čuo da je spomenuo posude? - rekao je El-Mustevred, koji je Ibn Šiddad b. 'Amr el-Kureši, ashab i sin ashaba. Vidjet ćeš na njemu posuda koliko zvijezda, bit će ih mnogo i svjetlucati će. To znači: - Čuo sam ga kad je to rekao, a to predstavlja vezivanje govora za Vjerovjesnika, s.a.v.s., iako to on nije pojasnio, jer njegov tekst upućuje na to da je prenesen od njega.

A u hadisu Ahmeda b. Hanbela, Uzvišeni Allah mu se smilova, u predaji od El-Hasana, koji je prenio od Enesa b. Malika, r.a., stoji da će biti brojnije od zvijezda na nebu.

U Muslimovoj predaji stoji: - Na njemu će biti ibrice poput zvijezda na nebu. A Allah najbolje zna.

Poglavlje XXXVIII

Klanje smrti na Sudnjem danu

HADIS u kojem se spominje klanje smrti na Sirat ćupriji

Naveo ga je Ibn Madždže u svom Sunenu, poglavlje Opis Džehe-nnema, 2. džuz, str. 305.

﴿٣٨٥﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-: «يُؤْتَى بِالْمَوْتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيُوقَفُ عَلَى الصِّرَاطِ، فَيَقَالُ: «يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ!»، فَيُطْلَعُونَ خَائِفِينَ، وَجَلِيلِينَ أَنْ يَخْرُجُوا مِنْ مَكَانِهِمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ، ثُمَّ يُقَالُ: «يَا أَهْلَ النَّارِ!»، فَيُطْلَعُونَ مُسْتَبْشِرِينَ، فَرِحِينَ أَنْ يَخْرُجُوا مِنْ مَكَانِهِمُ الَّذِي هُمْ فِيهِ، فَيَقَالُ: «هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟»، قَالُوا: «نَعَمْ، هَذَا الْمَوْتُ»، قَالَ: «فَيُؤْمَرُ بِهِ، فَيُذْبَعُ عَلَى الصِّرَاطِ، ثُمَّ يُقَالُ لِلْفَرِيقَيْنِ كَلَامُهُمَا: «خُلُودٌ فِيمَا تَجِدُونَ، لَا مَوْتَ فِيهَا أَبَدًا!»

[385] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Na Sudnjem danu će biti dovedena smrt

i posadena na Sirat ćupriju. Bit će kazano: - O Džennetlije!
 - Oni će se odazvati, strahujući da ne budu izvedeni iz svojih boravišta koja su nastanili. Zatim će biti kazano: - O Džehenemlije! - Oni će se radosni odazvati, nadajući se da će izaći iz boravišta koja su nastanili. Nakon toga će i jednima i drugima biti rečeno: - Poznajete li ovu? - Odgovorit će: - Da. To je smrt! - Zatim će biti naređeno da se ona ubije, pa će biti zaklana na Sirat ćupriji. Nakon toga će objema skupinama biti kazano: - Vječno ćete ostati u boravištima koja ste nastanili i nikada više smrt u njima nećete okusiti!

Klanje smrti se navodi u hadisu kojeg bilježi Et-Tirmizi u poglavlju Vječni život džennetlija u Džennetu i džehenemlija u Džehennemu:

﴿٣٨٦﴾ قَالَ فِي آخِرِ الْحَدِيثِ: «فَإِذَا أَدْخَلَ اللَّهُ أَهْلَ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، وَ أَهْلَ النَّارِ النَّارَ، قَالَ: «أَتَيْتُ بِالْمَوْتِ!»، فَيُوقَفُ عَلَى السُّورِ الَّذِي بَيْنَ أَهْلِ الْجَنَّةِ، وَ أَهْلِ النَّارِ، ثُمَّ يُقَالُ: «يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ!»، فَيُطْلَعُونَ خَائِفِينَ، ثُمَّ يُقَالُ: «يَا أَهْلَ النَّارِ!»، فَيُطْلَعُونَ مُسْتَبْشِرِينَ، يَرْجُونَ الشَّفَاعَةَ، فَيُقَالُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ، وَ أَهْلِ النَّارِ: «هَلْ تَعْرِفُونَ هَذَا؟»، فَيَقُولُونَ، هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ: «قَدْ عَرَفْنَاهُ. هُوَ الْمَوْتُ الَّذِي وَكَّلَ بِنَا». فَيُضْجَعُ، فَيَذْبَحُ ذَبْحًا عَلَى السُّورِ الَّذِي بَيْنَ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ، ثُمَّ يُقَالُ: «يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، خُلُودٌ، لَا مَوْتَ! وَ يَا أَهْلَ النَّارِ، خُلُودٌ لَا مَوْتَ!»

[386] Nakon što Allah uvede džennetlije u Džennet, a džehenemlije u Džehennem, reći će: - Dovedite smrt! - Ona će biti dovedena na zid, koji će biti postavljen između džennetlija i džehenemlija, a zatim će biti kazano: - O džennetlije! - Oni će, prestrašeni, pohrliti, a bit će kazano i: - O džehenemlije! - Oni će sretni pohitati, nadajući se šefa'atu. Onda će i džennetlijama i džehenemlijama biti kazano: - Poznajete li ovu? - I jedni i drugi će odgovoriti:

- Upoznali smo je već: to je smrt kojoj su naši životi bili povjereni. - Nakon toga će biti povaljena na bok i preklana na zidu, koji će biti postavljen između Dženneta i Džehennema. Potom će biti kazano: - Džennetlije, živite vječno u Džennetu! Smrti više nema! Džehennemlije, živite vječno u Džehennemu! Smrti više nema!

Rekao je Et-Tirmizi, Allah mu se smilovao: „Hadis je hasen-sahih.“

Komentar hadisa o klanju smrti

Na Sudnjem danu će biti dovedena smrt i postavljena na Sirat čupriju... Vanjsko značenja hadisa ukazuje na to da će se to, uistinu, tako desiti. Nije u suprotnosti s razumom da Uzvišeni Allah stvori smrt u obliku živog bića, tako da ona stoji i bude zaklana, jer Allah Uzvišeni ima moć da sve učini mogućim i ostvarivim. Uz to, stanja Ahireta se razlikuju od stanja dunjaluka, kao što je slučaj s vaganjem djela, kako je rečeno: *Bit će vagane knjige ili djela*. Sve to izlazi iz okvira onoga što je uobičajno i ustaljeno. A moguće je i da sve to ima preneseni smisao, pa da se time želi otkloniti od stanovnika Dženneta gubljenje nade zbog smrti i uliti sigurnost da će vječno boraviti u svojim blagodatima, a, s druge strane, opet povećati očaj kod stanovnika Džehennema, zbog toga što su usmrćeni, odnosno da iz njega nema izlaska. Jer, kada su svi upoznati i uvjereni da smrti više nema, to je kao da su vidjeli klanje smrti i na taj način izgubili svaku nadu da s njom dođe prekid njihove patnje u vatri. A mi čvrsto vjerujemo u ono što je na vjerodostojan način preneseno od Poslanika, s.a.v.s., i ne nastojimo otkriti način na koji će se to desiti, već sve to ostavljamo u domen moći Allaha Uzvišenog. A Allah najbolje zna.

HADIS

Reći će Allah: „Izvedite (iz vatre) svakog onog u čijem srcu bude bilo imana koliko zrno gorušice!“

Naveo ga je El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi o oslobađanju robova, poglavlje Opis Dženneta i Džehennema, 8.džuz, str.115.

﴿٣٨٧﴾ حَدَّثَنَا مُوسَى - هُوَ ابْنُ إِسْمَاعِيلَ - حَدَّثَنَا وَهَيْبٌ، حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ مَحْمُودٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ، يَقُولُ اللَّهُ: «مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خِرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَأَخْرَجُوهُ!»، فَيُخْرِجُونَ قَدْ امْتَحَشُوا، وَعَادُوا حُمًا، فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ، فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي حَمِيلِ السَّيْلِ.» - أَوْ قَالَ: «حَمِيَّةٌ»، وَقَالَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَلَمْ تَرَوْا أَنَّهَا تَنْبُتُ صَفْرَاءَ مُلْتَوِيَةً.»

[387] Pričao nam je Musa (a on je Ibn Isma'il), pričao nam je Vuhejb, pričao nam je 'Amr b. Jahja, koji je prenio od svoga oca, a on od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Nakon što stanovnici Dženneta uđu u Džennet, a stanovnici vatre u vatru, Allah će reći: - Izvedite (iz vatre) svakog onog ko u svom srcu bude imao imana koliko zrno gorušice! - Oni će biti izvedeni spaljeni i, nakon što od njih ostane samo pepeo, bit će bačeni u rijeku života i izniknut će (iz nje), kao što iznikne biljka iz naplavka bujice (ili je rekao: gdje najviše rijeka nanosi i gdje je jaka). Vjerovjesnik, s.a.v.s., pitao je: - Zar niste vidjeli kako ona iznikne blijeda i povijena?

Naveo ga je El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi o imanu, poglavlje Odlika onih koji su ispravno vjerovali i radili, gdje je rekao:

﴿٣٨٨﴾ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ - (هُوَ ابْنُ أُوَيْسَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - الْأَصْحَى، الْمَدَنِيُّ، ابْنُ أَسْتَحْتِ الْإِمَامِ الْمَالِكِ، إِمَامُ دَارِ الْحِجْرَةِ) قَالَ: «حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَحْمُودٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «يَدْخُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ - الْجَنَّةُ، وَ أَهْلُ النَّارِ - النَّارُ، يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: «أَخْرِجُوا مَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ!»، فَيَخْرُجُونَ مِنْهَا قَدْ اسْوَدُّوا، فَيُلْقَوْنَ فِي نَهْرِ الْحَيَاةِ - أَوْ الْحَيَاةِ - شَكٌّ مَالِكٌ - فَيَنْبُتُونَ كَمَا تَنْبُتُ الْحَبَّةُ فِي جَانِبِ الْمَيْلِ، أَلَمْ تَرَوْا أَنَّهَا تَخْرُجُ صَفْرَاءَ مُلَوَّيَةً؟»
قال وهيب: «حدثنا عمرو: (»الحياة«)، و قال: (»خردل من إيمان«)

[388] Pričao mi je Isma'il (on je Ibn Ebi Uvejs b. 'Abdullah-el-Asbehi iz Medine, sin sestre imama Malika, imama Darul-hidžre): - Pričao mi je Malik, koji je prenio od 'Amra b. Jahjaa el-Mazinija, on od svoga oca, a on od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., koji je prenio od Vjerovjesnika, s.a.v.s., da je rekao: - Ući će stanovnici Dženneta u Džennet, a stanovnici vatre u vatru. Tada će Uzvišeni Allah kazati: - Izvedite (iz vatre) svakog onog u čijem srcu bude bilo imana koliko zrno gorušice! - Takvi će biti izvedeni pocrnjeli i bit će bačeni u rijeku plodnosti (ili života - sumnja Malikova), pa će izniknuti iz nje kao što iznikne sjemenka iz naplavka bujice. Zar niste vidjeli kako ona izađe blijeda i povijena?

Rekao je Vuhejb: „Kazao nam je ‘Amr ‘života’ i ‘imana koliko gorušica““.

Komentar prvog hadisa od El-Kastalanija, 9.džuz, str.323

Prenosioci ovoga hadisa su: *Musa b. Isma'il* Ebu Seleme et-Tebuzeki, hafiz hadisa. *Pričao nam je Vuhejb* (deminutiv od riječi vehb) b. Halid el-Bahili, njihov štićenik (Bahila) el-Kerabisi, hafiz. *Pričao nam je 'Amr b. Jahja koji je prenio do svog oca* Jahja b. 'Umaretc el-Mazini. Dijelom hadisa: *Ko bude imao u svom srcu* misli se na dodatak na sam osnov tevhida. Riječ *iman* je u dijelu hadisa *imana koliko zрно gorušice* upotrijebljena u neodređenom obliku, kako bi se označilo smanjivanje. Iman nema tjelesnost, na osnovu koje bi imao svoju težinu. Djelo/akcidencija će imati tjelesnost u skladu s veličinom djela kod Uzvišenog. Zatim će ono biti izvagano, ili pretvoreno u materiju. *Spaljeni* su sprženi i pocrnjeli. *Nakon što su postali pepeo* jesu, ustvari, ugljenisani. *Rijeka života* je rijeka u kojoj se rađa život. *Sjemenka* je sjeme bilja ili tušca. *Naplavak bujice* je ono što nanese poplava, kao što je zemlja, nanos i slično. *A možda je rekao: „Gdje najviše rijeka nanosi i gdje je jaka.“*

Pitanje: *Zar ne vidite kako ona izniče blijeda i povijena*, tj. uvijena, dolazi zbog izrastanja i nadimanja njenim treperenjem i njihanjem. Smisao poređenja sa sjemenkom koja se nalazi u naplavku bujice je u tome što ona danonoćno izrasta. Ovim poređenjem se ističe brzina obnavljanja njihovih tijela. Rekao je En-Nevevi, Allah mu se smilovao: - Upoređeni su s njom zbog brzine njihovog izrastanja, kada će biti slabunjavi. Zatim će postati blijedi i povijeni, a nakon toga će se povećati njihova snaga. A Allah zna najbolje.

Komentar drugog hadisa od El-Kastalanija, 1.džuz, str.105

Pričao nam je Isma'il b. Ebi Uvejs sin sestre imama Malika. Govorili su o njemu kao ocu, a pohvalu su mu iskazali Ibn Me'in i imam Ahmed. On se složio s njim u prenošenju ovog hadisa 'Abdullah b. Vahba i Mc'an b. 'Isa od Malika, a ne nalazi se u njegovom Muvetta'u. Rekao je Ed-Darekutni: - Ova hadis je garib-sahih.

Izvedite iz vatre, kako stoji u predaji od El-Usajlija, onog u čijem srcu bude bilo, kao dodatak na sam osnov imana, što potvrđuju njegove riječi: *Izvedite iz vatre onog ko je izgovarao: - Nema boga osim Allaha - i radio dobra djela tako i tako.*

Sintagma *zrno gorušice* ima preneseno značenje, jer će mjerilo biti u spoznaji, a ne u stvarnoj težini, zbog toga što iman nema tjelesnosti, na osnovu koje bi mogao biti izvagano ili izmjeren. Međutim, ono što je teško za razumijevanje izneseno je kao posebno mjerilo i izvršeno je poređenje s tim, kako bi moglo biti shvaćeno i pojmljeno.

Potvrda za to je da će djelima čovjeka biti data tjelesnost na osnovu njihove veličine kod Uzvišenog, a zatim će biti izvagana, ili će biti otjelovljena tako da će na tasu dobrih djela biti bijela i svijetla materija, a na tasu loših djela crna i mračna materija.

El-Gazali iz riječi: *Izvedite iz vatre svakog onog ko u svom srcu bude imao...* izvodi zaključak da je spas u postojanom imanu, a da put između njega i izgovaranja šehadeta zatvara smrt. On je rekao: - Kada je u pitanju onaj koji je u mogućnosti da izgovara šehadet, a ne učini to do smrti, osim što je imao čvrst i postojan iman u svome srcu, a moguće je da njegovo izbjegavanje činjena dobrih djela bude ravno izbjegavanju obavljanja namaza, neće vječno boraviti u vatri. Moguće je i obrnuto. - Drugi daju prednost drugom mišljenju, na način da sintagma *u svome srcu* otvara mogućnost da je došlo do ispuštanja riječi, s pretpostavljenim značenjem: uz izgovaranje šehadeta jezikom.

Postoje dvije mogućnosti, koje se razlikuju u tome da li je izgovaranje šehadeta dio imana. Tako, kompletiranje imana nije moguće bez toga. Tako misli većina islamskih učenjaka i ovaj stav podržava imam Šemsuddin i Fahrul-Islam. Po drugome je izgovaranje šehadeta samo uslov za izvršavanje ovodunjalučkih propisa, što predstavlja stav većine učenjaka i ovaj stav podržava šejh Ebu Mensur. I sam tekst hadisa podupire takvu mogućnost, kako kaže Et-Taftazani.

Također je ovaj hadis naveo i Muslim u Knjizi o imanu, a njegova zbirka je za stepen ispod El-Buharijine. Naveo ga je i En-Nesai, također. U njemu se pobija stav murdžija, koji drže da se grijehom ne gubi vrijednost imana. Ujedno se pobija i stav mu'tezila, po kojima će veliki grijешnici obavezno vječno boraviti u vatri. Da nas Allah Uzvišeni spasi vatre Svojom dobrotom i plemenitošću i da nas uvede u Džennet, zajedno s čestitima. Amin.

I, na kraju, hvala Allahu, Gospodaru svjetova, i neka je Allahov blagoslov na našeg sejjida Muhammeda, prvaka među vjerovjesnicima i na njegovu časnu porodicu i njegove ashabe i najljepši pozdrav!

Poglavlje XXXIX

Čime su prekriveni Džennet i Džehennem Što će biti hrana džehennemlijama

HADIS

Džennet je zastrt neugodnostima, a Džehennem strastima

Naveo ga je imam Et-Tirmizi u svome Džami'u, poglavlje Džennet je prekriven neugodnostima, 2.džuz, str. 92

﴿٣٨٩﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنْ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ وَ النَّارَ، أَرْسَلَ جِبْرِيلَ إِلَى الْجَنَّةِ، فَقَالَ: «انْظُرْ إِلَيْهَا، وَ إِلَى مَا أَعَدَدْتُ إِلَى أَهْلِهَا فِيهَا!»، قَالَ: «فَجَاءَهَا وَ نَظَرَ إِلَيْهَا وَ إِلَى مَا أَعَدَّ اللَّهُ لِأَهْلِهَا فِيهَا.»، قَالَ: «فَرَجَعَ إِلَيْهِ، قَالَ: «فَوَ عِزَّتِكَ، لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا.»، فَأَمَرَ بِهَا فَحُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ، فَقَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهَا، فَانْظُرْ إِلَى مَا أَعَدَدْتُ

لَأَهْلَهَا فِيهَا!»، قَالَ: «فَرَجَعَ إِلَيْهَا، فَإِذَا هِيَ قَدْ حُفَّتْ بِالْمَكَارِهِ، فَرَجَعَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: «وَعَزَّتْكَ، لَقَدْ حُفَّتْ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ.» - قَالَ: «اذْهَبْ إِلَى النَّارِ، فَانْظُرْ إِلَيْهَا وَ إِلَى مَا أَعْدَدْتُ لَأَهْلَهَا فِيهَا!»، فَإِذَا هِيَ يَرْكَبُ بَعْضُهَا بَعْضًا، فَرَجَعَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: «وَعَزَّتْكَ، لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ فَيَدْخُلُهَا.»، فَأَمَرَ بِمَا فَحُفَّتْ بِالشَّهَوَاتِ، فَقَالَ: «ارْجِعْ إِلَيْهَا!»، فَرَجَعَ إِلَيْهَا، فَقَالَ: «وَعَزَّتْكَ، لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَنْجُو مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا.»

[389] Prenesen je od Ebu Hurejre, r.a., hadis Allahovog Poslanika, s.a.v.s., u kojem je rekao: - Nakon što je Allah stvorio Džennet i Džehennem poslao je Džibrila u Džennet i rekao: - Idi, pogledaj njega i ono što sam u njemu pripremio za njegove stanovnike! - Džibril je ušao u njega, pogledao ga i vidio ono što je Allah u njemu pripremio za njegove stanovnike. Potom se vratio do Njega i rekao: - Tako mi Tvoje veličanstvenosti, neće biti nikoga ko čuje za njega, a da u njega neće ući! - Allah je onda naredio i Džennet se zastro neugodnostima. Potom je rekao Džibrilu: - Vрати se u njega i pogledaj šta sam u njemu pripremio za njegove stanovnike! - Džibril se vratio do njega i vidio da je zastro neugodnostima. Opet se vratio do Gospodara i rekao: - Tako mi Tvoje Veličanstvenosti, bojim se da u njega neće niko ući! - Gospodar ga je usmjerio: - Idi i pogledaj Džehennem i ono što sam pripremio za njegove stanovnike! - Melek vidje njegovu razbuktalu vatru, kojom izjeda sam sebe, pa se vrati i reče: - Tako mi Tvoje Veličanstvenosti, ko god da čuje za njega, u njega neće ući! - Allah je naredio i Džehennem se zastro strastima. Onda je rekao Džibrilu: - Vрати se u njega! - Ovaj se vratio i rekao: - Tako mi Tvoje Veličanstvenosti, bojim se da se od njega neće niko spasiti i da će svi u njemu skončati!

Rekao je Ebu 'Isa et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: „Hadis je hasen-sahih.“

Naveo ga je Ebu Davud u svome Sunenu, poglavlje Stvaranje Dženneta i Džehennema, 4. džuz, str. 185:

﴿٣٩٠﴾ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ: «لَمَّا خَلَقَ اللَّهُ الْجَنَّةَ، قَالَ لِجِبْرِيلَ: «اذْهَبْ، فَانْظُرْ إِلَيْهَا!»، فَذَهَبَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: «أَيُّ رَبِّ، وَعِزَّتِكَ، لَا يَسْمَعُ بِهَا أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا.»، ثُمَّ حَفَّهَا بِالْمُكَارِهِ، ثُمَّ قَالَ: «يَا جِبْرِيلُ، اذْهَبْ، فَانْظُرْ إِلَيْهَا!»، فَذَهَبَ فَنَظَرَ إِلَيْهَا، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: «أَيُّ رَبِّ، وَعِزَّتِكَ، لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَدْخُلَهَا أَحَدٌ.»، قَالَ: «فَلَمَّا خَلَقَ اللَّهُ النَّارَ، قَالَ: «يَا جِبْرِيلُ، اذْهَبْ، فَانْظُرْ إِلَيْهَا!»، فَذَهَبَ، فَنَظَرَ إِلَيْهَا، ثُمَّ جَاءَ فَقَالَ: «وَعِزَّتِكَ، لَا يَسْمَعُ بِهَا فَيَدْخُلُهَا.»، فَحَفَّهَا بِالشَّهَوَاتِ، ثُمَّ قَالَ: «يَا جِبْرِيلُ، اذْهَبْ، فَانْظُرْ إِلَيْهَا!»، فَذَهَبَ، فَنَظَرَ إِلَيْهَا، فَقَالَ: «أَيُّ رَبِّ، وَعِزَّتِكَ، لَقَدْ خَشِيتُ أَنْ لَا يَبْقَى أَحَدٌ إِلَّا دَخَلَهَا.»

[390] Preneseno je od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: - Nakon što je Allah stvorio Džennet, rekao je Džibrilu: - Idi i pogledaj ga! - Ovaj je otišao i pogledao ga, a zatim se vratio i rekao: - Gospodaru moj, tako mi Tvoje Veličanstvenosti, neće biti nikoga ko će za njega čuti, a da neće u njega ući! - Zatim ga je Allah zastro neugodnostima i rekao: - Džibrile, otiđi do njega i pogledaj ga! - On je otišao i pogledao ga. Kada se vratio, rekao je: - Gospodaru moj, tako mi Tvoje Veličanstvenosti, bojim se da u njega neće niko ući! - Kada je Allah stvorio Džehennem, rekao je: - Džibrile, otiđi i pogledaj ga! - On je otišao i pogledao ga, a zatim se vratio i rekao: - Tako mi Tvoje Veličanstvenosti, niko ko čuje za njega neće u njega ući! - On ga je potom zastro strastima i rekao: - Džibrile, otiđi i pogledaj ga! - On je otišao, pogledao i rekao: - Gospodaru moj, tako mi Tvoje veličanstvenosti, bojim se da neće ostati niko ko neće u njega ući!

Naveo je ovaj hadis En-Nesai u svome Sunenu, prenoseći ga od Ebu Hurejre, također s tekstom približno istim kao kod Et-

Tirmizija i Ebu Davuda, ovdje navedenim, a u poglavlju Zaklinjanje Allahom Uzvišenim.

Komentar oba hadisa

Riječi: *I zastrt neugodnostima* i konstatacija: *te ga je On zastro neugodnostima* znače da je On odredio stvari prema kojima ljudske duše osjećaju odvratnost i kojima je Džennet, po svojoj prirodi, okružen sa svih strana. Tako, do njega neće dospjeti niko prije nego što se natjera da se strpi na gorčini koju izazivaju ove neugodnosti. Ovaj govor dolazi u formi poređenja, pa je u njemu opisano stanje prisilnosti božanskih zapovijedi prema ljudskim dušama na način da niko neće ući u Džennet prije nego što te iste zapovijedi ispuni, bude ustrajan u tome i pridržava ih se. Jedna od njih, svakako, jeste stpljivost u belajima, kušnjama i nedaćama. Sve to zajedno je oslikano kao zidine, koje su satkane od trnja, u kojima se skrivaju svakave vrste okrutnih životinja, kao što su zvijeri, zmije i akrepi. I upravo te zidine, prepune neugodnosti, okružuju džennetske bašče i obavijaju ih sa svih strana, tako da niko ne može doći do Dženneta, niti okusiti užitak blagodati u njemu, sve dok ne pređe preko tih odvratnih zidina i ne optereti se patnjama koje će ga slijediti nakon što se zaputi kroz njih, kao što su ubodi trnja i ugrizi akrepa i zmija, te borba protiv zvijeri skrivenih u njemu. Nema sumnje da to iziskuje potrebu za stalnom i napornom borbom i konstantnim strpljenjem. Na taj način On Džennet ne poklanja, niti vječno i stalno uživanje njegovih blagodati daje ikome do onome ko prođe ovodunjalučke prepreke, ko se bori protiv svojih strasti, ko je strpljiv u nedaćama koje ga snađu, ko je zadovoljan s određenjem Allaha Uzvišenog, ko je ustrajan u izvršavanju islamskih zapovijedi, ko osjeća prezir prema svemu onome što ga od toga odvraća, ko daje prednost svakoj vrsti žrtvovanja u odnosu na svoje prohtjeve i ko žrtvuje i sebe i svoj imetak na uštrb svojih potreba, a sve to zarad Dženneta. To je cijena kojom je Allah kupio duše vjernika i njihove ovodunjalučke imetke, kako On kaže: *Allah je od vjernika kupio živote njihove i imetke njihove u zamjenu za Džennet koji će im dati - oni će se na Allahovu putu boriti, pa ubijati i ginuti. On im je to zbilja obećao u Tevratu, Indžilu i Kur'anu - a ko od Allaha dosljednije ispunjava obećanje Svoje? Zato se radujte pogodbi svojoj koju ste s Njim ugovorili, i to je veliki uspjeh* (sura Et-Tevba, 111). Zbog toga je Džibril, a.s., nakon što je vidio da se Džennet prekrpio

neugodnostima rekao: *Tako mi Tvoje Veličanstvenosti, bojim se (ili strah me je) da u njega neće niko ući!*

Kada je u pitanju Džehennem, on se zastro strastima, kojima su ljudske duše sklone po svojoj prirodi. Udovoljavanje njima ne prate neugodnosti, niti patnje. Naprotiv, to kod duše budi želju i sklonost za udovoljavanjem. Stoga je vatra ružno konačište i zao oslonac. Propast u njoj će naći svako ko svojoj duši dopusti naslađivanje i uživanje u strastima. Tako je duša sklona strastima i griješi zbog toga, smatrajući pri tome da je daleko od ponora u vatri. Svaki put, kada duša osjeti slast prilikom činjenja grijeha, ona okusi slast koja je ljepša od te, a duša vazda teži za boljim. Tako se ona neprestano predaje novim užicima, nakon onih koje je zavoljela, koji su bolji od prethodnih. Iz tog stanja se ne budi, sve dok slast ne prestane i ne shvati da je u vatri džehennemskoj, a da to nije ni osjetila, niti nastojala prestati s tim. A tada to neće biti u stanju uraditi. Svaki čovjek je, po svojoj prirodi, sklon udovoljavanju strastima, posebno ukoliko je u lošem društvu i pokvarenoj sredini. Tada će neprestano biti posvećen udovoljavanju strastima, sve dok mu smrtni čas ne dođe, a on bude potpuno zaokupljen svojim strastima, ne poznavajući ono što bi ga spasilo, kao što su vjera i činjenje dobrih djela. Zbog toga završi u vatri džehennemskoj. Zbog toga je Džibril, a.s., nakon što je vidio da se Džehennem prekrio strastima, rekao: *Tako mi Tvoje Veličanstvenosti, bojim se da se od njega niko neće spasiti nego da će svi u njega ući!* Ući će u njega, vječno boraveći u njemu, ko je bio nevjernik i mušrik, koji je Allahu Uzvišenom sudruga pripisivao. U njega će ući i čovjek, da bi kažnjavanjem bio očišćen od svojih grijeha, ako je bio vjernik griješnik, čija je duša bila zahvaćena zabranjenim strastima. Da nas Allah Uzvišeni spasi od džehennemske vatre i uvede nas u Džennet obećani, zajedno s bogobojaznima i čestitim. Amin! Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

HADIS

Stanovnike Džehennema će zadesiti glad

Naveo ga je Et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilova, u poglavlju Opis hrane stanovnika Džehennema, 2. džuz, str. 96-97.

﴿٣٩١﴾ عَنْ أَبِي ذَرْدَاءَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «يُلْقَى عَلَى أَهْلِ النَّارِ الْجُوعُ، فَيَعْدِلُ مَا هُمْ فِيهِ مِنَ الْعَذَابِ، فَيَسْتَغِيثُونَ فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ مِنْ ضَرِيعٍ، لَا يُسْمَنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ، فَيَسْتَغِيثُونَ بِالطَّعَامِ، فَيُعَاثُونَ بِطَعَامٍ ذِي غُصَّةٍ، فَيَذْكُرُونَ أَنَّهُمْ كَانُوا يُحْيِرُونَ الْغُصَصَ فِي الدُّنْيَا بِالشَّرَابِ. فَيَسْتَغِيثُونَ بِالشَّرَابِ، فَيُرْفَعُ إِلَيْهِمُ الْحَمِيمُ بِكَالَالِبِ الْحَدِيدِ، فَإِذَا دَنَتْ مِنْ وُجُوهِهِمْ شَوْتٌ وَوُجُوهُهُمْ، فَإِذَا دَخَلَتْ بُطُونُهُمْ قَطَعَتْ مَا فِي بُطُونِهِمْ، فَيَقُولُونَ: «ادْعُوا خَزَنَةَ جَهَنَّمَ!»، فَيَقُولُونَ: «أَلَمْ تَكُ تَأْتِيكُمْ رُسُلُكُمْ بِالْبَيِّنَاتِ؟!»، قَالُوا: «بَلَى.»، قَالُوا: «فَادْعُوا!»، وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي الضَّلَالِ.»، قَالَ: «فَيَقُولُونَ: «ادْعُوا مَالِكًا!»، فَيَقُولُونَ: «يَا مَالِكُ، لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَيْثُكَ.»، قَالَ: «فَيُجِيبُهُمْ: «إِنَّكُمْ مَا كُنْتُمْ!» - قَالَ الْأَعْمَشُ: «نُبِّئْتُ أَنَّ بَيْنَ دُعَائِهِمْ وَبَيْنَ إِجَابَةِ مَالِكِ أَلْفَ عَامٍ. - قَالَ: «فَيَقُولُونَ: «ادْعُوا رَبَّكُمْ، فَلَا أَحَدَ خَيْرَ مِنْ رَبِّكُمْ!»، فَيَقُولُونَ: «رَبَّنَا، غَلَبَتْ عَلَيْنَا شِقْوَتُنَا، وَكُنَّا قَوْمًا ضَالِّينَ، رَبَّنَا، أَخْرِجْنَا مِنْهَا، فَإِنَّ عَذَابَنَا فَإِنَّا ظَالِمُونَ.»، قَالَ: «فَيُجِيبُهُمْ: «اخْسَوْا فِيهَا، وَلَا تُكَلِّمُون!»، - فَعِنْدَ ذَلِكَ يَسُوءُ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ، وَعِنْدَ ذَلِكَ يَأْخُذُونَ فِي الرَّقِيرِ وَالْحَمْرَةِ وَالْوَيْلِ.»

[391] Preneseno je od Ebu Derdaa, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Stanovnike Džehennema će zadesiti glad, koja će biti ravna patnji u kojoj već jesu. Dozivat će u pomoć, a bit će im data hrana od stanovnika Džehennema, od koje niti će odebljati niti glad utoliti. Iznova će dozivati u pomoć i tražiti da im se da hrana, pa će im biti data suha i gorka hrana. Tada će se prisjetiti kako su na dunjaluku sapirali suhu hranu slasnim pićima. Potom će dozivati da im se da piće, pa će iznad njih biti

uzdignute željezne čengele s ključalom vodom i njihova lica će, prije nego ona dođe do njih, ispečena biti. Kada dođe u njihove stomake, sve što se u njima nalazi pokidat će se i oni će reći: - Pozovimo džehennemske čuvar! - Oni će im odgovoriti: - Zar vam nisu dolazili poslanici s jasnim dokazima?! - Potvrdno će odgovoriti, a zatim će čuvari Džehennema reći: - Onda Ga vi dozovite! - Svako dozivanje nevjernike samo u zabludu odvodi. Oni će reći: - Dozovimo Malika! - Kada ga dozovu, obratit će mu se: - Malik, traži od svog Gospodara da nas usmrti! - On će im odgovoriti: - Vi ćete u njemu vječno boraviti!

Rekao je El-E'ameš: - Obaviješten sam da će između njihovog dozivanja i odgovora Malikovog proći hiljadu godina. - Oni će reći: - Dozovite svoga Gospodara! Ta, nema nikog boljeg od vašeg Gospodara! - I reći će: - Gospodaru naš, naša pokvarenost nas je uništila, pa smo narod zalutali bili! Izvedi nas iz njega i ako nas vratiš mi uistinu nećemo nasilje činiti! - I njima će On odgovoriti: - Umuknite i ne progovarajte više u njemu! - Tada će izgubiti nadu u svako dobro i tada će ih tuga, jad i sramota obuzeti.

Rekao je 'Abdullah b. 'Abdurrahman: - Ljudi nisu upoznati sa sadržajem ovog hadisa. - Ebu 'Isa et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, rekao je: - Mi smo upoznati s ovim hadisom, koji se prenosi od El-E'ameša, on ga prenosi od Šemere b. 'Atijja, on od Šehra b. Havšeba, on od Ummu ed-Derdaa, a ona od Ebu ed-Derdaa. 'Abdullah b. 'Abdurrahman je jedan od prenosilaca u lancu ovog hadisa, onaj od kojeg je prenio Et-Tirmizi.

Komentar hadisa

Riječi: *Stanovnike Džehennema će zadesiti glad* znače da će Uzvišeni Allah stanovnicima Džehennema odrediti glad kao kaznu. Oni će od gladi osjećati strašnu bol, koja će biti ravna patnji u kojoj već jesu, tj. bol koju će oni osjećati zbog gladi je ista mukama koje oni imaju svojim

boravkom u vatri. *Dozivat će u pomoć* zbog boli od gladi, tj. tražit će hranu kojom bi otklonili bol koju izaziva glad. Mufesir Ebu es-Sc'ud kaže da u dijelu hadisa: *I bit će im data hrana stanovnika Džehennema* riječ الضريع znači „sasušena biljka“. To predstavlja trnje koje pasu deve dok je sočno, a, kada se sasuš, izbjegavaju ga, jer sadrži u sebi otrov koji ubija. Rečeno je da je to drvo od džehennemske vatre, koje liči sasušenom drvetu. Rekao je Ibn Kejsan: - To je hrana za koju će oni u Džehennemu jedno i prezren● moliti Allaha Uzvišenog, tražeći da ih spasi od nje, *od koje niti će odebljati niti glad utoliti*. Ona ne sadrži u sebi nikakav sastojak od kojeg se deblja, niti glad suzbija, kao što je slučaj s dunjalučkom hranom. No, bit će primorani da je jedu, iako ona neće moći zadovoljiti njihove potrebe. Naprotiv, ona će samo povećati njihovu bol, *pa će dozivati u pomoć*, tj. ponovo će moliti *da im se da hrana*, kako bi utolili žestoku glad i otklonili bol koju ona izaziva. *Bit će im data suha i gorka hrana*, hrana koja se lijepi za ždrijelo i gotovo ju je nemoguće progutati, već će ostajati u grlima i neće silaziti do stomaka. *I oni će se prisjetiti stanja u kojem su bili na dunjaluku*, kada su suhu hranu zalijevali slanim pićima, odnosno kada su ubrzavali prolazak suhe hrane iz svojih ždrijela vodom koju su pili.

Zamolit će da im se da voda, kako bi bar na trenutak osjetili olakšanje od suhe hrane, koja im je dopala. *Iznad njih će biti uzdignute željezne čengele s ključalom vodom*, tj. toplu vodu koja vri u željeznim posudama, *koja i prije nego što dopre do njihovih lica ona će spržena biti*, kao što je rekao Uzvišeni: *A ključala voda bit će na glave njihove ljevane; od nje će se istopiti ono što je u trbusima njihovim, i koža, a gvozdanim maljevima bit će mlaćeni; kad god pokušaju da zbog teškog jada iz nje izidu, bit će u nju vraćeni*: „Iskusite patnju u užasnoj vatri!“ (sura El-Hadždž, 19-22). Zbog toga on kaže u hadisu: *Nakon što ona dospije u njihove utrobe, pokidat će sve što se u njima nalazi*, tj. crijeva, *te će oni reći jedni drugima*: - *Pozovimo stražu Džehennemsku*, tj. zatražimo od njih da zamole Allaha da nas spasi od ove patnje. *A oni će im odgovoriti riječima kuđenja i korenja*: *Zar vam nisu dolazili poslanici s jasnim dokazima*, tj. s mu'džizama i očitim dokazima i opominjali vas?! *Zar im niste povjerovali?! Oni će odgovoriti*: - *Jesu*, tj. da, dolazili su nam poslanici! Džehennemska straža će im reći: - *Ako je stanje takvo, onda vi dozovite Allaha*, jer niste dostojni da se iko za vas zauzme! *A svako dozivanje nevjernike samo u zabludu odvodi*, tj. niti kakve koristi imaju, niti će im to biti primljeno. *Na to će reći jedni drugima*: *Dozovimo Malika*, starješinu džehennemske straže. Nadati se da će prihvatiti da pozove za nas Allaha. *Stoga će reći*: - *Malik! Neka nam tvoj Gospodar presudi*, tj. traži za nas od svoga Gospodara da nam presudi, pa da umremo i riješimo se ove patnje! *On će im odgovoriti riječima*: - *Uistinu ćete vi u njemu vječno živjeti*, tj. u patnji, kao što je rekao Uzvišeni: *Oni*

neće biti na smrt osuđeni, i neće umrijeti, i neće im se patnja u njemu ublažiti (sura El-Fatir, 36)

Zatim će oni reći: - Dozovimo našeg Gospodara! Ta niko nije dostojniji od našeg Gospodara! - Tako, oni traže utočište i zaštitu kod Allaha, nakon što su postali očajni da im, po njihovom sudu, dozivanje drugih, mimo Njega, neće koristiti. I oni će reći: - Gospodaru naš, naša pokvarenost na dunjaluku nas je uništila i mi smo narod zalutali! Priznat će svoje grijehe, a zatim tražiti da budu izvedeni iz džehennemske vatre, govoreći: Gospodaru naš, izvedi nas iz nje. Uistinu, ako nas vratiš, mi više nećemo nepravedni biti. Njihov Gospodar će im odgovoriti: - Umuknite, tj. šutite u Džehennemu šutnjom prezrenih. Bit će ukoreni i osjećat će se kao pas, kada bude izgrđen. I više ne raspravljajte o tome da dozivate da budete izvedeni iz džehennemske vatre! Tada će izgubiti nadu u svako dobro i tada će ih tuga, jad i sramota obuzeti. Uzvišeni Allah nas sačuvao od patnji u vatri! Amin!

Poglavlje XL

Viđenje Gospodara od strane vjernika i razgovor Allahov sa stanovnicima Dženneta

HADIS

Dokaz da će vjernici na Ahiretu gledati u svoga
Gospodara, Slavan i Uzvišen neka je On

*Naveo ga je imam Muslim, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u
2.džuzu, na str. 107:*

﴿٣٩٢﴾ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ بْنِ مَيْسَرَةَ، حَدَّثَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنَا
حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ، عَنْ ثَابِتِ الْبُنَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِي لَيْلَى، عَنْ شُهَيْبٍ —
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ — عَنِ النَّبِيِّ — صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ — قَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ
الْجَنَّةَ»، قَالَ: «يَقُولُ اللَّهُ — تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «تُرِيدُونَ شَيْئًا أَزِيدُكُمْ؟»، فَيَقُولُونَ:
«أَلَمْ تُبَيِّضْ وَجُوهَنَا؟ أَلَمْ تَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ، وَتُنَجِّنَا مِنَ النَّارِ؟» قَالَ: «فَيُكْشَفُ
الْحِجَابُ، فَمَا أَعْطُوا شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ إِلَى رَبِّهِمْ.»

[392] Pričao nam je 'Ubejdullah b. Omer b. Mejsera, pričao mi je 'Abdurrahman b. Mehdi, pričao nam je Hammad b. Seleme, koji je prenio od Sabita el-Bunanija, on od 'Abdurrahmana b. Ebi Lejle, a on od Šuhejba, r.a., da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: - Nakon što stanovnici Dženneta uđu u Džennet, Allah, Uzvišeni i Slavni, reći će: - Želite li nešto da vam mnogostruko dadnem? - Oni će odgovoriti: - Zar naša lica nisi svijetlim učinio i u Džennet nas uveo, a od Džehennema nas spasio? - Tada će zastor spasti i nijedna blagodat, koja im je data, neće im biti draža od gledanja u njihovog Gospodara.

﴿٣٩٣﴾ (ثُمَّ تَلَا هَذِهِ الْآيَةَ: «لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ.»)

[393] Navco ga je Muslim putem druge predaje u odnosu na ovaj lanac prenosilaca, te je u njoj dodao: - Zatim je proučio ovaj ajet: One koji čine dobra djela čeka nagrada i više od toga (sura Junus, 26).

Naveo je Ibn Madždže u svome Sunenu hadis o gledanju vjernika u njihovog Gospodara s drugim tekstom i rekao:

﴿٣٩٤﴾ عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «بَيْنَا أَهْلُ الْجَنَّةِ فِي نَعِيمِهِمْ إِذْ سَطَعَ لَهُمْ نُورٌ، فَرَفَعُوا رُءُوسَهُمْ، فَإِذَا الرَّبُّ قَدْ أَشْرَفَ عَلَيْهِمْ مِنْ فَوْقِهِمْ، فَقَالَ: «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ!»، قَالَ: «وَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ: «سَلَامٌ عَلَيْكُمْ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ.»»، قَالَ: «فَيَنْظُرُ إِلَيْهِمْ وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ، فَلَا يَلْتَفِتُونَ إِلَى شَيْءٍ مِنَ النَّعِيمِ، مَا دَامُوا يَنْظُرُونَ إِلَيْهِ، حَتَّى يُحَبَّ عَنْهُمْ وَيَبْقَى نُورُهُ وَبَرَكَتُهُ عَلَيْهِمْ فِي دِيَارِهِمْ.»

[394] Preneseno je od Džabira b. ‘Abdullaha, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Nakon što stanovnici Dženneta budu uživali u svojim blagodatima, obasjat će ih Nur. Oni će podići glave i ugledat će Gospodara, kako ih s visine posmatra. On će im reći: - Es-selamu alejkum, stanovnici Dženneta! - (To su Allahove riječi: Mir vama, bit će riječi Gospodara Milostivog (sura Ja Sin, 58). On će gledati u njih i oni u Njega i neće biti nijedne blagodati koja će im odvući pažnju, sve dok budu gledali u Njega i sve dok se On ne zastre od njih i ostane Njegov Nur i Njegov bereket, koji će ispunjavati njihova boravišta.

Takoder ga navodi Ibn Madždže od Suhejba, r.a., koji je rekao:

﴿٣٩٥﴾ عَنْ صُهَيْبٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «تَلَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - هَذِهِ الْآيَةَ: (لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَى وَزِيَادَةٌ...)»، وَقَالَ: «إِذَا دَخَلَ أَهْلُ الْجَنَّةِ الْجَنَّةَ، وَأَهْلُ النَّارِ النَّارَ، نَادَى مُنَادٌ: «يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ، إِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ مَوْعِدًا يُرِيدُ أَنْ يُنْجِزْكُمْوَهُ»، فَيَقُولُونَ: «وَمَا هُوَ؟! أَلَمْ يَثْقُلْ اللَّهُ مَوَازِينَنَا، وَ يُبَيِّضُ وَجُوهَنَا وَ يَدْخُلُنَا الْجَنَّةَ وَ يُنْجِنَا مِنَ النَّارِ؟!»، قَالَ: «فَيُكْشَفُ الْحِجَابُ، فَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ، فَوَ اللَّهُ مَا أَعْطَاهُمُ اللَّهُ شَيْئًا أَحَبَّ إِلَيْهِمْ مِنَ النَّظَرِ - يَعْنِي إِلَيْهِ - وَ لَا أَقَرَّ لَأَعْيُنِهِمْ.»

[395] Proučio je Allahov Poslanik, s.a.v.s., ovaj ajet: One koji čine dobra djela čeka nagrada, i više od toga. Potom je rekao: - Nakon što stanovnici Dženneta uđu u Džennet, a stanovnici Džehennema u Džehennem, glasnik će dozvati: - Džennetlije, uistinu, vi kod Allaha imate čvrsto obećanje koje On želi da vam ispuni! - Oni će upitati: - Kakvo obećanje? Zar nam Allah nije otežao naša dobra djela na vaganju, i naša lica svijetlim učinio, i u Džennet nas uveo, i od vatre džehennemske nas spasio? - Tada će zastor spasti

i oni će gledati u Njega. Tako mi Allaha, neće im od onoga što im je Allah dao ništa biti draže od tog gledanja, niti će im išta biti milije od toga.

Rekao je El-Mahši u komentaru Ibn Madždžeovog Sunena: - On ukazuje na to da će Allah Uzvišeni sa njihovih srca otkloniti žudnju za bilo čim drugim i dat će im blagodati kojima će oni svoju želju zasititi i Svojom blagodat će ih zadovoljnim učiniti. U pojedinim nushama stoji: بنجينا s postojanim ja'om (ي), kao što je navedeno kod Et-Tirmizija, iako bi zbog veznika trebalo da je bez njega; ili zbog zadovoljavanja sloga; ili zbog čvrstog držanja u prenošenju vjerodostojne predaje.

A naveli su ga Et-Tirmizi, En-Nesai i drugi, putem predaje od Hammada b. Seleme, koji je prenio od Sabita, on od Ibn Ebi Lejle, on od Suhejba, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s..

Komentar hadisa iz Nevevijeovog komentara Muslimovog Sahiha

Rekao je En-Nevevi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, da su riječi: - Pričao nam je 'Ubejdullah b. Omer b. Mejsere, pričao nam je 'Abdurrahman b. Mehdi, pričao nam je Hammad b. Seleme, koji je prenio od Sabita el-Bunanija, on od 'Abdurrahmana b. Ebi Lejle, a on od Suhejba, r.a., koji je prenio da je Vjerovjesnik, s.a.v.s., rekao: *Nakon što stanovnici Dženneta uđu u Džennet...* ovako su prenijeli Et-Tirmizi, En-Nesai, Ibn Madždže i drugi u predaji od Hammada b. Seleme, koji je prenio od Sabita el-Bunanija, on od Ibn Ebi Lejle, on od Suhejba, a on od Vjerovjesnika, s.a.v.s.. Rekli su Ebu 'Isa et-Tirmizi, Ebu Mes'ud ed-Dimiški i drugi: - Nije na ovaj način prenesen od Sabita kao merfu' hadis, osim preko Hammada b. Seleme.

Prenijeli su ga Selman b. el-Mugire, Hammad b. Zejd i Hammad b. Vakid od Sabita, a on od Ibn Ebi Lejle, kao njegov govor u kojem se ne spominje Vjerovjesnik, s.a.v.s., niti Suhejb. Rekao je En-Nevevi, Allah mu se smilovao: - Ovo što su iznijeli, gore navedeni, učenjaci ne utiče na

vjerodostojnost hadisa. Već smo ranije naveli da je to odabrani stav kojeg prihvataju islamski pravnici i učenjaci hadisa. A kao vjerodostojnim ga je opisao i El-Hatib el-Bagdadi, te rekao da hadis, kojeg prenesu neki od pouzdanih prenosilaca, spojenog (el-muttesil المنصل) ili ponekad rastavljenog lanca prenosilaca (mursel المرسل), ili pripisanog Poslaniku (merfu' المرفوع), ili ashabu (mevkuf الموقوف), ima kategoriju hadisa el-muttesil (المنصل) ili merfu' (المرفوع), jer je to dodavanje od pouzdanog, te je prihvaćen kod većine stručnjaka svake skupine. A Allah najbolje zna!

U pogledu komentara hadisa, imam En-Nevevi, Allah mu se smilovao, u vezi s navedenim hadisom, kao i onim sličnim njemu, rekao je: - Znaj da među islamskim učenjacima, kada su u pitanju hadisi koji u sebi sadrže sifate/atribute/svojstva Allaha Uzvišenog, postoje dva stajališta:

Prvo je stav većine selefa, ili svih njih, po kojem se o njihovom značenju ne raspravlja. Naprotiv, oni kažu: - Nama je obaveza vjerovati u to i biti čvrsto ubijeđeni da se njihovo značenje veže za slavu Allaha Uzvišenog i Njegovu svetost, uz naše čvrsto i nepokolebljivo uvjerenje da Allah Uzvišeni nije ničemu sličan i da je čist od svih osobina koje posjeduju stvorenja. Ovaj govor predstavlja stav skupine islamskih teologa, mutekellcimuna, kao što predstavlja i izbor onih koji su ih izučavali. Ono je najispravnije po pitanju vjerovanja.

Drugo je stav većine mutekellimuna, islamskih teologa. Po tom stavu, sifati/atributi/svojstva se pojašnjavaju onim što im u datom kontekstu odgovara. Oni dopuštaju njihovo tumačenje onome ko je dobar poznavalac jezika Arapa i temeljnih i sporedenih vjerskih disciplina. A Allah najbolje zna.

Neka je Allahov blagoslov na našeg sijjida Muhammeda, prvaka među vjerovjesnicima i na njegovu porodicu i njegove ashabe i Allahov mir. Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

HADIS

Razgovor Allaha Uzvišenog sa stanovnicima
Dženneta

Naveo ga je El-Buhari u Knjizi o oslobađanju robova, poglavlje Opis Dženneta i Džehennema, 8. džuz, str. 114, a u komentaru od El-Kastalanija 9. džuz, str. 319.

﴿٣٩٦﴾ حَدَّثَنَا مُعَاذُ بْنُ أَسَدٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: «قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «إِنَّ اللَّهَ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ: «يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ!»، يَقُولُونَ: «لَبَّيْكَ رَبَّنَا، وَ سَعْدَيْكَ.»، فَيَقُولُ: «هَلْ رَضِيتُمْ؟!»، فَيَقُولُونَ: «وَمَا لَنَا، لَا نَرْضَى وَ قَدْ أُعْطِينَا مَا لَمْ تَعْطِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ.»، فَيَقُولُ: «أَنَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ!»، قَالُوا: «يَا رَبِّ، وَ أَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ؟»، فَيَقُولُ: «أَحِلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي، فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا.»

[396] Pričao nam je Mu'az b. Esed, a obavijestio nas je 'Abdullah, obavijestio nas je Malik b. Enes koji je prenio od Zejda b. Esleme, koji je prenio od 'Ataa b. Jesara, a on od Ebu Se'ida el-Hudrija, r.a., da je rekao Allahov Poslanik, s.a.v.s.: - Obratit će se Allah stanovnicima Dženneta: - Džennetlije! - Oni će odgovoriti: - Odazivamo Ti se, naš Gospodaru! Kod Tebe je svaka sreća. - On će upitati: - Jeste li zadovoljni? - Oni će odgovoriti: - Kako da ne budemo zadovoljni, kada si nam dao ono što nikome od Svojih stvorenja nisi dao. - On će reći: - Ja ću vam dati nešto bolje od toga! - Oni će upitati: - Gospodaru naš, što je to bolje od ovoga što si nam već dao? - On će reći: - Na vas ću spustiti Svoje zadovoljstvo/ridvan i nakon toga se nikad više na vas neću rasrditi.

Naveo ga je, također, El-Buhari u Knjizi o tevhidu, poglavlje Razgovor Gospodara sa stanovnicima Dženneta, s lancem prenosilaca do Ebu Se'ida el-Hudrija, također, u 9. džuzu, str. 151, a kod El-Kastalanija 10. džuz, str. 251, s tekstom približno istim tekstu hadisa koji je već naveden, s dodatkom:

﴿٣٩٧﴾ «أَلَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ؟»

[397] Zar da vam ne dam nešto bolje od toga?

Muslim je naveo ovaj hadis u svome Sahihu, u poglavlju Knjiga o Džennetu i njegovim blagodatima i njegovim stanovnicima. Naveo ga je i Et-Tirmizi, u 2. džuzu, str. 91, gdje je rekao: „Hadis je hasen-sahih.“ Tekstovi ta dva hadisa su slični tekstu hadisa koji je naveo El-Buhari, Allah mu se smilovao, u Knjizi o oslobađanju robova, gdje stoji: - Zar da vam ne dam...

Komentar hadisa od El-Kastalanija

U dijelu hadisa: *Na vas ću spustiti Svoje zadovoljstvo*, riječ *احل* ima damu (ـ) na hemzetu (ء), kesru (ـ) na ha'u (ح) i tešdid (ـ) na lamu (ل), sa značenjem: izlit ću na vas Svoje zadovoljstvo. U hadisu Džabira, kojeg bilježi El-Bezzar, stoji: *Moje zadovoljstvo je najveća nagrada*. U djelu *El-Feth* je rekao: - Svako ko zna da je njegov Gospodar zadovoljan sa njim, obradovan je i to je najslade za njegovo srce od svih blagodati. Zbog toga, zadovoljstvo podrazumijeva odavanje počasti i uvažavanje.

Et-Tibi, Allah Uzvišeni mu se smilovao, rekao je: - Najveći stepen počasti jeste gledanje u Allaha Uzvišenog. A neodređenost riječi *رضوان* u pojašnjenju ukazuje na to da i najmanji stepen Allahovog zadovoljstva biva bolji od cijelog Dženneta i onoga što je u njemu. - To je istakao u djelu *El-Mefatih*.

Zatim je Et-Tibi dalje naveo: - Najprikladnije je ovdje da se to svede pod Veličanstvenost. Odnosno, Veličanstveno Zadovoljstvo (Ridvan) priliči da se pripiše Onome Čije je ime Allah, Onaj Koji mnogo i obilno dariva.

Ono što On, svakako, daje i dariva jeste i Lijepa vizija (gledanje u Allaha), što je, u suštini, najveći stepen počasti. U tom slučaju, sasvim je odgovarajuće značenje ovoga hadisa tumačiti kur'anskom ajetom, gdje ga Uzvišeni pripisuje Sebi, iskazujući ga slikovitom i metaforičkom formom izraza u riječima: *Na vas ću spustiti Svoje zadovoljstvo*. U ovome kontekstu je načinio Svoje zadovoljstvo najvećom nagradom onima koji posjećuju Veličanstvenog Vladara (El-Kastalani).

Molimo Uzvišenog Allaha da nas u džennetskim nasladama počasti viđenjem Njegova Plemenita Lica. Ukabuli i uslišaj našu dovu, Gospodaru svih svjetova!

HADIS

Neki džennetlije će tražiti dozvolu Gospodara da siju i zasađuju

Navodi ga El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u Knjizi o tevhidu, poglavlje Razgovor Uzvišenog sa stanovnicima Dženneta, 1. džuz, str.151.

﴿٣٩٨﴾ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا فُلَيْحٌ، حَدَّثَنَا هِلَالٌ عَنْ عَطَاءِ بْنِ يَسَارٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - كَانَ يَوْمًا يُحَدِّثُ وَعِنْدَهُ رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ الْبَادِيَةِ - أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ، اسْتَأْذَنَ رَبَّهُ فِي الزَّرْعِ، فَقَالَ: «أَوَلَسْتَ فِيمَا شِئْتَ؟»، قَالَ: «بَلَى، وَلَكِنِّي أَحْبُّ أَنْ أُزْرَعَ.» - فَاسْرَعَ وَبَذَرَ، فَبَادَرَ الطَّرْفَ نَبَاتُهُ وَاسْتَوَاوُهُ، وَاسْتَحْصَادُهُ وَتَكْوِيرُهُ أَمْثَالَ الْجِبَالِ، فَيَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى: «دُونَكَ يَا ابْنَ آدَمَ، فَإِنَّهُ لَا يُشْبِعُكَ شَيْءٌ!» - فَقَالَ الْأَعْرَابِيُّ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَا تَجِدْ هَذَا إِلَّا قُرَيْشِيًّا أَوْ أَنْصَارِيًّا، فَإِنَّهُمْ أَصْحَابُ زَرْعٍ، فَأَمَّا نَحْنُ فَلَسْنَا أَصْحَابَ زَرْعٍ.»، فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

[398] Pričao nam je Muhammed b. Sinan, pričao nam je Fulejh, pričao nam je Hilal koji je prenio od 'Ataa b. Jesara, a on od Ebu Hurejre, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana, kada se kod njega zadesio neki stanovnik pustinje, držao govor. Poslanik, s.a.v.s., govorio je o tome da je jedan od stanovnika Dženneta tražio dozvolu od Uzvišenog Allaha da sije i zasađuje. Na to ga je Allah upitao: - Zar nemaš sve što ti je potrebno? - On je odgovorio: - Naravno, sve imam, ali ja volim sijati i zasađivati. - Nakon toga, čovjek požuri i posija i za treptaj oka sjeme proklija, izniknu i uzrije i biše plodovi na guvnu sabrani u gomilama poput brda. Tada Uzvišeni Allah reče čovjeku: - Eto ti, sine Ademov, to te, uistinu, neće zasititi. - Na to onaj beduin reče: - Allahov Poslaniče, taj mora da je Kurejšija ili ensarija, koji su zemljoradnici. Mi nismo poput njih. - Tada se Allahov Poslanik, s.a.v.s., nasmijao.

El-Buhari, Uzvišeni Allah mu se smilovao, navodi ovaj hadis u Knjizi o zemljoradnji, poglavlje Bjelina i sjaj zemlje nakon njenog pozlaćivanja.

Komentar hadisa od El-Kastalanija, 1.džuz, str. 451

U početku seneda: *Pričao nam je Muhammed b. Sinan* harf sin (س) se u riječi سنان piše s kesrom (ـَ), bez tešdida (ـْ) na prvom harfu nun (ن), a poslije elifa (إ). Drugi nun (ن) je, također, bez tešdida (ـْ), poznatiji kao Avfi. U nastavku seneda: *pričao nam je Fulejh* u riječi فليح harf fa (ف) je s damom (ـُ) Ibn Sulejman, *Hilal b. 'Ali* je poznat kao Ibn Usama, a u imenu *'Ata b. Jessar* u riječi يسار harf sin (س) je s fethom (ـَ) i tešdidom (ـً). Prenosi se od *Ebu Hurejre*, neka je Allah zadovoljan njim, *da je Allahov Poslanik, s.a.v.s...* U predaji od Ebu Zerra stoji da je *da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., jednog dana pričao svojim ashabima da je jedan od stanovnika Dženneta, a kod njega je bio jedan stanovnik pustinje...* U riječi انا na prvom elifu (إ) stoji fetha (ـَ), zato što je ona na tzv. mjestu participa aktivnog. *Tražio dozvolu od Uzvišenog Allaha* znači: tražit će. U ovom slučaju upotrijebljen je glagol u prošlom vremenu, radi obistinjenja.

Od Ebu Zerra se prenosi, a on od El-Hamevija, da je rekao: *Tražiti će dozvolu od svoga Gospodara za sijanje, pa će mu reći (njegov Gospodar): - Zar ovdje nemaš sve što ti je potrebno od onoga što želiš i za čim si žudio? - Naravno, sve imam, ali ja* (u predaji od Ebu Zerra koju prenosi od El-Kešmihanija stoji: *ali volim da sijem*), pa mu je dozvolio. *On požuri i posija, i prije nego što sklopi oči ono bi zemljom prekriveno, tj. prije treptaja oka proklija, izniknu i sazrije, i bi na guvno sabrano, tj. sve to bi sabrano na jednu gomilu, poput brda. Sve to se desilo prije nego što je trepnuo svojim okom. Uzvišeni Allah mu reče: - Eto ti, uzmi to, sine Ademov. To te, uistinu, neće zasititi!* To je zato što čovjek, po svojoj prirodi, neće prestati tražiti još više, ili zato što se neće zadovoljiti s tim. *Na to onaj beduin reče: - Allahov Poslaniče, taj zemljoradnik mora da je bio ili Kurejšija ili ensarija. Oni su zemljoradnici i vole zemljoradnju. A što se nas (stanovnika pustinje) tiče, mi nismo zemljoradnici. Tada se Allahov Poslanik, s.a.v.s., nasmijao.* Hadis ukazuje na to da insan čezne za onim što nema, makar bio i bogat. A Allah najbolje zna.

HADIS

Dženetska čaršija

Naveo ga je imam Et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao, u svome Džemi'u, u poglavlju Džennetska čaršija, 2.džuz, str.89, 90.

﴿٣٩٩﴾ عَنْ سَعِيدِ بْنِ الْمُسَيَّبِ، أَنَّهُ لَقِيَ أَبَا هُرَيْرَةَ، فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ -: «أَسْأَلُ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ فِي سُوقِ الْجَنَّةِ!»، فَقَالَ سَعِيدٌ: «أَفِيهَا سُوقٌ؟»، قَالَ: «نَعَمْ. أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ، إِذَا دَخَلُوهَا نَزَلُوا فِيهَا بِفَضْلِ أَعْمَالِهِمْ، ثُمَّ يُؤَدَّنُ لَهُمْ فِي مِقْدَارِ يَوْمِ الْجُمُعَةِ مِنْ أَيَّامِ الدُّنْيَا، فَيَزُورُونَ رَبَّهُمْ، وَ يَبْرُزُ لَهُمْ عَرْشُهُ، وَ يَتَبَدَّى لَهُمْ فِي رَوْضَةٍ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، فَتَوَضَّعُ لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ، وَ مَنَابِرُ مِنْ ذَهَبٍ، وَ مَنَابِرُ مِنْ فِضَّةٍ، وَ يَجْلِسُ أَدْنَاهُمْ - وَ مَا فِيهِمْ مِنْ دَنِيءٍ - عَلَى كُتُبَانِ الْمِسْكِ وَ الْكَافُورِ، وَ مَا يَرَوْنَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَرَاسِيِّ أَفْضَلُ مِنْهُمْ مَجْلِسًا»، قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: «قُلْتُ: «يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَ هَلْ نَرَى رَبَّنَا؟»، قَالَ: «نَعَمْ»، قَالَ: «هَلْ تَتَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ، وَ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ؟»، قُلْنَا: «لَا»، قَالَ: «كَذَلِكَ لَا تَمَارَوْنَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ، وَ لَا يَبْقَى فِي ذَلِكَ الْمَحَلِّ رَجُلٌ إِلَّا حَاضِرُهُ اللَّهُ مُحَاضِرُهُ، حَتَّى يَقُولَ لِلرَّجُلِ مِنْهُمْ: «يَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ، أَتَذْكُرُ يَوْمَ كَذَا وَ كَذَا؟»، فَيَذْكُرُ بَعْضُ غَدَارَتِهِ فِي الدُّنْيَا، فَيَقُولُ: «يَا رَبِّ، أَ فَلَمْ تَغْفِرْ لِي؟!»، فَيَقُولُ: «بَلَى، فَسَعَةَ مَغْفِرَتِي بَلَغَتْ بِكَ مَنَزَلَتَكَ هَذِهِ»، فَبَيْنَمَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ غَشِيَتْهُمْ سَحَابَةٌ مِنْ فَوْقِهِمْ، فَأَمْطَرَتْ عَلَيْهِمْ طَيْبًا لَمْ يَجِدُوا مِثْلَ رِيحِهِ شَيْئًا قَطُّ، وَ يَقُولُ رَبَّنَا - تَبَارَكَ وَ تَعَالَى -: «قُومُوا إِلَيَّ مَا أَعَدَدْتُ لَكُمْ مِنَ الْكَرَامَةِ، فَخُذُوا مَا اسْتَهَيْتُمْ!»، فَتَأْتِي سُوقًا قَدْ حَفَّتْ بِهِ الْمَلَائِكَةُ مَا لَمْ تَنْظُرِ الْعُيُونُ إِلَى مِثْلِهِ، وَ لَمْ تَسْمَعْ الْأَذَانُ، وَ لَمْ يَخْطُرْ عَلَى الْقُلُوبِ، فَيَحْمِلُ لَنَا مَا اسْتَهَيْنَا، لَيْسَ يَبَاعُ فِيهَا وَ لَا يُشْتَرَى. وَ فِي ذَلِكَ السُّوقِ يَلْقَى أَهْلُ الْجَنَّةِ بَعْضُهُمْ بَعْضًا»، قَالَ: «فَيَقْبَلُ الرَّجُلُ دُوَ الْمَنْزِلَةِ الْمُرْفَعَةِ فَيَلْقَى مَنْ هُوَ دُونَهُ - وَ مَا فِيهِمْ دَنِيءٌ - فَيَرُوعُهُ مَا يَرَى عَلَيْهِ مِنَ اللَّبَاسِ، فَمَا يَنْقَضِي آخِرُ حَدِيثِهِ حَتَّى يَتَحَيَّلَ إِلَيْهِ مَا هُوَ أَحْسَنُ مِنْهُ، وَ ذَلِكَ أَنَّهُ لَا

يَنْبَغِي لِأَحَدٍ أَنْ يَحْزَنَ فِيهَا، ثُمَّ نَنْصَرِفُ إِلَى مَنْزِلِنَا، فَيَتَلَقَّانَا أَزْوَاجُنَا، فَيَقُلْنَ: «مَرْحَبًا
وَأَهْلًا، لَقَدْ جِئْتَ وَإِنَّ بِكَ مِنَ الْجَمَالِ أَفْضَلَ مَا فَارَقْتَنَا عَلَيْهِ»، فَيَقُولُ: «إِنَّا
جَالِسْنَا الْيَوْمَ رَبَّنَا الْجَبَّارَ، وَيَحْقُقُنَا أَنْ يَنْقَلِبَ بِمِثْلِ مَا أَنْقَلَبْنَا.»

[399] Prenosi se od Se'ida b. el-Musejjeba da je sreo Ebu Hurejru, r.a., koji mu je rekao: - Boga molim da se ti i ja sretnemo u džennetskoj čaršiji! - Ovaj ga je upitao: - Zar u njemu postoji čaršija? - Ebu Hurejre odgovori: - Da. Obavijestio me je Allahov Poslanik, s.a.v.s., da će stanovnici Dženneta, kada uđu u njega, biti smješteni na mjesta prema vrijednostima svojih djela. Zatim će, u vrijeme petka po dunjalučkom vremenu, biti pozvani, pa će posjetiti svoga Gospodara. Predočit će im se Njegov Arš u jednoj od džennetskih bašči, gdje će im biti postavljeni minberi od nura, te minberi od zlata i minberi od srebra. Sjedit će najbliži od njih, a nema najbližeg na uzvišici koja će mirisati na misk i kamforovo drvo i neće smatrati da su oni koji sjede na stolicama bolji od njih. Pitao sam: Allahov Poslaniče, hoćemo li vidjeti našeg Gospodara? On mi odgovori: - Da. Da li smetate jedni drugima kada gledate u sunce ili mjesec kada je noć punog mjeseca? - Odgovorili smo odrično, a on nam reče: - Isto tako nećete smetati jedan drugome gledajući u vašeg Gospodara. I neće biti na tom skupu ni jedan čovjek, a da mu se Allah neće obratiti. Tako će reći jednom od njih: - O ti, sine tog i tog, sjećaš li se dana tog i tog? - Upitani će se prisjetiti nekih svojih pogrešaka na dunjaluku i reći: - Gospodaru moj, zar mi ih nisi oprostio? - Gospodar će mu odgovoriti: - Jesam. Veličinom oprosta Moga dospio si na ovaj stepen. - U tom će ih natkriti oblak iznad njih, te će pasti ugodna kiša, čiji miris ni sa čim uporediti ne mogu. Reći će naš Gospodar, Uzvišeni i Slavni: - Primite počasti koje sam vam obećao! Uzmite što vam duše pože! - Doći ćemo na čaršiju, po kojoj kruže meleki, a u njoj će biti ono što oči nisu vidjele, niti uši čule, niti je ikom na um moglo

pasti. Dat će nam ono što nam duše požele. Na njoj nema prodaje, ni kupovine. U toj čaršiji stanovnici Dženneta će sretati jedni druge. Srest će neko ko ima bolje mjesto i veći stepen onoga ko to nije postigao, a ni jedan stepen nije nizak. Zadivit će ga odjeća koju će vidjeti na njemu. Neće se završiti njegov slučaj dok mu se ne predoči izgled bolji nego što je bio kod njega. To je zbog toga što niko neće osjećati tugu tamo.

Zatim ćemo se vratiti svojim staništima, gdje ćemo sresti svoje druge, koje će nam izreći pozdrave i dobrodošlicu. Reći će nam: - Došli ste ljepši nego što ste otišli! - Odgovarat ćemo pojedinačno: - Danas smo bili u društvu našeg Gospodara Svemogućeg, pa nam se desilo da nas je promijenio onako kako nas je promijenio.

Rekao je Ebu 'Isa Et-Tirmizi, Uzvišeni Allah mu se smilovao: „Hadis je garib. Ne poznajemo ga osim na ovaj način.“ A prenio je Suwejd b. 'Amr od El-Evza'ija nešto od ovog hadisa.

Napomena: Suwejd b. 'Amr ne pripada lancu prenosilaca, a El-Evza'i pripada.

Navodi ga Ibn Madždže u svome Sunenu, 2.džuz, str.307, od Ebu Hurejre, r.a., u kojem je dodao:

﴿٤٠٠﴾ («فَتَوَضَّعُ لَهُمْ مَنَابِرُ مِنْ نُورٍ، وَ مَنَابِرُ مِنْ لَوْلُؤٍ، وَ مَنَابِرُ مِنْ يَاقُوتٍ، وَ مَنَابِرُ مِنْ زَبَرْجَدٍ، وَ مَنَابِرُ مِنْ ذَهَبٍ، وَ مَنَابِرُ مِنْ فِضَّةٍ...»)
وَ قَالَ فِيهِ:

(«وَلَا يَبْقَى فِي ذَلِكَ الْمَجْلِسِ أَحَدٌ، إِلَّا حَاضِرُهُ اللَّهُ - عَزَّ وَ جَلَّ - مُحَاضِرُهُ، حَتَّى إِنَّهُ لَيَقُولُ لِلرَّجُلِ مِنْكُمْ: «أَلَا تَذْكُرُ، يَا فُلَانُ يَوْمَ عَمِلْتَ كَذَا وَ كَذَا؟!»، يَذْكُرُهُ بَعْضُ عَدْرَاتِهِ فِي الدُّنْيَا، فَيَقُولُ: «يَا رَبِّ، أَمْ فَلَنْ تَغْفِرَ لِي؟!»، فَيَقُولُ: «بَلَى، فَبِسَعَةِ مَغْفِرَتِي بَلَغْتَ مَنَزِلَتَكَ هَذِهِ...».)... إلج

وَقَالَ فِيهِ:
«فَنَحْمِلُ لَنَا مَا اشْتَهَيْنَا»، وَقَالَ: «وَمَا فِيهِمْ دَنَاءٌ»

[400] Postavit će im se mimberi od nura, mimberi od bisera, mimberi od merdžana, mimberi od nakita, mimberi od zlata i mimberi od srebra... Također, on u njemu veli: - I neće na tom skupu biti niko, a da mu se Allah, Uzvišeni i Slavni, neće obratiti, pa će reći nekom čovjeku od vas: - Zar se ne sjećaš, čovječe, dana kada si uradio to i to? - Podsjetit će ga na neke njegove pogreške na dunjaluku, a čovjek će reći: - Gospodaru moj, pa zar mi ih nisi oprostio? - On će mu odgovoriti: - Jesam. Mojom prostranom milošću si i dostigao ovaj svoj stepen...

Također, u njemu on veli: - Sebi ćemo uzeti ono što nam duše požele.

I veli: - I među njima nema prezrenih.

Komentar hadisa o džennetskoj čaršiji

Džennetska čaršija je mjesto na kome se okupljaju vjernici i nose sa sobom, ili im se nosi s nje, ono što požele od onoga što oči ni slično nisu vidjele, niti uši čule, niti je iko i mogao pomisliti na to u dimenzijama čaršije na dunjaluku. Stanovnici Dženneta će susretati jedni druge radosni, zbog onoga što je dato njima, kao i njihovoj braći vjernicima.

Najava: *Posjetit će svoga Gospodara. Predočit će im se Njegov Arš u jednoj od džennetskih bašči* i slične najave u hadisima, koje govore o Allahovim svojstvima, u sebi sadrže nejasne riječi. Ti znaš, iz onoga što smo prije naveli u ovoj knjizi, da u ovom pitanju imamo dva puta: put selefa i put halefa. Znaš da je mezheb selefa izbjegavanje te'vila i da su oni čvrsto ubijedjeni da je Allah uzvišen od bilo koje sličnosti sa stvorenim. Znanje o pravom značenju nejasnih riječi se ostavlja Allahu Uzvišenom, vjerujući i potvrđujući svojstva kojima je On opisao sam Sebe, ili Ga je opisao Njegov Poslanik, s.a.v.s. Kod halefa postoji te'vil (tumačenje). Oni to tumače na način da će im se predočiti melek ili Njegova blagodat i dobročinstvo. I oni čvrsto vjeruju da je Allah uzvišen od poređenja sa Svojim stvorenjima.

Dio hadisa: *Neće biti na tom skupu čovjeka, a da mu se Allah neće obratiti...* znači da će se Allah obratiti govorom vezanim za prisjećanje na čovjekova djela. Također će ga podsjetiti i na Svoju blagodat njemu, milost i oprost, nakon podsjećanja na neke čovjekove pogreške. Zapravo, to će biti podsjećanje na velike grijehе, čije činjenje predstavlja izdaju, zbog emaneta koje je preuzeo čovjek. Na ovoj čaršiji vjernici će sesretati jedni druge, upoznavati se, ugađati jedni drugima, veseliti se jedni drugima. Neće biti tuge u Džennetu ni za koga, niti vladanja jednih nad drugima. Svi će biti zadovoljni onim što su dobili, radosni i sretni, kao što Uzvišeni kaže: *I Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugima sjediti* (sura El-Hidžr, 47). A nakon čaršije, vratit će se svojim drugama, s ljepotom koja se neće moći opisati.

Da nas Allah Uzvišeni opskrbi Džennetom i njegovim blagodatima, počasti nas gledanjem u Njegovo plemenito lice i proživi nas u društvu vjerovjesnika, iskrenih, šehida i dobrih ljudi! A divno li su oni društvo!

I neka je hvala Allahu Gospodaru Svjetova. Amin.

Ovo je zadnje što smo sakupili od komentara hadisi kudsija, koji se nalaze u šest hadiskih zbirki i *Muvetta'u* imama Malika, Allah mu se smilovao.

Boga molimo da se okoristimo sunetom Allahova Poslanika, s.a.v.s.. Amin!

Index pojmova

ABDEST: malo vjersko čišćenje, obavezno prije klanjanja namaza i/ili učenja Kur'ana; vudu.

ADEM, A.S.: prvi čovjek na zemlji i prvi Allahov poslanik.

AHIRET: vječni svijet; čovjekovo prebivalište poslije ovozemaljske smrti a nakon proživljenja.

AHLAK: lijepo ponašanje utemeljeno na principima islama; islamska etika; nauka o islamskom ponašanju.

AHMED IBN HANBEL: poznati alim, šerijatski pravnik i prenosilac Poslanikove tradicije na čijem je učenju nastala i po kome je nazvana posebna pravna skola u islamu - hanbelijski mezheb.

AIŠA, R.A.: supruga Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.; majka pravovjernih.

AJET: znak; rečenica, stavak u Kur'anu.

akaid: islamsko vjerovanje koje počiva na principima vjerovanja u Boga, meleke, objavljene Knjige, Allahove poslanike, Sudnji dan i odredbu Allahovu u odnosu na sve što se desilo, što se dešava i što će se desiti; nauka o islamskom vjerovanju.

AKIKA: klanje kurbana u povodu rođenja djeteta 7, 14. ili 21. dan nakon rođenja, ili bilo koji drugi dan poslije toga; svečano nadijevanje imena djetetu.

AKREBA: rodbina, krvni srodnik.

AKŠAM: trenutak zalaska sunca, suton; vidi: akšam-namaz.

AKŠAM-NAMAZ (AR. SALATU-L-MAGRIB): večernji namaz koji se klanja neposredno nakon zalaska sunca.

ALEJHIS-SELAM (ALEJHI-S-SELAM): "mir (Allahov) neka je s njim"; izgovara se ili piše nakon izgovorenog ili napisanog imena bilo kojeg Allahovog poslanika; skr. a.s.

ALEJKUMUS-SELAM (ALEJKUMU-S-SELAM): "i vama mir (Allahov)"; odgovor na islamski pozdrav.

ALI IBN EBU-TALIB: amidžić poslanika Muhammeda, a.s., i, iako još dječak, jedan od prvih koji su povjerovali u njegovo poslanstvo; četvrti halifa.

alim: vjerski učenjak (množina: ulema).

ALLAH: Božije ime objavljeno u Kur'anu.

ALLAH MUBAREK (OLSUN)!: "Allah te blagoslovio!"; izraz kojim muslimani jedni drugima čestitaju sretne događaje.

ALLAH RAZIOLA! (ALLAH RAZI OLSUN)!: "Allah bio zadovoljan tobom!"; odgovor na bilo koju čestitku bez obzira na povod.

ALLAHIMANET: "Bogu na amanet"; jedan od načina islamskog pozdravljanja na rastanku.

AMANET: povjerenje; povjerena stvar; emanet.

AMIN: Uslišaj, Bože!

AMINA: vidi: Emina.

AMINATI: podignutih ruku s dlanovima okrenutim prema gore, prateći učenje dove poluglasno izgovarati "amin".

AREFAT: visoravan istočno od Meke na putu za Taif na kojoj su hadžije, kao jedan od glavnih obreda hadža, obavezni proboraviti određeno vrijeme 9. zul-hidžeta.

ARŠ: Božije prijestolje.

A.S.: vidi: alejhis-selam.

ASHAB: savremenik i lični poznavalac Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.

AŠERE: ulomak iz Kur'ana proučen glasno (obično napamet) na javnom mjestu.

AŠIK: zaljubljenik u Boga.

AŠK: ljubav prema Bogu.

ASURA (AR. JEWU-L-'ASURA): deseti dan mjeseca muharema; dan dobrovoljnog posta; dan pogibije Huseina, Poslanikovog unuka, u mjestu Kerbeli; naziv posebnog jela, kompota, sačinjenog od više različitih prehrambenih artikala, koji se spravlja i služi na Dan asure.

AZRAIL: melek smrti; melek čiji je zadatak da u određenom času odvoji dušu od tijela čovjeka.

BAJRAK: zastava; bajrak Islamske zajednice zelene je boje s bijelim polumjesecom i bijelom petokrakom zvijezdom u sredini otvorenog dijela polumjeseca okrenutog suprotno od koplja.

BALIG: punoljetna osoba; osoba koja je spolno zrela.

Bajram: muslimanski blagdan; vidi: Ramazanski bajram, Kurban-bajram.

BAJRAM (ŠERIF) MUBAREK (OLSUN)!: "blagoslovljen ti Bajram!"; izraz kojim muslimani jedni drugima čestitaju Bajram; odgovor na ovu čestitku je: Allah raziola!

BEDEL: formalno-pravni zamjenik u izvršavanju islamske obaveze hadža; osoba koja obavlja hadž po opunomoćenju i u ime neke druge osobe koja iz zdravstvenih razloga nije u mogućnosti sama obaviti hadž.

BEDR: brdo i izvor jugozapadno od Medine gdje su sedamnaesti dan mjeseca ramazana 624. god., ili druge godine po Hidžri,

muslimani s poslanikom Muhammedom, a.s., na čelu izvojevali historijsku pobjedu nad mekanskim idolopoklonicima.

BEJTULLAH: "Allahov hram"; vidi: Kaba.

BEJTUL-MAL (BEJTU-L-MAL): državna blagajna u vrijeme Muhammeda, a.s., i kasnije za vrijeme brojnih halifa i sultana.

BIDAT: novotarija u vjeri, odstupanje od vjerodostojne islamske tradicije; hereza.

BISMILLA: arapska sintagma Bismillahi-r-Rahmani-r-Rahim, koja se obično prevodi: "Sa imenom Allaha, Svemilosnog, Milostivog"; izricaj kojim musliman i muslimanka počinju svaki dobar posao.

ALLAHOV POSLANIK (AR. RESULULLAH; PERZ. PEJGAMBER): čovjek kojeg je Allah odabrao da preko njega pošalje Poruku nekom narodu ili čovječanstvu u cjelini; u svakodnevnoj upotrebi kod muslimana Allahov Poslanik označava poslanika Muhammeda, a.s.

ČALMA: komad platna ili šal omotan oko kape; turban; sark; simbolizira vjersko znanje.

ČURS: mjesto u džamiji malo podignuto od poda i naslonjeno na zid, obično s lijeve strane mihraba, s kojeg se, sjedeći, govori vazu-nasihata, govornica.

DAN POBJEDE NA BEDRU: muslimanski mubarek dan; obilježava se kao jedan od značajnijih datuma u muslimanskoj historiji; vidi: Bedr.

DAVA (AR. DA'WA): vidi: davet.

DAVET: poziv u islam, propagiranje vjere; u širem smislu: socijalno staranje i misionarske aktivnosti.

DAVUD, A.S.: Allahov poslanik i dostavljač Božije objave Zebura ljudima; David.

DEDŽAL: pojava (po nekima biće) koja će navijestiti Sudnji dan.

DERS: naučno predavanje, govor; lekcija.

DETR: bol, briga, patnja; unutarnja duševna bol za nečim.

DERVIŠ: sufija, mistik; skroman i pobožan čovjek koji žudi za spoznajom Istine; osoba koja je pristupila jednom od derviških redova radi duhovnog uzdizanja.

DIN: vjera koja podrazumijeva obavezu, uputu, pokoravanje i nagrađivanje.

DOVA: molitva; molba upućena Bogu.

DUNJA: vidi: dunjaluk, dunjalučki: ovosvjetski.

DUNJALUK: svijet, ovaj svijet.

DUŠMAN(IN): neprijatelj vjere i vjernika.

DŽAHIL: neznalica, neobaviješten; neupućen u propise vjere.

DŽAHILIJET: stanje vjerske neobaviještenosti i neznanja; historijski označava vrijeme prije islama; vrijeme neznaboštva.

DŽAIZ: dopušten, dopušteno.

DŽAMIJA: osnovna vjerska i odgojno-obrazovna institucija muslimana; centralni objekt s minarom gdje se muslimani okupljaju radi obavljanja zajedničkog namaza, pouke u vjeri i drugih Bogu dragih djelatnosti.

DŽEHENNEM: mjesto na budućem svijetu u kome će grešnici izdržavati kazne sukladno težini grijeha koje su činili ili prouzrokovali na ovom svijetu.

DŽELALUDDIN RUMI (MEVLANA) (1207-1273): najveći mistički pjesnik na perzijskom jeziku koji je utemeljio mevlevijski derviški red.

DŽEMAT: skupina; osnovna organizaciona jedinica Islamske zajednice koju u pravilu sačinjava skupina od najmanje 100 muslimanskih domaćinstava međusobno povezanih u izvršavanju zajedničkih islamskih dužnosti; skupina vjernika u zajedničkom namazu u džamiji ili na nekom drugom mjestu.

DŽENAZA: obred ukopavanja muslimana ili muslimanke; vidi: dženaza-namaz.

DŽENAZA-NAMAZ (AR. SALATU-L-DŽENAZEH): namaz koji klanjaju muškarci povodom posljednjeg ispraćaja umrlog muslimana ili muslimanke neposredno pred njihovo spuštanje u mezar.

DŽENNET: mjesto na budućem svijetu u kome će iskreni vjernici i oni koji su činili dobra djela uživati plodove ispravnosti svoga življenja i dobročinstva na ovom svijetu.

DŽIBRIL: melek dostavljač Božije objave poslanicima; Gabrijel; prvak među melekima.

DŽIHAD: težnja, napor, borba; duhovni, intelektualni ili fizički napor u promicanju dobra, borbi protiv zla i odbrani prava svakog čovjeka da slobodno i neometano prakticira islam; kolokvijalno: borba na Božijem putu.

DŽIN: nevidljivo biće stvoreno od pare ili plamena koje posjeduje inteligenciju i slobodnu volju i koje ima sposobnost pojavljivanja u različitim oblicima i obavljanja teških poslova (množina: džini).

DŽUBA (DŽUBE): dugi ogrtač, obično crne ili plave boje; dio svečane odjeće imama.

DŽUMADEL-UHRA (DZUMADE-L-UHRA): šesti mjesec hidžretskog kalendara.

DŽUMADEL-ULA (DŽUMADE-L-ULA): peti mjesec hidžretskog kalendara.

DŽUMA-NAMAZ (AR. SALATU-L-DŽUMU'AH): obavezni zajednički sedmični namaz koji se klanja u džamiji petkom u podne.

DŽUNUB: nečist; osoba nečista za obavljanje vjerskih dužnosti.

DŽUZ: jedan od trideset po broju stranica jednakih dijelova Mushafa; općenito: dio cjeline.

EBU-BEKR ES-SIDDIK: jedan od prvih sljedbenika Allahovog poslanika Muhammeda, a.s., i njegov nerazdvojni pratilac, pomagač i prijatelj; prvi halifa.

EBU-HANIFA: istaknuti islamski pravnik i teolog iz VIII st. na čijem je učenju nastala i po kome je nazvana najraširenija pravna škola u islamu: hanefijski mezheb.

EDEB: odgoj.

EDŽEL: (od Boga određen) smrtni čas; sudbina; usud.

EHLI-SUNNET: pripadnici, sljedbenici sunneta; većinska grupacija muslimana u svijetu.

EMANET: vidi: amanet

EMINA: majka Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.

EMER (AR. EMR): Božija odredba.

EMIR: vladar.

EMIRUL-MUMININ (EMIRU-L-MU'MININ): vladar pravovjernih; vidi: Ebu-Bekr es-Siddik.

ESMAUL-HUSNA (AR. EL-ESMAUL-HUSNA): Lijepa Allahova imena; zajedničko ime za 99 Allahovih imena (svojtava) od kojih su većina spomenuta u Kur'anu.

EVLIJJA: Allahov prijatelj; dobri čovjek; osoba počašćena nadahnućem i odabrana među običnim vjernicima po svojoj duhovnoj snazi.

EZAN: poziv ljudskim glasom vjernicima na zajednički namaz.

FAKIH: pravni ekspert; stručnjak za islamsko pravo.

FARZ: islamski propis čije je izvršenje obavezno za svakog punoljetnog muslimana i muslimanku; obavezni ibadet.

FASIK: grešnik; kršitelj Allahovh propisa.

FATIHA (AR. EL-FATIHA): otvaranje; prvo poglavlje Kur'ana koje se sastoji od sedam ajeta.

FESAD: smutnja; djelo koje kvari abdest.

FETVA: zvanično pravno mišljenje ili odluka uleme o pitanjima islamskog zakona; odluka o nekom šerijatsko-pravnom pitanju.

FIKH: na vjeri utemeljena pravna znanost koja obuhvata obredne i vjerske dužnosti, porodično, nasljedno, građansko, krivično i ustavno pravo, kao i propise o vođenju rata (ratno pravo).

FURKAN: "Rastavljač istine od neistine"; jedan od kur'anskih naziva za Kur'an i Tevrat.

GUSUL: veliko čišćenje; strogo obavezno kupanje nakon seksualnog odnosa (ili izlučivanja spolnog sjemena), nakon porođaja i završetka mjesečnog pranja kod žene; obavezno kupanje umrlih osoba prije klanjanja dženaza-namaza.

HADES: stanje nečistoće; stvari i radnje koje čovjeka čine nečistim za izvršavanje vjerskih dužnosti.

HADIS: ono što je Allahov poslanik Muhammed, a.s., izrekao kao i ono što su o njemu i njegovim postupcima rekli njegovi ashabi; Hadis - drugi izvor šerijatskog prava; naučna disciplina u sklopu islamskih nauka.

HADISI-KUDSI: izrazom Poslanikov, a.s., a smislom i značenjem Allahov govor.

HADŽ (HADŽDŽ): godišnje pohođenje Meke uz obavljanje propisanih obreda koje je obaveza svakom muslimanu i muslimanki, ako su u mogućnosti, bar jednom u životu; obavlja se u mjesecu zulhidžetu; peti stup islama.

HADŽERUL-ESVED (HADŽERU-L-ESVED): "Crni kamen"; poveći kamen jajolikog oblika, crne boje (za koji se vjeruje da je meteorskog porijekla) koji je prilikom renoviranja Kabe sam Muhammed, a.s., (tada još nije bio Poslanik) uzidao u ugao Kabe lijevo od njenih vrata.

HADŽIJA: počasni naziv za svakog muslimana i muslimanku koji su pohodili Meku i obavili obrede hadža.

HADŽIJSKI BAJRAM: vidi: Kurban-bajram.

HAJZ: mjesečnica; mjesečno pranje kod punoljetnih ženskih osoba; menstruacija.

HALAL: po islamskim propisima, od Boga dopuštene stvari i postupci; suprotno je tome haram.

HALIFA: nasljednik, namjesnik; nasljednik Allahovog poslanika Muhammeda, a.s., u svim poslovima izuzev poslaničke misije; vladar svih muslimana koji u sebi objedinjuje duhovno i svjetovno vođstvo i autoritet.

HANBELIJSKI MEZHEB: pravna škola ili pravac u islamu nastao na pravnoj misli Ahmeda ibn Hanbela.

HANEFIJSKI MEZHEB: pravna škola ili pravac u islamu nastao na pravnoj misli Ebu-Hanife.

HARAM: po islamskim propisima, od Boga zabranjene stvari i postupci; suprotno je tome halal.

HAREM: džamijsko dvorište; nekada dio kuće rezerviran samo za žensku čeljad; vidi: Haremi-šerif.

HAREMI-ŠERIF: dvorište Kabe.

HARF: slovo; pisani znak arapskog pisma.

HARUN, A.S.: Allahov poslanik, brat Musaa, a.s.

HATIDŽA: prva supruga Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.

HAZRETI: cijenjeni(a), poštovani(a), blaženi(a); često se stavlja ispred imena Allahovh poslanika, članova njihovih časničkih porodica i prve četverice halifa.

HEDIJA: dar, poklon.

HIDAJET: upućenost na Pravi put.

HIDŽAB: pristojna, islamom propisana kao obavezna ženska odjeća koja podrazumijeva pokrivanje cijelog tijela izuzev lica, šaka i stopala.

HIDŽRA: Poslanikovo, a.s., preseljenje iz Meke u Medinu 622. g.; označava početak muslimanskog kalendara; obilježava se kao jedan od značajnijih datuma u povijesti islama.

HIDŽRETSKA NOVA GODINA: vidi: muslimanska nova godina.

HIKAJA: kratka poučna priča; anegdota; hićaja.

HIKMET: mudrost; znanje o skrivenom.

HUDA: uputa.

HURIJA: stanovnica Dženneta; dženetska djevice.

HUTBA: javni govor ovlaštene osobe u džamiji na džuma-namazima i bajram-namazima.

IBADET: svaki vanjski i unutarnji, javni i tajni, obavezni i neobavezni, formalni i neformalni oblik pobožnosti.

IBRAHIM, A.S.: poslanik Allahov; Abraham.

ibret: čuđenje; pouka.

IDRIZ: ime jednog Allahovog poslanika.

IDŽMA: konsenzus islamskih pravnika o nekom pravnom pitanju koje nije eksplicitno riješeno ni Kur'anom ni sunnetom; treći izvor islamskog prava.

IDŽTIHAD: lična težnja i napor stručno osposobljenog pojedinca, muslimana ili muslimanke, da dođe do rješenja otvorenih pravnih pitanja.

IFTITAH-TEKBIR: "početni tekbir"; tekbir kojim se počinje ili stupa u namaz.

IHRAM: posebna nešivena dvodijelna odjeća koju obavezno nose muškarci u vrijeme izvršavanja dužnosti hadža i umre, nijet ili odluka da se pristupi obavljanju obreda hadža ili umre.

IKAMET: poziv ih najava (u formalnom smislu vrlo sličan ezanu) početka klanjanja svakog farz-namaza; kao i ezan uobičajeno je da ga glasno prouči mujezin.

IKINDIJA-NAMAZ (AR. SALATU-L-'ASR): poslije-podneveni namaz.

ILHAM: inspiracija.

ILM: znanje.

IMAM: duhovni vođa, predvodnik u vjeri; duhovni i politički vođa kod šiija.

IMAN: uvjerenje u postojanje Boga; vjerovanje.

INDŽIL: Božija knjiga objavljena preko Allahovog poslanika Isaa, a.s.

INSAN: čovjek, osoba.

INŠALLAH: "ako Bog da".

ISA, A.S.: sin Merjem; Allahov poslanik kome je Uzvišeni Bog objavio Indžil; Isus.

ISLAM: potpuna pokornost Bogu; svjetonazor koji obuhvata sve oblasti ljudskog života objavljivan u Allahovm knjigama Zeburu, Tevratu, Indžilu, a konačno uobličen u Kur'anu; Bo-ži-ja vjera.

ISRA: noćno putovanje Muhammeda, a.s., iz Meke u Jerusa-lem; vidi: Lejletul-miradž.

ISTIBRA: propis o čišćenju poslije obavljanja male nužde.

ISTIGFAR: traženje oprosta od Boga.

ISTIHADA: neredovno curenje kod punoljetnih ženskih oso-ba; bijelo pranje ili bijeli cvijet.

ISTINDŽA: propis o čišćenju poslije obavljanja velike nuž-de.

ITIKAF: osamljivanje jedne osobe, a u ime cijelog džema-ta, po uzoru na poslanika Muhammeda, a.s., posljednjih deset dana mjeseca ramazana radi intenzivnog ibadeta. Ovo osamlji-vanje vrsi se u džamiji ili posebnoj prostoriji izgrađenoj u kru-gu džamije ili neposredno uz nju.

IZUN: dopuštenje.

JACIJA-NAMAZ (AI. SALATU-L-'ISA): večernji na-maz koji se klanja kada zavlada potpuni mrak.

JEVMUL-AREFA (JEW MU-L-'AREFA): "Dan Arefa-ta"; deveti dan mjeseca zul-hidžeta, kada hadžije borave na visoravni Arefat, vidi: Arefat.

"DAN JEV MUL-ASURA (JEW MU-L-'ASURA): asu-re"; vidi: asura.

KABA: neprikosnoveni centar islama; smještena je u Časno-me hramu u Meki; prvi vjerski objekt koji je sagradio jos Ibra-him, a.s.; mjesto prema kome se okreću muslimani u namazu; vidi: kibla.

KABUR: vidi: mezar.

KADER (AR. EL-KADR): Allahov emer, odredba; sudbina; konačna odluka.

KADIJA: sudija šerijatskog suda.

KAFIR: nevjernik; onaj koji prikriva Istinu nakon što je do nje došao; koji niječe Boga; ċafir.

KEFARET: obavezna nadoknada u vidu materijalnog davanja siromašnima za određene greške ili propuste načinjene, na primjer, u toku ramazanskog posta.

KELIMEI-ŠEHADET: (Ešhedu en la ilahe illal-lah ve ešhedu enne Muhammeden abduhu ve resuluhu - Svjedočim da nema Boga osim Allaha, i svjedočim da je Muhammed, a.s., Allahov rob i Allahov poslamk); kredo islamskog vjerovanja; izjava kojom se, u formalnom smislu, ako je izgovorena svjesno i dobrovoljno, postaje musliman; prvi stup islama.

KEVSER: mnogo dobro, od Boga čovjeku dato; naziv 108. poglavlja Kur'ana; Poslanikovo, a.s., vrelo u Dzennetu.

KIBLA: smjer kamo se upravlja ju muslimani u namazu; vidi: Kaba.

KIJAM: stajanje; obavezni dio namaza koji se obavlja stojeći.

kijamet: smak svijeta; dramatičan prestanak postojanja ovog, prolaznog svijeta i početak drugog, vječnog svijeta; Kijametski dan, Sudnji dan.

KIJAMETSKI DAN: Sudnji dan; vidi: kijamet.

KIJAS: analogija; četvrti izvor islamskog prava.

KIRAET: učenje (melodično čitanje) Kur'ana; obavezni dio svakog namaza; naučna disciplina koja se bavi pravilima i načinima učenja (melodičnog čitanja) Kur'ana.

KISMET: sudbina.

KITAB: knjiga; Božija objava ljudima u obliku knjige; vidi: Kur'an, Indžil, Tevrat, Zebur,

KLANJANJE: obavljanje namaza.

KUBA (KUBE): kupola; najčešći oblik centralnog dijela krovne konstrukcije džamije.

KUDRET: svemoć; jedno od Allahovh svojstava.

KUFR: nevjerovanje; prikrivanje istine o Bogu; nijekanje Božije opstojnosti.

KUR'AN: posljednja Božija objava u obliku knjige dostavljena cijelom čovječanstvu preko posljednjeg Allahovog poslanika Muhatnmeda, a.s.

KURBAN: žrtva koja se, u vidu bravčeta, govečeta ili deve, prinosi jednog od prva tri dana

Kurban-bajrama, ili prilikom zavjeta, ili nadivanja imena djetetu idr.

KURBAN-BAJRAM (AR. LDU-L-'ADHA): dan žrtve; uz Ramazanski bajram najvažniji muslimanski blagdan koji muslimani proslavljaju 10., 11., 12. i 13. zul-hidžeta po idžretskom kalendaru; označava završetak hadža; Hadžijski bajram.

LEJLEI-BERAT (AR. LEJLETU-L-BERAT): "Noć sudbinskih odredbi i oprosta grijcha"; petnaesta noć mjeseca šabana; mubarek noć.

LEJLEI-KADR (AR. LEJLETU-L-KADR): "Noć odluke"; dvadeset sedma noć mjeseca ramazana u kojoj je, vjeruje se, devete godine prije Hidžre počelo objavljivanje Kur'ana; mubarek noć.

LEJLEI-MIRADŽ (AR. LEJLETU-L-MI'RADŽ): "Noć Uspeća"; dvadeset sedma noć mjeseca redžeba u kojoj je poslanik Muhammed, a.s., voljom Božijom, prešao iz Meke u Jerusalem (Isra), a iz Jerusalema u blizinu Božiju (Miradž) i natrag; mubarek noć.

LEJLEI-REGAIB (AR. LEJLETU-R-REGAIB): "Noć želja"; noć uoči prvog petka u mjesecu redžebu u kojoj vjernici upućuju dove Uzvišenom Allahu i mole za ispunjenje svojih želja; mubarek noć.

LEVHI-MAHFUZ: Ploča pomno čuvana, je tijelo koje se nalazi iznad sedmog neba u kojem je napisano sve što će biti do Sudnjeg dana.

LEVHA: kraći kur'anski tekst napisan kaligrafskim pismom na nekom materijalu ili podlozi za pisanje; koristi se za ukrašavanje unutrašnjih zidova džamija ili privatnih stanova i kuća; vrhunski izraz u islamskoj umjetnosti.

MAHREM: muški srodnik s kojim žena ne može stupiti u brak zbog trajne, neotklonjive smetnje; muški pratilac žene koja obavlja hadž.

MALIK IBN ENES: poznati pravnik i alim iz VIII st. na čijem je učenju nastala i po kome je nazvana posebna pravna škola u islamu: malikijski mezheb.

MALIKIJSKI MEZHEB: pravna škola ili pravac u islamu nastao na pravnoj misli Malika ibn Enesa.

MEDINA: grad u današnjoj Saudijskoj Arabiji u kojem je Muhammed, a.s., našao utočište nakon progona iz Meke, grad u kojem je umro i ukopan Muhammed, a.s.; grad u kojem se nalazi Poslanikova džamija; "Grad Allahovog Poslanika".

MEJIT (MERHUM): umrla osoba.

MEKA: grad u današnjoj Saudijskoj Arabiji u kojem je rođen Muhammed, a.s., u kojem je počela objava Kur'ana, u kojem se nalazi Kaba, i u kojem se svake godine muslimani iz svih krajeva svijeta okupljaju da bi obavili hadž.

MEKRUH: ono što je ružno i pokuđeno činiti.

MELEK: nevidljivo duhovno biće, stvoreno od svjetlosti, apsolutno potčinjeno i pokorno Bogu; ne posjeduje slobodnu volju.

MENDUB: ono što je lijepo i pohvalno činiti.

MERHAMET: milost, samilost, blagost, sažaljivost; briga za druge.

MERJEMA: majka Allahovog poslanika Isaa, a.s.; Marija.

MESDŽID: mjesto na kojem se čini sedžda; prostorija za obavljanje namaza koja ne mora biti u sklopu džamije; dzamija bez munare.

MESELA (MES'ELA): pitanje, tema, problem; naučna teorija, stav.

MEZAR: kabur; mjesto u krugu mezarja, označeno nišanom ili bez njega, na kome je ukopana umrla osoba.

MEZARLUK (MEZARJE): mezaristan, mezarluk, greblje; ograđeni prostor gdje se ukopavaju umrli.

MEZHEB: pravac; pravna škola u islamu.

MIHRAB: udubljenje ili niša s unutrašnje strane u sredini prednjeg zida džamije u kojem stoji imam dok predvodi džemat u zajedničkom obavljanju namaza.

MINBER(A): postolje od najmanje tri stepenice u desnom prednjem uglu džamije s kojeg se hatib obraća prisutnima petkom na džumi i na bajram-namazima.

MIRADŽ: Uspeće; vidi: Lejlei-Miradž.

MIZAN-TEREZIJA: apsolutno tačna i nepogrešiva božanska vaga; način, metod, instrument kojim će biti ocijenjena i izmjerena ljudska djela na Sudnjem danu.

MUALIM (MUALLIM): učitelj koji poučava islamu.

MUBAREK: blagoslovljen; odabran.

MUBAREK DAN: blagoslovljeni dan; odabram dan; blagdan.

MUBAREK NOĆ: blagoslovljena noć; odabrana noć.

MUDŽAHID: osoba koja ulaze duhovni, intelektualni ili fizički napor u promicanju dobra, borbi protiv zla i odbrani prava svakog čovjeka da slobodno i neometano prakticira islam; kolokvijalno: borac na Božijem putu.

MUDŽIZA: čudo; moć činjenja nadnaravnih djela kojom su bili obdareni neki Allahov poslanici.

MUDŽTEHID: stručno osposobljena osoba, musliman ili muslimanka, koja ulaže lični napor da dođe do rješenja otvorenih pravnih pitanja; islamski učenjak najvišeg ranga i autoriteta.

mufsid: smutljivac.

MUHAMMED, A.S.: posljednji Allahov poslanik preko kojeg je Uzvišeni Bog čovječanstvu objavio Kur'an.

MUHAREM (MUHARREM): prvi mjesec hidžretskog kalendara.

MUJEZIN: osoba koja učeći (melodično izgovarajući) ezan poziva vjernike na zajedničko klanjanje namaza.

MUMIN (AR. MU'MIN): vjernik; suprotno od kafir.

MUNAFIK: licemjer; dvoličnjak u vjeri; osoba koja se pretvara da vjeruje, a ustvari je nevjernik.

MURID: osoba koja bespogovorno služi tarikatu i svome šejhu; pripadnik tankata sa zakletvom koji je jos u fazi učenja.

MURTED: otpadnik od vjere; osoba koja je izabrala nevjerovanje nakon što je bila vjernik; izdajnik; kolokvijalno: murtat.

MUSA, A.S.: Allahov poslanik preko kojeg je Uzvišeni Bog objavio Tevrat, Mojsije.

MUSALA (AR. MUSALLA): javno mjesto na otvorenom prostoru, u naselju ili pored njega, na kome se klanjaju zajednički namazi (posebno oni kojima prisustvuje veći broj vjernika kao što su džume i bajram-namazi).

MUSHAF: svi kur'anski tekstovi sakupljeni u jednu zbirku, a koji su u rano doba islama bili ispisani na različitim materijalima, odvojeni jedni od drugih.

MUSLIMAN: osoba pokorna Bogu, koja izvršava Božije naredbe i kloni se Njegovih zabrana; kolokvijalno: sljedbenik islama.

MUSLIMANSKA NOVA GODINA (HIDŽRETSKA NOVA GODINA): 1. muharemu; prvi dan prvog mjeseca hidžretske godine; dan kada muslimani obilježavaju Muhammedovo, a.s., preseljenje iz Meke u Medinu.

MUSTEHAB: ono što je Muhammed, a.s., preporučio da se čini; određene radnje koje ukrašavaju namaz ali i bez kojih će namaz biti potpuno ispravan.

MUŠRIK: mnogobožac; idolopoklonik.

MUZDELIFA: mjesto na putu između Arefata i Mine, nadomak Meke, u kojem su se hadžije, u sklopu obaveza hadža, dužne zaustaviti.

NAFILA: neobavezni, dobrovoljni ibadet, svaki obavljeni namaz ili post koji ne spada u strogu obavezu (farz), a nije u nivou sunneta.

NAMASKO VRIJEME (NAMASKI VAKAT): vremenski period u toku dana u kojem se treba klanjati pojedini namaz. Dan (24 sata) je podijeljen na pet takvih vremenskih perioda.

NAMAZ (AR. SALAT): islamski oblik čovjekovog neposrednog obraćanja svome Stvoritelju; drugi stup islama.

NEDŽASET: nečist, nečistoća; stvari koje čovjekovo tijelo, odjeću i prostor oko njega čine nečistim za obavljanje vjerskih dužnosti.

NEFS: u širem smislu: duša; u užem smislu: ego.

NIFAS: postporodajni poremećaji (nekontrolirano krvarenje) kod žene koji mogu trajati i do četrdeset dana; za vrijeme nifasa žena nije dužna klanjati, ne može učiti Kur'an gledajući, i ne može seksualno općiti.

NIJET (NIJJET): namjera, odluka o izvršenju ili namjeni; izricaj koji je uvjet za izvršavanje mnogih islamskih vjerskih obreda kao što su namaz, post, zekat i dr.

NIKAH: šerijatsko vjenčanje.

NIŠAN: kameno ili drveno obilježje na mezaru.

OMER IBN HATTAB: ashab, saradnik i prijatelj Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.; drugi halifa.

OSMAN IBN AFFAN: ashab, zet, saradnik i prijatelj Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.; treći halifa.

PEJGAMBER: vidi: Allahov poslanik.

PERDA: zastor.

PIR: šejh; starješina; duhovni vođa i osnivač jednog derviškog reda.

PODNE-NAMAZ (AR. SALATU-Z-ZUHR): podnevni namaz koji se klanja u sredini dana.

PRESELITI NA AHIRET: umrijeti.

RADIALLAHU ANHU (ANHA): "Bog bio zadovoljan njime (njome)"; izgovara se ili piše nakon izgovorenog ili napisanog imena nekog od poznatih ashaba ili članova porodice Allahovog Poslanika, a.s.; skr. r.a.

RAHMET: milost (Božija).

RESUL: poslanik.

RAHMETLI: koji je u milosti Božijoj; dodatak ispred imena osobe koja je umrla.

RAHMETLIJA: osoba koja je umrla.

RAMAZAN (AR. RAMADAN): mjesec islamskog posta; deveti mjesec hidžretskog kalendara.

RAMAZANSKI BAJRAM (AR. 'IDU -L- FITR): uz Kurban-bajram najvažniji muslimanski blagdan koji se proslavlja 1., 2. i 3. ševala po hidžretskom kalendaru; označava kraj ramazanskog posta.

RAMAZANSKI POST: post u mjesecu ramazanu; obavezni post, treći stup islama.

REBIUL-AHIR: četvrti mjesec hidžretskog kalendara.

REBIUL-EVEL: treći mjesec hidžretskog kalendara.

REDŽEB: sedmi mjesec hidžretskog kalendara.

RESULULLAH: Allahov Poslanik s.a.v.s..

RUH: duh, duša.

RUKU: pregibanje; dio namaza koji se obavlja u stojećem položaju s kičmom povijenom naprijed za, otprilike, devedeset stepeni i dlanovima oslonjenim na koljena.

SABAH-NAMAZ (AR. SALATU-L-FEDŽR): jutarnji namaz koji se klanja prije izlaska sunca.

SABUR: strpljenje; ljudska osobina koju potencira sam Kur'an u brojnim ajetima.

SADAKA: neobavezna ali pohvalna i preporučljiva materijalna pomoć siromašnima.

SAF: red; red vjernika koji su stali da zajednički obave namaz.

SELAM: mir; skraćena verzija islamskog pozdrava; vidi; selamun alejkum!

SAFER (SAFFER): drugi mjesec hidžretskog kalendara.

SAHIBI-UZUR: osoba koja ima neki trajni ili privremeni zdravstveni problem koji kvari abdest. Takva će osoba, sve dok traje spomenuti problem, za svaki namaz uzimati novi abdest.

SAIM: postač; osoba koja posti u momentu kada se o njoj govori.

SAVM (ar. sawm): islamski post .

SEBEB: povod.

SEBEBI-NUZUL: ovosvjetski povod objavljivanju pojedinih kur'anskih ajeta ili poglavlja.

SEDŽDA: padanje ničice, spuštanje čela i nosa na tlo pred uzvišenošću i veličinom Božijom; obavezni dio namaza.

SEHUR: predbahski obrok koji uzimaju postači u mjesecu ramazanu ili prilikom dobrovoljnog posta, prije zore, tj. prije zapaštanja; sehur nije stroga obaveza, a post će i bez njega biti ispravan.

SELAMUN ALEJKUM! (AR. ES-SELAMU 'ALEJKUM!): "mir (Allahov) vama!" (produženi oblik selama: es-selamu 'alejkum ve rah-metullahi ve berekatuhu: Neka je sa vama mir (Allahov), i milost Božija i blagodat Njegova); islamski pozdrav.

SEVAP (SEVAB): Bogu drag čin; dobročinstva za koja je Bog direktno ili indirektno obećao nagradu; nagrada za dobročinstvo.

SUDNJI DAN: Kijametski dan;

SUFARA: početnica za kur'ansko (arapsko) pismo.

SUFIIJA: onaj čije je srce čisto od spletki i smutnje; pripadnik tesavufskog učenja; vidi: derviš.

SUNIJE (SUNNIJE): oni koji se u tumačenju i prakticiranju islama, pored Kur'ana, oslanjaju i na sunnet Allahovog Poslanika; glavnina svjetske muslimanske populacije.

SUNNET: praksa Allahovog poslanika Muhammeda, a.s., koja podrazumijeva ono što je Poslanik radio, govorio ili prešutno odobrio; ibadet koji je Poslanik, a.s., neizostavnočinio (sunneti-muekke-de), i onaj koji je povremeno izostavljao (sunneti-gajrimuekke-de).

SURA: poglavlje Kur'ana.

ŠABAN (ŠA'BAN): osmi mjesec hidžretskog kalendara.

ŠAFIJA, EBU-ABDULLAH MUHAMMED: istaknuti islamski pravnik i alim iz VIII i IX st. na čijem je učenju nastala i po kome je nazvana pravna škola u islamu: šafijski mezheb.

ŠAFIJSKI MEZHEB: pravna škola ili pravac u islamu nastao na pravnoj misli Ebu-Abdullaha Muhammeda Šafije.

ŠAHID: svjedok.

ŠEHADET: svjedočenje; vidi: kelimei-šehadet.

ŠEHID: osoba koja je u neposrednoj borbi za islamske vrijednosti i prava čovjeka, svjesno i u ime Boga, žrtvovala svoj život; osoba koja se zbog izuzetnosti svoga djela na ovom svijetu pridružuje Allahovm poslanicima u Džennetu.

ŠEJH: vjerski znalac; starac; starješina; vjerski učitelj koji se bavi obrazovanjem i poučavanjem propisima i tesavufskom učenju u tekiji ili na nekom drugom mjestu; osoba koja vodi zikr, prima i uvodi u tarikat, starješina jednog derviškog reda; vidi: pir.

ŠEJTAN: nevidljivo duhovno biće koje pokušava navesti čovjeka na grijeh i učiniti ga neposlušnim Bogu.

ŠERIJAT: islamski zakon.

ŠEVAL (ŠEVVAL): deseti mjesec hidžretskog kalendara.

ŠIIJE: sljedbenici posebnog mezheba u islamskom pravu i zagovornici ideje da je Alija, r.a., trebao biti prvi halifa poslije smrti Allahovog poslanika Muhammeda, a.s.

ŠIRK: pokornost i obožavanje bilo koga ili bilo čega osim Boga; politeizam.

ŠURA: dogovor, dogovaranje; islamska institucija donošenja bitnih odluka i rješavanja važnih problema.

TABUT: ravna drvena nosiljka na kojoj se umrli musliman ili muslimanka nosi do mezara i, u slučaju žena, spušta u sam mezar.

TARIKAT: idejno-praktična metodologija tesavufa.

TEDŽVID: pravila učenja Kur'ana.

TEFSIR: tumačenje; egzegeza Kur'ana; naučna disciplina koja se bavi proučavanjem vrsta i metoda tumačenja Kur'ana.

TEJEMUM: simbolično islamsko čišćenje zemljom ili predmetom od zemlje koje u nedostatku čiste vode zamjenjuje gusul i abdest.

TEKBIR: (Allahu ekber! - Allah je najveći!); uzvisivanje ili veličanje Boga; rečenica sa kojom se počinje svaki namaz i međusobno odvajaju njegovi sastavni dijelovi;

TEKIJA: osnovna institucija tarikata za njegovanje i širenje prosvjete, nauke i kulture protkane pobožnošću; duhovno odgajaliste, bogomolja, a po potrebi i konačište.

TERAVIH-NAMAZ, TERAVIJA (AR. SALATU-T-TERAVIH): noćni namaz koji se klanja samo u noćima mjeseca ramazana iza jacija-namaza; teravija.

TESAVUF (TESAVVUF, SIFIZAM): razvijanje spoznaje i jačanje uvjerenja da postoji Stvoritelj i da to svjedoči i potvrđuje sva priroda; gledanje na vjeru i život kroz ljubav prema Bogu.

TESLIM: predanost Bogu; poslušnost šejhu u tarikatu.

tevhid: jednoća Božija; kolokvijalno: dobrovoljni vjerski obred u kojem se veliča ime Božije i naglašava Njegova jednoća.

TEVRAT: Božija knjiga objavljena preko Allahovog poslanika Musaa, a.s.

KIRAET: učenje Kur'ana: melodično čitanje ili izgovaranje Kur'ana po posebno utvrđenim pravilima.

UHUD: brdo nedaleko od Meke u podnožju kojeg je, u bici s idolopoklonicima, život izgubio amidža Muhammedov, a.s., hazreti Hamza zajedno sa još nekolicinom poznatih ashaba.

ULEMA: vidi: alim.

UMMET: svjetska zajednica muslimana.

USULI-FIKH: izvori fikha; nauka koja se bavi izučavanjem izvora fikha i metoda kojima se iz njih izvode fikhski propisi.

VADŽIB: islamski propis koji ima drugostepenu obaveznost za svakog punoljetnog muslimana i muslimanku; one islamske obaveze koje, iako ne spadaju u stroge obaveze (farz), Muhammed, a.s., nije izostavljao.

VAHDANIJET: Božija jednoća; vidi: tevhid.

VAHJ: otkrovenje; Božija objava; objavljivanje Božije riječi poslanicima vjerovjesnicima.

VAKAT: vrijeme; namaski vakat.

VASIJET: oporuka.

VAZ: govor.

VITR-NAMAZ: obavezan (vadžib) noćni namaz od tri rekata koji se klanja poslije jacija namaza.

ZEBUR: Božija knjiga objavljena preko Allahovog poslanika Davuda, a.s., Psalmi.

ZEKAT: obavezno godišnje izdvajanje određenog postotka određenih vrsta imovine, u Kur'anom određene svrhe; četvrti stup islama.

Sadržaj

POGLAVLJE XXII

Zabrana pretjerivanja prilikom odmazde (kisasa) i odmazda se izvršava prema počiniocu	5
--	----------

HADIS: Mrav koji je ubo vjerovjesnika	5
<i>Rezime komentara hadisa od El-Kastalanija</i>	5
<i>En-Nevevijevev komentar hadisa, preuzet iz njegovog komentara Muslimove zbirke</i>	11

POGLAVLJE XXIII

Briga Allahovog Poslanika, s.a.v.s., za svoj ummet i njegove dove za sljedbenike	15
---	-----------

HADIS: Dova Vjerovjesnika, s.a.v.s., za svoj ummet i plač zbog brige za sljedbenike	15
<i>En-Nevevijevev komentar hadisa Dova Vjerovjesnika, s.a.v.s., iz Muslimovog Sahiha</i>	17

HADIS: Zaista mi je Allah sakupio zemlju i vidio sam njene i istoke i zapade	19
<i>Komentar hadisa preuzet iz En-Nevevijevev komentara Muslimove zbirke, 10. džuz, str. 340</i>	24

POGLAVLJE XXIV

Allahova milost je nadvladala Njegovu srdžbu Prihvatanje pokajanja od grijepnika 27

HADIS: Zaista je moja Milost jača od Moje srdžbe 27

Komentar hadisa od El-Kastalanija,
preuzet iz Knjige o tevhidu, 10. džuz, str. 381 29

HADIS: Zaista je rob počinio grijeh, pa ga priznao
riječima: Gospodaru moj, počinio sam grijeh... 31

El-Kastalanijev komentar hadisa,
10. džuz, str. 438 33

HADIS: Tako mi Allaha, Allah se najviše raduje
pokajanju Svoga roba... 37

Komentar hadisa preuzet iz En-Nevevijeovog
komentara Muslimovog Sahiha 37

HADIS: Zaista su dva čovjeka, uvedena u
vatru, zapomagala 39

Komentar hadisa 40

POGLAVLJE XXV

Uzimanje zavjeta od škrtice i ništa ne može promijeniti Allahovu odredbu 43

HADIS: Nikome nije dozvoljeno kazati: "Ja sam bolji
od tog i tog!" 43

Komentar hadisa o zavjetu od El-Kastalanija,
9. džuz, str. 253 44

HADIS: Ne bi trebalo da rob govori: "Ja sam bolji od
Junusa b. Mettaa!" 47

Komentar hadisa 49

POGLAVLJE XXVI

Podsticaj za činjenje dobročinstva i zabrana ružnog postupanja 53

HADIS: Korist odgađanja povrata duga onome
ko je u oskudici 53
Komentar hadisa 57

HADIS: Ko odgodi vraćanje duga onome ko je u nevolji 60
El-Kastalanijev komentar hadisa 62

HADIS: Zabrana činjenja ružnih djela 63
El-Kastalanijev komentar hadisa 68
Komentar hadisa iz En-Nevevijeovog komentara
Muslimovog Sahiha 69

HADIS: Dvojica koji se vole u ime Allaha Uzvišenog 70
En-Nevevijeov komentar hadisa 74

HADIS: O riječima Allaha Uzvišenog: "Bio sam
bolestan, a ti nisi došao da Me obideš." 76
Komentar iz En-Nevevijeovog komentara
Muslimovog Sahiha 77

HADIS: Robovi Moji, zaista sam zabranio nasilje Sebi 78
HADIS kojeg prenosi Ebu Idris, a koji je potpuniji od
prethodno navedenog 80
Komentar hadisa preuzet iz En-Nevevijeovog
komentara Muslimovog Sahiha, 10. džuz,
str. 8 (El-Kastalani) 82

HADIS: Uznositost je Moj plašt a grdost je Moj veo 84
En-Nevevijeov komentar, preuzet iz njegova
komentara Muslimovog Sahiha, 10. džuz, str. 53 85

POGLAVLJE XXVII	
Musaovo, a.s., traženje da se sastane sa Hidrom, a.s.	89
HADIS: Razgovor Musaa, a.s., s Hidrom, a.s.	89
<i>Govor vezan za hadis o Hidru, a.s., i Musau, a.s., s tekstom i komentarom od El-Kastalanija, 5. džuz, str. 381 i dalje</i>	92
POGLAVLJE XXVIII	
Kazna za samoubistvo je Džehennem	97
HADIS: Čovjek koji je prerezao svoju ruku nožem i umro	97
<i>El-Kastalanijev komentar hadisa</i>	98
POGLAVLJE XXIX	
Niko nije neovisan od Allahove opskrbe	101
HADIS: Kupanje Ejuba, a.s., i nasrtanje skakavaca od zlata na njega	101
<i>El-Kastalanijev komentar hadisa, 1. džuz, str. 333</i>	103
POGLAVLJE XXX	
Eslem, Allah ga sačuvao	105
<i>En-Nevevijev komentar hadisa</i>	107
POGLAVLJE XXXI	
Prilagođavanje učenja/recitiranja Kur'ana	109

HADISI: Njegovo učenje noću, Objava sure El-Kevser, Korist donošenja salavata i selama na Vjerovjesnika, s.a.v.s., Odlika Hatidže, r.a., i radosna vijest o kući u Džennetu	109
PRVI HADIS: Zaista je Allah, dž.š., naredio da učiš Kur'an na sedam harfova	109
<i>Skraćen El-Kastalanijev komentar hadisa</i>	111
HADIS: Trojica koju voli ALlah, dž.š.	113
<i>Komentar hadisa</i>	113
HADIS: Objava sure El-Kevser	115
<i>Komentar hadisa</i>	116
HADIS: Korist donošenja salavata i selama na Vjerovjesnika, s.a.v.s.	117
<i>Komentar hadisa</i>	117
HADIS: Odlika Hatidže, r.a., i njeno radovanje kućom u Džennetu	119
<i>El-Kastalanijev komentar hadisa,</i> <i>10. džuz, str. 435</i>	120
 POGLAVLJE XXXII	
Iskrenost u djelima, prijekor licemjerstva i izbjegavanja osuđivanja ružnih postupaka	125
HADIS: Meni je najmanje potreban ortak	125
<i>En-Nevevije, Allah Uzvišeni mu se smilovao,</i> <i>komentar Muslimovog hadisa</i>	127
HADIS: Govor Allaha Uzvišenog: Zar Mene misle varati ili prema Meni drski biti	128
<i>Komentar oba hadisa</i>	129

HADIS: Govor Allaha Uzvišenog: Ja sam jedini dostojan da Me se obožava	131
<i>Komentar hadisa</i>	131
HADIS: Zaista, prvi od ljudi kojem će biti suđeno na Sudnjem danu...	133
<i>Komentar hadisa od En-Nevevija i drugih</i>	137
HADIS: Uistinu će Allah ispitivati roba na Sudnjem danu, kada će mu reći: Šta te je spriječilo da osudiš griješnika u griješenju, kada si ga vidio u tome?	139
<i>Komentar hadisa</i>	140
HADIS: Nakon što Allah sakupi sva stvorenja na Sudnjem danu, dozvolit će Muhammedovom umetu da padnu na sedždu	141
HADIS: Ko se raduje ssretu s Allahom, Allah se raduje susretu s njim	142
<i>Komentar hadisa Ko se raduje susretu s Allahom Allah se raduje susretu s njim od El-Kastalanija, 9. džuz, str. 495, iz knjige O oslobađanju robova</i>	147
<i>Komentar hadisa iz En-Nevevijeveg komentara Muslimovog Sahiha, 10. džuz, str. 118 (El-Kastalani)</i>	149
HADIS: Slanje meleka smrti Musau, a.s.	150
<i>El-Kastalanijev komentar El-Buharijinih hadisa, 5. džuz, str. 387</i>	152
<i>Komentar hadisa iz En-Nevevijeveg komentara Muslimovog Sahiha, 9. džuz, str. 224</i>	157
POGLAVLJE XXXIII	
Proživljenje i njegove strahote i hadis Allah će sakupiti Zemlju	161

HADIS: Uistinu, vi ćete biti proživljeni bosí, goli i neobrezani	161
<i>Komentar hadisa preuzet iz El-Kastalanijevog komentara, 5. džuz, str. 342</i>	163
HADIS: Bit će okupljeni robovi, a zatim će ih dozvati njihov Gospodar: "Ja sam Vladar!"	166
<i>Komentar hadisa od El-Kastalanija, 10. džuz, str. 429</i>	166
HADIS: Na Sudnjem danu će biti rečeno Ademú, a.s.,: "Izdvoji iz svog potomstva stanovnike vatre!"	169
<i>Komentar hadisa iz El-Kastalanijevog komentara, 7. džuz, str. 245, kao i iz drugih poglavlja</i>	173
HADIS: Sakupit će Allah Zemlju... zatim će reći: "Ja sam Vladar!"	177
<i>Komentar navedenih hadisa od El-Kastalanija, 7. džuz, str. 320</i>	182
 POGLAVLJE XXXIV	
Hadisi o šefa'atu	191
 BUHARIJINE PREDAJE	191
<i>El-Kastalanijev komentar hadisa</i>	193
 EL-BUHARIJEVI HADISI O ŠEFA'ATU	196
<i>Komentar 329. hadisa od El-Kastalanija</i>	198
<i>Komentar hadisa od El-Kastalanija, 9. džuz, str. 317, iz Knjige o oslobađanju robova</i>	201
<i>El-Kastalanijev komentar hadisa, 8. džuz, str. 320 i dalje</i>	207
<i>Komentar hadisa o šefa'atu kojeg prenosi El-Buhari u Knjizi o tevhidu</i>	214
<i>El-Kastalanijev komentar oba hadisa</i>	221
<i>El-Kastalanijev komentar hadisa</i>	228

<i>El-Kastalanijev komentar hadisa</i>	235
<i>El-Kastalanijev komentar hadisa</i>	238
<i>El-Kastalanijev komentar hadisa</i>	243
DRUGO: Ovo su predaje hadisa o šefa'atu iz Muslimovog Sahiha	245
<i>Objašnjenje nejasnih i nepoznatih izraza u Muslimovom hadisu</i>	249
Ostale predaje hadisa o šefa'atu od Muslima	254
<i>Komentar hadisa iz En-Nevevijeveg komentara Muslimovog Sahiha</i>	260
<i>Komentar hadisa o šefa'atu iz Muslimovog Sahiha, str. 342, iz En-Nevevijeveg komentara</i>	264
<i>Komentar hadisa iz En-Nevevijeveg komentara Muslimovog Sahiha</i>	267
<i>En-Nevevijeveg komentar oba prethodna hadisa</i>	271
Nastavak hadisa o šefa'atu i posljednjem čovjeku koji će ući u Džennet	273
<i>En-Nevevijeveg komentar hadisa</i>	276
TREĆE: Hadisi o šefa'atu iz En-Nesaijevog Sunena	278
<i>Komentar hadisa o šefa'atu iz En-Nesaijevog Sunena</i>	279
ČETVRTO: Hadisi o šefašatu iz Et-Tirmizijevog Sahiha	280
<i>Komentar Et-Tirmizijevog hadisa o šefa'atu</i>	283
PETO: Hadis o šefa'atu iz Sunena imama Ibn Madždže	285
<i>Komentar Ibn Madždžinog hadisa o šefa'atu</i>	286
Drugi hadis o šefa'atu kod Ibn Madždže	287

POGLAVLJE XXXV

**Hadisi o stajanju roba pred njegovim
Gospodarom na Sudnjem danu (i ispitivanje
vjerovjesnika o dostavljanju objave)** 291

HADIS: Stajanje roba pred njegovim Gospodarom
na Sudnjem danu 291
El-Kastalanijev komentar oba hadisa 294

HADIS: Vjernik će biti primaknut svome Gospodaru
tako da će ga On staviti pod Svoje okrilje 296
*El-Kastalanijev komentar hadisa iz Knjige
o zulumu, 4. džuz, str. 254, kao i iz Knjige
o tefsiru Sure Hud, 7. džuz, str. 171* 297

HADIS: Srest će rob svoga Gospodara na Sudnjem
danu, a On će ga upitati: "Hej ti, zar nisam bio
darežljiv prema tebi..." 299
*En-Nevevijeve komentar oba hadisa iz
Muslimovog Sahiha* 302

HADIS: Bit će doveden potomak Ademov na
Sudnjem danu i postavljen pred Allaha 305
Komentar 306

HADIS: Koga Kur'an i spominjanje Mene odvrte da
od Mene traži... 307

HADIS: Pitanje Nuhu, a.s.: "Jesi li dostavio?" 308
Komentar 310

HADIS: Srest će Ibrahim, a.s., Azera na Sudnjem danu 311
*El-Kastalanijev komentar hadisa,
5. džuz, str. 343* 312

HADIS: Bit će kazano stanovniku Džehennema koji će imati najblažu kaznu u njemu	314
---	-----

<i>Komentar hadisa preuzet iz En-Nevevijevo komentara Muslimovog Sahiha</i>	316
---	-----

POGLAVLJE XXXVI

Rasprava između Dženneta i Džehennema i optužba Džehennema	319
---	-----

HADIS: Raspravljali su se Džennet i Džehennem	319
---	-----

<i>El-Kastalanijev komentar hadisa od Buharija, 7. džuz, str. 354</i>	324
---	-----

<i>Komentar Muslimovih hadisa koji je preuzet iz En-Nevevijevo komentara, 10. džuz, str. 297</i>	328
--	-----

HADIS: Požalio se Džehennem svome Gospodaru	330
---	-----

<i>Komentar hadisa od El-Kastalanija, 5. džuz, str. 288</i>	330
---	-----

POGLAVLJE XXXVII

O Vjerovjesnikovom, s.a.v.s., izvoru (havdu)	333
---	-----

<i>Komentar hadisa o izvoru havd El-Kastalanijev komentar El-Buharijinih predaja</i>	338
--	-----

<i>Dodatak vezan za izvor havd</i>	344
------------------------------------	-----

POGLAVLJE XXXVIII

Klanje smrti na Sudnjem danu	349
-------------------------------------	-----

HADIS u kojem se spominje klanje smrti na Sirat ćupriji	349
---	-----

<i>Komentar hadisa o klanju smrti</i>	351
---------------------------------------	-----

HADIS: Reći će Allah: "Izvedite (iz vatre) svakog onog u čijem srcu bude bilo imana koliko zrno gorušice!"	352
<i>Komentar prvog hadisa od El-Kastalanija,</i>	
<i>9. džuz, str. 323</i>	354
<i>Komentar drugog hadisa od El-Kastalanija,</i>	
<i>1. džuz, str. 105</i>	354

POGLAVLJE XXXIX

Čime su prekriveni Džennet i Džehennem	
Što će biti hrana džehennemlijama	357

HADIS: Džennet je zastrt neugodnostima, a Džehennem strastima	357
<i>Komentar oba hadisa</i>	360

HADIS: Stanovnike Džehennema će zadesiti glad	362
<i>Komentar hadisa</i>	363

POGLAVLJE XL

Viđenje Gospodara od strane vjernika i razgovor Allahov sa stanovnicima Dženneta	367
---	-----

HADIS: Dokaz da će vjernici na Ahiretu gledati u svoga Gospodara, Slavan i Uzvišen neka je On	367
<i>Komentar hadisa iz Nevevijevo komentara Muslimovog Sahiha</i>	370

HADIS: Razgovor Allaha Uzvišenog sa stanovnicima Dženneta	372
<i>Komentar hadisa od El-Kastalanija</i>	373

HADIS: Neki džennetlije će tražiti dozvolu Gospodara da siju i zasađuju	375
<i>Komentar hadisa od El-Kastalanija,</i>	
<i>1. džuz, str. 451</i>	376

HADIS: Džennetska čaršija	377
<i>Komentar hadisa o džennetskoj čaršiji</i>	380
Index pojmov	383